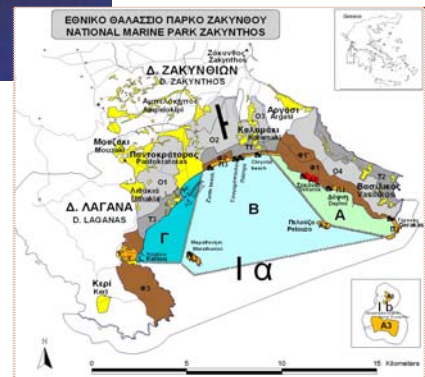

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΑΡΚΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

Κρυσταλλία Ευαγγελάτου
Περιβαλλοντολόγος

ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΚΑΙ
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ
ΥΔΑΤΙΚΩΝ
ΠΟΡΩΝ»

Αθήνα, Οκτώβριος 2008

Επιβλέπων: Κ. Χατζημίρος, Αναπλ. Καθηγητής
Συνεπιβλέπων: Δρ. Π. Παναγιωτίδης

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό της ολοκλήρωσης αυτής της επίπονης αλλά και πολύ ενδιαφέρουσας επιστημονικής προσπάθειας, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους βοήθησαν, ο καθένας με το δικό του τρόπο.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω καταρχάς τον συνεπιβλέποντα καθηγητή μου κ. Παναγιωτίδη για την ευκαιρία πρώτα από όλα να συνεργαστώ μαζί του και με το Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.) το οποίο εκπροσωπεί, αλλά και για την εμπιστοσύνη και υποστήριξη (επιστημονική και ηθική) καθ' όλη τη διάρκεια αυτής της πολύ εποικοδομητικής συνεργασίας. Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή αυτής της διπλωματικής κ. Χατζημπίρο, ο οποίος με τη σειρά του μου έδωσε την ευκαιρία και την ελευθερία να υλοποιήσω αυτό που είχα στο μυαλό μου για τη παρούσα διπλωματική.

Θα συνεχίσω τις ευχαριστίες μου με το ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε., το οποίο παρείχε επιστημονική αλλά και υλική υποστήριξη κατά την εκπόνηση αυτής της διπλωματικής, καθώς και τους ερευνητές με τους οποίους συνεργάστηκα για τη πολύτιμη βοήθειά τους.

Θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα όλους εκείνους τους Ζακυνθινούς που ήταν απόλυτα συνεργάσιμοι και διευκόλυναν πολύ με την υποστήριξη και την αμεσότητά τους το έργο μου στη Ζάκυνθο. Αυτοί ήταν ο κ. Γιατράς (οικονομολόγος μελετητής της τουριστικής ανάπτυξης της Ζακύνθου), ο κ. Πλέσσας (Διευθυντής Τμήματος Περιβάλλοντος Νομαρχίας Ζακύνθου), ο κ. Sourbes από το Φορέα Διαχείρισης του Ε.Θ.Π.Ζ., η κ. Τετράδη εκπρόσωπος των ξενοδόχων στο ΔΣ του Φορέα, ο κ. Θεοδωράκης (ιδιοκτήτης ξενοδοχείου στο Καλαμάκι Ζακύνθου).

Τέλος, θα ήθελα να κλείσω τις ευχαριστίες μου με όλους όσους μίλησα στα πλαίσια των συνεντεύξεων αυτής της διπλωματικής και ήταν πολύ συνεργάσιμοι και ανοιχτοί στη προσπάθεια αυτή: οι ΜΚΟ ΑΡΧΕΛΩΝ (Σύλλογος Προστασίας Θαλάσσιας Χελώνας), WWF, MEDASSET, η Νομαρχία Ζακύνθου, η Υγειονομική Υπηρεσία Ζακύνθου, ο Δήμος Λαγανά, επιχειρηματίες και ξενοδόχοι Λαγανά – Καλαμακίου.

Κρυσταλλία Ευαγγελάτου

Οκτώβριος, 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες	ii
Περιεχόμενα	iii
Περίληψη	vi
Extended Abstract	viii
Κεφάλαιο 1^ο Εισαγωγή	1
1.1. Αντικείμενο της εργασίας	1
1.2. Πρωτότυπα σημεία	2
1.3. Δομή της εργασίας	3
Κεφάλαιο 2^ο Ανασκόπηση Ισχύουσας Νομοθεσίας	5
2.1. Νομικό καθεστώς Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου (Ε.Θ.Π.Ζ.)	5
2.1.1. Ο Φορέας Διαχείρισης του Ε.Θ.Π.Ζ.	7
2.2. Νομικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη θαλάσσια βιοποικιλότητα	8
2.3. Η Ευρωπαϊκή Θαλάσσια Στρατηγική	13
2.4. Ο Τουρισμός στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο	17
2.4.1. Τουρισμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη	21
Κεφάλαιο 3^ο Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης (Ο.Δ.Π.Ζ.)	29
3.1. Η Παράκτια ζώνη	29
3.2. Ο ορισμός και το νομικό πλαίσιο της Ε.Ε. για την ΟΔΠΖ	31
3.3. Η προσέγγιση SPICOSA (Science and Policy Integration for Coastal Systems Assessment)	39
3.3.1. Συστημική Προσέγγιση (SAF)	41
3.3.2. Βρόχος Πληροφοριών Ανάδρασης Παράκτιας Ζώνης	43
3.4. Η νέα προσέγγιση Ο.Δ.Π.Ζ.	45
3.4.1. Περιγραφή, Εκτίμηση και Απολογισμός	45
3.4.2. Σχεδιασμός	46
3.4.3. Εφαρμογή και Παρακολούθηση – Αξιολόγηση	47
Κεφάλαιο 4^ο Η υπάρχουσα εμπειρία	49
4.1. Ευρωπαϊκή εμπειρία εφαρμογής Ο.Δ.Π.Ζ.	49
4.1.1. Ισπανία	52
4.1.2. Πορτογαλία	58
4.1.3. Γαλλία	63
4.1.4. Ολλανδία	67
4.1.5. Γερμανία	69
4.1.6. Εσθονία	72
4.1.7. Σλοβενία	76
4.1.8. Ρουμανία	80

4.1.9. Ιταλία	82
4.1.10. Μάλτα	85
4.2. Εμπειρία εφαρμογής στην Ελλάδα	89
4.2.1. Χαλκιδική	89
4.2.2. Ήπειρος	92
4.2.3. Πήλιο	93
4.2.4. Κυκλάδες	97
Κεφάλαιο 5^ο Περιγραφή Περιοχής Μελέτης	99
5.1. Γεωγραφική θέση	99
5.2. Κλίμα	103
5.3. Γεωλογία	104
5.4. Υδρογραφικό δίκτυο	104
5.5. Περιγραφή Οικοτόπων	105
5.5.1. Μαραθωνήσι	108
5.5.2. Πελούζο	110
5.5.3. Στροφάδες νήσοι (Στροφάδια)	111
5.5.4. Δυτική περιοχή του Κόλπου	113
5.5.5. Παραλίες Λαγανά – Καλαμακίου	117
5.5.6. Ανατολική περιοχή του Κόλπου	120
5.5.6.1. Παραλία Δάφνης	121
5.5.6.2. Παραλία Σεκανίων	123
5.5.6.3. Παραλία Γέρακα	124
5.5.7. Θαλάσσιοι οικοτόποι	126
5.6. Ανθρωπογενές Περιβάλλον	128
5.6.1. Δημογραφικά στοιχεία	128
5.6.2. Οικονομία	133
5.6.2.1. Πρωτογενής τομέας	133
5.6.2.2. Δευτερογενής τομέας	140
5.6.2.3. Τριτογενής τομέας	141
5.7. Χρήσεις γης και Περιβαλλοντικές Πιέσεις	149
5.7.1. Οικιστική διάρθρωση και δόμηση	152
5.7.2. Ύδρευση και ποιότητα νερού	157
5.7.3. Διαχείριση στερεών αποβλήτων	159
5.7.4. Ενέργεια	163
Κεφάλαιο 6^ο Νέα Προσέγγιση	165
6.1. Εμπλεκόμενοι φορείς (Stakeholder mapping)	165
6.2. Καταγραφή απόψεων εμπλεκόμενων φορέων (Stakeholder grouping)	166
6.2.1. Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης	167
6.2.1.1. Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Ζακύνθου	167
6.2.1.2. Τμήμα Περιβάλλοντος Νομαρχίας Ζακύνθου	168
6.2.1.3. Υγειονομική Υπηρεσία Ζακύνθου	169
6.2.1.4. Δήμος Λαγανά	170
6.2.2. Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ.	171
6.2.3. Ένωση Ξενοδόχων Ζακύνθου	172
6.2.3.1. Εκπρόσωπος ξενοδόχων στο Δ.Σ. Φορέα Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ.	172

6.2.3.2. Ξενοδόχος περιοχής Καλαμακίου	173
6.2.4. Αλιείες	174
6.2.5. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	176
6.2.5.1. MEDASSET	176
6.2.5.2. WWF	177
6.2.5.3. ΑΡΧΕΛΩΝ (Σ.Π.Θ.Χ.)	179
6.3. Ιστορική αναδρομή γεγονότων πριν και μετά την ίδρυση του Ε.Θ.Π.Ζ.	180
6.3.1. Προστασία είδους	180
6.3.2. Ιστορικό προστασία περιοχών αναπαραγωγής	180
6.4. Διαχειριστικό έργο 2005 – 2008	193
Κεφάλαιο 7^ο Απολογισμός - Συμπεράσματα	199
7.1. Απολογισμός Διαχειριστικού έργου	199
7.1.1. Η εμμόνη του σχεδιασμού στη θαλάσσια χελώνα	200
7.1.2. Τα μικροπολιτικά συμφέροντα και η αποσπασματικότητα στο σχεδιασμό	201
7.1.3. Η άμεση εξάρτηση από τη πολιτική κατάσταση και από πρόσωπα	203
7.1.4. Η μη εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων και η ελλιπής χρηματοδότηση	206
7.1.5. Η στάση της τοπικής κοινωνίας	208
7.1.6. Η πίεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	212
7.1.7. Η στάση των ΜΚΟ	213
7.2. Τρέχοντα προβλήματα στο Ε.Θ.Π.Ζ.	215
7.3. Προτάσεις – Σενάρια Διαχείρισης	218
7.3.1. Επενδύσεις σε θαλάσσιο οικοτουρισμό	218
7.3.1.1. Ενυδρείο	218
7.3.1.2. Περιοχή Οργανωμένης Ανάπτυξης Καταδυτικού Πάρκου	221
7.3.2. Δημιουργία Περιβαλλοντικής Τοπικής Ατζέντας 21	223
7.3.3. Σύσταση Τοπικού Φορέα Διαχείρισης Τουρισμού	224
7.3.4. Αλλαγές στο Προεδρικό Διάταγμα του Ε.Θ.Π.Ζ.	225
7.3.4.1. Έλεγχος της λεκάνης απορροής	225
7.3.4.2. Συζήτηση για τους όρους δόμησης και τις οριοθετήσεις του ΠΔ	226
Βιβλιογραφία	230
Παράρτημα	234

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών στα πλαίσια Ερευνητικού Έργου για το Φορέα Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου. Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής είναι η συμβολή στην Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης μέσω μιας νέας περιβαλλοντικής αλλά και κοινωνικής προσέγγισης (συστημική προσέγγιση), η οποία ορίζεται και ενσωματώνεται στο πρόγραμμα SPICOSA (Science and Policy Integration for Coastal Systems Assessment) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στα πλαίσια της νέας αυτής προσέγγισης στο ΕΘΠΖ, έγινε αρχικά μια βιβλιογραφική ανασκόπηση στοιχείων για τη περιοχή μελέτης (έρευνα γραφείου) και στη συνέχεια ακολούθησε εντατικός κύκλος συζητήσεων – συνεντεύξεων με εμπλεκόμενους παράγοντες που δραστηριοποιούνται στη περιοχή του ΕΘΠΖ, με καταγραφή όλων των απόψεων και τη παραγωγή προτάσεων στο τέλος της εργασίας.

Αναλυτικότερα, στο πρώτο μέρος της εργασίας γίνεται μια εκτενής βιβλιογραφική ανασκόπηση της ισχύουσας νομοθεσίας στο ΕΘΠΖ, αλλά και της ισχύουσας νομοθεσίας στην ΕΕ για τη θαλάσσια βιοποικιλότητα και τον αειφορικό τουρισμό. Ακολουθεί ορισμός της ΟΔΠΖ και εκτενής περιγραφή του ευρωπαϊκού προγράμματος SPICOSA μέσα από τη διεθνή βιβλιογραφία, ενώ αναλύεται η έννοια του απολογισμού στα πλαίσια της ΟΔΠΖ και παρατίθενται παραδείγματα πετυχημένης εφαρμογής ΟΔΠΖ στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Στο τρίτο μέρος της εργασίας περιγράφεται η υφιστάμενη κατάσταση στη περιοχή μελέτης και στη συνέχεια αναλύονται τα στάδια του απολογισμού που ακολουθήθηκαν στη περίπτωση του ΕΘΠΖ, τα οποία είναι:

1. Καταγραφή των εμπλεκόμενων φορέων (stakeholder mapping)
2. Παρουσίαση των απόψεων των εμπλεκόμενων φορέων (stakeholder grouping)
3. Ιστορική αναδρομή γεγονότων πριν και μετά την ίδρυση του ΕΘΠΖ
4. Σύνθεση σταδίου 2 και 3 για τον τελικό απολογισμό και τη παραγωγή προτάσεων

Τα βασικά αίτια για τα λάθη και τις αστοχίες στο ΕΘΠΖ που εντοπίστηκαν μέσα από την έρευνα και τον απολογισμό της παρούσας εργασίας, είναι συνοπτικά τα ακόλουθα:

- Η εμμονή του σχεδιασμού στη θαλάσσια χελώνα

- Τα μικροπολιτικά συμφέροντα και η αποσπασματικότητα στο σχεδιασμό
- Η εξάρτηση από τη πολιτική κατάσταση και από πρόσωπα
- Η μη εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων και η ελλιπής χρηματοδότηση
- Η στάση της τοπικής κοινωνίας
- Η στάση των ΜΚΟ
- Η πίεση της ΕΕ

Επιπλέον, τα βασικότερα σημερινά προβλήματα κατά την άποψη των εμπλεκόμενων φορέων που καλείται να αντιμετωπίσει ο Φορέας Διαχείρισης του ΕΘΠΖ είναι:

- Οι αποζημιώσεις και τα αντισταθμιστικά μέτρα
- Η ελλιπής χρηματοδότηση του Φορέα
- Οι αυθαιρεσίες στη παραλία ωστοκίας της Δάφνης
- Ο ΧΥΤΑ που έχει υπερκορεστεί
- Τα παράνομα ελαιοτριβεία της περιοχής
- Η ερασιτεχνική αλιεία
- Ο κίνδυνος της διάβρωσης των παραλιών

Ο μελλοντικός σχεδιασμός και η τελική εφαρμογή ενός σχεδίου ΟΔΠΖ και Αειφορικής Ανάπτυξης που έχει αναλάβει ο Φορέας Διαχείρισης του ΕΘΠΖ, στα πλαίσια του οποίου εκπονήθηκε και η παρούσα διπλωματική, θα έχει θετικά αποτελέσματα τόσο για τον ίδιο το Φορέα –εφόσον θα ανεξαρτητοποιηθεί οικονομικά και θα αποκτήσει καλύτερη επικοινωνία με τους ντόπιους- όσο και για τους κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι μέχρι σήμερα ήταν περισσότερο εχθρικοί απέναντι στο Πάρκο.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Integrated Coastal Zone Management (ICZM) is a relatively new concept adopted by the European Union, but is one of great economic and environmental importance for many European countries, especially in the Mediterranean where a very large portion of the population lives in coastal areas and a major part their economy relies on the tourist industry. Although there have been many positive steps towards achieving ICZM, in many countries - including Greece- major conflicts have arisen within local communities concerning tourism development and land exploitation versus environmental protection of SCIs (Sites of Community Interest), resulting in long delays and many obstacles for management practitioners. An excellent example of these conflicts is the National Marine Park of Zakynthos (NMPZ), a major Mediterranean Loggerhead sea turtle nesting site.

This postgraduate thesis study was conducted in cooperation with the Hellenic Centre of Marine Research (HCMR) and the NMPZ Management Agency and it is a first step before planning and implementing an ICZM scheme in order to achieve sustainable development in the NMPZ, by using a new systemic approach demonstrated and embodied in the European “Science and Policy Integration for Coastal Systems Assessment” (SPICOSA) Program, which integrates socioeconomic and environmental sciences.

The first part of the study consists of a thorough literature review of: European Law and guidelines concerning marine biodiversity and the European marine strategy, the situation in the tourist industry nowadays and the changes towards sustainable tourism. This part also includes the main principles of ICZM and a detailed description of the SPICOSA project along with its System Approach Framework (SAF), followed by a thorough description of the steps in the process of ICZM. The second part is a presentation of a collection of international and Greek examples of successful ICZM implementation through an extensive literature review.

Following the first steps in the described process of ICZM, the study continues with a detailed description and investigation of the situation in the study area (social, economic and environmental status) through an extensive literature review of all the studies conducted in the area and through in situ photo documentation. The third and last part of the study, begins with a mapping (listing) of the major stakeholders in the NMPZ area (NGOs, Local government bodies, hotel owners) and their ideas/opinions (stakeholder grouping) through a

series of interviews – discussions conducted for the purposes of this study, and it continues with the presentation of all the major events concerning management efforts in the study area before and after the establishment of the NMPZ, and finishes with the presentation of the main causes detected for the mistakes that were occasionally or continuously made by management practitioners in the study area.

Methodology

The main methodologies used in this study were:

- Detailed and extensive literature review and research
- Interviews – discussions with stakeholders in the study area
- In situ photo documentation

Results - Discussion

In the third part of the study, a major review and assessment of the overall management was conducted based on the sequence of events before and after the establishment of the NMPZ and based on the discussions conducted with stakeholders in the area. The discussions took place with each of the following stakeholders (stakeholder mapping):

- Environmental Department of the Prefecture of Zakynthos
- Prefecture Commission for the Promotion of Tourism
- Health Department of the Prefecture of Zakynthos
- Municipality of Laganas
- Management Agency of the NMPZ
- Hotel Owners Association of Zakynthos
- NGOs
- Fishermen

After the presentation of all opinions (stakeholder grouping) and of the sequence of events from 1980 – today in terms of management, the main causes of the mistakes and mishaps in managing the area that were detected are:

- The continuous concentration of planning on the sea turtles (nesting beaches), ignoring -even later on- the significance of an holistic approach of the area (coast, sea and land together).
- Petty politics on a local and government level, which resulted in many gaps in planning and conflicts of interests.
- The dependence on the general political scene (the Management Agency of the NMPZ is dependent on the Ministry of Environment, Planning and Public Works) and on certain people in key positions.
- The non implementation of compensation measures for the land owners in the area, because of the lack of practicality of the measures proposed and the general lack of funds for the Management Agency.
- The attitude of NGOs in the area, their eminent concentration on the nesting beaches, the competition between them.
- The attitude of the local society towards environmental protection, NGOs and the rights to their properties.
- The continuous pressure from the EU resulting in rapid and incoherent planning

Each argument above is thoroughly explained and supported with examples. Moreover the major problems the Park has to face right now, according to stakeholders, are:

- The compensation of land owners
- The lack of funds and the need to become economically independent
- The illegal buildings on the nesting beach of Dafne
- The saturated landfill in the area that needs to be moved elsewhere
- The illegal oil mills that pollute the area during winter
- Amature fishing
- The threat of erosion due to future sea level rise

The study ends with some suggestions – proposals for future sustainable development and ICZM of the NMPZ, and these are:

- ❖ Investing in marine ecotourism by building an aquarium or a specially organized scuba diving area or a combination of the two.
- ❖ Developing and planning a Local Environmental Agenda 21 based on the principles of sustainable development, especially by the Municipality of Laganas.
- ❖ The formation of a Local Tourism Quality Management Agency based on a local government and private sector cooperation.
- ❖ Changes in the Presidential Decree of 1999, which established the NMPZ: controlling land use in the whole run off basin of the area, extensive and continuous discussions using facilitation guides in order to achieve conflict resolution concerning building limitations and compensation measures, renovating old pre-earthquake buildings and building traditional hostels.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα διπλωματική αποτελεί ένα πρόσθετο βήμα προς τη κατεύθυνση Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Παράκτιας Ζώνης (ΟΔΠΖ) στο Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου. Η ΟΔΠΖ είναι μια έννοια αρκετά καινούρια στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη, καθώς υπάρχουν ακόμη πολλά εμπόδια και δυσκολίες στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της.

Σημαντικό εργαλείο της ΟΔΠΖ αποτελεί η συστημική προσέγγιση, η οποία τη διέπει και ενσωματώνεται στο πρόσφατο πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης SPICOSA (Science and Policy Integration for Coastal Systems Assessment) (Κεφάλαιο 3^ο, παρ. 3.3.), καθώς απλοποιεί το δύσκολο έργο της οργάνωσης και σύνθεσης όλων των πολυάριθμων και πολυδιάστατων στοιχείων της παράκτιας ζώνης οργανώνοντάς τα σε διαφορετικά υποσυστήματα που αλληλεπιδρούν και το καθένα έχει τις δικές του διαστάσεις/παραμέτρους (κοινωνικές – οικονομικές – περιβαλλοντικές).

Σύμφωνα με το SPICOSA, ωστόσο, εκτός από την αναλυτική περιγραφή κάθε υποσυστήματος μιας περιοχής και των αλληλεπιδράσεών του με τα υπόλοιπα στοιχεία του συστήματος, υπάρχει και το πολύ σημαντικό κομμάτι της επικοινωνίας και ελεύθερης συζήτησης με όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες μιας περιοχής ανεξαιρέτως (συνδυαστική περιβαλλοντική και κοινωνική προσέγγιση). Η νέα προσέγγιση που θα χρησιμοποιήσει ο ειδικός προς τους εμπλεκόμενους παράγοντες μιας περιοχής, πρέπει να έχει ως στόχο το διάλογο και την ελεύθερη έκφραση, χωρίς να υπάρχει η διαφορετική αντιμετώπιση κάθε εμπλεκόμενου ανάλογα με το τι εκπροσωπεί, όπως γίνονταν μέχρι τώρα.

Στα πλαίσια αυτής της πρώτης προσέγγισης των εμπλεκόμενων μερών για την επίτευξη ΟΔΠΖ, καθώς και της προσπάθειας του Φορέα Διαχείρισης του ΕΘΠΖ να ετοιμάσει ένα νέο σχέδιο αειφορικής ανάπτυξης, εντάσσεται και η παρούσα διπλωματική εργασία στην οποία εκτός από περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στο ΕΘΠΖ που αποτελεί πρώτο βήμα στην ΟΔΠΖ, γίνεται και ένας πρώτος **απολογισμός** για το τι ενέργειες έγιναν πριν και μετά την ίδρυση του Πάρκου, κατά πόσο αυτές απέδωσαν ή αστόχησαν και για ποιο λόγο, με βάση τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από συζητήσεις – συνεντεύξεις με διάφορους εμπλεκόμενους παράγοντες του ΕΘΠΖ.

Έτσι, η παρούσα διπλωματική σε πρώτη φάση κάνει μια βιβλιογραφική ανασκόπηση της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας όσον αφορά στη θαλάσσια βιοποικιλότητα και Στρατηγική, αλλά και της νομοθεσίας που διέπει σήμερα το ΕΘΠΖ, ενώ παράλληλα ορίζει και αναλύει τις έννοιες του βιώσιμου τουρισμού, της ΟΔΠΖ στα πλαίσια του SPICOSA και της συστημικής προσέγγισης. Στο δεύτερο μέρος της, παρατίθενται παραδείγματα πετυχημένης εφαρμογής και προετοιμασίας διαχειριστικών σχεδίων στην Ελλάδα και το εξωτερικό μέσα από εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση. Ακολουθεί εκτενής περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των διαφόρων στοιχείων (περιβάλλον-κοινωνία-οικονομία) της περιοχής μελέτης (ΕΘΠΖ) από συλλογή στοιχείων μελετών που έχουν γίνει στη περιοχή. Το τρίτο μέρος της διπλωματικής κάνει έναν απολογισμό των σημερινών και παλαιότερων προβλημάτων στη διαχείριση του Πάρκου, προσπαθώντας να αναδείξει τους λόγους που τα προκάλεσαν. Αυτό επιτεύχθηκε μέσα από τις συζητήσεις – συνεντεύξεις με τους εμπλεκόμενους παράγοντες στη περιοχή μελέτης που δίνουν ο καθένας τη δική του ερμηνεία αυτών, αλλά και με βάση τα πραγματικά γεγονότα που συνέβησαν (ιστορική αναδρομή). Στο τέλος του απολογισμού προχωράει σε κάποιες προτάσεις βιώσιμων διαχειριστικών μέτρων για το Πάρκο.

Ο μελλοντικός σχεδιασμός και η τελική εφαρμογή ενός σχεδίου ΟΔΠΖ και αειφορικής ανάπτυξης που έχει αναλάβει ο Φορέας του ΕΘΠΖ, θα έχει θετικά αποτελέσματα τόσο για τον ίδιο το Φορέα –εφόσον θα γίνει αυτόνομος οικονομικά και θα έχει καλύτερη επικοινωνία με τους ντόπιους πετυχαίνοντας καλύτερη προστασία και διατήρηση- όσο και για τους κατοίκους της περιοχής, οι οποίοι μέχρι σήμερα ήταν περισσότερο εχθρικοί απέναντι στο Πάρκο.

1.2. ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ ΣΗΜΕΙΑ

Η Ελλάδα, μέχρι και την ίδρυσή του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου (Ε.Θ.Π.Ζ.) το 1999, αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα σε σχέση με τις υποχρεώσεις της για τη προστασία του είδους *Caretta caretta* και των σημαντικών ενδιαιτημάτων στη περιοχή, εφόσον δεν είχε υλοποιηθεί ακόμη τίποτα προς τη κατεύθυνση προστασίας και διατήρησης εξαιτίας των εντάσεων και συγκρούσεων στη περιοχή, με αποτέλεσμα την παραπομπή της χώρας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Η ίδρυση του Πάρκου την ύστατη εκείνη στιγμή τόσο εσπευσμένα και χωρίς το κατάλληλο σχεδιασμό και πρόβλεψη,

οδήγησε σε πολλές συγκρούσεις μεταξύ του Φορέα και των ντόπιων, οι οποίοι έβλεπαν τις περιουσίες τους να δεσμεύονται χωρίς κανένα αντισταθμιστικό μέτρο.

Μια ακόμη ιδιαιτερότητα της περιοχής του Πάρκου είναι ότι σημαντικό μέρος της ήταν ήδη ανεπτυγμένο τουριστικά σε υπερβολικό βαθμό και πλήρως ανεξέλεγκτα (βλ. Λαγανά), παρά τις αξιόλογες μελέτες που είχαν γίνει στο παρελθόν που προειδοποιούσαν για τις επικείμενες αρνητικές επιπτώσεις μιας ανεξέλεγκτης τουριστικής ανάπτυξης που είχε αρχίσει να λαμβάνει χώρα στην περιοχή (Πλέσσας, 1997; Prunier et al., 1993; Marinos, 1983). Το γεγονός αυτό καθιστούσε ακόμη πιο δύσκολη έως αδύνατη την εγκατάσταση ενός θαλάσσιου πάρκου στη περιοχή αυτή σε σχέση με μια περιοχή που δεν έχει αναπτυχθεί πολύ τουριστικά και είναι περισσότερο απομονωμένη (βλ. Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου).

Ωστόσο, παρά τα όσα συνέβησαν πριν και μετά την ίδρυση του Πάρκου, ποτέ δεν έγινε μια διερεύνηση για τα λάθη που έγιναν όσον αφορά στη διαχείριση και τα μέτρα που ελήφθησαν μέχρι σήμερα. Εξαίρεση αποτελεί μία και μοναδική μελέτη (Πλέσσας, 1997), που βρέθηκε στη βιβλιογραφία, στην οποία αναφέρεται και σχολιάζεται αντικειμενικά το ιστορικό των θεσμικών ρυθμίσεων στη περιοχή μέχρι και το 1997 πριν ιδρυθεί το ΕΘΠΖ. Από την ίδρυση του Πάρκου και ύστερα, αντικειμενικός απολογισμός – σχολιασμός και διερεύνηση για το τι πραγματικά έφταιξε, δεν υπάρχει.

Στο σημείο αυτό ακριβώς η παρούσα διπλωματική έρχεται να συμπληρώσει αυτά τα κενά συγκεντρώνοντας τα γεγονότα πριν και μετά την ίδρυση του ΕΘΠΖ μέχρι και σήμερα, προσεγγίζοντας και συζητώντας με τους εμπλεκόμενους φορείς στη περιοχή για να καταγραφεί και η δική τους ερμηνεία των γεγονότων, και καταλήγοντας σε έναν πρωτότυπο **απολογισμό** για όλα τα διαχειριστικά ατοπήματα και λάθη που έγιναν στο παρελθόν και που συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

1.3. ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εργασία περιλαμβάνει μαζί με τη παρούσα Εισαγωγή (Κεφάλαιο 1^ο), επτά Κεφάλαια και ένα Παράρτημα.

Στο 2^ο Κεφάλαιο γίνεται μια παρουσίαση της νομοθεσίας της Ε.Ε. για τη θαλάσσια/παράκτια βιοποικιλότητα και τις θαλάσσιες/παράκτιες προστατευόμενες περιοχές Natura 2000, ενώ γίνεται και μια ανάλυση της κατάστασης του τουρισμού στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο μαζί με τις βασικές αρχές του βιώσιμου τουρισμού.

Στο 3^ο Κεφάλαιο γίνεται ο ορισμός της ΟΔΠΖ -και κατ' επέκταση της συστημικής προσέγγισης- και τα στάδιά της, σύμφωνα με την ΕΕ και το πρόγραμμα SPICOSA.

Στο 4^ο Κεφάλαιο παρατίθενται παραδείγματα πετυχημένης εφαρμογής ΟΔΠΖ και σχεδίων διαχείρισης του τουρισμού γενικότερα στην Ελλάδα και το εξωτερικό, μέσα από εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση.

Στο 5^ο Κεφάλαιο περιγράφεται αναλυτικά η υφιστάμενη κατάσταση όλων των στοιχείων της περιοχής μελέτης (περιβάλλον-οικονομία-κοινωνία), μέσα από συλλογή στοιχείων διαφόρων μελετών που έγιναν στη περιοχή.

Στο 6^ο Κεφάλαιο ξεκινά η νέα προσέγγιση που εφαρμόζεται στη παρούσα εργασία, με τη καταγραφή όλων των εμπλεκόμενων φορέων στη περιοχή του Πάρκου (stakeholder mapping), καθώς και των απόψεών τους (stakeholder grouping) μέσω μιας σειράς συνεντεύξεων – συζητήσεων, με στόχο την ανάδειξη των προβλημάτων στη περιοχή και την ερμηνεία τους από κάθε εμπλεκόμενο.

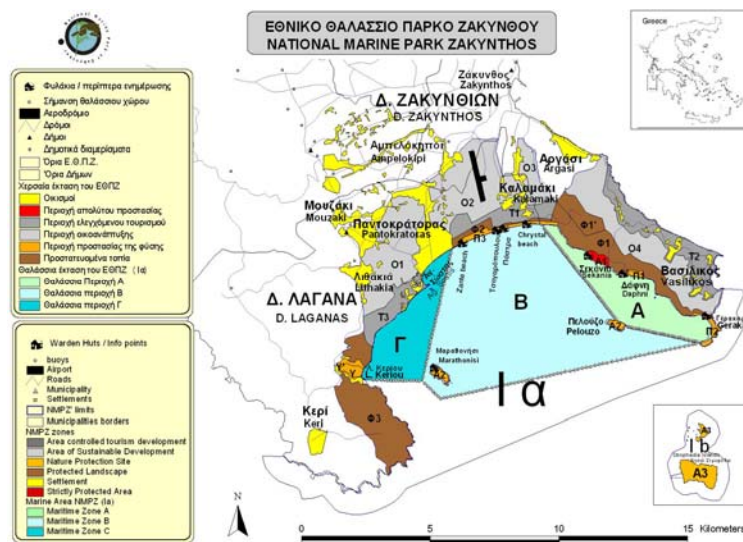
Στο 7^ο Κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή των γεγονότων που συνέβησαν πριν και μετά την ίδρυση του ΕΘΠΖ έως σήμερα και στη συνέχεια με τη σύνθεση των απόψεων που διατυπώθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο (Κεφάλαιο 6^ο) και των γεγονότων, γίνεται ένας απολογισμός που βοηθά τελικά στις προτάσεις εναλλακτικών σεναρίων-μέτρων βιώσιμης διαχείρισης του Πάρκου.

Στο Παράρτημα παρατίθεται η νομοθεσία της ΕΕ και της Ελλάδας που χρησιμοποιήθηκε στη παρούσα διπλωματική.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΙΣΧΥΟΥΣΑΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

2.1. ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ ΠΑΡΚΟΥ ΖΑΚΥΝΘΟΥ (Ε.Θ.Π.Ζ.)

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου (Ε.Θ.Π.Ζ.) και η Περιφερειακή Ζώνη αυτού, ιδρύθηκε με Προεδρικό Διάταγμα το οποίο υπεγράφη την 1^η Δεκεμβρίου του 1999 από τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας (Εικόνα 2.1) (Π.Δ. 906/Δ, 22.12.1999).

Εικόνα 2.1 Το Ε.Θ.Π.Ζ. όπως οριοθετείται σύμφωνα με το Π.Δ. 906/Δ
Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ.

Το Διάταγμα ήρθε ύστερα από μια σειρά έντονων πιέσεων τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και περιβαλλοντικών οργανώσεων όπως οι WWF, Αρχέλων STPS και Medasset, καθώς είναι γνωστό ότι περίπου το 50% των φωλιών του μεσογειακού πληθυσμού των *Caretta caretta* βρίσκονται στον κόλπο του Λαγανά, καθιστώντας τη Ζάκυνθο σημαντικότερη περιοχή ωοτοκίας στην Ευρώπη για το συγκεκριμένο απειλούμενο υπό εξαφάνιση είδος.

Το Πάρκο ιδρύθηκε εξαιτίας της άμεσης ανάγκης της χώρας να ανταποκριθεί στις νομικές περιβαλλοντικές υποχρεώσεις της στην συγκεκριμένη περιοχή, αφού η επί σειρά ετών καθυστέρηση θεσμοθέτησης της περιοχής αυτής οδήγησε την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Η Ελλάδα, επομένως, είναι υπεύθυνη και έχει την νομική υποχρέωση να προστατεύσει τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* και τις περιοχές ωοτοκίας τους από την τουριστική ανάπτυξη της Ζακύνθου. Το Ε.Θ.Π.Ζ. δημιουργήθηκε

ουσιαστικά για τη διαφύλαξη της σημαντικότητας φυσικής κληρονομιάς και τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας της θαλάσσιας και παράκτιας έκτασης που περιλαμβάνεται στην προστατευόμενη περιοχή, παράλληλα με την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου στην ευρύτερη περιοχή (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., Archimed Interreg IIIB Programme 2007). Ειδικότερα οι στόχοι της ίδρυσης του Ε.Θ.Π.Ζ. και της Περιφερειακής του Ζώνης είναι (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., Archimed Interreg IIIB Programme 2007):

1ο. Η εις το διηνεκές προστασία και διατήρηση:

- ❖ των σημαντικότερων παραλιών ωοτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*,
- ❖ των βιοτόπων και του πληθυσμού της μεσογειακής φώκιας *Monachus monachus*,
- ❖ των βιοτόπων προστατευομένων ειδών ορνιθοπανίδας, ιδίως της μεταναστευτικής,
- ❖ των βιοτόπων ενδημικής χλωρίδας,
- ❖ των παράκτιου και θαλάσσιου τύπου οικοτόπων Ευρωπαϊκού και Μεσογειακού ενδιαφέροντος και ιδιαίτερα των αμμοθινικών συστημάτων, της αλόφιλης βλάστησης και των υποθαλάσσιων λιβαδιών ποσειδωνίας (*Posidonia oceanica*),
- ❖ των αλιευτικών πόρων και του θαλάσσιου οικοσυστήματος εν γένει, τόσο από θαλάσσιες δραστηριότητες όσο και από τη ρύπανση.

2ο. Η ανάπτυξη -συμβατών με τα παραπάνω- δραστηριοτήτων και η συστηματική παρακολούθηση της κατάστασης και εξέλιξης όλων των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος (monitoring) που αφορούν:

- Στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση και φυσιολατρικές δραστηριότητες του κοινού,
- στο τουρισμό και αναψυχή σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας,
- στη διαφύλαξη των παραδοσιακών χρήσεων (αλιείας, βόσκησης, γεωργίας),
- στη διαφύλαξη του φυσικού και πολιτιστικού τοπίου,

2.1.1. Ο ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ Ε.Θ.Π.Ζ.

Ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εποπτευόμενο από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.), και συστάθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. 66209 Απόφαση του Υφυπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., στις 20 Ιουλίου του 2000. Το Διοικητικό του Συμβούλιο του Φορέα είναι δεκαμελές και περιλαμβάνει εκπροσώπους της Ζακυνθινής Κοινωνίας, της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων και του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (www.nmp-zak.org).

Είναι ο πρώτος στελεχωμένος Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενης Περιοχής που ιδρύθηκε στη χώρα και σκοπός λειτουργίας του είναι η διαχείριση της ομώνυμης Προστατευόμενης Περιοχής, σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης (Environplan, 2006). Αναλυτικότερα, κατά το Άρθρο 9 του Π.Δ. 906/Δ της ίδρυσης του πάρκου, ο Φορέας Διαχείρισης έχει ως σκοπό την κατάρτιση και την εφαρμογή του κανονισμού διαχείρισης και λειτουργίας του Ε.Θ.Π.Ζ., στο πλαίσιο της ισχύουσας εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία του περιβάλλοντος στην περιοχή, των αρχών και πολιτικών για την αειφορική ανάπτυξη της περιοχής, του συντονισμού όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Δημοσίου, Αυτοδιοίκησης, Ιδιωτικού), της ευαισθητοποίησης των κατοίκων και φορέων ώστε να εξασφαλίζεται η ενεργή συμμετοχή τους στο πρόγραμμα ανάπτυξης της περιοχής με την εφαρμογή ενημερωτικών εκστρατειών, διαφημιστικών προβολών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και της εφαρμογής μέτρων προσέλκυσης και ανάπτυξης βιώσιμου τουρισμού (www.nmp-zak.org).

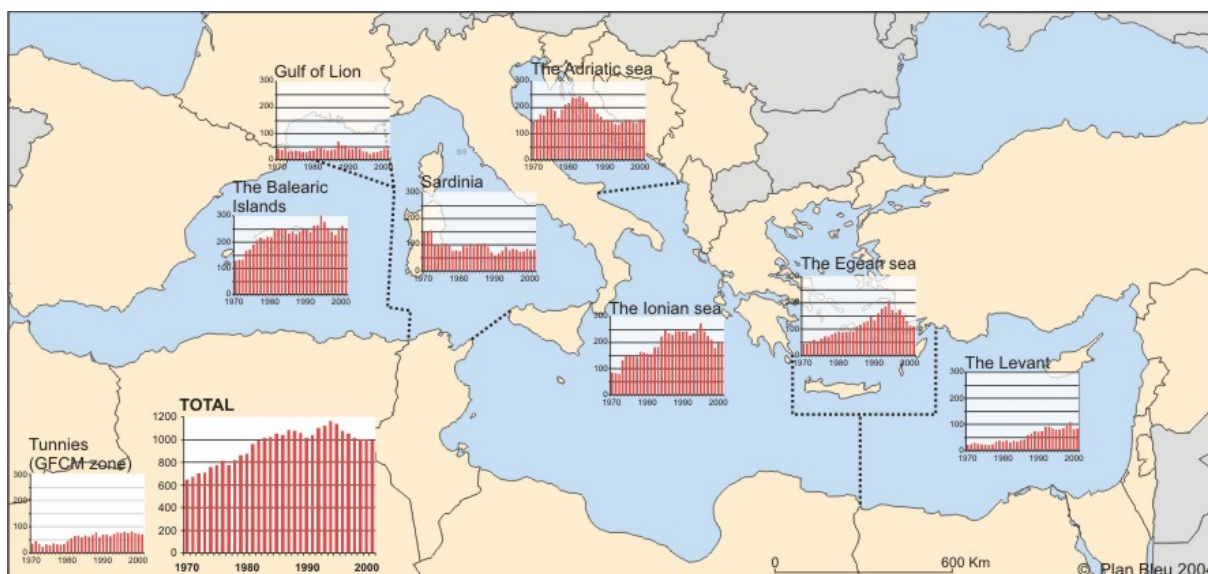
Επιπλέον ο Φορέας Διαχείρισης έχει την ευθύνη για την παρακολούθηση των όρων και περιορισμών που θέτει το Π.Δ. καθώς και για (www.nmp-zak.org):

1. τη σήμανση των οριοθετημένων περιοχών όπως αυτές ορίζονται στο Π.Δ.,
2. την οργάνωση και την εφαρμογή μέτρων φύλαξης της περιοχής,
3. τη πληροφόρηση και ενημέρωση της κοινής γνώμης και των αρμόδιων φορέων και την οργάνωση και συντονισμό των προγραμμάτων ευαισθητοποίησης του κοινού,
4. τη κατασκευή εντός των ορίων του θαλάσσιου πάρκου, έργων υποδομής που απαιτούνται για τη φύλαξη και τις επιτρεπόμενες δραστηριότητες,
5. τη συνεργασία των αρμόδιων φορέων της χώρας με ανάλογους διεθνείς φορείς και οργανισμούς στον τομέα της ενημέρωσης, της ανταλλαγής γνώσεων και πληροφοριών ή εκπόνησης κοινών παράλληλων προγραμμάτων,

6. την αναφορά προς τις αρμόδιες αρχές των πράξεων ή παραλείψεων που συνιστούν παραβάσεις των διατάξεων του Π.Δ. με σκοπό την επιβολή των νόμιμων κυρώσεων,
7. τη κατάρτιση προγραμμάτων για την αξιοποίηση των ιστορικών, πολιτιστικών, λαογραφικών και φυσικών μνημείων της περιοχής,
8. τη κατάρτιση μελέτης αξιολόγησης των προστατευτέων αντικειμένων και εισήγηση για την τυχόν τροποποίηση των ορίων προστασίας τους,
9. και τη χορήγηση αδειών δραστηριοτήτων (βαρκάρηδες, σχολές, καταδύσεις).

2.2. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

Η βιοποικιλότητα υποστηρίζει την ανθρωπότητα άμεσα (φαρμακευτικό τομέα, τροφή, ένδυση) και έμμεσα (συμμετοχή στους βιογεωχημικούς κύκλους των στοιχείων, στον υδρολογικό κύκλο και στο κλίμα της γης), ωστόσο σήμερα υφίσταται ραγδαία υποβάθμιση και απώλεια εξαιτίας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων (European Commission DG ENV, 2008). Σύμφωνα με μελέτη του ΟΗΕ (MEA 2005 – *The Millenium Ecosystem Assessment*) που αφορούσε στα οικοσυστήματα σε πλανητικό επίπεδο για τη χιλιετία που πέρασε, όλα τα οικοσυστήματα της Γης έχουν μεταβληθεί από λίγο έως και δραματικά εξαιτίας της δράσης του ανθρώπου, ενώ υπάρχουν πολύ ανησυχητικά στοιχεία που φανερώνουν ότι σύντομα θα έρθουμε αντιμέτωποι με μια επιταχυνόμενη απώλεια βιοποικιλότητας η οποία έχει ήδη φτάσει σε καταστροφικά επίπεδα (European Commission DG ENV, 2008). Μία από τις αποδείξεις του γεγονότος αυτού, αποτελεί η παρατηρούμενη πτώση -στα όρια της κατάρρευσης- των ιχθυοαποθεμάτων της Μεσογείου (Εικόνα 2.2) αλλά και ανά τον κόσμο (European Commission DG ENV, 2008).

Εικόνα 2.2 Ιχθυοαποθέματα χωρών της Μεσογείου για τη περίοδο 1970 – 2001
 Πηγή: Blue Plan, 2004

Όσον αφορά στη περιοχή μελέτης, η Ζάκυνθος αποτελεί το σημαντικότερο βιότοπο ωοτοκίας θαλάσσιων χελωνών στη Μεσόγειο, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα είναι η μοναδική ευρωπαϊκή χώρα στην οποία ωοτοκούν θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta* (www.nmp-zak.org). Επιπρόσθετα, ένας μόνιμος πληθυσμός του απειλούμενου με εξαφάνιση είδους φώκιας *Monachus monachus*, έχει παρατηρηθεί στις δυτικές ακτές του νησιού. Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, περιλαμβάνει περιοχές οι οποίες περιέχονται στο κατάλογο Τόπων Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ) –Sites of Community Importance (SCIs)- για τη Μεσογειακή Βιογεωγραφική περιοχή σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/EK (Απόφαση Επιτροπής 2006/613/EK) (Πίνακας 2.1), αλλά και μια περιοχή που ανήκει στο κατάλογο των Ζωνών Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) –Special Protection Areas (SPAs)- της Οδηγίας 2006/105/EK για τα πτηνά (Πίνακας 2.2). Στις περιοχές αυτές υπάρχουν τύποι οικολογικών ενδιαιτημάτων προτεραιότητας αλλά και ειδών προτεραιότητας, όπως είναι φυσικά οι θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, τα υποθαλάσσια λιβάδια ποσειδωνίας (*Posidonium oceanicae*) και τα αμμοθινικά συστήματα και πολλά άλλα παράκτια οικοσυστήματα, όπως είναι ο υγρότοπος Κερίου.

Πίνακας 2.1 ΤΚΣ που βρίσκονται εντός των ορίων του Ε.Θ.Π.Ζ.

Κωδικός ΤΚΣ	Όνομασία ΤΚΣ	Έκταση (ha)	Γεωγραφικές Συντεταγμένες ΤΚΣ	
GR2210002	Κόλπος Λαγανά (Ακρ. Γεράκι-Κερί) και Νησίδες Μαραθωνήσι και	6957,7	E 20° 54'	N 37° 42'

	Πελούζο			
GR2210003	Στροφάδες Νήσοι	525,43	E 21° 0'	N 37° 15'

Πηγή: Παράρτημα 1, Απόφαση Επιτροπής 2006/613/EK

Πίνακας 2.2 ΖΕΠ που βρίσκεται εντός των ορίων του Ε.Θ.Π.Ζ.

Κωδικός ΖΕΠ	Ονομασία ΖΕΠ	Έκταση (ha)	Γεωγραφικές Συντεταγμένες ΖΕΠ	
GR2210004	Στροφάδες Νήσοι	138,0	E 21° 0'	N 37° 15'

Πηγή: Παράρτημα 1, Απόφαση Επιτροπής 2006/105/EK

Η πολιτική της ΕΕ για τη θαλάσσια βιοποικιλότητα, συμπεριλαμβανομένων των προστατευόμενων περιοχών, διαμορφώνεται στο πλαίσιο δεσμεύσεων σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και περιφερειακό επίπεδο. Στο επίπεδο της ΕΕ, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων ανέλαβαν δέσμευση «να αναστείλουν την υποβάθμιση της βιοποικιλότητας (στην ΕΕ) έως το 2010» (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Σε διεθνές επίπεδο, δεσμεύτηκαν μαζί με άλλους 130 ηγέτες «να μειώσουν ουσιαστικά το ρυθμό απώλειας της βιοποικιλότητας (σε παγκόσμιο επίπεδο) έως το 2010». Εφόσον υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν όχι μόνο συνέχιση αλλά και επιτάχυνση της απώλειας βιοποικιλότητας και κρίσιμων αγαθών και υπηρεσιών οικοσυστήματος, όπως διαπιστώθηκε σε πρόσφατη αξιολόγηση των οικοσυστημάτων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει ζητήσει επανειλημμένα να ενταθούν οι προσπάθειες τήρησης αυτών των δεσμεύσεων (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Στο 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η φύση και η βιοποικιλότητα ορίζονται ως τομείς προτεραιότητας για δράση με στόχους και προτεραιότητες που περιλαμβάνουν (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>):

- ❖ Τη δημιουργία του δικτύου Natura και την εφαρμογή των απαραίτητων τεχνικών και χρηματοδοτικών μέσων και μέτρων για τη πλήρη υλοποίησή του και για την προστασία, εκτός των περιοχών του δικτύου Natura 2000, προστατευόμενων ειδών βάσει των Οδηγιών για τα ενδιαιτήματα και τα πτηνά (Οδηγία 92/43 άρθρο 6 παράγραφος 2).
- ❖ Περαιτέρω προστασία των θαλάσσιων περιοχών ιδίως στο πλαίσιο του δικτύου Natura 2000, αλλά και με άλλα εφικτά μέσα που διαθέτει η Κοινότητα (Οδηγία 32/43 άρθρο 6, παράγραφος 2).

Τα ζητήματα θαλάσσιας βιοποικιλότητας καλύπτονται τόσο από το Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα (ΣΔΒ), το οποίο αφορά στους φυσικούς πόρους, όσο και από το ΣΔΒ για την αλιεία (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Ζητήματα που αφορούν στη θάλασσα έχουν επίσης τεθεί και σε σχέση με τις επιπτώσεις της δραστηριότητας των αλιευτικών στόλων της Ευρώπης στα διεθνή ύδατα. Στο πλαίσιο της επανεξέτασης της πολιτικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα που διενεργήθηκε την περίοδο 2003-2004, αξιολογήθηκαν η εφαρμογή, η αποτελεσματικότητα και η καταλληλότητα της στρατηγικής και των σχεδίων δράσης της Κοινότητας για τη βιοποικιλότητα, ιδίως σε σχέση με τους στόχους για το 2010 (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

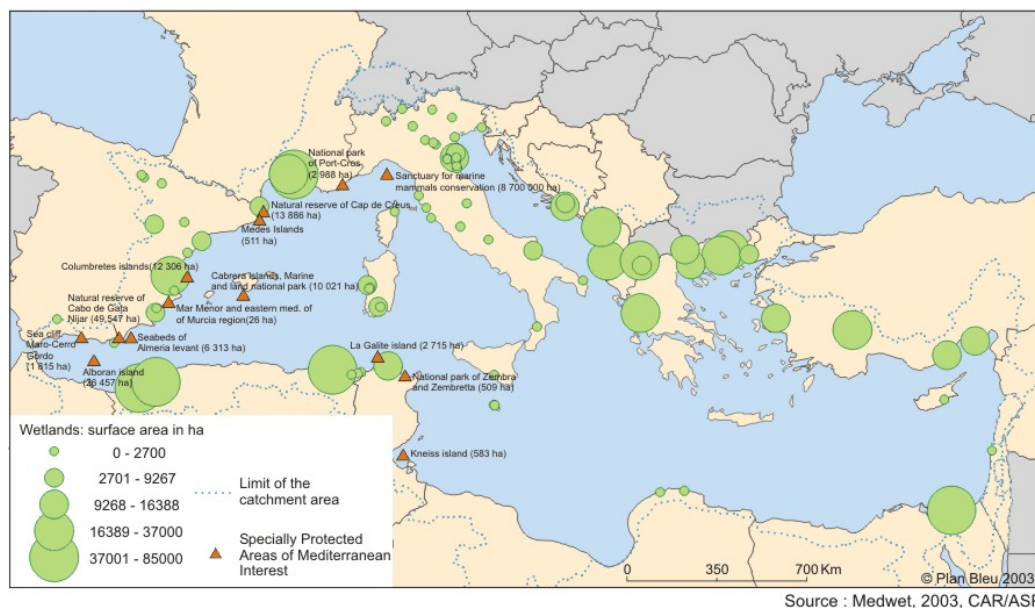
Η διαδικασία επανεξέτασης κορυφώθηκε με τη Διάσκεψη του Malahide για τη Βιοποικιλότητα και την ΕΕ, η οποία πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2004 κατά τη διάρκεια της ιρλανδικής Προεδρίας του Συμβουλίου Υπουργών, όπου το «Μήνυμα του Malahide» αποτέλεσε αντικείμενο ευρείας συναίνεσης σχετικά με τις προτεραιότητες για την επίτευξη των στόχων του 2010, μεταξύ των οποίων είναι να ολοκληρωθεί το δίκτυο Natura 2000 για τις θαλάσσιες περιοχές μέχρι το 2008 και να συμφωνηθεί και να αρχίσει η διαχείριση όλων των περιοχών Natura 2000 μέχρι το 2010 (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Με γνώμονα τις προτεραιότητες οι οποίες διατυπώθηκαν στο «Μήνυμα του Malahide», η Επιτροπή εξέδωσε το Μάιο του 2006 ανακοίνωση σχετικά με την *Ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας έως το 2010 – και μετέπειτα* [COM(2006) 216 τελικό], η οποία ορίζει μια φιλόδοξη πολιτική προσέγγιση για την ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας μέχρι το 2010. Συγκεκριμένα, το σχέδιο αναφέρει: «συμπλήρωση του θαλάσσιου δικτύου ζωνών ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) μέχρι το 2008· έκδοση καταλόγων με τύπους κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) μέχρι το 2008 για τις θαλάσσιες περιοχές· καθορισμός ειδικών ζωνών διατήρησης (ΕΖΔ) και θέσπιση διαχειριστικών προτεραιοτήτων και των απαραίτητων μέτρων διατήρησης για τις ΕΖΔ [μέχρι το 2012 για τις θαλάσσιες περιοχές]· θέσπιση ανάλογων μέτρων διαχείρισης και διατήρησης για τις ΖΕΠ [μέχρι το 2012 για τις θαλάσσιες περιοχές]» (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Στην ανακοίνωση και το σχέδιο δράσης έχουν ληφθεί υπόψη οι διάφορες υφιστάμενες διεθνείς δεσμεύσεις αναφορικά με τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές,

οι οποίες και περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων
(<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>):

- Τη δέσμευση της Διεθνούς Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη, να δημιουργηθεί μέχρι το 2012 ένα παγκόσμιο αντιπροσωπευτικό σύστημα θαλάσσιων και παράκτιων προστατευόμενων περιοχών.
- Αποφάσεις για τα θαλάσσια και παράκτια οικοσυστήματα και τις προστατευόμενες περιοχές, όπως είναι η δημιουργία (έως το 2012) και διατήρηση ενός δικτύου θαλάσσιων και παράκτιων προστατευόμενων περιοχών που θα αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης με βάση την οικολογία, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο και βάσει επιστημονικών δεδομένων.
- Περιφερειακές Συμβάσεις (Regional Conventions) για την προστασία των θαλασσών, όπως είναι η Σύμβαση της Βαρκελώνης για τη Μεσόγειο, η HELCOM για τη Βαλτική και η OSPAR για τη Βόρεια Θάλασσα.
- Για τη Μεσόγειο, ειδικότερα, το Πρωτόκολλο του 1995 της Σύμβασης της Βαρκελώνης, αφορά στις ζώνες ειδικής προστασίας της Μεσογείου και τη βιοποικιλότητα στη Μεσόγειο και προβλέπει την κατάρτιση ενός καταλόγου ειδικά προστατευόμενων περιοχών μεσογειακού ενδιαφέροντος (Εικόνα 2.3) (κατάλογος SPAMI).

Εικόνα 2.3 Ζώνες Ειδικής Προστασίας Μεσογειακού Ενδιαφέροντος (SPAMI) και RAMSAR υγρότοποι. Πηγή: Blue Plan, 2003

- Στον Εύξεινο Πόντο, το Πρωτόκολλο για τη βιοποικιλότητα και τη διατήρηση του τοπίου της Σύμβασης για την προστασία του Εύξεινου Πόντου από τη ρύπανση, υπεγράφη στη Σόφια Βουλγαρίας το 2003.

Σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές βάσει της οδηγίας για τα πτηνά, σε διάσκεψη μείζονος σημασίας που πραγματοποιήθηκε το Νοέμβριο του 2004, διαπιστώθηκε ότι υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις όσον αφορά στον καθορισμό θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών για τα πτηνά και διατυπώθηκαν συστάσεις ώστε να ενταχθεί πλήρων το θαλάσσιο περιβάλλον (έως το 2008) στο δίκτυο των ΖΕΠ, να θεσπιστεί ένα σύστημα αποτελεσματικής προστασίας, να καθοριστούν διαχειριστικοί στόχοι και να αρχίσει η υλοποίησή τους για όλες τις περιοχές μέχρι το 2010 (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Οι ανθρώπινες δραστηριότητες στους θαλάσσιους τόπους Natura 2000 διέπονται από τις ίδιες διατάξεις των οδηγιών για τα ενδιαιτήματα με εκείνες που ισχύουν για τις χερσαίες περιοχές (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

2.3. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Αυτή τη στιγμή η διαχείριση των ευρωπαϊκών θαλάσσιων περιοχών είναι αποσπασματική, καθώς διάφορες αρχές παίρνουν αποφάσεις οι οποίες μπορεί να είναι και αλληλοσυγκρουόμενες ή να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην οικονομία οπουδήποτε τομέα (Lethe, 2007). Για την αποφυγή, επομένως, τέτοιων συγκρούσεων η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2005 και ύστερα από αίτημα του 6^{ου} Κοινοτικού Προγράμματος για το Περιβάλλον (2002), ανέλαβε δράση εγκρίνοντας τη «Θεματική στρατηγική για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος» (COM 2005/504), συνδυάζοντάς τη με πρόταση νομοθετικής δράσης με νέα Οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική.

Η ανακοίνωση (COM 2005/504) λαμβάνει υπόψη τη περιβαλλοντική ποιότητα των θαλασσών και των ωκεανών παρέχοντας μια συνοπτική και εκτενέστερη περιγραφή της κατάστασης, ενώ τονίζει ότι το θαλάσσιο περιβάλλον δέχεται ένα σύνολο πιέσεων στις οποίες περιλαμβάνονται η απώλεια βιοποικιλότητας ή η υποβάθμισή της (εισαγωγή ξένων ειδών), οι αλλαγές στη δομή των οικοσυστημάτων, η απώλεια ενδιαιτημάτων, η ρύπανση από επικίνδυνες ουσίες και θρεπτικά και οι δυνητικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής

(www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Η εγκριθείσα στρατηγική βασίζεται σε μια φιλόδοξη νέα προσέγγιση του ζητήματος της προστασίας και διαχείρισης των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και προωθεί την αειφόρο χρήση των θαλάσσιων πόρων. Εξετάζει τις μείζονες απειλές, οι οποίες είχαν ήδη προσδιοριστεί σε προηγούμενη ανακοίνωση (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>):

- ανεπαρκές πλαίσιο διαχείρισης των θαλασσών,
- συγκεκριμένες θεσμικές και νομικές περιπλοκές και μεγάλος αριθμός εμπλεκόμενων φορέων,
- ανεπάρκεια βασικών γνώσεων λόγω ανεπαρκών συνδέσεων μεταξύ των διαφόρων ερευνητικών πεδίων στα οποία πρέπει να αναληφθεί δράση και να καθοριστούν προτεραιότητες,
- έλλειψη ειδικής πολιτικής.

Η στρατηγική αυτή προτείνει την προστασία και αποκατάσταση των ωκεανών και θαλασσών της Ευρώπης και τη μέριμνα για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του ανθρώπου σύμφωνα με τις αρχές της αειφορίας, έτσι ώστε οι σημερινές και μελλοντικές γενιές να απολαμβάνουν και να ωφελούνται από τη βιολογική ποικιλότητα και τη δυναμική ασφαλών, καθαρών, υγιών και παραγωγικών ωκεανών και θαλασσών (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Με τη νέα αυτή προσέγγιση διαμορφώνεται μια ολοκληρωμένη πολιτική προσανατολισμένη προς την υλοποίηση ενός ενιαίου, ολοκληρωμένου και συνεκτικού συνόλου μέτρων για τη διατήρηση και προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Η Επιτροπή προτείνει τη σταδιακή εφαρμογή της οικοσυστημικής προσέγγισης για τη διαχείριση των δραστηριοτήτων του ανθρώπου οι οποίες επηρεάζουν το θαλάσσιο περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένου του καθορισμού γενικών και ειδικών στόχων, ώστε να διασφαλιστούν η διατήρηση της βιοποικιλότητας και η αειφόρος χρήση των θαλάσσιων πόρων (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Η προσέγγιση αυτή λαμβάνει υπόψη τις έννοιες της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης και της καλής οικολογικής κατάστασης, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των οδηγιών για τα φυσικά ενδιαιτήματα και τα πτηνά και της οδηγίας πλαισίου για τους υδάτινους πόρους (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Η ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η επεξεργασία κατευθυντήριων γραμμών για να εφαρμοστεί στο θαλάσσιο περιβάλλον η αποκαλούμενη "οικοσυστημική προσέγγιση" ήταν μία από τις δραστηριότητες που ανελήφθησαν υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά την κατάστρωση της περιβαλλοντικής στρατηγικής για το θαλάσσιο περιβάλλον.

Σε αυτό το πλαίσιο, η οικοσυστημική προσέγγιση εμπεριέχεται στην έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία απαιτεί οι δραστηριότητες των σημερινών ανθρώπων να μην υπονομεύουν τις ανάγκες των μελλοντικών γενεών (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Η οικοσυστημική προσέγγιση δίνει έμφαση σε ένα καθεστώς διαχείρισης που διατηρεί το οικοσύστημα υγιές, παράλληλα με τη σωστή χρήση του θαλάσσιου περιβάλλοντος από τον άνθρωπο προς όφελος των σημερινών και των μελλοντικών γενεών.

Η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα ορίζει την οικοσυστημική προσέγγιση ως «στρατηγική για την ολοκληρωμένη διαχείριση του εδάφους, των υδάτων και των ζώντων πόρων, η οποία προάγει τη διατήρηση και αειφόρο χρήση με δίκαιο τρόπο», ενώ το οικοσύστημα μπορεί να χαρακτηριστεί ως «ένα διαδραστικό σύμπλεγμα ζωντανών κοινοτήτων και του περιβάλλοντος, που λειτουργεί ως μια μεγάλη αυτοσυντηρούμενη μονάδα. Αναγνωρίζει ότι οι άνθρωποι, με την πολιτιστική πολυμορφία τους, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των οικοσυστημάτων» (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Για μεγαλύτερη εξειδίκευση για τους σκοπούς της ευρωπαϊκής στρατηγικής που αφορά το θαλάσσιο περιβάλλον, η οικοσυστημική προσέγγιση περιγράφεται ως μια «συνολική ολοκληρωμένη διαχείριση των δραστηριοτήτων του ανθρώπου με βάση την άριστη διαθέσιμη επιστημονική γνώση για το οικοσύστημα και τη δυναμική του, ώστε να προσδιοριστούν και να ληφθούν μέτρα όσον αφορά τις επιδράσεις κρίσιμης σημασίας για την υγεία των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και, με τον τρόπο αυτό, να επιτευχθούν η αειφόρος χρήση των αγαθών και υπηρεσιών οικοσυστήματος και η διατήρηση της ακεραιότητάς του» (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Η περιγραφή αυτή θεωρεί σαφώς τους ανθρώπους ως μέρος των φυσικών οικοσυστημάτων και επισημαίνει ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες μέσα σε αυτά τα οικοσυστήματα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης με τρόπο που να μην υπονομεύει τις συνιστώσες του οικοσυστήματος οι οποίες συμβάλλουν στη δομική και λειτουργική ακεραιότητα του οικοσυστήματος (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Σύμφωνα με την προτεινόμενη νέα Οδηγία, τα μέτρα που θα λάβουν τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να βασίζονται σε ασφαλείς και αξιόπιστες εκτιμήσεις των επιπτώσεων των δραστηριοτήτων του ανθρώπου στο θαλάσσιο περιβάλλον (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Η πρόταση εξαντλεί όλα τα περιθώρια εξασφαλίζοντας τη δημιουργία κατάλληλων συστημάτων παρακολούθησης (monitoring) και εκτίμησης (assessment). Τα συστήματα αυτά θα περιλαμβάνουν τις ισχύουσες υποχρεώσεις στον τομέα της παρακολούθησης, όπως αυτές ορίζονται στις οδηγίες για τα ενδιαιτήματα και τα πτηνά

(<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Εφόσον εκδοθεί η νέα οδηγία για τη θαλάσσια στρατηγική, τα Κράτη Μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης του θαλάσσιου περιβάλλοντος το αργότερο μέχρι το 2021 και να συνεχίσουν να μεριμνούν για την προστασία και διατήρηση αυτού του περιβάλλοντος, καθώς και για την αποτροπή υποβάθμισής του (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Στις 7 Ιουνίου 2006 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε Πράσινη Βίβλο με τίτλο «Προς μια μελλοντική θαλάσσια πολιτική για την ΕΕ». Αυτή η Πράσινη Βίβλος, είναι αποτέλεσμα διαβούλευσης με τους ενδιαφερόμενους φορείς που διήρκεσε περισσότερο από ένα έτος και μέσω της οποίας εντοπίστηκαν τα κενά ανάμεσα στους επιμέρους τομείς πολιτικής που αφορούν στο θαλάσσιο περιβάλλον και επιχειρήθηκε να υιοθετηθεί η βέλτιστη πρακτική και να αντληθούν διδάγματα από τα εμπόδια και τις προκλήσεις (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

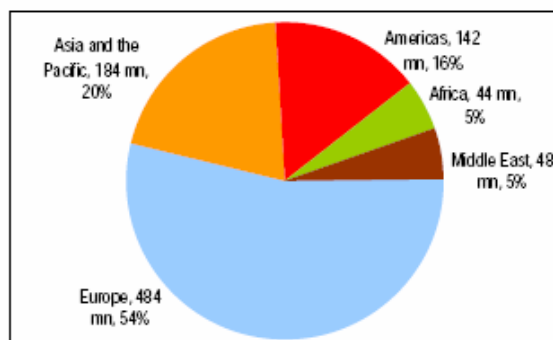
Τα αποτελέσματα των συνεδρίων, σεμιναρίων που έγιναν στα πλαίσια της Πράσινης Βίβλου, αλλά και το πολιτικό όραμα για το πώς θα ήταν μια μελλοντική ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική με ένα αρχικό σχέδιο δράσης και μέτρα για την υλοποίηση αυτού του στόχου, παρουσιάστηκαν μέσα στο λεγόμενο Μπλε Βιβλίο (Blue Book) το φθινόπωρο του 2007 (Lethe, 2007).

Μια ακόμη δράση της ΕΕ προς μια καλύτερη θαλάσσια πολιτική αποτελεί η Οδηγία πλαίσιο για τους υδάτινους πόρους (ΟΠΥ 2000/60/ΕΚ), καθώς καθορίζει ένα πλαίσιο για την καλύτερη προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος των εσωτερικών, μεταβατικών αλλά και παράκτιων υδάτων (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Ως παράκτια ύδατα ορίζονται τα ύδατα που βρίσκονται εντός λωρίδας πλάτους ενός ναυτικού μιλίου από τη γραμμή βάσης, η οποία χρησιμοποιείται για τη μέτρηση του εύρους των χωρικών υδάτων. Οι γενικοί στόχοι της ΟΠΥ είναι να αποτραπεί κάθε περαιτέρω υποβάθμιση της κατάστασης και να εξασφαλιστεί η «καλή κατάσταση» όλων των υδάτων μέχρι το 2015. Η έννοια της κατάστασης των υδάτων εμπεριέχει τόσο την οικολογική κατάσταση όσο και τη χημική κατάσταση (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

2.4. Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

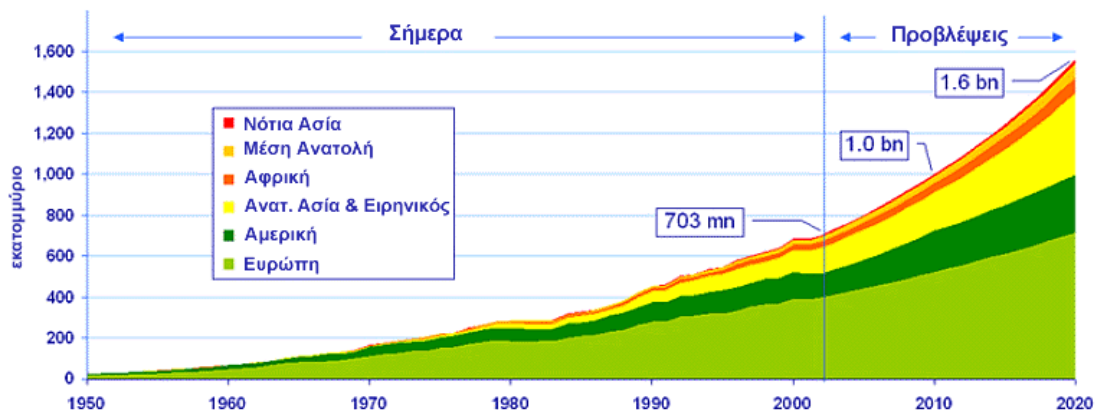
Στην Παγκόσμια Διάσκεψη για τις Ακτές (1993), ο τουρισμός αναγνωρίστηκε ως η μεγαλύτερη παγκόσμια ανεξάρτητη βιομηχανία και εκτιμήθηκε ότι ο τουρισμός αποτελεί το 5 με 6% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) όλων των εθνών (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Επιπρόσθετα, αν λάβει κανείς υπόψη τη ραγδαία ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας τα τελευταία 50 χρόνια, αλλά και τις προβλέψεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού (WTO) για ένα δισεκατομμύριο αφίξεις έως το 2010, το ζήτημα της διαχείρισης των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις παράκτιες τουριστικές περιοχές είναι κρίσιμης σημασίας, καθώς η φέρουσα ικανότητα πολλών περιοχών έχει ήδη εξαντληθεί (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

Κάποια επιπρόσθετα στοιχεία του WTO δείχνουν ότι ο ευρωπαϊκός τουρισμός καταλαμβάνει τα 2/3 του παγκόσμιου τουρισμού (Σχήμα 2.1), ποσοστό που αναμένεται να διπλασιαστεί έως το 2025, με τη Μεσόγειο να αποτελεί τον πρώτο σε προτίμηση τουριστικό προορισμό παγκοσμίως και να παράγει το 1/3 των παγκόσμιων τουριστικών εισοδημάτων (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

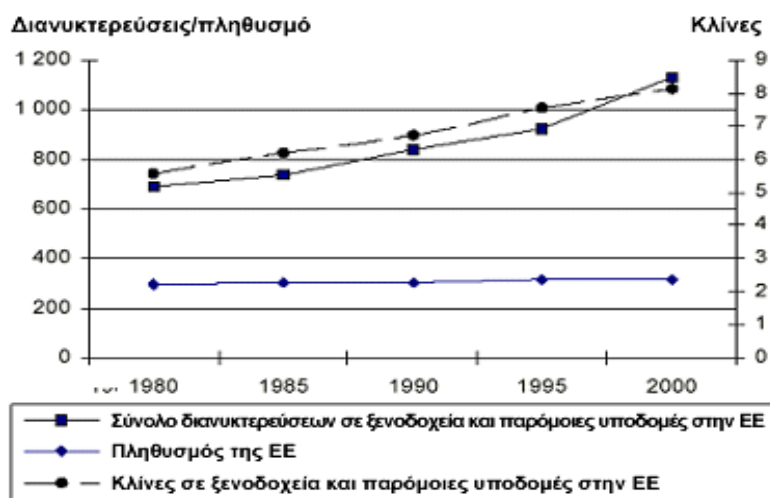
Σχήμα 2.1 Διεθνείς αφίξεις για το 2007
Πηγή: Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO)

Σύμφωνα με το Τουριστικό Όραμα 2020 του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, οι διεθνείς αφίξεις αναμένεται να ξεπεράσουν τα 1,56 δισεκατομμύρια έως το έτος 2020. Οι συνολικές τουριστικές αφίξεις ανά περιοχή δείχνουν ότι γύρω στο 2020 οι τρεις πρώτες περιοχές θα είναι η Ευρώπη (717 εκατομμύρια τουρίστες), η Ανατολική Ασία-Ειρηνικός (397 εκατομμύρια) και η Αμερική (282 εκατομμύρια) (Σχήμα 2.2) (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

Σχήμα 2.2 Διάγραμμα συνολικών τουριστικών αφίξεων ανά περιοχή με ορίζοντα πρόβλεψης έως το 2020. Πηγή: WTO

Μια ανάλυση των αλλαγών στον τουρισμό της ΕΕ κατά τα τελευταία 20 έτη δείχνει ότι ο αριθμός των κλινών και των διανυκτερεύσεων έχουν αυξηθεί περίπου κατά 64%, ενώ παράλληλα ο πληθυσμός ανήλθε μόνο κατά 6,2% (Σχήμα 2.3) (ΕΚ 2002 σε www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

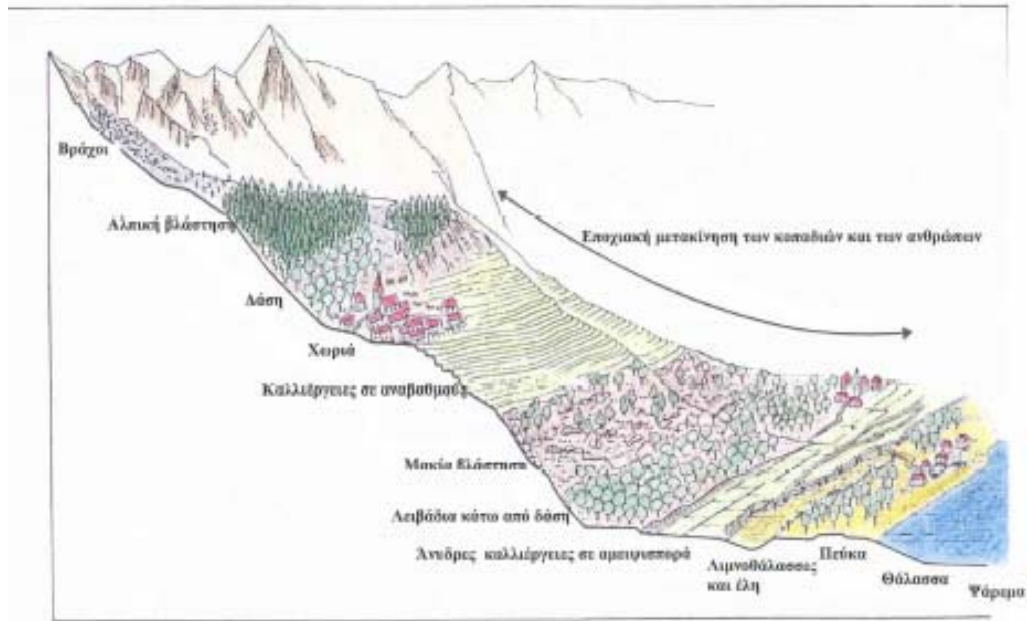
Σχήμα 2.3 Διάγραμμα διανυκτερεύσεων σε σχέση με τον πληθυσμό της ΕΕ. Πηγή: Στατιστικές στο θέμα Εστίασης 4-40, ΕΚ 2002

Μια ακόμη ένδειξη της σημασίας που έχει ο τουρισμός για τις εθνικές οικονομίες είναι το ποσοστό του τρέχοντος ισοζυγίου που καλύπτεται από τουριστικές εισπράξεις. Το 1992, οι δείκτες για μερικές Μεσογειακές χώρες είχαν ως εξής: Ισπανία 71%, Ελλάδα 28%, Μάλτα 102% και Κύπρος 74% (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Εντούτοις, υπάρχουν σημαντικές περιφερειακές διαφορές στις Ευρωπαϊκές χώρες όσον αφορά στην τουριστική ανάπτυξη, οι οποίες αναδεικνύουν την άνιση κατανομή των

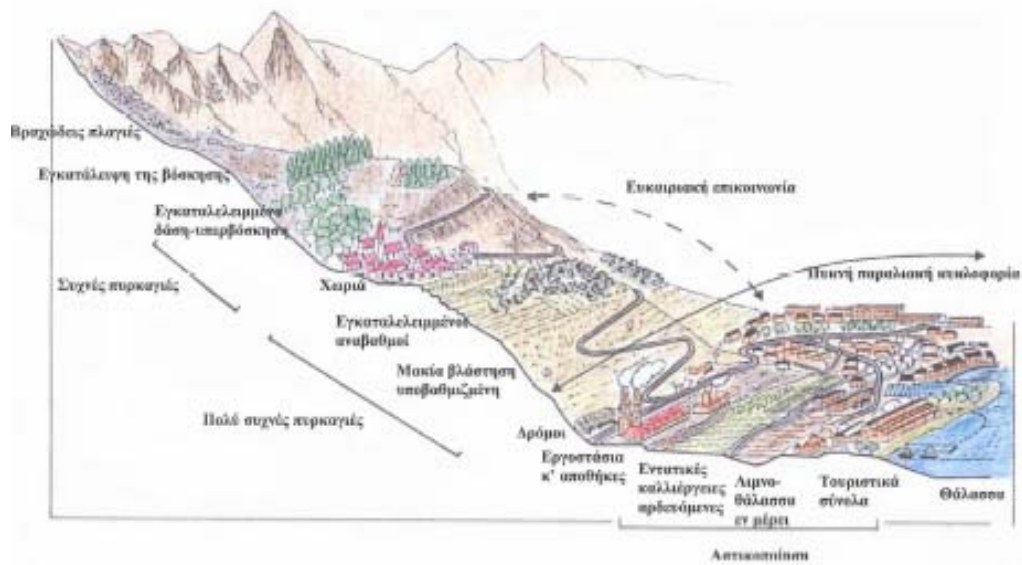
οικονομικών ωφελειών. Η Μαγιόρκα αποτελεί ένα από τα πιο δημοφιλή τουριστικά θέρετρα όπου η ευημερία της τοπικής κοινωνίας συνδέεται έντονα με την τουριστική ανάπτυξη, η οποία συνεισφέρει στο ΑΕΠ με ποσοστό 70% (EEA 2001 σε www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

Στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, ο παράκτιος τουρισμός στην Ευρώπη πήρε τη μορφή του μαζικού τουρισμού και κατέστη προσιτός σχεδόν για τον οποιονδήποτε. Σήμερα, το 63% των Ευρωπαίων που κάνουν διακοπές προτιμούν παράκτιες περιοχές (ΕΚ, 1998 σε www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Ο τομέας του παράκτιου τουρισμού στην Ευρώπη γίνεται ολοένα και περισσότερο ανταγωνιστικός, καθώς οι τουρίστες αναζητούν υψηλότερη ποιότητα στην καλύτερη δυνατή τιμή. Οι σημερινοί τουρίστες δεν επιθυμούν μόνο ήλιο, θάλασσα και αμμουδιές, κάτι που συνέβαινε εδώ και δύο δεκαετίες, αλλά απαιτούν μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων αναψυχής και εμπειριών, στις οποίες περιλαμβάνονται τα σπορ, η μαγειρική, ο πολιτισμός και οι φυσικοί πόλοι έλξης (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

Όσον αφορά στη Μεσόγειο, η μεσογειακή λεκάνη αποτελεί τον πιο αγαπημένο παγκοσμίως τουριστικό προορισμό. Μέσα σε λιγότερο από 20 χρόνια, ο αριθμός των τουριστών που επισκέπτονται τη Μεσόγειο αναμένεται να αυξηθεί από 220 εκατομμύρια σε 350 εκατομμύρια (έως το 2020), ενώ μόλις το 2006 καταγράφηκαν περισσότεροι από 160 εκατομμύρια τουρίστες μέσα στην ευρωπαϊκή ακτογραμμή. Περίπου το 80% των τουριστών της Μεσογείου επιλέγουν την Ισπανία, τη Γαλλία, την Ιταλία ή την Ελλάδα (WTO, 2003 σε www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Πρόσφατα, αποδείχθηκε πως ο μαζικός τουρισμός αποτελεί ένα από τα κυριότερα αίτια των οικολογικών απωλειών που έχουν εμφανιστεί στην περιοχή, ενώ μερικές τοποθεσίες που κάποτε ήταν πρωτόγονες, τώρα δυστυχώς δεν επιδέχονται καμίας επανόρθωσης (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Ενδεικτική των επιπτώσεων του μαζικού τουρισμού αλλά και της αστικοποίησης στις μεσογειακές παράκτιες περιοχές, είναι η απεικόνιση που οποία έγινε στα πλαίσια του Blue Plan (Εικόνα 2.4α, 2.4β).

Εικόνα 2.4α Σχηματική απεικόνιση παραδοσιακής μεσογειακής πλαγιάς
 Πηγή: Blue Plan σε Αυγερινού, 2007

Εικόνα 2.4β Σημερινή μεσογειακή πλαγιά. Πηγή: Blue Plan σε Αυγερινού, 2007

Το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF) αναγνώρισε 200 περιοχές παγκοσμίως (γνωστές ως οικο-περιοχές), οι οποίες θεωρούνται σημαντικές για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Μία από αυτές τις περιοχές, η οποία αναγνωρίζεται και ως μία από τις πλέον απειλούμενες, είναι η Μεσόγειος. Οι 10 βασικές θαλάσσιες περιοχές της Μεσογείου στις οποίες υπάρχει άμεση

ανάγκη για νέες προστατευόμενες περιοχές και για αλλαγή των πρακτικών παράκτιας διαχείρισης προς μια πιο ολοκληρωμένη διαχείριση, ανάμεσα στις οποίες συγκαταλέγεται η περιοχή μελέτης της παρούσας διπλωματικής εργασίας, είναι (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/):

- Μεσογειακή Ακτή Μαρόκου και Θάλασσα Alboran, Ακτή Κοραλλιών στην Τυνησία (Ισπανία, Μαρόκο, Τυνησία).
- Δαλματικές ακτές και νήσοι (Κροατία).
- Κυρηναϊκή και Κόλποι Sirte και Gabes (Λιβύη, Τυνησία).
- Νότια Ανατολία και Βορειοανατολική ακτή της Λεβαντίνης Θάλασσας (Τουρκία).
- Πέλαγος και ακτές του Αιγαίου (Ελλάδα, Τουρκία).
- Σαρδηνία και Κορσική (Ιταλία, Γαλλία).
- Θάλασσα και νήσοι Βαλεαρίδων (Ισπανία).
- Θάλασσα Liguro-Provenzal (Γαλλία, Ιταλία).
- Νότια Τυρρηνική Ακτή και Θάλασσα (Ιταλία).
- Νοτιοδυτική Βαλκανική Ακτή και Θάλασσα, Ιόνιοι Νήσοι (Αλβανία, Ελλάδα).

2.4.1. ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Παρόλο που η βιομηχανία του τουρισμού απέφερε αρκετά οικονομικά οφέλη στις κοινωνίες με τη μορφή εισοδήματος και θέσεων εργασίας, σε πολλές περιπτώσεις έπεσε θύμα αυτού του κέρδους (Lethe, 2007) και αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι η δραστηριότητα αυτή του ανθρώπου εξαρτάται από την ελκυστική δύναμη των πρωταρχικών πόρων μιας περιοχής, οι οποίοι είναι (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/):

- Φυσικοί πόροι (κλίμα, φυσικό τοπίο, οικοσυστήματα).
- Πολιτιστικοί πόροι (αστική κληρονομιά, τέχνες, αρχαιολογικές αξίες, παραδόσεις, επιστημονικές αξίες, λαϊκές τέχνες και δευτερεύοντα πολιτισμικά πρότυπα).
- Κοινωνικοί πόροι (πιθανοί υπεύθυνοι ανάπτυξης τουρισμού με κοινωνικο-δημογραφικά γνωρίσματα και ικανότητες, οικονομικό κεφάλαιο, γνώσεις, υγεία - περιβάλλον - σύστημα διασφάλισης ιδιοκτησίας, ενδιαφέροντα της τοπικής κοινωνίας κ.λπ.)

Επιπλέον, οι τουριστικοί προορισμοί παρέχουν δευτερεύοντες πόρους (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/):

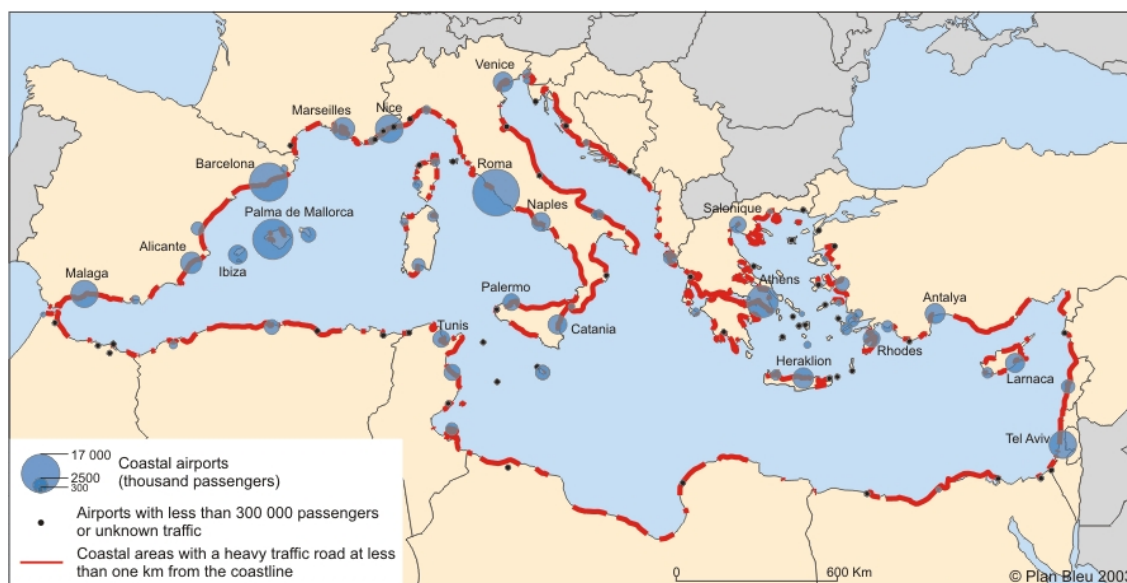
- Παροχές διανυκτέρευσης και διαμονής (ξενοδοχείο, πανδοχείο, κάμπινγκ, ξενώνας κ.ά.).
- Τομέας εστίασης (καφετερία, εστιατόρια, μπιστρό κ.ά.).
- Τομέας οργάνωσης ταξιδίων (γραφεία ταξιδίων, τουριστικοί πράκτορες κ.ά.).
- Τομέας μεταφορών (αεροπλάνο, πλοίο, τρένο, λεωφορείο, κ.ά.).
- Τομέας αναψυχής και διασκέδασης (τυχερά παιχνίδια, ντίσκο κ.ά.).
- Τομέας ενημέρωσης και πληροφόρησης (δίκτυο πληροφόρησης τουριστών).
- Συμπληρωματική υποδομή εγκαταστάσεων και υπηρεσιών.

Επομένως, δεν υπάρχει τουριστική δραστηριότητα που να μην εξαρτάται με κάποιο τρόπο από περιβαλλοντικούς πόρους (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Οι φυσικοί πόροι χρησιμοποιούνται για να παρέχουν στους τουρίστες θέρμανση, ενέργεια, τροφή, υγιεινή και πόσιμο νερό, ενώ ταυτόχρονα το περιβάλλον καλείται να απορροφήσει τα απόβλητα που παράγονται (π.χ. οικιακά απόβλητα) (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Οι πιέσεις που ασκούνται ως αποτέλεσμα του τουρισμού, μπορεί να είναι τόσο μεγάλες ώστε η δραστηριότητα να αποβεί μη βιώσιμη και να οδηγήσει σε μια μακροπρόθεσμη υποβάθμιση και ελαχιστοποίηση των πόρων (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

Οι παράκτιες τουριστικές αναπτυξιακές δραστηριότητες αγκαλιάζουν υδάτινες αλλά και χερσαίες περιοχές, συχνά όμως καλύπτουν ένα εκπληκτικά στενό τμήμα κοντά στην ακτή. Ένα ταξίδι στην ενδοχώρα, μόνο κάποια μίλια μακριά από τέτοιου είδους γνωστά τουριστικά κέντρα όπως είναι η Ριβιέρα στη Γαλλία, μας φέρνει σε περιοχές που είναι ουσιαστικά άθικτες από τον τουρισμό (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Η υποδομή που απαιτείται για να στηρίξει τη στενή αυτή συνήθως παράκτια τουριστική ζώνη, μπορεί να επεκταθεί σε μια πιο μακρινή μεγαλύτερη ζώνη (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Σε αυτό περιλαμβάνονται υπηρεσίες όπως υδροδότηση, πρόσβαση σε οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, αεροδρόμια και κατοικία για το προσωπικό κ.ά. Ο τουρισμός μπορεί να είναι συγκεντρωμένος σε μια περιοχή, αλλά οι επιπτώσεις και η επίδραση που αυτός ασκεί, μπορούν να επεκταθούν και στην ευρύτερη περιοχή (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

Το γεγονός αυτό αποδεικνύεται εντονότερα στις παράκτιες περιοχές όπου η συνήθης εισροή επισκεπτών έχει ζημιογόνες επιπτώσεις στις κοινωνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές ισορροπίες και συνεπώς στον ίδιο τον τουριστικό πόλο έλξης (Lethe, 2007). Η λίστα των αρνητικών επιπτώσεων ενός κακώς διαχειριζόμενου τουρισμού είναι πολύ μεγάλη για να χωρέσει σε λίγες σελίδες, ωστόσο η επιστημονική εστίαση γίνεται σε τρεις βασικές κατηγορίες επιπτώσεων που συνδέονται με τις αντίστοιχες συνιστώσες του τουρισμού (οικονομία, κοινωνία και περιβάλλον) και αυτές είναι: οι οικονομικές, οι κοινωνικο-πολιτιστικές και οι περιβαλλοντικές (Lethe, 2007).

Σε οικονομικό επίπεδο η άφιξη τουριστών έχει καθαρά θετικές επιπτώσεις στις τοπικές κοινωνίες, καθώς αποφέρει σημαντικά χρηματικά έσοδα (Lethe, 2007). Έτσι, οι τοπικές και εθνικές αρχές προωθούν υψηλές επενδύσεις σε υποδομές, διευκολύνοντας τον επισκέπτη με αεροδρόμια, δρόμους, λιμενικά έργα, ξενοδοχεία, μαγαζιά κ.λ.π. (Εικόνα 2.5) (Lethe, 2007).

Εικόνα 2.5 Χάρτης υποδομών (οδικά δίκτυα σε απόσταση μικρότερη του 1 km από την ακτή και αεροδρόμια). Πηγή: Blue Plan, 2003

Ωστόσο η δημιουργία τέτοιων υποδομών δημιουργεί και προβλήματα για τους ντόπιους καθώς η εποχική εργασία ανθεί ενώ άλλοι παραδοσιακοί τομείς εγκαταλείπονται (αγροτική εργασία, αλιεία, βιοτεχνία κ.ά.), οδηγώντας σε μια κατάσταση όπου οι μισθοί δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στην συνεχόμενη άνοδο του κόστους διαβίωσης – ειδικά στις τιμές οικοπέδων – η οποία οφείλεται και στον αφιχθέντα ευημερή πληθυσμό (Lethe, 2007).

Επομένως, υπάρχουν και επιπτώσεις σε κοινωνικο-πολιτιστικό επίπεδο εφόσον ο αριθμός των ξενοδοχείων και εξοχικών κατοικιών κατά μήκος της ακτής μεγαλώνει, ενώ

οι ντόπιοι μετοικούν την ενδοχώρα (Lethe, 2007). Όσοι δε από αυτούς παραμένουν στην ακτή, συνήθως δε βρίσκουν άλλη διέξοδο από το να προσαρμοστούν στη τουριστική ζήτηση ανοίγοντας μαγαζιά και μπαρ. Η έκλειψη των παραδοσιακών επαγγελμάτων και οι αλλαγές στη κουλτούρα οδηγούν και σε απώλεια της πολιτιστικής ταυτότητας μιας περιοχής (Lethe, 2007).

Όσον αφορά στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αυτές είναι πλέον γνωστές ως επί το πλείστον και αφορούν στην υδροδότηση (υψηλή εποχική ζήτηση και έλλειψη νερού ειδικά στα νησιά), στην εποχική αύξηση του όγκου της ρύπανσης (στερεά και υγρά απόβλητα), στην αύξηση του φαινομένου της διάβρωσης των ακτών λόγω λιμενικών έργων και δόμησης, στην αλλοίωση του φυσικού τοπίου λόγω αντιαισθητικής και ανεξέλεγκτης δόμησης, όχληση ενδιαιτημάτων από τον συνωστισμό στις παραλίες κ.ά.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση μεγαλύτερης περιβαλλοντικής ευαισθησίας από τη πλευρά των τουριστών (ειδικά των Ευρωπαίων), καθώς πολλοί επισκέπτες είναι ενημερωμένοι για το περιβάλλον και έχουν πιθανώς βαρεθεί τα συνήθη αποτελέσματα του μαζικού τουρισμού (υπερβολικός αριθμός λουόμενων στις παραλίες, συμφόρηση στα μαγαζιά και ξενοδοχεία, χαμηλής ποιότητας υπηρεσίες, παρόμοιου τύπου ξενοδοχεία σε πολλές παράκτιες περιοχές κ.λ.π.) (Εικόνα 2.6) και πλέον απαιτούν το τουριστικό προϊόν να διατηρεί τη φυσικότητά του και ταυτόχρονα να προσφέρει νέες μορφές αναψυχής και ψυχαγωγίας όπως είναι τα φυσικά μονοπάτια, τα ενυδρεία, τα καταδυτικά πάρκα, η ποδηλασία και παρατήρηση ορνιθοπανίδας κ.ά. Συνοπτικά, οι κυριότερες αιτίες στροφής προς τον αειφορικό τουρισμό είναι:

- Σταδιακή αύξηση της πίεσης για ρυθμίσεις εξαιτίας αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Αύξηση της ευαισθητοποίησης για την εξοικονόμηση κόστους που προέρχεται από την κατανάλωση ευαίσθητων πόρων.
- Οι επαγγελματίες του τουριστικού τομέα και οι πράκτορες αναγνωρίζουν ότι η περιβαλλοντική ποιότητα είναι ουσιώδης για ένα ανταγωνιστικό προϊόν.
- Η αντίληψη κυβερνήσεων και πρακτόρων ότι η τουριστική ανάπτυξη μπορεί να ασκήσει αρνητική επίδραση στο περιβάλλον.
- Η αύξηση της ευαισθητοποίησης των κοινωνιών σχετικά με τη δυνατότητά τους να επηρεάζουν την τουριστική πολιτική.

Εικόνα 2.6 Συνωστισμός λουόμενων σε παραλία, τυπικό φαινόμενο μαζικού τουρισμού. Πηγή: www.google.com

Είναι, επομένως, κοινώς αποδεκτή και εμφανής η στροφή του μαζικού τουρισμού προς τη κατεύθυνση του Βιώσιμου Τουρισμού, στην έννοια του οποίου περιλαμβάνεται και η κοινωνική ευθύνη, δηλαδή, μια σημαντική δέσμευση απέναντι στη φύση από την πλευρά των επιχειρήσεων, καθώς και τη συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας σε οποιαδήποτε τουριστική επέμβαση ή ανάπτυξη (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Ο βιώσιμος ή αειφορικός τουρισμός ορίζεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO), το Συμβούλιο Τουρισμού (WTTC) και το Συμβούλιο Γης ως εξής: *"Η Ανάπτυξη Βιώσιμου Τουρισμού ικανοποιεί τις ανάγκες των τωρινών τουριστών και των περιοχών που τους φιλοξενούν και παράλληλα προστατεύει και ενισχύει τις ευκαιρίες για το μέλλον. Θεωρείται ότι η ανάπτυξη αυτή οδηγεί στη διαχείριση όλων των πόρων με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι δυνατό να εκπληρώνονται οι οικονομικές, κοινωνικές και αισθητικές ανάγκες, ενώ παράλληλα να διατηρείται η πολιτιστική ακεραιότητα, οι ουσιώδεις οικολογικές διαδικασίες, η βιολογική ποικιλότητα και τα συστήματα υποστήριξης της ζωής. Τα προϊόντα αειφορικού τουρισμού είναι προϊόντα που λειτουργούν σε αρμονία με το τοπικό περιβάλλον, την κοινωνία και τους πολιτισμούς, έτσι ώστε αυτά να καρπώνονται όλα τα οφέλη και να μην αποτελούν θύματα τουριστικής ανάπτυξης".* Οι όροι *Υπεύθυνος Τουρισμός, Ήπιος Τουρισμός, Τουρισμός Ελάχιστων Επιπτώσεων και Εναλλακτικός Τουρισμός*, έχουν παρόμοια σημασία με αυτή του *Βιώσιμου - Αειφορικού Τουρισμού*.

Από τα μέσα του '90, η αειφορική ανάπτυξη του τουρισμού θεωρείται θέμα προτεραιότητας για τους θεσμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφού στο πλαίσιο ανακοίνωσης με τίτλο «Συνεργασία μεταξύ μας για το μέλλον του Ευρωπαϊκού τουρισμού», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την περαιτέρω «προώθηση της αειφορικής

ανάπτυξης των τουριστικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη μέσα από τον καθορισμό και την εφαρμογή της «Ατζέντας 21» (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/). Απόδειξη της προτεραιότητας που έχει στην ΕΕ ο βιώσιμος τουρισμός, αποτελεί η συγκρότηση ομάδας ειδικών και εμπλεκόμενων βιώσιμου τουρισμού (TSG) από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2004.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελεί τη βάση για το σχεδιασμό και τη διαχείριση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σήμερα αλλά και μελλοντικά (TSG, 2007). Η Συνθήκη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του 1992, έθεσε την Ατζέντα 21, ένα σχέδιο δράσης το οποίο και υιοθετήθηκε από 178 κυβερνήσεις (TSG, 2007). Στη Παγκόσμια Συνάντηση για την Βιώσιμη Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002, έγινε εμβάθυνση και διεύρυνση της Ατζέντας, η οποία οδήγησε σε ένα σχέδιο εφαρμογής που εστιάζει στη συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (TSG, 2007).

Η βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί την προστασία της φέρουσας ικανότητας του πλανήτη και της βιοποικιλότητας που φέρει, ενώ περιλαμβάνει θέματα περιβαλλοντικής προστασίας, κοινωνικής ισότητας και ποιότητας ζωής, πολιτιστικής ποικιλότητας, καθώς και μιας βιώσιμης οικονομίας που θα μπορεί να παρέχει εργασία και καλή ποιότητα ζωής σε όλους (TSG, 2007). Αποτελεί δε στόχο της ΕΕ, καθώς με την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΣΒΑ), η οποία ανανεώθηκε το 2006, τίθενται οι προτεραιότητες και οι δράσεις για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης (TSG, 2007). Η ΣΒΑ συμπληρώνει την Ευρωπαϊκή Στρατηγική της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την εργασία (TSG, 2007). Οι δύο αυτές στρατηγικές αναγνωρίζουν ότι η οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι μπορούν να αλληλο-ενισχυθούν και θα πρέπει επομένως να προχωρήσουν μαζί (TSG, 2007).

Όσον αφορά στον τουρισμό, είναι μια δραστηριότητα που έχει μια ιδιαίτερη σχέση με το περιβάλλον και τη κοινωνία σε σχέση με άλλες οικονομικές δραστηριότητες και αυτό συμβαίνει λόγω της άμεσης εξάρτησής του από τη περιβαλλοντική ποιότητα, τη πολιτιστική ταυτότητα και τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις, την ασφάλεια και ευημερία (TSG, 2007). Ωστόσο, όταν δεν υπάρχει σχεδιασμός ή παρουσιάζει υπερβολική ανάπτυξη (μαζικός τουρισμός) μπορεί να καταστρέψει αυτές τις αξίες από τις οποίες εξαρτάται και είναι εξίσου σημαντικές στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης (TSG, 2007). Από την άλλη πλευρά, ο τουρισμός μπορεί να γίνει η κινητήρια δύναμη για τη διατήρηση και προώθηση των αξιών αυτών (περιβαλλοντική ποιότητα, πολιτιστική ταυτότητα, ασφάλεια) μέσω της άμεσης προβολής και χρηματικής υποστήριξής τους και έμμεσα μέσω της ανάγκης ενίσχυσης και προστασίας αυτών των αξιών ώστε να αποφέρει εισοδήματα ως θελκτικός

τουριστικός προορισμός (TSG, 2007). Η εξασφάλιση σωστής ισορροπίας μεταξύ των αναγκών του επισκέπτη, της τοπικής κοινωνίας και του περιβάλλοντος, ελαχιστοποιώντας τις συγκρούσεις και αναγνωρίζοντας τις σχέσεις αλληλεξάρτησης, απαιτεί μια ειδική προσέγγιση διαχείρισης των προορισμών (TSG, 2007). Γενικότερα, ο βιώσιμος τουρισμός προϋποθέτει (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/):

- Αειφορικές πρακτικές παράκτιας διαχείρισης.
- Καθαρό νερό, ατμόσφαιρα, έδαφος και υγιή παράκτια οικοσυστήματα.
- Ασφαλές και σίγουρο περιβάλλον αναψυχής μέσα από τη διαχείριση των παράκτιων απειλών, όπως της διάβρωσης, των καταιγίδων και των πλημμυρών. Η παροχή επαρκών μέτρων ασφάλειας για τα πλεούμενα, τους κολυμβητές και τους λοιπούς χρήστες του νερού.
- Προσπάθειες αποκατάστασης της παραλίας με σκοπό τη διατήρηση της ελκυστικής αξίας των ακτών.
- Δυναμικές πολιτικές για την προστασία της άγριας ζωής και των ενδιαιτημάτων.

Το 2005 ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού και το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP), προσδιόρισαν μια Ατζέντα που περιλαμβάνει 12 στόχους για την επίτευξη βιώσιμου τουρισμού (TSG, 2007). Η ΣΒΑ της ΕΕ έχει τρεις βασικούς στόχους –οικονομική ευημερία, κοινωνική ισότητα και συνοχή, περιβαλλοντική προστασία- οι οποίοι σε συνδυασμό με τους στόχους της Ατζέντας, έχουν ως εξής (TSG, 2007):

1. Οικονομική Ευημερία

- α. Εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας, βιωσιμότητας και ευημερίας των τουριστικών προορισμών και επιχειρήσεων, σε βάθος χρόνου.
- β. Παροχή ευκαιριών απασχόλησης, προσφέροντας δίκαιους μισθούς και συνθήκες σε όλους τους εργαζόμενους, αποφεύγοντας όλων των ειδών τις διακρίσεις.

2. Κοινωνική ισότητα και συνοχή

- α. Βελτίωση της ποιότητας ζωής των τοπικών κοινωνιών μέσω του τουρισμού και υποχρεωτική συμμετοχή τους στον σχεδιασμό και τη διαχείρισή του.

- β. Παροχή μιας ασφαλούς και ικανοποιητικής εμπειρίας στους επισκέπτες, διαθέσιμη σε όλους ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, θρησκευματος, αναπηρίας και άλλων διακρίσεων.

3. Περιβαλλοντική και πολιτιστική προστασία

- α. Ελαχιστοποίηση ρύπανσης και υποβάθμισης του τοπικού και πλανητικού περιβάλλοντος και της χρήσης των περιορισμένων φυσικών πόρων από τις τουριστικές δραστηριότητες.
- β. Διατήρηση και ενίσχυση του πολιτιστικού πλούτου και της βιοποικιλότητας, καθώς και συμβολή στην εκτίμηση και προστασία τους.

Η ΣΒΑ έχει και έναν ακόμη τέταρτο στόχο: την τήρηση των διεθνών μας δεσμεύσεων προωθώντας έτσι τη βιώσιμη ανάπτυξη παγκοσμίως (TSG, 2007).

Επομένως, προκειμένου να δημιουργηθούν ασφαλή, σταθερά και ελκυστικά παράκτια περιβάλλοντα με καθαρά νερά και υγιή παράκτια ενδιαιτήματα, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί ένας βιώσιμος παράκτιος τουρισμός. Είναι ενδεικτικό το γεγονός ότι για παράδειγμα στη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο ή την Ολλανδία, οι ταξιδιώτες είναι ενήμεροι για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που απορρέουν από τον τουρισμό και απαιτούν μια υψηλή περιβαλλοντική ποιότητα στους προορισμούς που επιλέγουν, προτιμούν υπηρεσίες και καταλύματα που έχουν χαρακτηριστεί επισήμως ως οικολογικά, αναζητούν πιστοποιημένα προϊόντα στους ταξιδιωτικούς καταλόγους και επιθυμούν να έχουν πρόσβαση σε όλα τα "πράσινα" προϊόντα στην Ευρώπη (www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr/).

Η Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης, επομένως, μπορεί να αποτελέσει το κατάλληλο διαθέσιμο εργαλείο για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης τόσο στον οικονομικό όσο και στον περιβαλλοντικό και κοινωνικό τομέα, εφόσον αφορά στην σύνθεση και επικοινωνία και των τριών αυτών σημαντικών τομέων που αφορούν στις παράκτιες περιοχές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ (Ο.Δ.Π.Ζ.)

3.1. Η ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΖΩΝΗ

Οι παράκτιες περιοχές με τους μοναδικούς πόρους τους, αποτελούσαν ανέκαθεν πόλο έλξης για τους ανθρώπους. Η διαχρονική αξία των περιοχών αυτών οφείλεται στο γεγονός ότι παρέχουν εύφορα εδάφη μέσα σε παράκτιες πεδιάδες, αλλά και άφθονους θαλάσσιους πόρους προς εκμετάλλευση και εύκολη διοχέτευση στις διεθνείς αγορές. Η παράκτια ζώνη αποτελεί εστιακό σημείο για πολλές εθνικές οικονομίες, διότι εκεί συγκεντρώνεται ένας μεγάλος αριθμός κοινωνικοοικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά και οι επιπτώσεις τους (www.coastlearn.org).

Η παράκτια ζώνη αποτελεί κατά βάση ένα σύστημα παραγωγής πολλαπλών πόρων: παρέχει χώρο, ζώντες και μη, πόρους για την άσκηση ανθρώπινων δραστηριοτήτων, και επιτελεί ρυθμιστική λειτουργία ανάμεσα στο φυσικό και στο ανθρωπογενές περιβάλλον (www.coastlearn.org). Παράλληλα, αποτελεί ένα σύστημα πολλαπλών χρήσεων, καθώς ιδιωτικοί και δημόσιοι φορείς χρησιμοποιούν τους φυσικούς πόρους για επιβίωση (προμήθεια νερού και τροφής), για οικονομικές δραστηριότητες (εκτάσεις προς εκμετάλλευση, ζώντες και μη πόροι, ενέργεια) και για αναψυχή (παραλίες και θάλασσα).

Στην Ελλάδα η παράκτια ζώνη αποκτά ιδιαίτερη σημασία παίζοντας καθοριστικό ρόλο στην οικονομία της χώρας μέσα από τον τουρισμό, καθώς κατέχει το μεγαλύτερο μήκος ακτογραμμής από όλες τις χώρες της Ευρώπης και της Μεσογείου ξεπερνώντας τα 16500 km, ενώ το 85% του πληθυσμού της κατοικεί σε παράκτιες περιοχές (έως και 50 km από την ακτή) (Υ.ΠΕ.ΧΩΔ.Ε. 2006). Ωστόσο, μεγάλα τμήματα της παράκτιας ζώνης στην Ελλάδα όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη έχουν ήδη μετατραπεί ή μετατρέπονται με ταχύ ρυθμό από φυσικές περιοχές σε περιοχές υψηλής δόμησης με επέκταση των κατοικιών, κατασκευή εγκαταστάσεων οικονομικών δραστηριοτήτων ή αναψυχής και τη δημιουργία τεχνικών υποδομών όπως λιμένες, αερολιμένες και οδικά δίκτυα (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Ενδεικτικό, σήμερα, είναι το γεγονός ότι ένα φράγμα από σκυρόδεμα (Εικόνα 3.1) καλύπτει έκταση μεγαλύτερη των 25000 km από τα 47000 km συνολικής μεσογειακής ακτής (Αυγερινού, 2007). Ιδιαίτερα στις ακτές της Δυτικής Μεσογείου, υπάρχει μια συνεχής εξαιρετικά συνωστισμένη

οικοδομικά περιοχή, η οποία διασπάται από τμήματα προστατευόμενης ακτής (Αυγερινού, 2007).

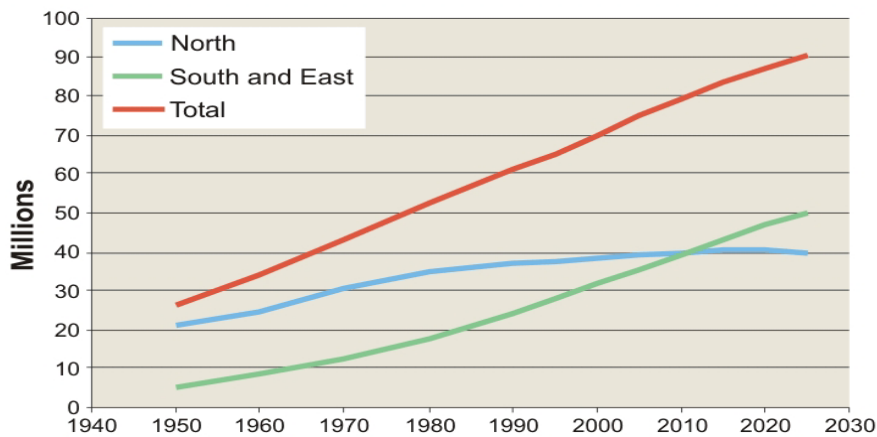
Εικόνα 3.1 Σύγκριση δύο μεσογειακών παράκτιων περιοχών
Πηγή: Αυγερινού, 2007

Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την απόλυτη καταστροφή και τον κατακερματισμό πολύτιμων ενδιαιτημάτων. Το μεγαλύτερο μέρος των υποδομών που έχουν κατασκευαστεί ή σχεδιάζονται, αφορούν εγκαταστάσεις του τουριστικού κλάδου, όπως συμβαίνει και στη χώρα μας. Οι δραστηριότητες αυτές προκαλούν υποβάθμιση του ίδιου του πόρου στον οποίο βασίζονται, δηλαδή το φυσικό κάλλος και την ελκυστικότητα ενός παρθένου φυσικού τοπίου, ενώ η τάση αυτή της αστικοποίησης της παράκτιας ζώνης τείνει δυστυχώς να αυξάνεται. Οι αλλαγές στις χρήσεις γης που δεν υπόκεινται σε ρύθμιση, δημιουργούν πρόσθετα προβλήματα σύγκρουσης με τουριστικές δραστηριότητες (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Είναι, επομένως, πλέον ευρέως αποδεκτό ότι για την ανάπτυξη της παράκτιας ζώνης απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η ορθή κατανόηση των διαδικασιών που επιτελούνται σε αυτήν (www.coastlearn.org). Επιπλέον, η ανάπτυξη αυτή θα πρέπει να υποστηρίζεται από δυναμικά τεχνολογικά μέσα καθώς και από κοινωνικοοικονομικές δεξιότητες, προκειμένου να επιτευχθεί μια αποδεκτή ισορροπία ανάμεσα στα βραχυπρόθεσμα οφέλη και τα μακροπρόθεσμα κέρδη. Συνεπώς, υπάρχει άμεση ανάγκη για μια ελεγχόμενη ανάπτυξη στην παράκτιας ζώνη, καθώς οι αντιπαραθέσεις που ανακύπτουν ανάμεσα στους ποικίλους χρήστες - εμπλεκόμενους γίνονται ολοένα και περισσότερο έκδηλες (www.coastlearn.org).

Αυτές οι αντιπαραθέσεις θα αυξηθούν σε πεδία δράσης και μέγεθος με την παράλληλη αύξηση της πυκνότητας του πληθυσμού και τη συνεπακόλουθη αύξηση στη χρήση των διαθέσιμων πόρων του πλανήτη. Στη Μεσόγειο, συγκεκριμένα, σύμφωνα με

στοιχεία του Blue Plan ο αριθμός των κατοίκων της παράκτιας ζώνης αναμένεται να διπλασιαστεί έως το τέλος του 21^{ου} αιώνα (Σχήμα 3.1) (Αυγερινού, 2007).

Σχήμα 3.1 Πληθυσμός παράκτιων πόλεων της Βόρειας, Νότιας και Ανατολικής Μεσογείου με πρόβλεψη έως το 2025

Πηγή: Blue Plan, 2001

Υπάρχει, λοιπόν, μια ανάγκη για την ανάπτυξη μιας κοινής μεθοδολογίας η οποία θα μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει τις πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στο σύστημα των πόρων και τους εν δυνάμει χρήστες του. Κατά συνέπεια, προκύπτει η αναγκαιότητα για σχεδιασμό και έλεγχο αυτής της διαδικασίας με τρόπο συστηματικό και αειφόρο (<http://www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/iczm-gr>). Αυτή η διαδικασία ονομάζεται Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης (ΟΔΠΖ, στην αγγλική ορολογία Integrated Coastal Zone Management - ICZM).

3.2. Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ Ε.Ε. ΓΙΑ ΤΗΝ Ο.Α.Π.Ζ.

Η ανάγκη ολοκληρωμένης (πολυδιάστατης) προσέγγισης των προβλημάτων του παράκτιου χώρου έγινε παγκοσμίως αισθητή κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, καθώς όλο και μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού του πλανήτη δραστηριοποιούνται κοντά στη θάλασσα ή γύρω από αυτήν (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Οι κύριοι άξονες της μεθοδολογίας για την ΟΔΠΖ αποκρυσταλλώθηκαν στην δεκαετία του '90 και περιλαμβάνουν περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές συνιστώσες των παράκτιων συστημάτων σε αρμονική αλληλεξάρτηση (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007).

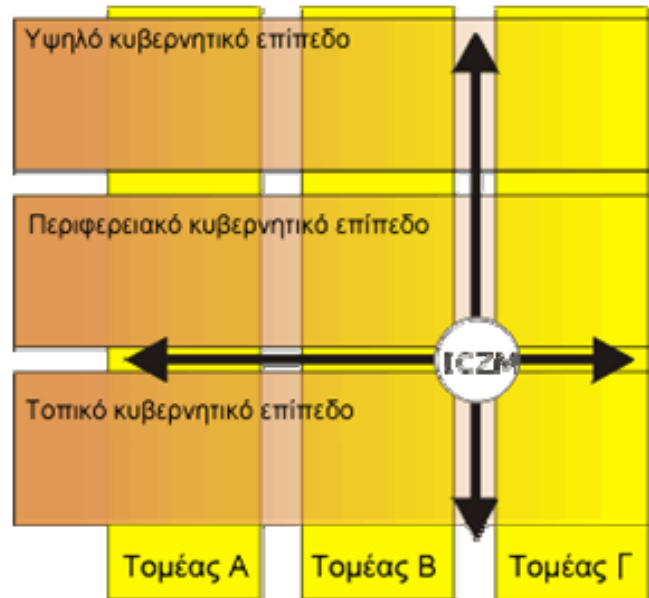
Το βασικό ερώτημα, ωστόσο, σε αυτή την υποενότητα είναι: τι ακριβώς σημαίνει ολοκληρωμένη διαχείριση; Μια σύντομη απάντηση σε αυτό το ερώτημα είναι ότι ο όρος ολοκληρωμένη αναφέρεται στη σύνθετη και συνδυαστική προσέγγιση όλων των χρήσεων και αξιών της παράκτιας ζώνης (οικονομικού, περιβαλλοντικού και κοινωνικού τομέα), αλλά και στο σχεδιασμό των χρήσεων αυτών στα πλαίσια της ορθής διαχείρισης (www.coastlearn.org). Στη διαδικασία αυτή περιλαμβάνονται και συμμετέχουν όλοι οι άμεσα και έμμεσα εμπλεκόμενοι φορείς, από ιδιώτες, τοπική αυτοδιοίκηση, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) έως και κυβερνήσεις αλλά και διεθνείς οργανισμούς.

Τύποι ολοκλήρωσης

Συνήθως, γίνεται μια διάκριση ανάμεσα στους διαφόρους τύπους ολοκληρωμένης διαχείρισης (www.coastlearn.org) (Σχήμα 3.2):

- *Διακυβερνητική ή κάθετη ολοκλήρωση*: για παράδειγμα σε τοπικό, επαρχιακό και εθνικό επίπεδο. Η ολοκλήρωση αυτή έχει ως στόχο την εναρμόνιση της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής με την τελική της εφαρμογή από την τοπική αυτοδιοίκηση.
- *Διατομεακή ή οριζόντια ολοκλήρωση*: αφορά δηλαδή π.χ. στο Υπουργείο Δημοσίων Έργων και Χωροταξίας και στο Υπουργείο Τουρισμού. Εδώ υπάγεται και ένας ειδικός τύπος που ονομάζεται ολοκλήρωση στο χώρο, καθώς οι χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές της παράκτιας ζώνης ελέγχονται μεν κατά παράδοση από διαφορετικά υπουργεία και οργανισμούς (για παράδειγμα τουρισμός και αλιεία), αλλά οι δραστηριότητες που ασκούνται, επηρεάζουν το σύνολο της περιοχής.
- *Ολοκλήρωση Κυβερνητικών και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων*: για παράδειγμα Τοπική Αυτοδιοίκηση, τοπικές περιβαλλοντικές οργανώσεις και μικρές βιομηχανικές επιχειρήσεις.
- *Ολοκλήρωση της επιστήμης και της διαχείρισης*: οι κοινωνικές επιστήμες, καθώς και οι επιστήμες της φύσης και της εφαρμοσμένης μηχανικής πρέπει να έχουν ως στόχο τη πληροφόρηση αυτών που διαχειρίζονται την παράκτια και την ωκεάνια ζώνη, εντούτοις, η επικοινωνία αυτή συχνά δεν είναι η βέλτιστη.
- *Διεθνής Ολοκλήρωση*: αφορά σε περιοχές που αντιμετωπίζουν προβλήματα διασυνοριακά όπως μπορεί να είναι η θαλάσσια ρύπανση. Σε αυτή την περίπτωση απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διεθνής συνεργασία, καθώς τα αποτελέσματα από

τη χρήση των φυσικών πόρων δεν γνωρίζουν σύνορα. Και παρόλο που το πρόβλημα θα μπορούσε να λάβει περιφερειακό χαρακτήρα, οι εθνικές κυβερνήσεις είναι αυτές που κατέχουν ηγετικό ρόλο σε αυτές τις περιπτώσεις.

Σχήμα 3.2 Τύποι ολοκλήρωσης για ΟΔΠΖ: οριζόντια (μεταξύ τομέων) και κάθετη (μεταξύ επιπέδων). Πηγή: www.coastlearn.org

Αντικείμενο συζητήσεων έχει αποτελέσει το ερώτημα σχετικά με το αν η ΟΔΠΖ θα έπρεπε να έχει την προσέγγιση top-down (από την κορυφή προς τη βάση) ή την bottom-up (από τη βάση προς την κορυφή) (www.coastlearn.org). Το IPCC93 αναφέρει μια μελέτη 23 περιπτώσεων και καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η πλειοψηφία των περιπτώσεων ακολούθησε την top-down προσέγγιση. Αυτό συνέβη κυρίως σε αστικές και αγροτικές περιοχές, καθώς και σε παραδοσιακές και σύγχρονες πολιτιστικές συνθήκες (www.coastlearn.org). Περιοχές με οικονομία που στηρίζεται στην αγορά (με μεγάλη αγοραστική δύναμη) υιοθέτησαν την bottom-up προσέγγιση, ενώ περιοχές με συντηρητική οικονομία ακολούθησαν και τις δύο προσεγγίσεις. Η έρευνα υποδεικνύει ότι οι τοπικές ομάδες είναι πιο πρόθυμες να ενεργήσουν, καθώς θεωρούν πως είναι άμεσα εμπλεκόμενες (www.coastlearn.org).

Συνήθως η εφαρμογή ενός προγράμματος ΟΔΠΖ απαιτεί μια σειρά από στάδια, τα οποία είναι: Έναρξη, Σχεδιασμός, Εφαρμογή, Παρακολούθηση και Αξιολόγηση (Σχήμα 3.3). Το καθένα περιέχει ένα σύνολο στόχων και δράσεων που αποτελούν μέρος του σταδίου, ωστόσο, δεν είναι απόλυτα δεδομένο και προκαθορισμένο αυτό που πρέπει κάθε

φορά να γίνει κατά τη διάρκεια οποιουδήποτε σταδίου, ή ακόμη το πόσα στάδια πρέπει να υπάρξουν. Ανάλογα με την περίπτωση, εστιάζουμε και διαφορετικά, καθώς συνυπολογίζονται τα συγκεκριμένα φυσικά, κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και / ή πολιτικά υπόβαθρα (www.coastlearn.org).

Σχήμα 3.3 Τα στάδια εφαρμογής ΟΔΠΖ.

Πηγή: www.coastlearn.org

Όπως απεικονίζεται και στο γράφημα (Σχήμα 3.3), αυτά τα στάδια πρέπει να θεωρούνται ως μια επαναλαμβανόμενη και κυκλική προσέγγιση. Επαναλαμβανόμενη, διότι κατά τη διάρκεια διεξαγωγής οποιουδήποτε σταδίου φαίνεται ξεκάθαρα ότι το προηγούμενο στάδιο δεν έχει εξολοκλήρου τελειώσει (www.coastlearn.org). Κυκλική, διότι ναι μεν η όλη διαδικασία του προγράμματος ΟΔΠΖ προωθεί την κατανόηση του Παράκτιου Συστήματος, από την άλλη όμως νέες δυνατότητες ανάπτυξης αλλά και απειλές έρχονται στην επιφάνεια. Όλα αυτά θα πρέπει εκ νέου να αντιμετωπιστούν με τα τέσσερα στάδια και πρακτικά ένας τέτοιος νέος κύκλος θα μπορούσε να αποτελεί ένα "έργο" στο πλαίσιο της υπάρχουσας εξέλιξης του προγράμματος ΟΔΠΖ, ή να αποτελεί μια νέα "πολιτική" στην περίπτωση που θα πρέπει να αλλάξει ο στόχος του προγράμματος ΟΔΠΖ, ή και τίποτα από τα δύο (www.coastlearn.org).

Η ανάγκη για ένα πρόγραμμα ΟΔΠΖ μπορεί να θεωρηθεί ως αποτέλεσμα μιας περιβαλλοντικής κρίσης - υφιστάμενης ή προβλεπόμενης - ή ως αποτέλεσμα των αντιληπτών οικονομικών ευκαιριών και των ανάλογων αποφάσεων που πρέπει να ληφθούν. Επιπλέον, η συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας ύπαρξης ενός προγράμματος ΟΔΠΖ, μπορεί να ενισχυθεί και από εξωτερικές επιρροές όπως η διεθνής συναίνεση για προώθηση του προγράμματος αυτού (www.coastlearn.org). Τέλος, κρίνονται αναγκαίες οι πολιτικές αποφάσεις προκειμένου να ξεκινήσει ένα τέτοιο πρόγραμμα και κατά συνέπεια, θα πρέπει να δοθεί στους ιθύνοντες η απαραίτητη πληροφόρηση σχετικά με την αναγκαιότητα και τα οφέλη που απορρέουν από μια τέτοια ολοκληρωμένη προσέγγιση (www.coastlearn.org). Το επίπεδο των υπεύθυνων για τη λήψη αποφάσεων σχετικών με τη προσέγγιση - τοπικό, επαρχιακό, εθνικό - εξαρτάται από τη γεωγραφική έκταση που σχετίζεται με το πρόβλημα στο οποίο η διαδικασία θα επικεντρωθεί.

Η Ευρώπη, η οποία διαθέτει μακρά ακτογραμμή (89000 km) όπου λόγω της σύνθεσής της απαντώνται ποικίλες φυσικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, ανέλαβε δράση σχετική με την Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης (Ο.Δ.Π.Ζ.) το 1996 (www.coastlearn.org). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει την Ο.Δ.Π.Ζ. ως: *"μία συνεχή διαδικασία της διοίκησης, γενικός σκοπός της οποίας είναι να κάνει πράξη την αειφορική ανάπτυξη και τη διατήρηση των παράκτιων ζωνών καθώς και να διαφυλάξει τη βιοποικιλότητα σε αυτές. Για το σκοπό αυτό, η Ο.Δ.Π.Ζ. επιδιώκει, μέσα από μια πιο αποτελεσματική διαχείριση, να εγκαθιδρύσει και να διατηρήσει την άριστη χρήση και αειφορικά επίπεδα ανάπτυξης και δραστηριότητας (χρήσης) στην παράκτια ζώνη, και με το πέρασμα του χρόνου να βελτιώσει τη φυσική κατάσταση του παράκτιου περιβάλλοντος".*

Οι απόψεις σχετικά με την Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης στις ΗΠΑ και την Ευρώπη διαφέρουν. Στην Αμερική, η ΟΔΠΖ εστιάζει στο σχεδιασμό, ενώ στην Ευρώπη εστιάζει στην ενσωμάτωση των λειτουργιών του χρήστη (www.coastlearn.org). Στην Ευρώπη, λόγω του ότι είχαν ήδη καθορισθεί όλοι οι αναγκαίοι θεσμοί, δεν υπήρξε η ανάγκη για θεσμικές ρυθμίσεις. Εκείνο που απουσίαζε στην Ευρώπη ήταν η εκ βάθους κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αλληλεπιδρούν μεταξύ τους οι διαφορετικές λειτουργίες στην παράκτια ζώνη. Μια ακόμη αδυναμία που έπρεπε να ξεπεραστεί ήταν η συνεργασία ανάμεσα σε ποικίλους εμπλεκόμενους φορείς. Για αυτόν το λόγο, στην Ευρώπη η ΟΔΠΖ εστιάζει πολύ περισσότερο στη συστημική προσέγγιση (System Approach Framework - SAF) (www.coastlearn.org).

Στα πλαίσια μιας καινούριας προσπάθειας ρύθμισης των χρήσεων γης αλλά και ελαχιστοποίησης - κατά το δυνατό - των επιπτώσεων που επιφέρουν στο φυσικό περιβάλλον, η ΕΕ εξέδωσε το 2002 μια Σύσταση για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών (2002/413/EK) με την οποία αναγνωρίζεται η απειλή που συνιστά για τις παράκτιες ζώνες της Ευρώπης η αυξανόμενη αστικοποίηση και ζητά από τα κράτη μέλη να ελέγξουν την περαιτέρω πολεοδόμηση και να εγγυηθούν ότι η εκμετάλλευση των μη αστικών περιοχών σέβεται τα χαρακτηριστικά του παράκτιου περιβάλλοντος. Γενικότερα, η σύσταση για την ΟΔΠΖ της ΕΕ, εισάγει αρχές και στρατηγικά ζητήματα στα οποία θα πρέπει να βασιστεί η διαχείριση των παράκτιων περιοχών. Σε αυτά περιλαμβάνονται (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>):

- ❖ Η προστασία του παράκτιου περιβάλλοντος βάσει της προσέγγισης οικοσυστήματος και η διατήρηση της ακεραιότητας και λειτουργίας του, καθώς και η αειφόρος διαχείριση των φυσικών πόρων τόσο στη θαλάσσια όσο και στη χερσαία πλευρά της παράκτιας ζώνης.
- ❖ Η χρήση φυσικών διεργασιών και ο σεβασμός της φέρουσας ικανότητας των οικοσυστημάτων, γεγονός που θα καταστήσει τις ανθρώπινες δραστηριότητες φιλικότερες προς το περιβάλλον, κοινωνικά υπεύθυνες και οικονομικά ασφαλείς σε μια μακροπρόθεσμη προοπτική.

Το 2007, πέντε χρόνια μετά την διατύπωση των Συστάσεων του 2002, έκθεση της ΕΕ (EC, 2007) επιχειρεί την αποτίμηση της Ευρωπαϊκής πολιτικής στην διαχείριση του παράκτιου χώρου (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Πρόκειται για μια σύνοψη των αντίστοιχων εκθέσεων των Κρατών Μελών σε ένα κείμενο 10 σελίδων όπου παρουσιάζεται το ιστορικό της Ευρωπαϊκής πολιτικής για την ΟΔΠΖ, η διαδικασία της υποβολής των εκθέσεων των Κρατών Μελών και τα αποτελέσματα (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Στα συμπεράσματα υποστηρίζεται η άποψη ότι προέχει μάλλον η αποτελεσματική εφαρμογή υπαρχόντων θεσμικών μέτρων με κατάλληλους μηχανισμούς παρά η δημιουργία πρόσθετων κανόνων (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Η ποικιλότητα των ακτών και των διοικητικών συστημάτων δείχνει ότι δεν υπάρχουν έτοιμες λύσεις που να ταιριάζουν παντού, ενώ η διαρκής τάση απώλειας παράκτιων πόρων και φυσικών χώρων στην ακτή καταδεικνύει την ανάγκη στρατηγικής η οποία να επικεντρώνεται σε ρεαλιστικούς στόχους και να λαμβάνει επαρκώς υπ' όψη τα υπάρχοντα προβλήματα (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Απαραίτητη είναι η συλλογή των αναγκαίων πρωτογενών δεδομένων και μετρήσεων, καθώς και η δημιουργία ειδικών δεικτών για την παράκτια ζώνη (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007).

Διαβάζοντας αναλυτικότερα τα στοιχεία, διαπιστώνει κανείς ότι από τα 22 Κράτη Μέλη που διαθέτουν ακτές έχουν ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των συστάσεων μόνον τα 14 (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Στη συνέχεια των συμπερασμάτων η έκθεση διαπιστώνει ότι οι παράκτιες ζώνες παρουσιάζουν μεγάλη τρωτότητα, μεταξύ άλλων, έναντι των κινδύνων και των δυνητικών επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Έναντι αυτών των απειλών, παράλληλα με τα άμεσα μέτρα προστασίας, χρειάζεται μετασχηματισμός των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε πιο φιλικές προς το περιβάλλον, κοινωνικά υπεύθυνες και οικονομικά βιώσιμες, με μια

μακροπρόθεσμη προοπτική (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Διαπιστώνεται λοιπόν έμμεσα ότι ο κίνδυνος περιβαλλοντικής υποβάθμισης έχει αυξηθεί σήμερα σε σχέση με το 2002 οπότε και έγιναν οι Συστάσεις και επομένως υπάρχει μια οπισθοδρόμηση σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες, όπως αυτές προκύπτουν από τα συμπεράσματα των επιστημονικών ερευνών (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007).

Απαιτείται οπωσδήποτε περισσότερος χρόνος για την ανάπτυξη μιας νέας δυναμικής στις σχέσεις των χωρών και των κοινωνικών εταίρων που εμπλέκονται γύρω από την ΟΔΠΖ (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007). Πράγματι, σήμερα ακόμη και οι επιχειρηματίες που ασχολούνται με τον θαλάσσιο τουρισμό αντιλαμβάνονται την ανάγκη αναβάθμισης του παράκτιου χώρου, επειδή σε υποβαθμισμένες ακτές παρουσιάζεται ήδη μείωση της κερδοφορίας (παρά την αύξηση του αριθμού των τουριστών) (Χατζημπίρος και Παναγιωτίδης, 2007).

Ηθικά και Οικονομικά οφέλη της ΟΔΠΖ

Η Ολοκληρωμένη Διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης συμβάλλει στην προστασία της φύσης και των πόρων της προς όφελος των μεταγενέστερων γενεών (αιετοφιλία ανάπτυξη). Επιπλέον, διαφυλάττει και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και συμβάλλει στη διατήρηση των παραδοσιακών χρήσεων και των δικαιωμάτων, καθώς και στην ισότιμη πρόσβαση στους παράκτιους πόρους (www.coastlearn.org).

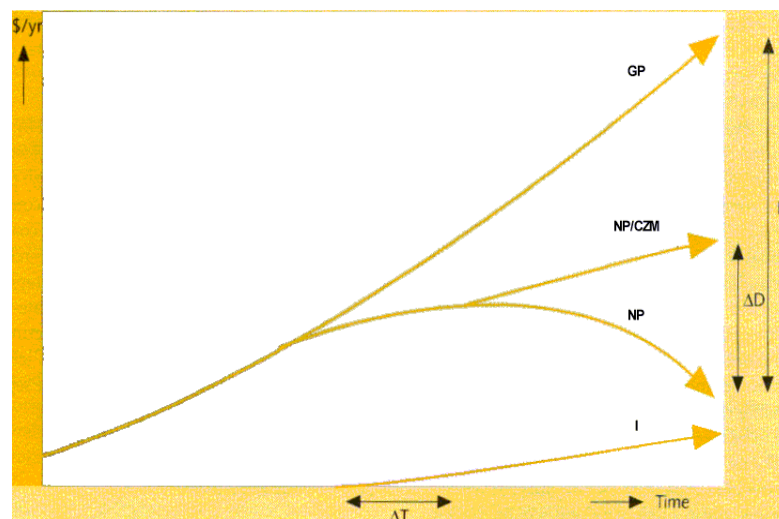
Εκτός από την ηθική σημασία της, η εφαρμογή ΟΔΠΖ έχει επίσης και πλεονεκτήματα οικονομικής φύσης, όπως:

- με έναν δυναμικό σχεδιασμό εξοικονομούνται χρήματα σε σχέση με την απόκριση των μέτρων, και
- ο σχεδιασμός ανά τομέα και κλάδο, έχει μεγαλύτερες συνολικές δαπάνες έναντι ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού και αυτό φαίνεται καλύτερα, εάν κάποιος υπολογίσει όλα τα έξοδα που απαιτούνται για το σχεδιασμό του καθενός τομέα ξεχωριστά.

Όσον αφορά, λοιπόν, στα οικονομικά οφέλη, θα πρέπει να αναφερθεί η χρήση του δείκτη αναγωγής (ή προεξοφλητικό επιτόκιο). Η χρήση δεικτών αναγωγής στο μακροπρόθεσμο σχεδιασμό συμβάλλουν στη μετατροπή μη νομισματικών αξιών (π.χ. σύνολο των ειδών, μέγεθος μιας παραλίας) σε νομισματικά μεγέθη (π.χ. 1.000 είδη έχουν αξία ενός εκατομμυρίου ευρώ, 1 τετραγωνικό μέτρο στην παραλία έχει αξία 1.000 ευρώ) στα οποία

(www.coastlearn.org). Μια τέτοια μετατροπή είναι πολύ δύσκολο -εάν όχι αδύνατο- να γίνει με αντικειμενικό τρόπο.

Τα οικονομικά οφέλη των δυναμικών επενδύσεων επιχειρήσεων στην παράκτια ζώνη, παρατίθενται στο γράφημα (Εικόνα 3.2). Η επάνω γραμμή (GP) που αναπαριστά τη συνολική ακαθάριστη παραγωγή σε μια συγκεκριμένη περιοχή, χώρα ή επαρχία, αυξάνεται ως αποτέλεσμα της πληθυσμιακής αύξησης, της τεχνολογικής εξέλιξης και της οικονομικής ανάπτυξης (www.coastlearn.org). Εντούτοις, η ζημία (D) επίσης αυξάνεται λόγω της επιταχυνόμενης ανόδου της θαλάσσιας στάθμης, της ρύπανσης, της συμφόρησης, της υπερεκμετάλλευσης των πόρων κ.ά. Εάν δεν ληφθεί κανένα διαχειριστικό μέτρο στην παράκτια ζώνη, τότε η αύξηση της ζημίας θα είναι πολύ μεγαλύτερη από την αύξηση στη συνολική ακαθάριστη παραγωγή και αυτό θα έχει ως συνέπεια τη μείωση της καθαρής παραγωγής (NP), που τελικά θα οδηγηθεί σε κατάρρευση (www.coastlearn.org).

Εικόνα 3.2 Διάγραμμα οικονομικού οφέλους δυναμικών επενδύσεων. Πηγή: <http://www.netcoast.nl/coastlearn/website/gr/>

Η μείωση της ζημίας (ΔD) μπορεί να επιτευχθεί μέσω δυναμικών επενδύσεων, που έχουν ενσωματώσει περιβαλλοντικές πολιτικές, στη διαχείριση της παράκτιας ζώνης (I). Επειδή όμως απαιτείται αρκετός χρόνος για να φέρουν αποτελέσματα τα μέτρα αυτά, θα χρειαστεί παράλληλα και αρκετός χρόνος για να σημειωθεί πραγματική μείωση της ζημίας (www.coastlearn.org). Αυτή η χρονική καθυστέρηση σημειώνεται ως ΔT . Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου δεν θα υπάρξουν κέρδη από τις επενδύσεις, όμως αργότερα η μείωση της ζημίας θα επιτρέψει τη συνέχιση της αύξησης της καθαρής παραγωγής

(NP/CZM), γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί ως αειφόρος ανάπτυξη (www.coastlearn.org).

3.3. Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ SPICOSA (Science and Policy Integration for Coastal Systems Assessment)

Αυτή τη στιγμή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η επίτευξη βιώσιμης (αειφόρου) ανάπτυξης στην παράκτια ζώνη αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προτεραιότητες – στόχοι που έχουν τεθεί για τα κράτη - μέλη, καθώς όπως αναφέρθηκε στις προηγούμενες παραγράφους υπάρχει μια συνεχής σύγκρουση μεταξύ των ποικίλων ανθρώπινων δραστηριοτήτων στις περιοχές αυτές με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη και του παράκτιου συστήματος, το οποίο διαθέτει μια εγγενή πολυπλοκότητα λόγω θέσης (μεταξύ χερσαίου και θαλάσσιου συστήματος).

Στα πλαίσια αυτής της προσπάθειας για βιώσιμη ανάπτυξη στις παράκτιες ζώνες, η ΕΕ έχει ξεκινήσει ήδη από τον Φεβρουάριο του 2007 το πρόγραμμα SPICOSA, το οποίο αναμένεται να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο στην εύρεση περισσότερο βιώσιμων - οικονομικά και περιβαλλοντικά - λύσεων διαχείρισης των προβλημάτων που υπάρχουν στις παράκτιες περιοχές με μια καινοτόμο σύνθεση επιστημονικής γνώσης και πολιτικής, ώστε να παραχθεί ένας ορθός και βιώσιμος σχεδιασμός ολοκληρωμένης διαχείρισης ενός παράκτιου συστήματος.

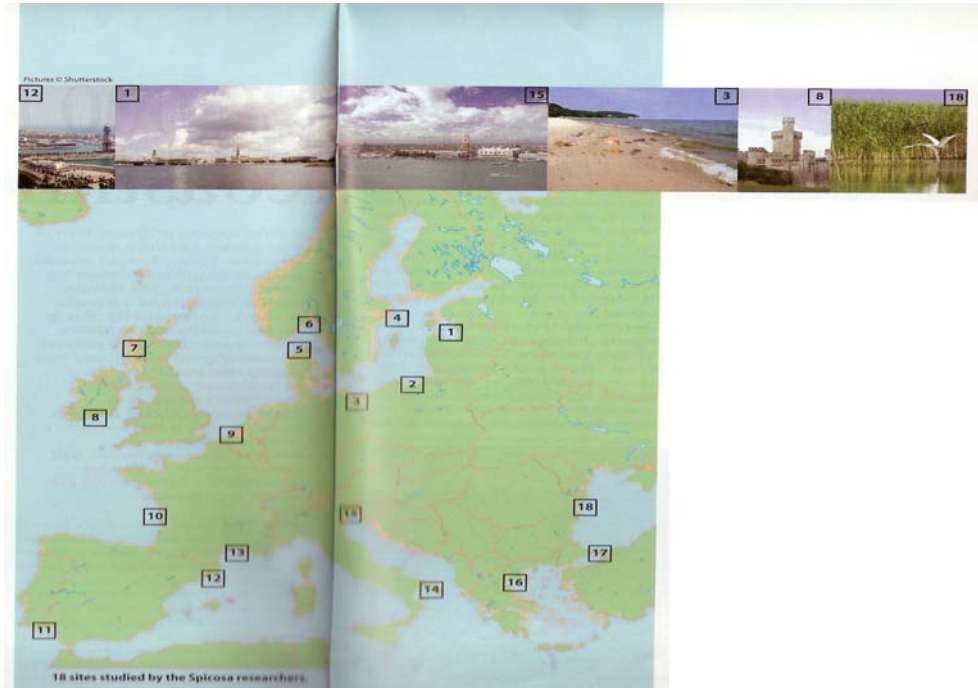
Αναλυτικότερα, ο στόχος που διαπνέει το πρόγραμμα είναι η ανάπτυξη μιας αυτόνομης και ολιστικής ερευνητικής προσέγγισης για ολοκληρωμένη εκτίμηση των παράκτιων συστημάτων, έτσι ώστε η εγκυρότερη διαθέσιμη επιστημονική πληροφορία και γνώση να κινητοποιείται στην υπηρεσία των διαδικασιών λήψης κρίσιμων αποφάσεων με σκοπό τη βελτίωση της βιωσιμότητας των παράκτιων συστημάτων εφαρμόζοντας έτσι πολιτικές ΟΔΠΖ (Hopkins, 2007). Η παράκτια ζώνη αποτελεί πολύ καλό παράδειγμα περιοχής όπου προβλήματα περίπλοκα και με αλληλεπιδράσεις πρέπει να επιλύονται μέσω μιας **συστημικής ανάλυσης** (www.coastlearn.org). Η συστημική ανάλυση αποτελεί μια ευρεία στρατηγική για να μετατραπεί σε μοντέλα μία κανονική και λογική οργάνωση των δεδομένων. Ξεκινώντας, επομένως, με τη συστημική προσέγγιση ως βάση θα αναπτυχθεί ένα διεπιστημονικό πλαίσιο (framework) εκτίμησης – αξιολόγησης λαμβάνοντας υπόψη ισότιμα και τα τρία βασικά υποσυστήματα των παράκτιων συστημάτων, το Περιβαλλοντικό, το Κοινωνικό και το Οικονομικό (Εικόνα 3.3) (Hopkins, 2007).

Εικόνα 3.3 Απεικόνιση του Συστήματος Παράκτιας Ζώνης
Πηγή: www.coastlearn.org

Το συγκεκριμένο Πλαίσιο Συστημικής Προσέγγισης (System Approach Framework – SAF) θα χρησιμοποιηθεί για τη διερεύνηση των δυναμικών στα παράκτια συστήματα και των πιθανών επιπτώσεων κάθε εναλλακτικού σεναρίου πολιτικής που θα μπορούσε να εφαρμοστεί (Hopkins, 2007). Η επίτευξη αυτού του στόχου, απαιτεί την αναδιάρθρωση των επιστημονικών εργαλείων και γνώσεων που είναι αναγκαίες για την κατανόηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ πολύπλοκων φυσικών και κοινωνικών συστημάτων σε διαφορετικές χωρικές και χρονικές κλίμακες, συμπεριλαμβάνοντας τη συνολική οικονομική εκτίμηση κάθε εναλλακτικής πολιτικής που προτείνεται (Hopkins, 2007).

Επιπλέον, το πρόγραμμα SPICOSA μπορεί να συμβάλλει σε μια περισσότερο ολοκληρωμένη επικοινωνία / αλληλεπίδραση επιστήμης και πολιτικής, συγκεκριμένα π.χ. αναπτύσσοντας και ελέγχοντας εργαλεία υποστήριξης για τη μεταβίβαση επιστημονικών γνώσεων στους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων πολιτικής, στους εμπλεκόμενους φορείς της περιοχής καθώς και στους τελικούς χρήστες του παράκτιου συστήματος (Hopkins, 2007). Το SAF και τα εργαλεία που θα αναπτύξει θα εφαρμοστεί στα πλαίσια του προγράμματος SPICOSA σε 18 παράκτιες περιοχές μελέτης (Εικόνα 3.4), μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα με τον Κόλπο του Θερμαϊκού, καθώς και πολλές άλλες χώρες όπως η Νορβηγία, η Πορτογαλία, η Τουρκία, η Ρουμανία (Hopkins, 2007).

Εικόνα 3.4 Οι περιοχές μελέτης του προγράμματος SPICOSA. Πηγή: *research eu**

Η διάρκεια του προγράμματος προβλέπεται να είναι τέσσερα χρόνια ξεκινώντας από τον Φεβρουάριο του 2007, ενώ ανάμεσα στα 54 επιστημονικά ινστιτούτα των 22 χωρών που συμμετέχουν, βρίσκεται και το Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.), το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, καθώς και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Τα αποτελέσματα του προγράμματος, αφού αξιολογηθούν και ελεγχθούν, θα δημοσιευθούν και θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως μεθοδολογία από την επιστημονική κοινότητα αλλά και από όσους εμπλέκονται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στην παράκτια ζώνη (Hopkins, 2007).

3.3.1. Η ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ (SAF)

Η Γενική Θεωρία των Συστημάτων διατυπώθηκε στις αρχές του αιώνα από τον Bertalanffy και επηρέασε σημαντικά την ανάπτυξη της σκέψης σε θεωρητικά ζητήματα (Emberlin, 1996). Σύμφωνα με αυτή, ως σύστημα ορίζεται μια ομάδα αντικειμένων ή ιδιοτήτων που συνδέονται με κάποια σχέση / αλληλεπίδραση (Emberlin, 1996). Υπάρχουν δύο βασικοί τύποι συστημάτων εκ των οποίων ο πρώτος είναι τα κλειστά συστήματα, στα οποία δεν συμβαίνει ανταλλαγή ύλης ή ενέργειας με το περιβάλλον και ο δεύτερος τύπος είναι τα ανοιχτά συστήματα στα οποία ενέργεια και ύλη διαπερνούν τα όριά τους (Emberlin, 1996). Με εξαίρεση το Σύμπαν, όλα τα άλλα φυσικά συστήματα είναι ανοιχτά

συμπεριλαμβανομένων και των οικοσυστημάτων, ωστόσο ο βαθμός αυτοτέλειας μπορεί να ποικίλλει (Emberlin, 1996).

Η θεωρία συνεχίζει ορίζοντας τις προσθήκες σε ύλη και ενέργεια στα ανοιχτά συστήματα ως *εισροές* και αντίστοιχα τις απώλειες ως *εκροές*, ενώ η ανταλλαγή ύλης και ενέργειας ανάμεσα στα στοιχεία του συστήματος καλούνται *διαδρομές* (Emberlin, 1996). Ένα τέτοιο σύστημα αποτελεί και το παράκτιο σύστημα, το οποίο όμως εμπεριέχει ένα μεγάλο βαθμό πολυπλοκότητας καθώς περιλαμβάνει πολλά στοιχεία (κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά) με ποικίλες αλληλεπιδράσεις – διαδρομές μεταξύ τους αλλά και με εξωγενείς παράγοντες. Ενδεικτικά, η συστημική θεωρία υποστηρίζει ότι τέτοια πολύπλοκα μη γραμμικά συστήματα λειτουργούν διαφορετικά στην πραγματικότητα σε σχέση με τα αποτελέσματα που προκύπτουν από σειρά εκτενών διαδοχικών μελετών των επιμέρους στοιχείων τους (Hopkins, 2007).

Φιλοδοξία της συστημικής προσέγγισης SAF, αποτελεί η εξεύρεση στρατηγικών άντλησης γνώσεων και πληροφορίας για τον τρόπο λειτουργίας πολύπλοκων συστημάτων όπως είναι τα παράκτια συστήματα, οι οποίες αλλιώς θα ήταν πολύ δύσκολο να προκύψουν από αποσπασματικές μελέτες (Hopkins, 2007). Ουσιαστικά, απαιτείται καλύτερη δυνατή κατανόηση των διαδικασιών και των δυναμικών ενός τέτοιου συστήματος. Η θεωρία της βιοπολυπλοκότητας (Kauffman, 1995 σε Hopkins, 2007) υποστηρίζει ότι η αυτο – οργάνωση είναι μια λειτουργία της ποικιλίας και αλληλεπίδρασης των συστατικών του συστήματος (Hopkins, 2007). Ένα πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό των ανοιχτών φυσικών συστημάτων είναι το γεγονός ότι τείνουν προς μια κατάσταση ισορροπίας ή σταθερότητας (Emberlin, 1996). Η ισορροπία αυτή επιτυγχάνεται με μια διαδικασία *αυτορρύθμισης* μέσω της οποίας τα συστατικά αυτά στοιχεία προσαρμόζονται σε οιαδήποτε μεταβολή των εισροών και των διαδρομών ύλης και ενέργειας (Emberlin, 1996).

Επομένως, συμπεραίνουμε ότι ζητήματα που αφορούν στην ανοχή / ελαστικότητα και αποκατάσταση συστημάτων (ανάδραση) ύστερα από κάποια μεταβολή / διαταραχή απαιτούν την εξεύρεση δεικτών της έντασης και του αριθμού των αλληλεπιδράσεων μέσα σε ένα σύστημα (Patrizio, 2004 σε Hopkins, 2007). Επιπλέον σύμφωνα με το Θεώρημα του Gödel, δεν μπορεί να γίνει σωστή ανάλυση της λειτουργίας ενός συστήματος εάν πρώτα δεν είναι γνωστές οι εισροές του (εξωτερικές επιδράσεις) ως πρόσθετη πληροφορία (Hopkins, 2007). Οι μη φυσικές εισροές / μεταβολές (π.χ. ρύπανση από λύματα) στο σύστημα συχνά υπερβαίνουν σε ένταση ή σε μέγεθος τις φυσικές (π.χ. φυλλοστρωμνή), με αποτέλεσμα η αυτορρύθμιση των φυσικών συστημάτων σε τέτοιες εισροές ύλης και

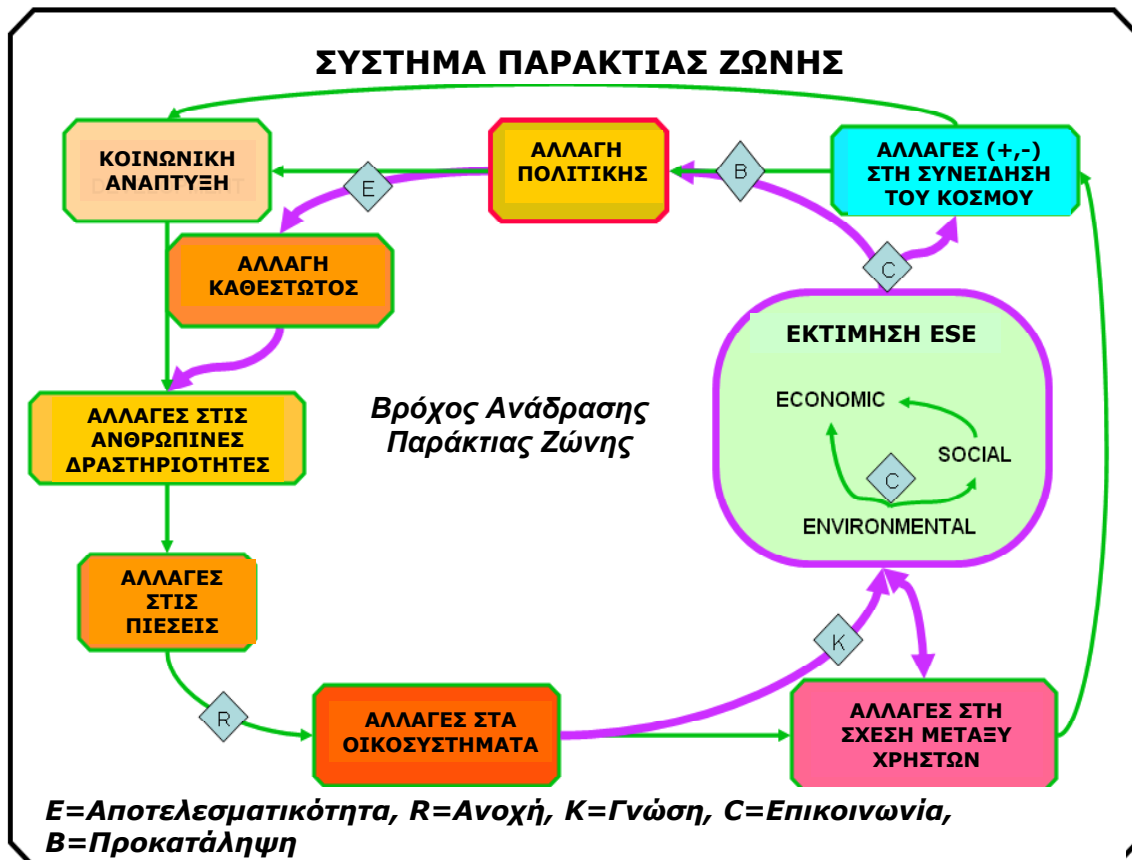
ενέργειας (μη φυσικές) να γίνεται πολύ αργά, ενώ ταυτόχρονα να υφίστανται ραγδαία υποβάθμιση από τις μεταβολές αυτές που συνήθως είναι ανθρώπινης προέλευσης. Γενικότερα, ο ρυθμός υποβάθμισης είναι πολύ μεγαλύτερος από το ρυθμό αποκατάστασης / επαναφοράς τους συστήματος, ενώ πολλές ανθρώπινες δραστηριότητες αναπτύσσονται ανεξάρτητα των τάσεων που επικρατούν σε ένα σύστημα (Hopkins, 2007).

Εφόσον, λοιπόν, η ανθρώπινη κοινωνία θα πρέπει να συνυπάρχει με τα φυσικά συστήματα - στα οποία και στηρίζεται - χωρίς να τα υποβαθμίζει, τότε η ικανότητα εκτίμησης, πρόβλεψης και επομένως πρόληψης των πιθανών επιπτώσεων των δραστηριοτήτων της, είναι επιτακτική ανάγκη (Hopkins, 2007). Το σύστημα μπορεί να επεκταθεί στα πλαίσια μελέτης, ώστε να συμπεριλάβει και τις εισροές του ανθρώπου σαν ενεργό στοιχείο του (Hopkins, 2007). Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί πως υπάρχει ένας παραλληλισμός μεταξύ φυσικών και κοινωνικών συστημάτων, με βασική διαφορά το γεγονός ότι τα φυσικά συστήματα λειτουργούν με τη διαθέσιμη εισερχόμενη ενέργεια, τα κοινωνικά με την αποδοχή και τα οικονομικά με το χρήμα (Hopkins, 2007).

Το SPICOSA προσπαθεί να παρουσιάσει τις παραπάνω έννοιες στα πλαίσια του πολύπλοκου παράκτιου συστήματος και να εργαστεί επάνω στην καλύτερη σύνθεση (ολοκλήρωση) των αλληλεπιδρώντων οικολογικών, κοινωνικών και οικονομικών στοιχείων του (Hopkins, 2007).

3.3.2. ΒΡΟΧΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΑΝΑΔΡΑΣΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΖΩΝΗΣ

Ιστορικά, η ανθρώπινη κοινωνία συνήθως ενεργοποιούνταν αφού τα αποτελέσματα μιας διαταραχής γίνονταν εμφανή, δρώντας έτσι εκ των υστέρων και προσπαθώντας να προσαρμοστεί, να ελαχιστοποιήσει ή να διορθώσει την κατάσταση - αυτό τον τρόπο απόκρισης αντιπροσωπεύει η εξωτερική γραμμή του βρόχου (εξωτερική πράσινη γραμμή, Σχήμα 3.4) (Hopkins, 2007). Η πιο συνήθης απόκριση της κοινωνίας σε μεταβολές των φυσικών πόρων και υπηρεσιών είναι η προσαρμογή στις μεταβολές αυτές (Hopkins, 2007). Σε περιόδους επιταχυνόμενης υποβάθμισης, όπου το οικονομικό και κοινωνικό ρίσκο είναι προφανή, η κοινωνία συνήθως αντιδρά μέσω κανονισμών και νομοθεσίας. Είναι, ωστόσο σίγουρο πλέον ότι η αρχή της πρόληψης μιας διαταραχής με την έγκαιρη εφαρμογή μέτρων πριν αυτή εκδηλωθεί, αποτελεί πλέον την περισσότερο συνετή αλλά και φθηνότερη μακροπρόθεσμα λύση (Hopkins, 2007).

Σχήμα 3.4 Βρόχος Πληροφοριών Ανάδρασης Παράκτιας Ζώνης Η εξωτερική πράσινη γραμμή αντιπροσωπεύει τον κλασικό τρόπο απόκρισης σε μεταβολές και η μωβ εσωτερική γραμμή τον βρόχο που προσθέτει το SPICOSA. Η εξωτερική κλασική διαδρομή καθυστερεί πολύ στην εφαρμογή αποτελεσματικής πολιτικής σε περίπτωση μιας διαταραχής, η οποία μπορεί να είναι και μη αναστρέψιμη. Αντίθετα, ο βρόχος SPICOSA (Εκτίμηση ESE) δρα προγνωστικά και επιτρέπει στην πολιτική να είναι περισσότερο προληπτική σε περίπτωση σοβαρών απωλειών. Οι μικροί ρόμβοι αντιπροσωπεύουν τα κρίσιμα κατώφλια που περιορίζουν τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των στοιχείων του συστήματος.
Πηγή: Hopkins, 2007

Ο ρόλος του SPICOSA έγκειται στην παροχή καινούριας γνώσης και τεχνολογίας μέσα σε μια γρηγορότερη εσωτερική διαδρομή πληροφοριών (μωβ εσωτερική γραμμή, Σχήμα 3.4) με αρχή και τέλος της τις αποφάσεις πολιτικής, διευκολύνοντας με αυτό τον τρόπο την περισσότερο προληπτική και ενεργή λήψη αποφάσεων (Hopkins, 2007). Με την εισαγωγή του κουτιού που περιλαμβάνει την Ολοκληρωμένη Οικονομική, Κοινωνική και Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ESE Assessment, Σχήμα 3.4), το πρόγραμμα ενισχύει την γρήγορη αξιολόγηση των αλλαγών στην πολιτική, ενώ έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να μεταδίδει πληροφορίες απευθείας στην Πολιτική ενισχύοντας ταυτόχρονα την εξωτερική γραμμή με τη διασπορά πληροφορίας σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (χρήστες, κοινό,

φορείς) (Σχήμα 3.4) (Hopkins, 2007).

Η σύγχρονη και συνδυαστική εκτίμηση που αφορά στους τρεις βασικούς τομείς του συστήματος (Οικονομικός, Κοινωνικός και Περιβαλλοντικός) είναι απαραίτητη για την παροχή μιας ρεαλιστικής απεικόνισης των επιλογών πολιτικής (Hopkins, 2007). Καθένα από αυτά τα υποσυστήματα, αντιπροσωπεύει ένα πολύπλοκο σύστημα με τις δικές του λειτουργίες, δομή και σύνθεση. Η θεσμική, κυβερνητική και πολιτιστική διάσταση (Κοινωνία) και η οικονομική διάσταση (Οικονομία), θεωρούνται συνήθως διακριτές ενώ σπάνια συνδυάζονται επιτυχώς μεταξύ τους αλλά και με την σημαντική τρίτη διάσταση, το Περιβάλλον (Hopkins, 2007).

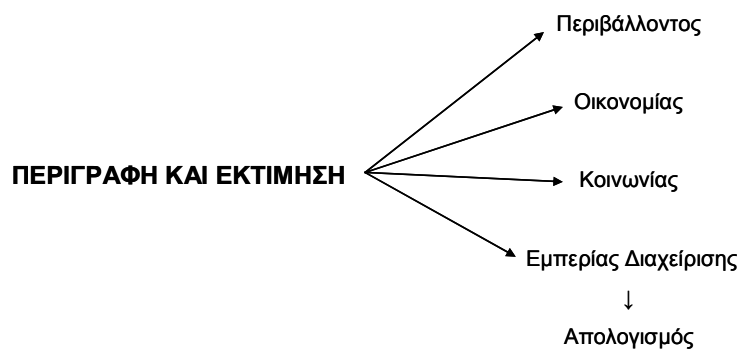
3.4. Η ΝΕΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ Ο.Λ.Π.Ζ.

Η νέα συστημική προσέγγιση (SAF) συνοψίζει τη διαδικασία της ΟΔΠΖ στα ακόλουθα διαχειριστικά στάδια (www.coastlearn.org):

1. Περιγραφή και Εκτίμηση του προβλήματος
2. Σχεδιασμός
3. Εφαρμογή
4. Παρακολούθηση και Αξιολόγηση

3.4.1. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ, ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Το πρώτο στάδιο στη διαδικασία ΟΔΠΖ αφορά στην πολύ καλή γνώση της παράκτιας περιοχής όπου πρόκειται να εφαρμοστεί ένα σχέδιο ΟΔΠΖ. Η γνώση αυτή αντλείται ύστερα από εκτενή μελέτη της περιοχής και περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της κάθε διαχειριστικής μονάδας (management unit) - υποσυστήματος της παράκτιας ζώνης. Με τον όρο διαχειριστική μονάδα ή υποσύστημα, νοείται μια ομογενής συστημική μονάδα με συγκεκριμένη δομή και λειτουργία όσον αφορά στη διαχείρισή της (European Commission, 2003). Τέτοιες μονάδες μπορεί να είναι μια παραλία, ένα βουνό, μια θαλάσσια περιοχή κ.λ.π. και η καθεμία από αυτές έχει συγκεκριμένες χρήσεις, φυσικούς πόρους, οικοσυστήματα, οικονομία κ.ά. Γενικότερα κάθε μονάδα του συστήματος της παράκτιας ζώνης έχει 3 βασικές διαστάσεις (περιβάλλον, οικονομία, κοινωνία) (Σχήμα 3.5).

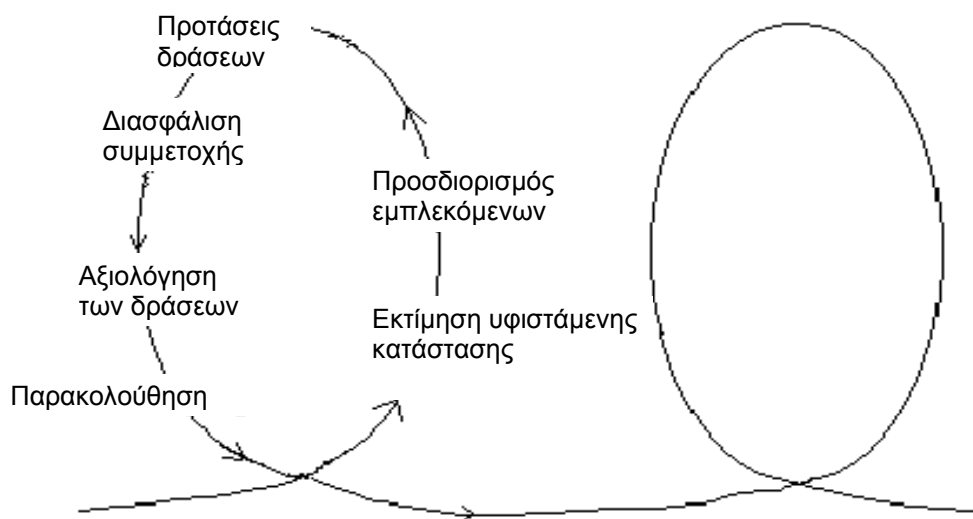

Σχήμα 3.5 Το πρώτο στάδιο στη ΟΔΠΖ: Περιγραφή και εκτίμηση όλων των τομέων κάθε υποσυστήματος της παράκτιας ζώνης

Ιδιαίτερα σημαντικό βήμα στην περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, αποτελεί ο **απολογισμός** δηλαδή η καταγραφή και αξιολόγηση τελικά όλων των ενεργειών, μέτρων, ρυθμίσεων που έχουν γίνει στη περιοχή (Σχήμα 3.5). Με τη μέθοδο αυτή, ο διαχειριστής μπορεί να δει και να εξετάσει σε βάθος πού ακριβώς έγιναν λάθη, αλλά και τους λόγους τους, δίνοντας τη δυνατότητα να αποφευχθούν στο μέλλον. Μετά την εκτενή περιγραφή της κατάστασης ακολουθεί η εκτίμηση (assessment) της προηγούμενης εμπειρίας διαχείρισης, η οποία μπορεί να γίνει είτε ποιοτικά με πίνακες είτε ποσοτικά με τη χρήση κατάλληλων δεικτών (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Ο ορισμός αυτής της «γραμμής βάσης» αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για τον καθορισμό των μέτρων που πρέπει να ληφθούν και για την εκτίμηση της μελλοντικής τους αποτελεσματικότητας για την εξασφάλιση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης και βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

3.4.2. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Επόμενο στάδιο της ΟΔΠΖ, είναι ο σχεδιασμός που ορίζεται και ως διαμόρφωση μιας εύστοχης, διορατικής στρατηγικής ή σχεδίου (προγράμματος), συχνά με συντονισμένες προτεραιότητες, επιλογές και μέτρα, η οποία αναπτύσσει και εφαρμόζει πολιτική (www.coastlearn.org). Περιλαμβάνει σε πρώτη φάση τον προσδιορισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων με συμφέροντα στη παράκτια περιοχή (stakeholder mapping) καθώς και τη καταγραφή όλων των απόψεων (stakeholder grouping) (Σχήμα 3.6).

Σχήμα 3.6 Γράφημα της κυκλικής επαναλαμβανόμενης διαδικασίας του Σχεδιασμού και Εφαρμογής ΟΔΠΖ Πηγή: European Commission, 2003

Επίσης, σημαντικό κομμάτι του σχεδιασμού αφορά στη διασφάλιση της συμμετοχής και εμπλοκής όλων των εμπλεκόμενων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Σχήμα 3.6) με διάφορες μεθόδους (κύκλοι συζητήσεων, workshops, δημόσιες συναντήσεις, σεμινάρια κ.λ.π.) με απώτερο στόχο την επίλυση συχνών συγκρούσεων (Conflict resolution) (European Commission, 2003).

Αποτέλεσμα της φάσης του σχεδιασμού είναι τα διάφορα τεχνικά και θεσμικά μέτρα που θα εφαρμοσθούν στο πλαίσιο ενός συμφωνηθέντος χρονοδιαγράμματος (www.coastlearn.org). Αυτά τα μέτρα θα πρέπει να απευθύνονται στην αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων παράκτιων προβλημάτων και προκλήσεων, καθώς και να ανταποκρίνονται με τρόπο προσαρμοστικό στα αναμενόμενα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα των παγκόσμιων αλλαγών (όπως είναι οι κλιματικές αλλαγές (www.coastlearn.org)).

3.4.3. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η φάση εφαρμογής των μέτρων και ρυθμίσεων του σχεδίου ΟΔΠΖ, ακολουθείται από τη παρακολούθηση (monitoring) και την αξιολόγηση της κατάστασης, καθώς και από τη λειτουργία των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στα συστατικά στοιχεία του συστήματος της παράκτιας ζώνης και τις συσχετιζόμενες τεχνικές και θεσμικές εξελίξεις

(www.coastlearn.org). Η αξιολόγηση με τη σειρά της μπορεί να οδηγήσει στην αναγνώριση των προβλημάτων (ωθήσεις), και κατά συνέπεια να προκαλέσει την έναρξη ενός νέου κύκλου της διαδικασίας της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης για την Παράκτια Ζώνη (ΟΔΠΖ) (www.coastlearn.org). Αν και τα διαχειριστικά βήματα παρουσιάζονται διαδοχικά, κρίνεται απαραίτητη μια συνεχής και σταθερή ανατροφοδότηση, η οποία θα περιλαμβάνει αναδιατύπωση των προβλημάτων, ρυθμισμένο προγραμματισμό, αλλαγές στην εφαρμογή κ.λπ. (www.coastlearn.org). Το αποτέλεσμα είναι μια επαναλαμβανόμενη, κυκλική διαδικασία, η έμφαση της οποίας εν καιρώ μετατοπίζεται αργά από την αναγνώριση του προβλήματος προς την αξιολόγηση (Σχήμα 3.6) (www.coastlearn.org).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Η ΥΠΑΡΧΟΥΣΑ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

4.1. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ Ο.Δ.Π.Ζ.

Μέχρι σήμερα έχουν γίνει αξιόλογες προσπάθειες από τα κράτη μέλη, ωστόσο ακόμη η ΟΔΠΖ στην Ευρώπη βρίσκεται σε πρώιμα στάδια αφού σύμφωνα με πρόσφατη Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (7 Ιουνίου 2007) με θέμα την αξιολόγηση της ΟΔΠΖ στην Ευρώπη, από τις εκθέσεις απολογισμού των κρατών μελών προκύπτει ότι παρόλο που όλα τα παράκτια κράτη μέλη της ΕΕ ρυθμίζουν υπό μία ή άλλη μορφή, την εκμετάλλευση και ανάπτυξη των ακτών τους με τη λήψη μέτρων για καλύτερο σχεδιασμό, είναι σπάνια η ύπαρξη μιας ώριμης και εύρυθμα λειτουργούσας ΟΔΠΖ που να ενσωματώνει όλα τα εμπλεκόμενα επίπεδα διακυβέρνησης (COM 2007/308/EK).

Η υλοποίηση ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών αποτελεί αργή και μακροχρόνια διαδικασία, ενώ οι περισσότερες εθνικές στρατηγικές που υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της Σύστασης της ΕΕ για ΟΔΠΖ εγκρίθηκαν το 2006 και η εφαρμογή τους έχει μόλις αρχίσει (COM 2007/308/EK). Στα περισσότερα κράτη μέλη, η απόκριση στην εν λόγω Σύσταση εγγράφεται σε μια αργή αλλά συνεχή διαδικασία που τείνει σε μεγαλύτερη ολοκλήρωση του χωροταξικού σχεδιασμού και της διαχείρισης των παράκτιων ζωνών. Η σύσταση της ΕΕ για την ΟΔΠΖ υποστηρίζει τις διαδικασίες αυτές και είχε εμφανείς συνέπειες στην ευαισθητοποίηση και τη λήψη περισσότερων μέτρων για έναν αειφόρο χωροταξικό σχεδιασμό στη διαχείριση των ακτών (COM 2007/308/EK).

Η Σύσταση της ΕΕ για την ΟΔΠΖ εξακολουθεί να παραμένει μια έγκυρη βάση προαγωγής των εν λόγω διαδικασιών ολοκλήρωσης. Δεδομένου ότι η πλειονότητα των παράκτιων κρατών μελών αποκρίθηκαν στη Σύσταση (2002/413/EK) και οι περισσότερες εθνικές στρατηγικές δεν εγκαινιάστηκαν παρά μόνο το 2006 και ότι αναμένονται νέες εξελίξεις στο πλαίσιο της Οδηγίας για τη θαλάσσια στρατηγική και της Πράσινης Βίβλου για τη μελλοντική θαλάσσια πολιτική της ΕΕ και τα συνεπακόλουθα μέτρα, η Επιτροπή δεν θεωρεί σκόπιμο ακόμη να εκδώσει ένα νέο ειδικό νομικό μέσο προαγωγής της ΟΔΠΖ (COM 2007/308/EK). Ωστόσο, η Επιτροπή σημειώνει ότι οι εθνικές εκθέσεις για την ΟΔΠΖ δεν παρέχουν παρά περιορισμένες μόνον ενδείξεις της αποδοτικότητας των μηχανισμών υλοποίησης. Προκειμένου να συγκεκριμενοποιηθούν οι στρατηγικές και να προχωρήσει αισθητά η ΟΔΠΖ στην Ευρώπη, θα απαιτηθούν συνεχείς και αποδοτικές προσπάθειες υλοποίησης. Ένα από τα ζητούμενα είναι η εξασφάλιση επαρκούς χρηματοδότησης για την υποστήριξη των στρατηγικών, ενώ σημαντικότερο πρόβλημα

συνιστά η επίτευξη αποτελεσματικής μακροπρόθεσμης υποστήριξης και δέσμευσης για την ολοκλήρωση, με δεδομένη την ύπαρξη διοικήσεων που είναι οργανωμένες κατά κύριο λόγο σε ξεχωριστούς τομείς (COM 2007/308/EK). Επίσης, η ΟΔΠΖ ενδιαφέρει περισσότερο τους περιβαλλοντικούς φορείς· θα έπρεπε όμως να συνεκτιμηθούν στις στρατηγικές η αειφόρος οικονομική ανάπτυξη, καθώς και οι κοινωνικές συνιστώσες (COM 2007/308/EK).

Ένα βασικό επίτευγμα της Σύστασης υπήρξε η κωδικοποίηση μιας ενιαίας δέσμης αρχών που θα πρέπει να διέπουν το σχεδιασμό και τη διαχείριση των παράκτιων ζωνών (COM 2007/308/EK). Μολονότι η αξιολόγηση επιβεβαιώνει την εγκυρότητα των εν λόγω αρχών, η υλοποίηση της σύστασης της ΕΕ για την ΟΔΠΖ φέρνει στην επιφάνεια διαφορές ερμηνείας ή κατανόησης της ΟΔΠΖ στην Ευρώπη. Προκειμένου να προωθηθεί μια συνεκτικότερη και αποδοτικότερη υλοποίηση της ΟΔΠΖ, πρέπει να βελτιωθεί η εφαρμοσιμότητα και η προβολή αυτών των αρχών (COM 2007/308/EK). Η ποικιλομορφία των ακτών, καθώς και οι διαφορές των διοικητικών συστημάτων μεταξύ των κρατών μελών στο εσωτερικό τους, υποδηλώνουν την ανυπαρξία έτοιμων λύσεων γενικής χρήσεως. Αντιθέτως, είναι αναγκαία μια συστηματικότερη συγκριτική ανάλυση και ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών (COM 2007/308/EK).

Μολονότι έχει επιτευχθεί πρόοδος προς ένα κοινό πλαίσιο αξιολόγησης για την ΟΔΠΖ, λίγες μόνο χώρες και περιφέρειες έχουν στρατευθεί αποτελεσματικά στη συλλογή και ανάλυση ειδικών δεικτών των παράκτιων ζωνών (COM 2007/308/EK). Εξακολουθεί να λείπει μια μεθοδολογία η οποία να συνδέει τις προσπάθειες που καταβάλλονται στο πλαίσιο της ΟΔΠΖ, με τις τάσεις που παρατηρούνται σε ότι αφορά στην αειφορία. Παρόλο που η μεθοδολογία η οποία επιτρέπει την αξιολόγηση των χωρικών επιπτώσεων των κοινοτικών πολιτικών έχει βελτιωθεί, τα κενά στα δεδομένα και η έλλειψη αποδοτικών συστημάτων ανταλλαγής πληροφοριών εξακολουθούν να συνιστούν εμπόδιο για μια συστηματικότερη προ-δραστική χρήση στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων (COM 2007/308/EK).

Προκειμένου να στηριχθεί η εφαρμογή της ΟΔΠΖ, θα χρειαστεί μεγαλύτερη επένδυση στην ικανότητα συλλογής πληροφοριών, ανάλυσής τους και σχετικής ενημέρωσης των υπευθύνων για τη λήψη αποφάσεων, καθώς και του ευρέως κοινού (COM 2007/308/EK). Η πρόσφατα εκδοθείσα Οδηγία 2007/2/EK για το INSPIRE θεσπίζει το απαιτούμενο νομικό πλαίσιο για μια αποδοτικότερη υποδομή χρήσης και κυκλοφορίας των χωρικών πληροφοριών (COM 2007/308/EK). Το ενιαίο σύστημα πληροφοριών για το περιβάλλον που αναπτύσσεται από την Επιτροπή, τον Ευρωπαϊκό

Οργανισμό Περιβάλλοντος και τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της INSPIRE, αναμένεται να συμβάλουν στην ευκολότερη πρόσβαση στις πληροφορίες τις σχετικές με τις παράκτιες ζώνες (COM 2007/308/EK). Ένα ακόμη σημαντικό εργαλείο της ΕΕ για την υλοποίηση ΟΔΠΖ και ενίσχυση της ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των χωρών, αναμένεται να αποτελέσει το πρόγραμμα SPICOSA (βλ. Κεφάλαιο 3^ο, 3.3).

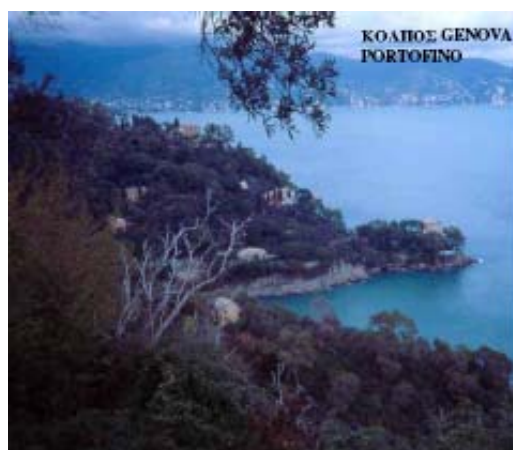
Πριν την παράθεση των περιπτώσεων μελέτης εφαρμογής ΟΔΠΖ στην Ευρώπη, είναι σημαντικό να αναφερθούν οι τρεις γενικοί τύποι χρήσεων γης στον ευρωπαϊκό παράκτιο χώρο, οι οποίοι έχουν ως εξής (Αυγερινού, 2007):

A) *Περιοχές με υψηλή συγκέντρωση κατοίκων και επιχειρήσεων* μερικές φορές περιορισμένης έκτασης αλλά με σημαντική επιρροή σε ευρεία τμήματα της γύρω περιφέρειας. Οι εξαιρετικά ανεπτυγμένες περιοχές αυτές, που καταλαμβάνουν περίπου το 5% των Κοινοτικών ακτών σήμερα, εξακολουθούν να επεκτείνονται (Εικόνα 4.1).

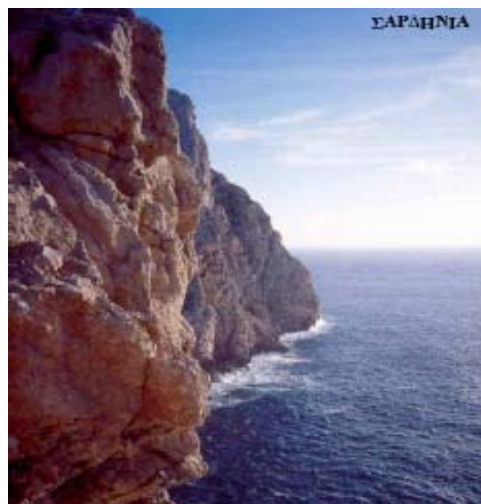
Εικόνα 4.1 Παράδειγμα περιοχής A
Πηγή: Αυγερινού, 2007

B) *Περιοχές με ένα μίγμα αστικών, γεωργικών, αλιευτικών, υδατοκαλλιεργητικών και τουριστικών δραστηριοτήτων.* Στις περιοχές αυτές επικρατούν συγκρούσεις στις χρήσεις γης και θάλασσας μεταξύ των διαφόρων μορφών ανάπτυξης καθώς και μεγάλες εποχικές διαφορές στις δραστηριότητες (Εικόνα 4.2).

Εικόνα 4.2 Παράδειγμα περιοχής B
Πηγή: Αυγερινού, 2007

Γ) Περιοχές που παραμένουν ακόμη σχετικά άθικτες, των οποίων τα φυσικά χαρακτηριστικά και η γεωγραφική τους θέση περιορίζουν τις δυνατότητες ανάπτυξης (π.χ. βραχώδεις ακτές ή βαλτώδεις περιοχές), ενώ μπορεί να είναι προστατευόμενες περιοχές βάσει νομοθεσίας. Στη Μεσόγειο, ειδικότερα, ακόμη και αυτές οι περιοχές καταλαμβάνονται προοδευτικά από την τουριστική ανάπτυξη και μπορεί, επίσης, να υφίστανται τις επιπτώσεις κοντινών πηγών ρύπανσης (Εικόνα 4.3).

Εικόνα 4.3 Παράδειγμα περιοχής Γ

Πηγή: Αυγερινού, 2007

Τα παραδείγματα επιτυχούς εφαρμογής ΟΔΠΖ στην Ευρώπη που ακολουθούν, επιλέχθηκαν ενδεικτικά, από έναν αρκετά μεγάλο αριθμό περιπτώσεων που βρέθηκαν μέσα από εκτενή βιβλιογραφική ανασκόπηση.

4.1.1. ΙΣΠΑΝΙΑ

Calvia

Ο Δήμος Calvia στα δυτικά της νήσου Μαγιόρκας στην Ισπανία (Εικόνα 4.4) αποτελεί έναν από τους ελκυστικότερους τουριστικούς προορισμούς στη Μεσόγειο με αριθμό κλινών που ξεπερνά τις 120000 (EC IQM, 2000). Περιλαμβάνει 54 km ακτογραμμής και 23 παραλίες, οι οποίες αντιμετωπίζουν συχνά το πρόβλημα του υπερβολικού αριθμού λουομένων που ξεπερνά τη φέρουσα ικανότητα της ακτής, ενώ αποτελείται από εναλλασσόμενο τοπίο δασωμένων λόφων και πεδιάδων σημαντικού βιολογικού και οικολογικού ενδιαφέροντος (EC IQM, 2000). Η περιοχή, ωστόσο, μαστίζονταν ειδικά κατά τις δεκαετίες του '70 και '80 από τις επιπτώσεις της υπερβολικής ανάπτυξης και περιβαλλοντικής υποβάθμισης εξαιτίας και του μεγάλου αριθμού μαρίνων, λόγω των συνεχόμενων επενδύσεων στον μαζικό τουρισμό.

Εικόνα 4.4: Δήμος Calvia Ισπανίας. Πηγή: EC IQM, 2000

Προκειμένου να γίνει αποκατάσταση της κοινωνίας έπρεπε να πραγματοποιηθούν δραστικές αλλαγές, οι οποίες ξεκίνησαν με την εφαρμογή μιας τοπικής περιβαλλοντικής Ατζέντας 21 (ήταν και η πρώτη φορά που εφαρμόστηκε σε τουριστικό προορισμό), η οποία συζητήθηκε δημόσια με συμμετοχή των κατοίκων και όλων των εμπλεκόμενων φορέων και είχε ως αποτέλεσμα το κλείσιμο πολλών ξενοδοχείων που υπολειτουργούσαν, την αποκατάσταση του τοπίου, την εγκαθίδρυση νέων προστατευόμενων περιοχών και την καθιέρωση περιβαλλοντικής δαπάνης στις χρεώσεις των δωματίων των ξενοδοχείων (www.coastlearn.org). Έγιναν, επίσης, προτάσεις για μετατροπή πολλών αχρησιμοποίητων ενοικιαζόμενων δωματίων σε ξενοδοχειακές μονάδες ή σε διαμερίσματα timesharing (εβδομαδιαία ή μηνιαία μίσθωση) (EC IQM, 2000).

Όσον αφορά στις παραλίες της περιοχής, δημιουργήθηκαν καρτέλες που αναφέρουν τις δραστηριότητες της Ατζέντας για κάθε παραλία και περιλαμβάνουν στοιχεία όπως τον υπεύθυνο για τη διαχείριση της παραλίας, τους στόχους και τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε καθώς και τα αποτελέσματα του προγράμματος (Municipality of Calvia, 2005). Επίσης, για την αντικειμενική εκτίμηση κάθε παράκτιας δραστηριότητας στα πλαίσια της διαχείρισης των ακτών, χρησιμοποιήθηκαν 65 δείκτες δύο βασικών ειδών: ένα Σύστημα δεικτών Συναγερμού (System of Primary Alert – SAP) που περιλαμβάνει δείκτες που μπορούν να προειδοποιήσουν για γεγονότα που απαιτούν το κλείσιμο της παραλίας, και ένα Σύστημα δεικτών Γενικών Πληροφοριών (System of General Information – SIG) οι οποίοι επιτρέπουν την απεικόνιση της γενικής κατάστασης των ακτών (Municipality of Calvia, 2005). Για κάθε δείκτη έχει προσδιοριστεί κλίμακα για τα πρότυπα και τα όρια ανοχής, ενώ τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με χρώμα κόκκινο, κίτρινο και πράσινο για ελλειματική ή κακή ποιότητα, κανονική ποιότητα και άριστη ή καλή ποιότητα ακτής, αντίστοιχα (Municipality of Calvia, 2005). Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων με αυτό το τρόπο επιτρέπει την ευκολότερη και απλούστερη

πληροφόρηση του κοινού που επισκέπτεται τις παραλίες της Calvia (Municipality of Calvia, 2005).

Άλλο ένα σημαντικό επίτευγμα για το δήμο ήταν το πρόγραμμα Calvia 2000 που είχε σαν στόχο τη παρακολούθηση και διαχείριση των αποθεμάτων πόσιμου νερού, των λυμάτων της περιοχής, της αφαλάτωσης, της συλλογής και διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, της καθαριότητας του δήμου και των ακτών της περιοχής (EC IQM, 2000). Το πρόγραμμα απασχολεί 245 άτομα και συνολικά τα κέρδη του προγράμματος από την αρχή λειτουργίας του (1995) ανέρχονται σε 12000000 ευρώ, ενώ πρόσφατα εξυπηρετεί και δύο γειτονικούς δήμους με πιθανή μελλοντική συνεργασία (EC IQM, 2000).

Επιπλέον, τον κεντρικό έλεγχο για τη διαχείριση του τουρισμού ανέλαβε τοπική αναπτυξιακή δημοτική υπηρεσία, ενώ αναπτύχθηκαν πρωτοβουλίες για την ανακαίνιση της πρόσοψης παλαιών κτιρίων και καταγράφηκαν όλες οι αρνητικές επιπτώσεις των μαρίνων (EC IQM, 2000). Η περιβαλλοντική ανάπτυξη συνδέθηκε με την ευαισθητοποίηση του κοινού μέσα από εκστρατείες ενημέρωσης, προκειμένου να βελτιωθεί η εικόνα της περιοχής, με αποτέλεσμα να αυξηθούν οι δυνατότητες απασχόλησης καθώς και η δημοτικότητα του προορισμού στους μελλοντικούς επισκέπτες (www.coastlearn.org).

Επομένως τα βασικά στοιχεία – κλειδί της πολιτικής που ακολουθήθηκε εδώ ήταν (EC IQM, 2000):

- ❖ Το πάγωμα 1500 εκταρίων γης τα οποία προορίζονταν για περεταιίρω ανάπτυξη.
- ❖ Η εφαρμογή τοπικής Agenda 21 για τη προστασία του περιβάλλοντος.
- ❖ Το Calvia 2000 πρόγραμμα παρακολούθησης και διαχείρισης αποθεμάτων πόσιμου νερού, λυμάτων, αφαλάτωσης, συλλογής στερεών οικιακών αποβλήτων, καθαριότητας του δήμου και των ακτών της περιοχής.
- ❖ Συλλογικές και ιδιωτικές πρωτοβουλίες με ουσιαστική συμμετοχή των κατοίκων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.
- ❖ Πρόσκληση συνεργασίας μεταξύ όλων των κατοίκων, των κοινωνικών και οικονομικών εταιρειών, των πολιτικών και επαγγελματικών συνεταιρισμών.

Κανάριες Νήσοι

Τα χωρικά ύδατα της Ισπανίας περιλαμβάνουν το νότιο τμήμα της Ακτής Biscay, μεγάλο μέρος της Μεσογείου καθώς και μεγάλα τμήματα του Ατλαντικού στα νοτιοδυτικά της χώρας και στις Κανάριες νήσους (Εικόνα 4.5) (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetace

[ans.html](#)). Με μια τέτοια ποικιλία θαλάσσιας έκτασης, η οποία περιλαμβάνει χερσαία-παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα, η κυβέρνηση της Ισπανίας έχει ειδική ευθύνη για τη διατήρηση των μεταναστευτικών θαλάσσιων ειδών συμπεριλαμβανομένων των χελωνών και των κητωδών.

Εικόνα 4.5 Περιοχή Κανάριων νήσων Ισπανίας

Πηγή: www.natura.org

Στα πλαίσια, επομένως, της σωστής διατήρησης αλλά και διαχείρισης των περιοχών αυτών, εκπονήθηκαν αρκετά ευρωπαϊκά προγράμματα LIFE – Φύση από την Κοινότητα Κητωδών της Ισπανίας (Spanish Cetacean Society-SEC), το παράρτημα της SEC για το αρχιπέλαγος των Κανάριων νήσων (SECAC), καθώς και από τη Τοπική Αυτοδιοίκηση των Κανάριων νήσων, σε μια προσπάθεια καλύτερης προστασίας και διατήρησης των πληθυσμών αυτών των ειδών (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html).

Το πρώτο πρόγραμμα με τίτλο «Διατήρηση των χελωνών και των δελφινιών των Κανάριων Νήσων» έγινε το 1997 με την υποστήριξη του Τμήματος Χωροταξικής Πολιτικής της Τοπικής Αυτοδιοίκησης των Κανάριων νήσων. Στόχος του προγράμματος ήταν ο προσδιορισμός των θαλάσσιων περιοχών – κλειδιά που είχαν μεγαλύτερη επισκεψιμότητα από τα κητώδη και τις χελώνες, καθώς και η ρύθμιση των δραστηριοτήτων εκείνων που έρχονταν σε σύγκρουση με τη προστασία τους (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html). Μετά από εκτεταμένη μελέτη και παρακολούθηση και συλλογή δεδομένων,

έγινε φανερό το γεγονός ότι η θαλάσσια περιοχή γύρω από τις Κανάριες νήσους είναι από τις πλουσιότερες στην ΕΕ σε δελφίνια *Tursiups truncatus* (1000 άτομα). Επίσης, προσδιορίστηκαν πολλές νέες περιοχές ύψιστης σημασίας για τα είδη, με αποτέλεσμα την αλλαγή στην οριοθέτηση των ήδη υπαρχόντων τότε θαλάσσιων περιοχών Natura 2000 που βασίστηκε στα αποτελέσματα της παρακολούθησης και μελέτης του προγράμματος που επικαιροποίησαν παλαιότερα δεδομένα που υπήρχαν για τη παρουσία των δελφινιών (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html).

Το πρόγραμμα αυτό μελέτησε ακόμη και το θέμα της παρατήρησης φαλαινών που αρχίζει να γίνεται βασική πηγή εσόδων στις Κανάριες νήσους, αποδίδοντας περισσότερα από 30 εκατομμύρια ευρώ το χρόνο (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html). Ύστερα από μελέτη τόσο των βιολογικών όσο και των κοινωνικο-οικονομικών στοιχείων αυτής της κερδοφόρας δραστηριότητας, το πρόγραμμα ανέπτυξε μια σειρά μέτρων για τη ρύθμιση της παρατήρησης φαλαινών με σκοπό την ελαχιστοποίηση της όγλησης. Με το τέλος του προγράμματος, πέρασε νέος νόμος ο οποίος θέσπισε αυστηρότερες ρυθμίσεις για τις δραστηριότητες παρατήρησης φαλαινών (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html).

Στη συνέχεια, ένα δεύτερο πρόγραμμα LIFE, αυτή τη φορά σε θαλάσσιες περιοχές γύρω από τη Νότια ακτή της Ισπανίας, εστίασε στην δημιουργία σχεδίου διαχείρισης θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών σε συνεργασία με τους τοπικούς εμπλεκόμενους φορείς (local stakeholders) της περιοχής (Εικόνα 4.6).

Εικόνα 4.6 Ψαράδες νότιας ισπανικής ακτής.
Πηγή: www.natura.org

Το εύρος των συμφερόντων στο παράκτιο και θαλάσσιο περιβάλλον έχει την τάση να είναι ποικίλο και ασυντόνιστο, γεγονός που καθιστά αναγκαστικά τη διαδικασία πιο πολύπλοκη και εύθραυστη. Επιπλέον, πολύ λίγοι εμπλεκόμενοι στη περιοχή, όπως συμβαίνει συνήθως, δεν είχαν καμία προηγούμενη εμπειρία σε θέματα θαλάσσιας και παράκτιας προστασίας και επομένως ξεκινούσαν από σχεδόν μηδενική βάση από άποψη πληροφόρησης. Οποιαδήποτε απόπειρα αλλαγής στις υπάρχουσες πρακτικές ή

συμπεριφορές, θα πρέπει να συνοδεύεται από μια στοχευόμενη καμπάνια ενημέρωσης των εμπλεκόμενων για τα ζητήματα που διακυβεύονται και τις πιθανές επιπτώσεις τους στους ίδιους(http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html). Παρόλο που προσδιορίστηκαν πιθανές θαλάσσιες περιοχές Natura 2000 κατά μήκος του στενού που συνδέει τη Μεσόγειο με τον Ατλαντικό, η Κοινότητα Κητωδών αναγνώρισε την αναγκαιότητα εκτενούς διαλόγου με τους εμπλεκόμενους. Χωρίς το διάλογο η προστασία θα έρχονταν σε ευθεία σύγκρουση με τα συμφέροντα των κατοίκων, οι οποίοι λόγω ελλιπούς πληροφόρησης θα αντιστέκονταν σθεναρά καθώς θα ένιωθαν να απειλείται άδικα η δική τους επιβίωση (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html).

Έτσι, ξεκίνησε μια καμπάνια αφύπνισης και ενημέρωσης όλων των πιθανών εμπλεκόμενων φορέων κατά μήκος της ακτής, η οποία συγχρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα LIFE και κύριος στόχος της ήταν να εξηγήσει στους ντόπιους γιατί οι πλούσιες θάλασσες γύρω από την Ανδαλουσία και τη Murcia χρειάζονταν προστασία αλλά και γιατί είναι απαραίτητη η συμμετοχή των ομάδων με διαφορετικά συμφέροντα στη περιοχή σε συζητήσεις για πιθανούς τρόπους προστασίας αυτών των φυσικών αξιών χωρίς ταυτόχρονα να θίγονται οι κοινωνικο-οικονομικές ανάγκες των κατοίκων της περιοχής.

Η καμπάνια έγινε με επισκέψεις σε όλες τις περιοχές της νότιας ισπανικής παράκτιας ζώνης και συνίστατο σε 3 στάδια-ταξίδια: στο πρώτο έγινε ενημέρωση και παροχή όλων των απαραίτητων πληροφοριών για τις σημαντικές θαλάσσιες περιοχές και τις κύριες απειλές τους, το δεύτερο ταξίδι πραγματοποιήθηκε ένα χρόνο μετά και αφορούσε στη συμμετοχή και εμπλοκή των εμπλεκόμενων ομάδων σε συζητήσεις για τη προστασία των πολύτιμων φυσικών πόρων της περιοχής και ειδικότερα για τις περιοχές εκείνες που μπορεί η προστασία τους να συγκρούεται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τέλος το τρίτο ταξίδι που είναι ακόμη υπό υλοποίηση, στοχεύει να καταλήξει σε κάποια αρχικά σχέδια διαχείρισης (draft management plans) που θα δημιουργηθούν με τη βοήθεια εκτενούς συμβουλευτικής από ειδικούς και συμμετοχικής από τους εμπλεκόμενους φορείς διαδικασίας. Η διαδικασία αυτή αφορά σε δραστηριότητες και συνεχείς συναντήσεις των τοπικών εμπλεκόμενων με ειδικούς σε στρατηγικές τοποθεσίες κατά μήκος της ακτής (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html). Μέχρι τώρα υπάρχουν ενθαρρυντικές ενδείξεις καθώς οι συζητήσεις γίνονται

μέσα σε ένα κλίμα συνεργασίας και εποικοδομητικού διαλόγου. Το γεγονός ότι όλοι είναι πλέον πλήρως ενημερωμένοι για τα ζητήματα που διακυβεύονται δείχνει πως μπορούν να επικεντρωθούν στην εξεύρεση πρακτικών λύσεων για συγκεκριμένες περιοχές χωρίς να αμφισβητούν τη σημασία της προστασίας των θαλάσσιων και παράκτιων περιοχών (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html).

Οι απειλές που καταγράφηκαν για τις προστατευόμενες περιοχές είναι οι πρακτικές αλιείας, η παράνομη αλιεία, ηχορύπανση και θαλάσσια ρύπανση, ενώ στις περιοχές που θα γίνουν απαγορεύσεις το πρόγραμμα θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων όπως είναι η παρατήρηση φαλαινών (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html). Το πρόγραμμα προσπάθησε να λύσει το πρόβλημα της θαλάσσιας ρύπανσης σε συνεργασία με τους ντόπιους ψαράδες και τις τοπικές λιμενικές αρχές, τοποθετώντας κάδους απορριμμάτων σε όλα τα αλιευτικά καταφύγια αλλά και πάνω σε 25 αλιευτικά σκάφη. Μια πολύ απλή ενέργεια που είχε άμεσο αποτέλεσμα: την ανάκτηση και σωστή διάθεση τόνων άχρηστων ηλεκτρικών λαμπτήρων που μέχρι τώρα κατά το βραδινό ψάρεμα τους έριχναν στη θάλασσα (http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine/05case_cetaceans.html).

4.1.2. ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ

Νήσοι Αζόρες

Στις νήσους Αζόρες της Πορτογαλίας (Εικόνα 4.7), επετεύχθη αποκατάσταση ενδιαιτήματος με τη βοήθεια ενός πιλοτικού ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης σε ένα από τα νησιά, το νησί Praia. Η ομάδα θαλάσσιων πτηνών των Αζορών χαρακτηρίζεται από εναλλαγή τροπικών ειδών και ειδών εύκρατης ζώνης και για το λόγο αυτό είναι σημαντική για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Εικόνα 4.7 Περιοχή νήσων Αζόρες Πορτογαλίας (αριστερά) και *S.hirundo* (δεξιά)
 Πηγή: Steve McConell σε <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>

Τα ακόλουθα είδη πτηνών των νήσων Αζόρες καλύπτονται από την Οδηγία για τα άγρια πτηνά: Κυματοβάτης της Μαδέρας (*Oceanodroma castro*), Ροδογάρωνο (*Sterna dougallii*), Μύχος (*Calonectris diomedea borealis*), Ποταμογάρωνο (*S.hirundo*), Μικρόμυχος (*Puffinus assimilis*). Τα είδη αυτά απειλούνται από εισαχθέντες θηρευτές (ένα είδος κουνελιού), την όχληση από τον τουρισμό, τη διάβρωση του εδάφους και την υποβάθμιση της βλάστησης, που είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια ενδιαιτήματος για φωλιές και κατά συνέπεια την απώλεια ζευγών αναπαραγωγής (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Για το σκοπό της μελέτης επιλέχθηκε η νήσος Praia, όπου θα εφαρμόζονταν το σχέδιο διαχείρισης ύστερα από μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης. Τα μέτρα που ελήφθησαν για την αύξηση των πληθυσμών ήταν (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>):

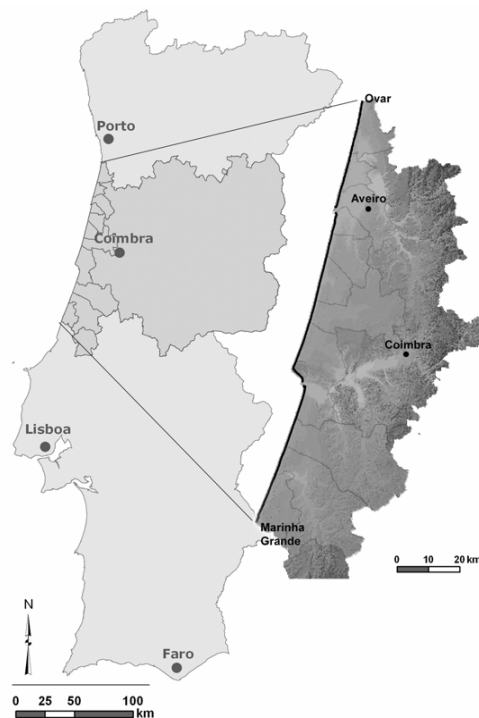
- ❖ Εξάλειψη του μη ιθαγενούς κουνελιού *Oryctolagus cuniculus*, το οποίο ήταν υπεύθυνο για την εξαφάνιση ιθαγενών φυτικών ειδών, την επέκταση της διάβρωσης του εδάφους και την καταστροφή περιοχών αναπαραγωγής θαλάσσιων πτηνών.
- ❖ Έλεγχος της διάβρωσης με τοποθέτηση κλαδιών και μπαζών σαν φράγματα στις πληγείσες θέσεις.
- ❖ Αναφύτευση ιθαγενών φυτών μετά από προμελέτη σε κοντινό νησί.
- ❖ Κατασκευή τεχνητών φωλιών.
- ❖ Τοποθέτηση ενημερωτικών πινακίδων και φυλάκων για ευαισθητοποίηση των επισκεπτών.

- ❖ Κάθε καλοκαίρι πραγματοποιείται ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των επισκεπτών από ειδικούς για τις επιπτώσεις της ανθρώπινης παρουσίας στα πτηνά με σκοπό την αποθάρρυνση της πρόσβασης στο νησί.
- ❖ Παρόλο που επιτρέπονται ακόμη οι επισκέψεις στο νησί, έχουν μειωθεί σε αριθμό ενώ η διανυκτέρευση επιτρέπεται μόνο σε επιστημονικό προσωπικό.
- ❖ Παρακολούθηση (monitoring) της κατάστασης στην περιοχή μετά και την εφαρμογή των μέτρων.

Χάρη στα μέτρα αυτά ο πληθυσμός των πτηνών έχει αρχίσει να αυξάνεται όπως έδειξε η παρακολούθηση, ενώ ενδεικτικά η νησίδα Praia διαθέτει σήμερα την μεγαλύτερη αποικία ποταμογλάρονου στις Αζόρες με περισσότερα από 1000 ζεύγη πτηνών (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Coimbra

Η παράκτια ζώνη της Κεντρικής Περιφέρειας της Πορτογαλίας εντάχθηκε σε ένα Σχέδιο ΟΔΠΖ (POOC Ovar-Marinha Grande) το 2000, το οποίο περιλαμβάνει μια παράκτια περιοχή συνολικού μήκους 140 km και μέγιστου πλάτους 500 m από την ακτογραμμή καθώς και μια θαλάσσια προστατευόμενη ζώνη που φτάνει μέχρι την ισοβαθή των 30 m (Εικόνα 4.8) (Nunes et. al., 2005).

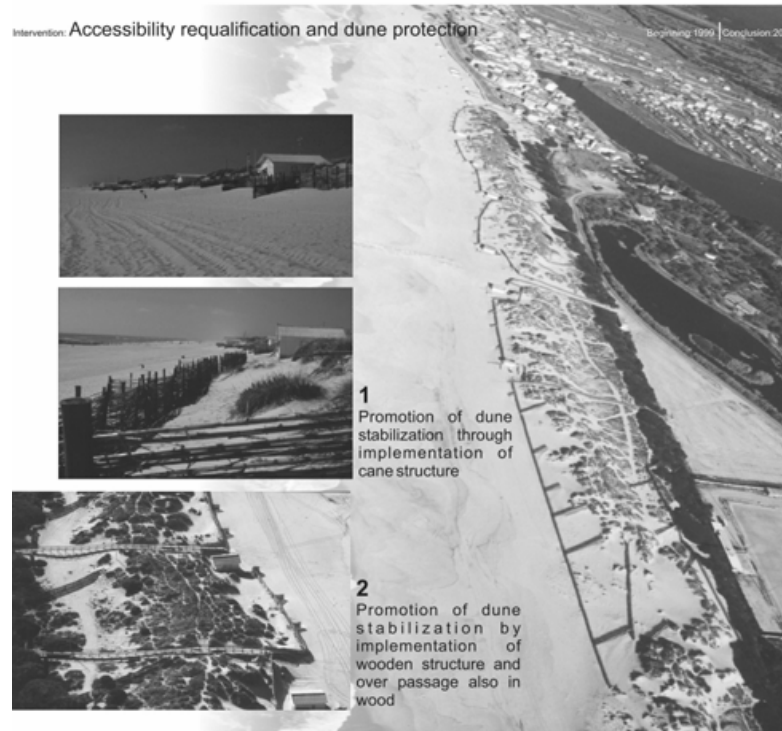

Εικόνα 4.8 Η Παράκτια Ζώνη Διαχείρισης (έντονη μαύρη γραμμή) από το POOC Πορτογαλίας. Πηγή: Nunes et. al., 2005

Το Σχέδιο ΟΔΠΖ είναι το βασικό πολιτικό εργαλείο που ρυθμίζει τη διαχείριση της παράκτιας ζώνης (Nunes et. al., 2005). Παρόλο που δέχτηκε αρκετή κριτική πριν καν εφαρμοστεί, επέτρεψε να γίνουν σημαντικές αλλαγές όσον αφορά στη περιβαλλοντική ποιότητα των ακτών, στη προστασία της βιολογικής και φυσικής ακεραιότητας ευαίσθητων συστημάτων καθώς και στην εκπαίδευση και συμπεριφορά των κατοίκων της περιοχής (Nunes et. al., 2005).

Η παρακάτω αφίσα (Εικόνα 4.9), παρουσιάζει κάποιες από τις ειδικές παρεμβάσεις που έγιναν στην ακτή όπως είναι: αντιπλυμμυρικά σχέδια για τις αστικές περιοχές μέσα στην παράκτια ζώνη, εκπόνηση σχεδίων χρήσεων γης για τις αστικές περιοχές, προώθηση εξοπλισμού για δραστηριότητες αλιείας αναψυχής, ανακαίνιση και πιστοποίηση ποιότητας των ήδη υπαρχόντων τουριστικών επιχειρήσεων στην ακτή (μπαρ, καταλύματα), προστασία και διαχείριση φυσικών τόπων με στόχο τη διατήρηση, έλεγχος εξωτικών δασικών ειδών και παρεμπόδιση εισαγωγής ξενικών ειδών, σήμανση δικτύου μονοπατιών, ειδική διαχείριση της πρόσβασης στις παραλίες ώστε να προστατευθούν τα αμμοθινικά συστήματα (Εικόνα 4.9) (Nunes et. al., 2005).

Εικόνα 4.9 Αφίσα του ΟΡCC με τις παρεμβάσεις στις παραλίες
Πηγή: Nunes et. al., 2005

Επιπροσθέτως, προωθήθηκε μια σειρά από δημόσιες ανακοινώσεις που στόχευαν στην εγκατάσταση καινούριων μπαρ στις παραλίες με ταυτόχρονη ανακαίνιση παλαιότερων κτιρίων σύμφωνα με τους περιβαλλοντικούς όρους που θέτει ο φορέας διαχείρισης ΟΡCC (καταλληλότητα περιοχής, υλικά κατασκευής, αισθητική ποιότητα και πρόσβαση σε ανάπηρα άτομα (Εικόνα 4.10) (Nunes et. al., 2005).

Εικόνα 4.10 Οι νέοι στόχοι των μπαρ για περιβαλλοντική πιστοποίηση
Πηγή: Nunes et. al., 2005

4.1.3. ΓΑΛΛΙΑ

Cap d' Agde

Το παράκτιο τουριστικό θέρετρο του Cap d' Agde στη Γαλλία δημιουργήθηκε το 1963 κατά μήκος της ακτής Languedoc – Roussillon με σκοπό τη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής (EC IQM, 2000). Η περιοχή αποτελείται από μαρίνα, 14 km παραλίας (Εικόνα 4.11) και περίπου 20500 μόνιμους κατοίκους.

Κατά τις δεκαετίες του '60, με την επέκταση γειτονικού λιμανιού, η τοπική οικονομία έπαυσε να εξαρτάται από τη παραδοσιακή αλιεία, γεωργία και βιοτεχνία και εστράφη προς τον τουρισμό με αποτέλεσμα να γίνει μια από τις πιο γνωστές τουριστικές περιοχές της Γαλλίας (EC IQM, 2000).

Εικόνα 4.11 Το τουριστικό θέρετρο Cap d' Agde της Γαλλίας Πηγή: EC IQM, 2000

Η υπερβολική τουριστική ανάπτυξη, ωστόσο, και αστικοποίηση της περιοχής οδήγησε σε ένα μεγάλο αριθμό προβλημάτων στα οποία συμπεριλαμβάνονταν: η ανεπάρκεια υποδομών για να καλυφθούν οι ανάγκες του μεγάλου αριθμού επισκεπτών, η ανάγκη για εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών καθαριότητας της κοινότητας, καθώς και οι μεγάλες περιβαλλοντικές πιέσεις στη περιοχή αφού ο καλοκαιρινός πληθυσμός της είναι έως και δεκαπλάσιος του μόνιμου πληθυσμού (EC IQM, 2000).

Μέχρι και το 1990, η τουριστική ανάπτυξη του θέρετρου συνεχίζονταν χωρίς καμία συνεργασία με το δήμο της περιοχής, με αποτέλεσμα να υπάρχουν ακόμη και φήμες απόσχισης της περιοχής από το δήμο στον οποίο ανήκε (EC IQM, 2000). Έτσι το 1991 ξεκίνησε μια πρωτοβουλία από το Υπουργείο Τουρισμού της Γαλλίας για τη δημιουργία

Το σχέδιο ολικής ποιότητας περιελάμβανε τις εξής φάσεις: μελέτη υφιστάμενης κατάστασης (1991 – 92), παρουσίαση των ευρημάτων της μελέτης στους εμπλεκόμενους φορείς και κύκλοι συζητήσεων (1992), αποφάσεις για το σχέδιο δράσης και δημιουργία χρονοδιαγράμματος (1992 – 93) και τέλος η φάση εφαρμογής των συγκεκριμένων μέτρων που ολοκληρώθηκε αλλά συνεχίζεται από το 1995 μέσα από προγράμματα για τη βελτίωση του τουριστικού προϊόντος (EC IQM, 2000). Παράλληλα, το 1996 σχηματίστηκε μια περιβαλλοντική Ατζέντα 21 ύστερα από διαδοχικές συζητήσεις και εκτενή δημοκρατικό διάλογο μεταξύ των κατοίκων, των τοπικών αρχών και των επιστημόνων. Η Ατζέντα έθεσε τους εξής στόχους (EC IQM, 2000):

- Έλεγχος των χρήσεων γης με στόχο τη προστασία περιοχών εξέχοντος φυσικού ενδιαφέροντος, σημαντικών παράκτιων ενδιαιτημάτων (προστασία των ακτών από τη διάβρωση με τεχνητό εμπλουτισμό, νέες τεχνικές καθαρισμού της παραλίας, τοποθέτηση κάδων και συχνότερη συλλογή απορριμμάτων, προστασία των αμμοθινών, έλεγχος της ποιότητας του νερού) και θαλάσσιων ενδιαιτημάτων.
- Διαχείριση φυσικών καταστροφών.
- Διαχείριση και βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών.
- Διαχείριση όλων των πιθανών πηγών ρύπανσης στη περιοχή όπως είναι: οι φυσικές καταστροφές, τα αστικά λύματα, τα στερεά οικιακά απόβλητα, οι καταγεγραμμένες τουριστικές εγκαταστάσεις, η ηχορύπανση.
- Έλεγχος του αριθμού των καλοκαιρινών επισκεπτών, του κυκλοφοριακού και βελτίωση των αστικών συγκοινωνιών (νέοι τρόποι οργάνωσης των συγκοινωνιών, δημιουργία νέων ποδηλατοδρόμων).
- Τοπική ανάπτυξη ενσωματώνοντας μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος: κοινοτική οργάνωση, διατήρηση της γεωργίας και αλιείας, τουρισμός, απασχόληση, περιβαλλοντική εκπαίδευση και ενημέρωση.

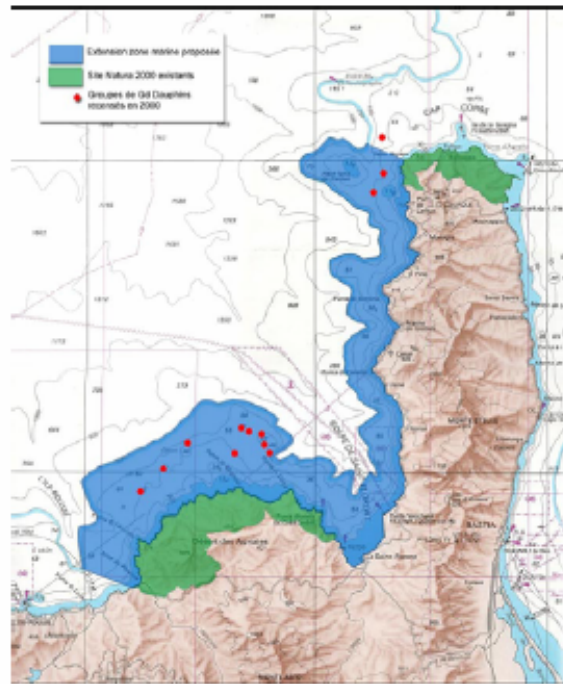

Εικόνα 4.12 Αλιευτικό καταφύγιο στο Agde
Πηγή: EC IQM, 2000

Συνολικά προγραμματίστηκαν 42 επιχειρήσεις κατά τη περίοδο 1997 – 2001 ενώ ένα νέο σχέδιο χρήσεων γης εγκρίθηκε το 1999 με δυνατότητες ανάπτυξης 12000 εκταρίων. Η κρατική υπηρεσία για τη διατήρηση της φύσης αγόρασε 36 εκτάρια γης από τα συνολικά 600 εκτάρια του δρυμού Banas στη περιοχή, ενώ σήμερα έχει ξεκινήσει μια διαδικασία μεταβίβασης της διαχείρισης του δρυμού ξανά στη κοινότητα Agde όπου και ανήκει διοικητικά (EC IQM, 2000). Τέλος, το 1995 δημιουργήθηκαν ειδικά μονοπάτια που συνδέουν τους αμπελώνες της περιοχής με τα μικρά αλιευτικά καταφύγια (Εικόνα 4.12), δίνοντας τη δυνατότητα στους επισκέπτες να ενημερωθούν για τις παραδοσιακές μορφές απασχόλησης της περιοχής όπως είναι η παραγωγή κρασιού και η αλιεία οστρακοειδών.

Κορσική

Στην Κορσική της Γαλλίας υλοποιήθηκε το πρόγραμμα LINDA το 2004, στα πλαίσια του οποίου κύριος στόχος ήταν η προστασία του δελφινιού *Tursiops truncatus*, ένα είδος που βρίσκεται και στις 3 περιοχές μελέτης του προγράμματος (Εικόνα 4.13) (2 εθνικούς θαλάσσιους δρυμούς Bonifacio και Scandola και στη περιοχή Agriates), οι οποίες είναι και προτεινόμενες περιοχές Natura 2000 και περιλαμβάνονται στο διεθνές θαλάσσιο καταφύγιο PELAGOS, ενώ σε αυτές κατοικεί ο μισός πληθυσμός του είδους (198 - 242 άτομα) (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Εικόνα 4.13 *Tursiops truncatus* (αριστερά) και η περιοχή μελέτης του προγράμματος LINDA LIFE (δεξιά). Πηγή: <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>

Τα δελφίνια είναι κοινωνικά ζώα και εκμεταλλεύονται μια ποικιλία παράκτιων ενδιατημάτων βάθους έως και 200 m. Επιπλέον, αποτελούν όχληση ορισμένες φορές για τους ψαράδες, καθώς τρώνε ψάρια μέσα από τα δίχτυα τους με αποτέλεσμα την ηθελημένη μερικές φορές επιθετικότητα των ψαράδων αλλά και τις ανεπιθύμητες αιχμαλωσίες στα δίχτυα (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Ένα ακόμη πρόβλημα με την αλιεία και τα συγκεκριμένα θηλαστικά, είναι ότι με την υπεραλίευση μειώνονται τα αποθέματα σε μικρά ψάρια προκαλώντας έτσι έναν ακόμη πιο έντονο ανταγωνισμό μεταξύ ψαράδων και δελφινιών. Άλλες απειλές αποτελούν οι θαλάσσιες μεταφορές και οι μηχανότρατες (προκαλούν ηχορύπανση, όχληση, τραυματισμούς και θανάτους σε περίπτωση σύγκρουσης), οι ανεξέλεγκτες δραστηριότητες παρατήρησης φαλαινών και τέλος η ρύπανση (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Επομένως, στόχος του προγράμματος ήταν η διατήρηση των πληθυσμών του συγκεκριμένου είδους δελφινιού και η εξασφάλιση μιας αρμονικής συνύπαρξης μεταξύ της παρουσίας του είδους και των οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιοχή (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>). Για την επίτευξη αυτού του στόχου συνεργάστηκαν οι βασικοί ενδιαφερόμενοι, οι τοπικές αρχές και οι τουρίστες, έτσι ώστε να αναπτυχθούν βιώσιμες πρακτικές αλιείας, ιστιοπλοΐας και παρατήρησης φαλαινών (<http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>).

Στα πλαίσια αυτού του προγράμματος γίνονται:

- παρακολούθηση (monitoring) του πληθυσμού των δελφινιών αλλά και των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων (ηχορύπανση, αλληλεπίδραση με αλιευτικές δραστηριότητες, ναυσιπλοΐα κ.λ.π.), και παραγωγή ενός περιφερειακού σχεδίου δράσης με το τέλος του προγράμματος

- εφαρμογή μέτρων ελαχιστοποίησης των συγκρούσεων μεταξύ αλιέων και δελφινιών

(ακουστικοί απωθητήρες στα δίχτυα, εναλλακτικές πρακτικές αλιείας κ.ά.)

- προώθηση διαχείρισης δραστηριοτήτων θαλάσσιων σπορ που να είναι φιλική προς τα δελφίνια και ενίσχυση πρωτοβουλίας για την καλύτερη επικοινωνία και αφύπνιση του κόσμου.

4.1.4. ΟΛΛΑΝΔΙΑ

Οι ιδιοκτήτες παράκτιων τουριστικών επιχειρήσεων καθώς και ο Δήμος της περιοχής Zandvoort (Εικόνα 4.14) στην Ολλανδία σε συνεργασία με τη κυβέρνηση της Βόρειας Ολλανδίας, δημιούργησαν μια ιδιωτική εταιρεία που έχει αναλάβει ως έργο το σχεδιασμό μιας «βιώσιμης παράκτιας διαχείρισης» (Bezuijen and Weerdhofand, 2007). Η ανάγκη για ένα τέτοιο σχεδιασμό ΟΔΠΖ ανέκυψε από την ίδια την αγορά, ώστε ο τουριστικός προορισμός να προσφέρει στους επισκέπτες ένα καθαρό και ασφαλές περιβάλλον στο οποίο η διατήρηση και προστασία των φυσικών πόρων θα συμβάλλει στη βελτίωση της αναψυχής και της εκτίμησης του φυσικού τοπίου από τον επισκέπτη (Bezuijen and Weerdhofand, 2007).

Εικόνα 4.14 Παραλία Zandvoort
Πηγή: (Bezuijen and Weerdhofand, 2007)

Το έργο αυτό έχει ως στόχο τη δημιουργία μια κατάστασης ίσου οφέλους για όλους τους εμπλεκόμενους (τουρίστες, τοπική κοινωνία και τουριστικές επιχειρήσεις). Οι τρεις βασικοί άξονες στους οποίους κινείται: η εξοικονόμηση ενέργειας, η διαχείριση απορριμμάτων και καθαριότητα της ακτής και η ανακαίνιση των τουριστικών υπηρεσιών (Bezuijen and Weerdhofand, 2007). Από τη μια πλευρά οι λουόμενοι θα απολαμβάνουν ένα καθαρό περιβάλλον αναψυχής, ενώ θα τους παρέχονται υψηλότερης ποιότητας υπηρεσίες από πλευράς τουριστικών επιχειρήσεων (Bezuijen and Weerdhofand, 2007). Οι τουριστικές επιχειρήσεις από την άλλη πλευρά, με την οργάνωση ενός συλλογικού - αντί ατομικού – πλάνου εξοικονόμησης ενέργειας, διάθεσης απορριμμάτων και ανακαίνισης των εγκαταστάσεών τους, προσφέρουν υψηλότερης ποιότητας υπηρεσίες με χαμηλότερο κόστος για τις ίδιες εφόσον το πλάνο εφαρμόζεται και χρηματοδοτείται συλλογικά (Bezuijen and Weerdhofand, 2007). Επίσης, με το χρόνο αναμένεται να μεγαλώσει η δημοτικότητα του προορισμού με ακόμη μεγαλύτερα κέρδη για τις επιχειρήσεις και με την ελάχιστη δυνατή όχληση στο περιβάλλον.

Όσον αφορά στη κοινωνία, το έργο έχει τα εξής πλεονεκτήματα (Bezuijen and Weerdhofand, 2007):

- Μείωση της χρήσης ορυκτών καυσίμων
- Συμβολή της περιοχής ως παράδειγμα προς μίμηση
- Μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα
- Βελτίωση στη συμπεριφορά των επισκεπτών

Το έργο μέχρι σήμερα τρέχει διάφορα προγράμματα μεταξύ των οποίων είναι το Πρόγραμμα Καθαριότητας Ακτής, το Πρόγραμμα Green Key και η Σημαία Ποιότητας της Ακτής. Όσον αφορά στο πρόγραμμα καθαριότητας (Εικόνα 4.15) η κοινότητα σε συνεργασία με μεγάλη βιομηχανία ατσαλιού, αγόρασε και τοποθέτησε ειδικούς κάδους και ειδικές σακούλες απορριμμάτων, ενώ ειδικοί έκαναν ενημέρωση στους επισκέπτες της παραλίας για το πρόγραμμα και τους στόχους του (Bezuijen and Weerdhofand, 2007).

Εικόνα 4.15 Καθαριότητα Ακτής

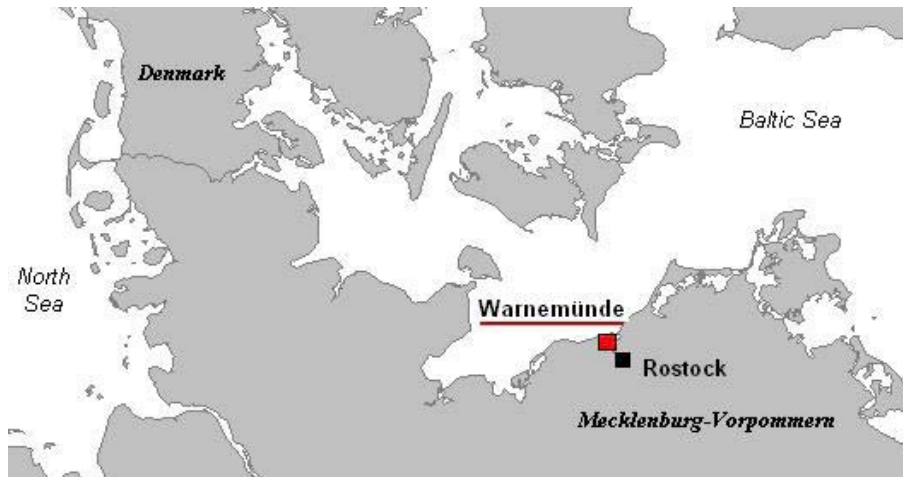
Στο πρόγραμμα Green Key συμμετέχει μεγάλος αριθμός ιδιοκτητών τουριστικών παράκτιων επιχειρήσεων της Ολλανδίας και έχει ως στόχο τη λήψη μέτρων ώστε να γίνουν οι επιχειρήσεις τους περισσότερο βιώσιμες περιβαλλοντικά, λαμβάνοντας έτσι πιστοποίηση με αποτέλεσμα την ενημέρωση των πελατών τους ότι λειτουργούν με βάση τις αρχές της αειφορίας βελτιώνοντας τη δημοτικότητά τους αλλά και τη δημοτικότητα της κοινότητας μακροπρόθεσμα (Bezuijzen and Weerdhofand, 2007). Τέλος, η βράβευση της περιοχής με Σημαία Ποιότητας της Ακτής (QualityCoast flag) ήταν αποτέλεσμα των προσπαθειών της κοινότητας και των επιχειρήσεων να επιτύχουν έναν περισσότερο βιώσιμο τουρισμό (Εικόνα 4.16) (Bezuijzen and Weerdhofand, 2007).

Εικόνα 4.16 Σημαία Ποιότητας
Πηγή: Bezuijzen and Weerdhofand, 2007

4.1.5. ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Η παραλία Warnemünde της Γερμανίας (Εικόνα 4.17) στην παράκτια ζώνη της Βαλτικής, συνδέεται άμεσα με το τουρισμό καθώς αποτελεί τη βασική οικονομική δραστηριότητα των κατοίκων (Korfer, 2006). Σε αντίθεση με άλλες παραλίες της νότιας Βαλτικής Ακτής που υφίστανται διάβρωση και διατηρούνται με τεχνητό εμπλουτισμό άμμου, η συγκεκριμένη παραλία υπόκειται στο σπάνιο αντίστροφο φαινόμενο συσσώρευσης άμμου εξαιτίας ενός λιμενοβραχίονα που βρίσκεται ανάντη και προστατεύει το γειτονικό λιμάνι σε συνδυασμό με τη φυσική στερεομεταφορά από τα δυτικά προς τα ανατολικά κατά μήκος της ακτής (Εικόνα 4.18) (Korfer, 2006).

Εικόνα 4.17 Η θέση της περιοχής μελέτης (παραλία Warnemünde, Γερμανία)
Πηγή: Korfer, 2006

Εικόνα 4.18 Αεροφωτογραφία του ανατολικού τμήματος της ακτής όπου
παρατηρείται ανύψωση των αμμοθινών Πηγή: Kammler, 2003 σε Korfer, 2006

Το αποτέλεσμα αυτού του σπάνιου φαινομένου για τη Βαλτική, είναι η μόνιμη συσσώρευση υλικού στα δυτικά του μόλου με συνεχή και μόνιμη αύξηση του ύψους των αμμοθινών στη παραλία καθώς και συνεχή προέλαση της ακτής προς τη θάλασσα, εμποδίζοντας τη θέα της θάλασσας από τα τουριστικά θέρετρα και αυξάνοντας την χωρητικότητα της παραλίας σε λουόμενους (Εικόνα 4.19) (Korfer, 2006). Αναλυτικότερα, το χειμώνα και το φθινόπωρο οι δυτικοί άνεμοι μεταφέρουν άμμο προς τη πόλη, μέρος της οποίας παγιδεύεται στην αμμόφιλη βλάστηση των αμμοθινών με αποτέλεσμα τη συνεχή αύξησή τους εμποδίζοντας έτσι τη θέα προς τη θάλασσα για τους τουρίστες των χαμηλότερων ορόφων (Korfer, 2006).

Εικόνα 4.19 Ζώνη αμμοθινών περιοχής Warnemunde Πηγή: Korfer, 2006

Από την άλλη πλευρά, οι αμμοθίνες εκτός της προστασίας που παρέχουν από τον άνεμο και τα κύματα, αποτελούν πολύ σημαντικά ενδιαιτήματα για πολλά σπάνια φυτικά και ζωικά είδη και για αυτό το λόγο η προστασία τους είναι πολύ σημαντική (Korfer, 2006).

Το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε με ένα σχεδιασμό ειδικής διαχείρισης των αμμοθινών, χωρίζοντας τη ζώνη με τις αμμοθίνες σε τμήματα (Korfer, 2006). Οι τοπικοί περιβαλλοντικοί φορείς και οι τουριστικές αρχές συμφώνησαν στην αφαίρεση δύο μόνο τμημάτων ανά έτος, έτσι σε επτά χρόνια κάθε τμήμα θα είχε αφαιρεθεί από μία και μοναδική φορά επιτρέποντας τη διατήρηση των αμμοθινών (Εικόνα 4.20) (Korfer, 2006).

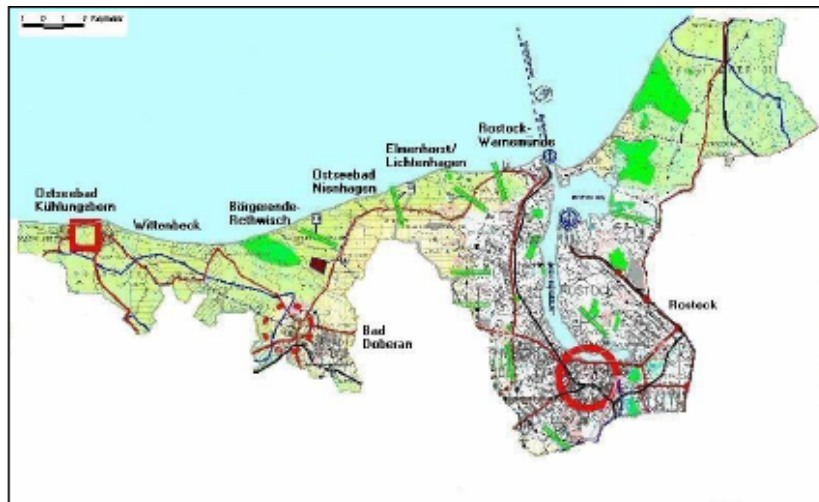

Εικόνα 4.20 Απομάκρυνση τμήματος αμμοθινών (αριστερά) και Ζώνη συσσώρευσης άμμου κατά μήκος του μόλου (δεξιά) Πηγή: Korfer, 2006

Με την απομάκρυνση κάθε τμήματος, η άμμος που συλλέγεται μεταφέρεται και διανέμεται στην ακτή για τη βελτίωση της ποιότητας της παραλίας σε περιοχές όπου λόγω

ανέμου έχει μείνει γυμνό το έδαφος (Korfer, 2006). Το διαχειριστικό σχέδιο δημιουργήθηκε ύστερα από σειρά συζητήσεων και δημόσιου διαλόγου με τελική συμφωνία όλων των εμπλεκόμενων μερών (επιχειρηματιών, κατοίκων, επιστημόνων, αρχών και ΜΚΟ) (Korfer, 2006). Ωστόσο, η συμφωνία σήμερα απειλείται λόγω πιέσεων από τον τουρισμό και την έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης (Korfer, 2006).

Το παραθεριστικό θέρετρο συμπεριλαμβάνεται επίσης στο ερευνητικό πρόγραμμα ΟΔΠΖ των τοπικών αρχών της περιοχής και των ερευνητών, το οποίο αφορά σε μια λωρίδα ακτής μήκους 30 km μεταξύ δύο παράκτιων τουριστικών θέρετρων, του Warnemünde και του Kühlungsborn (Εικόνα 4.21) (Korfer, 2006). Προτεραιότητες αυτού του πιλοτικού προγράμματος είναι η παράκτια προστασία, ο τουρισμός (ιστοπλοΐα κυρίως) και η διάθεση αποβλήτων.

Εικόνα 4.21 Περιοχή μελέτης προγράμματος ΟΔΠΖ που συνδέεται με τη παραλία Wardenmünde στη Γερμανία
Πηγή: Schmidt, 2005 σε Korfer, 2006)

4.1.6. ΕΣΘΟΝΙΑ

Η περιοχή του Vainameri βρίσκεται στην Εσθονία, στο ανατολικό μέρος της Βαλτικής Θάλασσας ανάμεσα στα κυριότερα νησιά και στην ηπειρωτική χώρα και αποτελεί αγροτική παράκτια περιοχή με υψηλές φυσικές αξίες (Εικόνα 4.22) (www.coastlearn.org). Περιλαμβάνει παραλίες με περιοχές εξάπλωσης καλαμιώνων, παράκτια λιβάδια και ασβεστολιθικές πεδιάδες και ενδιατήματα ορνιθοπανίδας, θηλαστικών και σπάνιων φυτών.

Εικόνα 4.22 Περιοχή Vainameri Εσθονίας
Πηγή: (www.coastlearn.org)

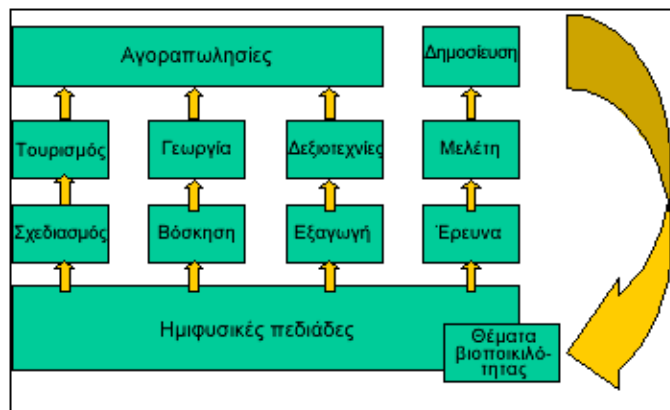
Όσον αφορά στις ανθρώπινες δραστηριότητες της περιοχής, αυτές περιλαμβάνουν βοσκότοπους και στάβλους που υπήρχαν ανέκαθεν κατά μήκος της ακτογραμμής, ενώ η υποβάθμιση των τοπικών παράκτιων οικονομιών κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα οδήγησε στην υποβάθμιση αρκετών σημαντικών οικοτόπων (www.coastlearn.org). Οι ανοιχτές παράκτιες περιοχές, όπως τα κατάφυτα λιβάδια, οι ασβεστολιθικοί λειμώνες και τα εκτεταμένα παράκτια υγρολίβαδα όπου κάποτε υπήρχαν άφθονα φυτικά είδη, πλέον φιλοξενούν σχεδόν αποκλειστικά θαμνώδη βλάστηση. Η αναβίωση αυτών των τύπων οικοσυστημάτων προϋποθέτει τη προσεκτική διαχείρισή τους. Κάποιες ΜΚΟ της Εσθονίας σε συνεργασία με το WWF Σουηδίας, ξεκίνησαν το έργο «Vainameri» για την αποκατάσταση και διατήρηση των ημιφυσικών παράκτιων συστημάτων βοηθώντας παράλληλα τη τοπική κοινωνία στην ανάπτυξη μιας οικονομίας μικρής κλίμακας (www.coastlearn.org). Τα κύρια πεδία εφαρμογής του έργου είναι η καλλιέργεια χωραφιών, η χειροτεχνία και ο οικότουρισμός. Ιδιαίτερα σημαντική για το έργο είναι η ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των κατοίκων καθώς και η περιβαλλοντική εκπαίδευση (www.coastlearn.org).

Το συστατικό του οικότουρισμού, αποτελεί μέρος μιας ολιστικής προσέγγισης για αειφορική χρήση της φύσης στη περιοχή (Εικόνα 4.23).

Εικόνα 4.23 Αγροτουρισμός στο Vainameri
 Πηγή: (www.coastlearn.org)

Η κεντρική ιδέα του έργου είναι έως κάποιο βαθμό παρόμοια με την έννοια της τροφικής αλυσίδας στην οικολογία, όπου οι κάτοικοι μέσω των οικονομικών δραστηριοτήτων χρησιμοποιούν διάφορους πόρους της παράκτιας περιοχής καθιστώντας μεγαλύτερη ποικιλία στο τοπίο (www.coastlearn.org). Ο αειφορικός χαρακτήρας των ανθρώπινων δραστηριοτήτων διατηρεί την ισορροπία του αγροπεριβαλλοντικού συστήματος. Με την υποστήριξη νέων πρακτικών στη παράκτια περιοχή, το έργο «Vainameri» θα προωθήσει την αποκατάσταση πολύτιμων περιοχών, αλλά επίσης θα οδηγήσει στη βελτίωση των κοινωνικών πτυχών (Εικόνα 4.24) (www.coastlearn.org).

Εικόνα 4.24 Μοντέλο του έργου “Vainameri”
 Πηγή: www.coastlearn.org

Ο οικοτουρισμός κατά μήκος περιοχών με καλλιέργειες και χειροτεχνίες, προσφέρει ευκαιρίες στη βιώσιμη κοινωνία παράκτιων αγροτών, παρέχοντας επιπλέον εισόδημα και διαφοροποίηση δραστηριοτήτων (www.coastlearn.org).

Εικόνα 4.25 Παράκτιοι λειμώνες, Vainameri

Πηγή: www.coastlearn.org

Το έργο είχε ως αποτέλεσμα μια σημαντική βελτίωση στη διαχείριση του παράκτιου τοπίου και στη προστασία των φυσικών αξιών, καθώς χιλιάδες εκτάρια πολύτιμων παράκτιων λειμώνων (Εικόνα 4.25) αποκαταστάθηκαν και πλέον αποτελούν βιοτόπους για περισσότερα από 300 βοοειδή και πρόβατα (www.coastlearn.org). Δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας στις παραδοσιακές τέχνες και τις τουριστικές βιομηχανίες των τοπικών κοινοτήτων. Ενδεικτικά, τρεις νέες μικρές επιχειρήσεις και αρκετές κοινωνίες δημιουργήθηκαν ως αποτέλεσμα του έργου. Πέρα από τα ανωτέρω, το βασικό αποτέλεσμα του έργου είναι η ίδρυση ενός ανεπίσημου δικτύου συνεργασίας εμπλεκομένων χρηστών στη περιοχή, το οποίο περιλαμβάνει 100 άτομα (www.coastlearn.org).

Αναλυτικότερα το έργο πραγματοποίησε τις εξής δράσεις (www.coastlearn.org):

- βοσκήθηκαν 2900 εκτάρια παράκτιων λειμώνων,
- 2800 εκτάρια θερίστηκαν και 110 εκτάρια καθαρίστηκαν από τους θάμνους,
- κατασκευάστηκαν 7 εκπαιδευτικά μονοπάτια φύσης και 4 περιοχές ανάδειξης φυσικού τοπίου,
- ξεκίνησε η λειτουργία τριών διαφορετικών οικοτουριστικών πακέτων, που περιλαμβάνουν παρατήρηση πουλιών, βοτανική, ντόπιες χειροτεχνίες, τοπικές γεύσεις και καταλύματα καθώς και δημιουργία ιστοσελίδας για τη περιοχή (www.ahipelaag.ee/vainameri/).

Επομένως, ο αειφορικός παράκτιος τουρισμός μπορεί να προωθήσει τη κοινωνική ανάπτυξη με τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, επαναδιανομή του εισοδήματος και ανακούφιση από τη φτώχεια (www.coastlearn.org).

4.1.7. ΣΛΟΒΕΝΙΑ

Η Σλοβένικη ακτή βρίσκεται στο απομακρυσμένο βόρειο άκρο της Μεσογείου, κατά μήκος του Κόλπου της Τριέστης και είναι το νοτιότερο μέρος της Αδριατικής Θάλασσας (Εικόνα 4.26) (www.coastlearn.org). Η Σλοβένικη ακτή έχει μήκος μόνο 46 km και χαρακτηρίζεται από μεγάλη αστικοποίηση, ενώ απέχει πολύ λίγο από την Τριέστη και άλλες μεγαλύτερες πόλεις της Βόρειας Ιταλίας, της Αυστρίας και της ηπειρωτικής χώρας της Σλοβενίας γεγονός που την καθιστά ιδιαίτερο πόλο έλξης επισκεπτών (www.coastlearn.org).

Εικόνα 4.26 Η Σλοβενία στο χάρτη

Πηγή: www.coastlearn.org

Οι τουρίστες θέλγονται από τις ποικίλες φυσικές ομορφιές (βράχοι, έλη, σπηλιές, παραλίες κ.ά.) και την άφθονη πολιτιστική κληρονομιά (ιστορικές εγκαταστάσεις, αλυκές, παραδοσιακές τοπικές γεύσεις κ.λπ.) (www.coastlearn.org).

Η περιοχή διαθέτει μια καλώς αναπτυγμένη τουριστική υποδομή που περιλαμβάνει εκατοντάδες ξενοδοχεία, αθλητικές εγκαταστάσεις και δημόσιες παραλίες, οι περισσότεροι πόροι από τους οποίους βρίσκονται σε άριστη κατάσταση (www.coastlearn.org). Στην ευρύτερη περιοχή υπάρχουν 21000 τουριστικές κλίνες, εκ των οποίων οι περισσότερες βρίσκονται στο Δήμο Piran (Εικόνα 4.27) και γενικά η περιοχή φιλοξενεί περίπου 400000 τουρίστες το χρόνο (www.coastlearn.org).

Εικόνα 4.27 Η ιστορική πόλη Piran στο Ακρωτήριο Madona Σλοβενίας Πηγή: Adamic σε www.coastlearn.org

Εκτός από τον τουρισμό στη παραλία, ο Σλοβένικος παράκτιος τουρισμός εστιάζει στα συνέδρια, την υγεία και τα καζίνο καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Κατά συνέπεια, η τουριστική ανάπτυξη της ακτής εξαπλώνεται εκτός πόλης σε φυσικά μέρη της ακτής, στην παράκτια ενδοχώρα, αναπτύσσοντας νέους τουριστικούς πόλους έλξης, με αποτέλεσμα να υπερβαίνει εύκολα τη φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος (www.coastlearn.org).

Στην ακτή υπάρχει μεγάλη αστικοποίηση καθώς η περιοχή απλώνεται σε μια έκταση 344 km² με πληθυσμό μόλις κάτω από 80000 κατοίκους (232 κάτοικοι / km²) το μεγαλύτερο μέρος του οποίου (πάνω από 80%) ζει εντός μιας πλατιάς λωρίδας 1,5 χιλιομέτρου κατά μήκος της ακτής (www.coastlearn.org). Η αστικοποίηση της παράκτιας ζώνης μαζί με τις ολοένα και περισσότερες θέσεις εργασίας, οδήγησαν στην εντατική μετακίνηση των κατοίκων από την ενδοχώρα προς την ακτή. Μερικές από τις άμεσες συνέπειες αυτής της εξόδου ήταν τα εγκαταλελειμμένα χωριά, η φθορά αστικών κτιρίων, η ελλιπής διατήρηση των υποδομών, η εγκατάλειψη της γεωργίας και η υποβάθμιση του τυπικού πολιτιστικού τοπίου (www.coastlearn.org).

Κατά τη δεκαετία του '80, η διαδικασία της μετανάστευσης αντιστράφηκε κυρίως λόγω των μεγαλύτερων πιθανοτήτων για ιδιωτική κατοικία. Η αλλαγή αυτή είχε θετικές συνέπειες ως προς την αναζωογόνηση της ενδοχώρας, ενώ το ίδιο διάστημα λόγω ανεπαρκούς σχεδιασμού και ελέγχου των οικοδομικών δραστηριοτήτων, η διαδικασία οδήγησε σε μια σοβαρή υποβάθμιση του πολιτιστικού τοπίου (www.coastlearn.org). Σήμερα, το μεγαλύτερο πρόβλημα των παράκτιων πόλεων και εγκαταστάσεων αφορά στην έντονη και διασκορπισμένη επέκτασή τους στον περιβάλλοντα χώρο η οποία σημειώθηκε κατά τις τελευταίες δεκαετίες (www.coastlearn.org). Οι κυριότερες αλλαγές που σημειώθηκαν στη στενή παράκτια λωρίδα κατά τα έτη αυτά (εγκατάλειψη των αλυκών, κατασκευή τουριστικών εγκαταστάσεων περιλαμβανομένης και μαρίνας για σκάφη, ανάπτυξη του λιμανιού Korper και υποδομών) οδήγησαν σε σοβαρή απώλεια της

φυσικής ακτογραμμής και σε υποβάθμιση των παράκτιων οικοσυστημάτων (www.coastlearn.org).

Κατά την τελευταία δεκαετία, αρκετά έργα εστίασαν στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος από την υποβάθμιση, μέσω της ανάπτυξης του οικοτουρισμού και του πολιτιστικού τουρισμού(www.coastlearn.org). Επίσης, υπήρξε ένας αριθμός έργων τα οποία στράφηκαν σε ποικίλες πλευρές της περιφερειακής ανάπτυξης και αναζήτησαν περισσότερες ολοκληρωμένες και αειφορικές λύσεις. Με τη δημιουργία του νέου Προγράμματος Διαχείρισης της Παράκτιας Περιοχής [Coastal Area Management Programme (CAMP)], η περιοχή πρόκειται να αποκτήσει μια σημαντική απόδειξη αειφορικής ανάπτυξης της παράκτιας ζώνης αλλά και της ενδοχώρας (www.coastlearn.org). Μέρος του CAMP θα αποτελεί επίσης και η Στρατηγική Ανάπτυξης Αειφορικού Τουρισμού κατά μήκος της Σλοβένικης ακτής. Η διαφορά που έχει το συγκεκριμένο αυτό έργο σε σχέση με παρόμοια έργα, είναι ότι η περιοχή περιλαμβάνει ένα μεγάλο μέρος της ενδοχώρας και ότι η διαδικασία προετοιμασίας των εγγράφων προβλέπει την συμμετοχή της κοινωνίας (www.coastlearn.org).

Μια σημαντική στρατηγική αειφορικού τουρισμού στη περιοχή είναι η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος από τουρισμό παραλίας σε άλλους τύπους τουρισμού οι οποίοι δεν συνδέονται μόνο με την ακτή αλλά επίσης με την ενδοχώρα, αλλά και η συμμετοχή των κατοίκων και των εμπλεκόμενων φορέων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (www.coastlearn.org). Όσον αφορά στη διαδικασία αειφορικού τουρισμού, δεν υπάρχει ακόμη ένας συντονιστικός φορέας. Ολόκληρη η διαδικασία προς τον αειφορικό τουρισμό ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του '90, λόγω της ανάγκης προστασίας των περιοχών φυσικής κληρονομιάς κατά μήκος της ακτής (www.coastlearn.org). Την εποχή εκείνη, η έννοια του αειφορικού τουρισμού φαινόταν να προσφέρει τις ορθές κατευθύνσεις για την προστασία και την ανάπτυξη ευαίσθητων περιοχών με υψηλή οικολογική ή πολιτιστική αξία. Τα πρωταρχικά βήματα για την ανάπτυξη ενός Σχεδίου Ολοκληρωμένης Περιφερειακής Ανάπτυξης για την Παράκτια Περιοχή της Σλοβενίας έγιναν το Μάρτιο του 2002(www.coastlearn.org). Το Σεπτέμβριο του 2003, ξεκίνησε μια νέα φάση αυτής της διαδικασίας με την προετοιμασία του CAMP στα πλαίσια της Σύμβασης της Βαρκελώνης και του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης (UNEP/MAP) (www.coastlearn.org). Υπεύθυνος συντονισμού είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξικού Σχεδιασμού και Ενέργειας της Σλοβενίας, και οι οικονομικοί πόροι διανέμονται από τους παράκτιους δήμους.

Το πιο σημαντικό αποτέλεσμα της περιφερειακής ανάπτυξης και των δραστηριοτήτων προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς στην παράκτια περιοχή, ήταν η αναγνώριση της ανάγκης για συνεργασία ανάμεσα σε όλες τις εμπλεκόμενες ομάδες για να επιλυθούν τα αναπτυσσόμενα περιβαλλοντικά προβλήματα (www.coastlearn.org). Ένα ακόμη σημαντικό αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων της τελευταίας δεκαετίας είναι οι εκτεταμένες προστατευόμενες περιοχές φυσικών και ιστορικών περιοχών κατά μήκος της ακτής (www.coastlearn.org). Στα καταφύγια φύσης περιλαμβάνονται βράχοι, λιμνοθάλασσες, υποθαλάσσια ενδιαιτήματα, υφάλμυρα έλη, αλυκές, καταφύγια Μεσογειακής χερσαίας χλωρίδας και πανίδας, καθώς και λίμνες γλυκού νερού (www.coastlearn.org).

Οι προστατευόμενες περιοχές φυσικής κληρονομιάς είναι (www.coastlearn.org):

- ❖ Το φυσικό θέρετρο Secovlje όπου υπάρχει αλυκή και η χερσόνησος Seca-(Εικόνα 4.28) αποτελεί επίσης και περιοχή RAMSAR (δίκτυο υδροβιοτόπων).
- ❖ Το φυσικό θέρετρο Strunjan όπου υπάρχουν απόκρημνα βράχια κατά μήκος της θαλάσσιας ακτής (Εικόνα 4.29).

Εικόνα 4.28 Οι Αλυκές στο Secovlje

Πηγή: *Klemenc and Adamic* σε www.coastlearn.org

Εικόνα 4.29 Φυσικό καταφύγιο Strunjan
Σλοβενίας Πηγή: www.coastlearn.org

- ❖ Το Skocjanski Zatok και άλλα, τα οποία δεν υπάγονται ακόμη πλήρως σε ένα καθεστώς προστασίας.

Οι περιοχές αυτές δεν αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης μόνο εξαιτίας της αυτόχθονης οικολογικής τους αξίας, αλλά θεωρούνται και μέρος ενός πολύτιμου δικτύου ελκυστικών περιοχών οι οποίες χρησιμοποιούνται για διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος (www.coastlearn.org).

4.1.8. ROYMANIA

Η περιοχή Gura Portitei βρίσκεται στο νότιο τμήμα του Αποθέματος Βιόσφαιρας του Δέλτα του Δούναβη σε μια αμμώδη λωρίδα ανάμεσα στο σύστημα Λιμνοθάλασσας Razelm Sinoe και στη Μαύρη Θάλασσα (Εικόνα 4.30) (www.coastlearn.org). Προσφάτως, αναπτύχθηκε εκεί ένα μικρό τουριστικό θέρετρο με ένα μικρό ξενοδοχείο, μια πανσιόν, υποδομή για πλεούμενα, αρκετά ξύλινα μπάγκαλοους και ένα κάμπινγκ (www.coastlearn.org).

Το Gura Portitei είναι γνωστό για τα όμορφα και συνάμα "άγρια" τοπία του, ενώ εξαιτίας της θέσης του σε μια φυσική αμμώδη λωρίδα παρέχει τη δυνατότητα για διακοπές εντός του Αποθέματος Βιόσφαιρας αλλά και στην ακτή (www.coastlearn.org). Υπάρχουν παραλίες, τις οποίες επισκέπτονται κυρίως νέοι που αγαπούν τη φύση και το

ψάρεμα και στις οποίες απαντάται άφθονη ποικιλία άγριων ειδών πτηνών και ποικίλη πανίδα. Η πρόσβαση στο Gura Portitei είναι δυνατή μόνο με βάρκα από το χωριό Jurilovca, το οποίο βρίσκεται στην άλλη πλευρά της λίμνης (www.coastlearn.org). Εκτός από τουρίστες που κάνουν τις διακοπές τους, στο Gura Portitei έρχονται και ημερήσιοι επισκέπτες (www.coastlearn.org).

Εικόνα 4.30 Η παραλία Gura Portitei, Ρουμανία
Πηγή: Coman σε www.coastlearn.org

Την παραλία τη διαχειρίζεται με τον καλύτερο τρόπο μια ιδιωτική εταιρεία που αναπτύσσει εγκαταστάσεις όπως: αποχωρητήρια (περισσότερα από τρία, και απόλυτη καθαριότητα και υγιεινή) (Εικόνα 4.31), ντουζιέρες (με άφθονο καθαρό νερό), εστιατόρια (για ποτό ή φαγητό), παρουσία ναυαγοσώστη, ενοικίαση βάρκας ή θαλάσσιου ποδήλατου (www.coastlearn.org).

Εικόνα 4.31 Εσωτερικό εγκαταστάσεων παραλίας Portita *Πηγή: Coman σε www.coastlearn.org*

Η Διοίκηση του Αποθέματος Βιόσφαιρας του Δέλτα του Δούναβη που διαχειρίζεται την περιοχή, περιλαμβανομένων και των παραλιών, προλαμβάνει την ανάπτυξη οποιασδήποτε τουριστικής δραστηριότητας από τους οικονομικούς πράκτορες (www.coastlearn.org). Αυτός είναι και ο λόγος για το χαμηλό αριθμό τουριστών στην περιοχή, οι οποίοι απολαμβάνουν τις ήσυχες παραλίες. Συγκεκριμένα στην Portita, υπάρχει ένα γραφείο του Αποθέματος Βιόσφαιρας του Δέλτα του Δούναβη με σκοπό την

οικολογική επιθεώρηση της περιοχής ως περιοχή για έρευνα και παρατήρηση (www.coastlearn.org).

Στην περιοχή, δεν έχει προγραμματιστεί να γίνει κανένα άλλο αναπτυξιακό έργο ή δράση επειδή η ίδια έχει το δικό της συγκεκριμένο σκοπό διατήρησης της φύσης (www.coastlearn.org). Κατά τα τελευταία έτη, έχει γίνει μια αξιοσημείωτη επένδυση σύμφωνα με τις αρχές του αειφορικού τουρισμού και έχει χτιστεί μια νέα τουριστική περιοχή με ικανότητα καταλυμάτων 230 κλινών, εκ των οποίων οι 72 σε μπάγκαλους, οι 158 σε ξύλινες καλύβες και ένα ξενοδοχείο τριών αστέρων (www.coastlearn.org). Επίσης, έχουν διαμορφωθεί κάποιες περιοχές ειδικά για κάμπινγκ, ενώ το σχέδιο τουριστικής ανάπτυξης περιλαμβάνει όλες τις απαιτούμενες εγκαταστάσεις για οικολογικό και αειφορικό τουρισμό σε αυτό το φυσικό καταφύγιο (www.coastlearn.org). Προσφάτως, έχουν εγκατασταθεί αποχετευτικά δίκτυα και δίκτυο υδροδότησης, ενώ λειτουργεί βιολογικός καθαρισμός και μια μονάδα επεξεργασίας γλυκού νερού (www.coastlearn.org). Τέλος, στην περιοχή της παραλίας τοποθετήθηκαν αποχωρητήρια και ντουζιέρες με ζεστό νερό, ένα παρατηρητήριο ναυαγοςώστη και ομπρέλες από καλάμι για τους τουρίστες (www.coastlearn.org).

Προς το παρόν, δεν έχουν εμφανιστεί κάποιες απειλές οι οποίες να επηρεάζουν άμεσα την τουριστική υποδομή και τις αλιευτικές δραστηριότητες (www.coastlearn.org). Από την άλλη μεριά, υπήρξαν κάποιες αντιπαραθέσεις ανάμεσα στους χρήστες και τη Διοίκηση του Δέλτα (DDBR). Εντούτοις, για την ορθή προστασία και τη διαφύλαξη της παραλίας απαιτείται μεγαλύτερη προσοχή από τις τοπικές και τις κυβερνητικές αρχές της συγκεκριμένης περιοχής και είναι επίσης απαραίτητα κάποια πιλοτικά έργα, προκειμένου να αποφευχθούν ενδεχόμενοι κίνδυνοι που θα μπορούσαν να εμφανιστούν στο μέλλον (www.coastlearn.org). Ο πληθυσμός γύρω από την περιοχή αυτή ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τη διαφύλαξη και τη διατήρησή της, ενώ η ανάπτυξη οικοτουρισμού στη περιοχή ανοίγει νέες θέσεις εργασίας για τους κατοίκους και κατά συνέπεια αποτελεί μία εναλλακτική πηγή εισοδήματος για αυτούς, εκτός από τις ήδη υπάρχουσες πηγές, δηλαδή την αλιεία και τη γεωργία (www.coastlearn.org).

4.1.9. ΙΤΑΛΙΑ

Η περιφέρεια Cinque Terre είναι μια παραθαλάσσια περιοχή που βρίσκεται στα βορειοδυτικά της Ιταλίας και το όνομά της αναφέρεται στα πέντε μικρά μεσαιωνικά χωριά της περιοχής κατά μήκος της ακτής (Εικόνα 4.32) (EC IQM, 2000).

Εικόνα 4.32 Cinque Terre, Ιταλία Πηγή: EC IQM, 2000

Περιλαμβάνει μια ποικιλία φυσικών, πολιτιστικών, ιστορικών και εθνογραφικών πόρων, ενώ προσφέρεται εδώ και χρόνια για παραδοσιακό παράκτιο τουρισμό, θαλάσσια σπορ καθώς και για πολιτιστικό τουρισμό (EC IQM, 2000). Οι απομονωμένες περιοχές αυτές χαρακτηρίζονται και ως περιοχές εθνικού, γεωγραφικού και θαλάσσιου ενδιαφέροντος και για αυτό το λόγο προστατεύονται από την UNESCO (EC IQM, 2000).

Ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η περιοχή ήταν η έλλειψη ανοιχτών χώρων και ο περιορισμένος αριθμός καταλυμάτων για τους επισκέπτες και επομένως το σχέδιο διαχείρισης του τουρισμού στη περιοχή εστιάζει στη διατήρηση των φυσικών πόρων και τη βελτίωση της ήδη υπάρχουσας υποδομής επεκτείνοντας τη τουριστική περίοδο όλο το χρόνο, δημιουργώντας συνεταιρισμούς με περιοχές της ενδοχώρας (π.χ. φύσης, κρασιού και τροφίμων κ.λ.π.) καθώς και αναπτύσσοντας νέα προϊόντα (EC IQM, 2000).

Επομένως, η περιοχή υιοθέτησε μια πολιτική διατήρησης στο ακέραιο της φυσικής ομορφιάς του τοπίου και του περιβάλλοντος γενικότερα, έτσι ώστε να αναπτυχθούν εναλλακτικές μορφές τουρισμού πέρα από το παραδοσιακό παραθαλάσσιο τουρισμό, βελτιώνοντας και διατηρώντας τη δημοτικότητα του προορισμού καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (EC IQM, 2000). Οι προσπάθειες ανάπτυξης και εισαγωγής μιας νέας μορφής τουρισμού υψηλής ποιότητας με φιλική στάση απέναντι στο περιβάλλον, περιλαμβάνουν την απαγόρευση εισόδου μηχανοκίνητων οχημάτων στα χωριά με κατασκευή ειδικών χώρων στάθμευσης έξω από κάθε χωριό, καθώς και τη δημιουργία - με πρωτοβουλία της Περιφέρειας - ενός συστήματος πιστοποίησης περιοχών της ενδοχώρας - όπως αντίστοιχα γίνεται και με τη γαλάζια σημαία για τις παράκτιες περιοχές της περιφέρειας αυτής (EC IQM, 2000). Η ανάπτυξη και ο συνδυασμός εναλλακτικών μορφών τουρισμού πέραν του

παραθαλάσσιου τουρισμού, όπως πράσινο τουρισμό, περιπατητικό τουρισμό και πολιτιστικό τουρισμό, οδήγησε στην οικονομική ανάκαμψη της περιοχής και στην επέκταση της τουριστικής σεζόν από τον Απρίλιο έως και τον Οκτώβριο (Εικόνα 4.33) (EC IQM, 2000).

Εικόνα 4.31 Συνδυασμός εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη περιοχή Cinque Terre
Πηγή: EC IQM, 2000

Το σχέδιο διαχείρισης του τουρισμού που ακολουθήθηκε ήταν υποχρεωτικό για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη (περιφέρεια, κάτοικοι και τουριστικές επιχειρήσεις) και διήρκησε δύο χρόνια (1998 – 2000) (EC IQM, 2000). Όσον αφορά στη περιβαλλοντική Ατζέντα 21 του σχεδίου, χρησιμοποιήθηκε μια καινοτόμα προσέγγιση ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού στις γειτονικές περιοχές της ενδοχώρας (π.χ. αγροτικός τουρισμός) με τη δημιουργία του συστήματος πιστοποίησης των χερσαίων περιοχών με πορτοκαλί σημαίες, αλλά και με τη δημιουργία δικτύου μονοπατιών (Εικόνα 4.34).

Εικόνα 4.34 Περιπατητικό μονοπάτι στη Cinque Terre *Πηγή: EC IQM, 2000*

Το σύστημα πιστοποίησης πορτοκαλί σημαίας, προβλέπεται να επεκταθεί σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο εφόσον ολοκληρωθεί σε πρώτο στάδιο τοπικά και αποτελεί το πρώτο πείραμα στο είδος του (EC IQM, 2000). Τα κριτήρια βράβευσης με τη πορτοκαλί σημαία είναι (EC IQM, 2000):

- η περιβαλλοντική ποιότητα της περιοχής (ποιότητα νερού, εδάφους, ατμόσφαιρας και φυσικού τοπίου κ.λ.π.),
- η ποιότητα των ενδιαιτημάτων της περιοχής,
- η ποιότητα της φιλοξενίας,
- η ποιότητα των υπηρεσιών (εγκαταστάσεις για αναψυχή κ.λ.π.)

Έτσι το περιβάλλον παίζει βασικό ρόλο στην απόφαση του επισκέπτη για το πώς θα διαθέσει τον ελεύθερο χρόνο των διακοπών του, καθώς και στο γενικότερο σχεδιασμό και τη διαχείριση του τουριστικού προϊόντος (EC IQM, 2000).

Όσον αφορά στη διαχείριση ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών, η κοινότητα Lingugia της περιοχής ξεκίνησε από το 1998 τις διαδικασίες για να πετύχει πιστοποίηση ISO 9000 σε 22 τουριστικές επιχειρήσεις της (EC IQM, 2000). Επιπλέον, δημιουργήθηκε διαδικτυακός τόπος για τη περιοχή (www.cinqueterre.it) σε όλες τις γλώσσες με εικοσιτετράωρη διαθεσιμότητα και δυνατότητα κρατήσεων για διαμονή (EC IQM, 2000).

Ο συνδυασμός όλων των παραπάνω ρυθμίσεων και παρεμβάσεων είχαν θετικές επιπτώσεις τόσο στην οικονομία με αύξηση της τουριστικής κίνησης, όσο και στη τοπική κοινωνία και πολιτισμό της περιοχής καθώς δόθηκε μεγάλη έμφαση στα τοπικά προϊόντα και στις τοπικές παραδόσεις, ενώ οι κάτοικοι συμμετείχαν ενεργά στη λήψη σημαντικών αποφάσεων για την ανάπτυξη του τόπου τους και δημιουργήθηκαν νέες θέσεις εργασίας (EC IQM, 2000). Η στροφή προς εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως το πράσινο τουρισμό, τον αγροτουρισμό, τον περιπατητικό τουρισμό και τον πολιτιστικό τουρισμό, ενίσχυσε την επέκταση της τουριστικής περιόδου από Απρίλιο – Οκτώβριο (ενώ παλιά περιοριζόνταν το καλοκαίρι) (EC IQM, 2000).

4.1.10. ΜΑΛΤΑ

Το Πάρκο Εθνικής Κληρονομιάς Dwejra της Μάλτας, βρίσκεται στη Δυτική ακτή της νήσου Gozo και χαρακτηρίζεται από ποικιλία τοπίων, με κυρίαρχα τα βραχώδη ασβεστολιθικά τοπία, σειρά από μεγάλες δομές που προκλήθηκαν από καθιζήσεις καθώς και πολλά παράκτια γεωλογικά αποτελέσματα της διάβρωσης, ξηρές κοιλάδες ποταμών και ένα μικρό έλος αλμυρού νερού (Εικόνα 4.35) (www.natura.org).

Εικόνα 4.35 Το Πάρκο Εθνικής Κληρονομιάς Dwejra στη Μάλτα
Πηγή: www.natura.org

Είναι υποψήφιο ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO και αποτελεί προστατευόμενη περιοχή τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο ως μέλος του δικτύου Natura 2000 της ΕΕ (www.natura.org). Η μοναδικότητα της περιοχής Dwejra οφείλεται στη ποικιλία των γεωμορφολογικών, γεωλογικών, οικολογικών, αρχαιολογικών, ιστορικών και αισθητικών χαρακτηριστικών της, τα οποία προκαλούν το ενδιαφέρον των χιλιάδων επισκεπτών του πάρκου κάθε χρόνο (260000/έτος) (www.natura.org).

Το ρόλο του Φορέα Διαχείρισης του πάρκου έχει αναλάβει η ΜΚΟ Προστασίας της Φύσης της Μάλτας (Nature Trust (Malta) – NTM) και συνολικά το προσωπικό του πάρκου αποτελείται από 11 άτομα (4 μερικής απασχόλησης και 7 μόνιμα) (www.natura.org). Η νομική προστασία και υποστήριξη της εφαρμογής των μέτρων διατήρησης της περιοχής γίνεται από το κράτος. Όπως συμβαίνει συχνά, οι περιοχή έχει πολλά εμπλεκόμενα μέρη (stakeholders) λόγω των ποικίλων και πολυάριθμων χρήσεων της και κύριος στόχος του προγράμματος είναι η συνεργασία μεταξύ τους (www.natura.org). Οι εμπλεκόμενοι φορείς στη περιοχή, εκτός του φορέα διαχείρισης, είναι: η τοπική κοινότητα, οι ιδιοκτήτες σκαφών, οι ιδιοκτήτες σκαφών ξενάγησης, οι καταδυτικοί σύλλογοι, οι τουριστικοί πράκτορες (tour operators), οι αλιείς, οι πρόσκοποι, οι τοπικές εκκλησιαστικές αρχές, οι αγρότες, ΜΚΟ (περιβαλλοντικές και πολιτιστικές), ιδιοκτήτες γης, ιδιοκτήτες λατομείων, και κυνηγοί (www.natura.org).

Οι κύριες ανθρώπινες δραστηριότητες στη περιοχή είναι ο τουρισμός, τα λατομεία, η αλιεία, οι καταδύσεις, το κυνήγι και η γεωργία σε μικρότερο βαθμό. Για την επίτευξη του πρώτου δύσκολου και μεγαλόπνοου στόχου για τη συννεόηση και συνεργασία των εμπλεκόμενων μερών έγιναν συμβούλια, σεμινάρια ενημέρωσης, συναντήσεις με κάθε εμπλεκόμενο ξεχωριστά ώστε να καταγραφούν τα προβλήματα και οι συγκρούσεις και στη συνέχεια έγινε εμπλοκή όλων των χρηστών σε συζητήσεις ώστε να γίνει προσπάθεια επίλυσης των διαφορών αυτών (www.natura.org).

Τα αποτελέσματα αυτών των προσπαθειών ήταν η επίλυση συγκρούσεων που εκκρεμούσαν εδώ και χρόνια, η συνειδητοποίηση από την πλευρά των εμπλεκόμενων ότι το βασικότερο πρόβλημα ήταν οι μεταξύ τους συγκρούσεις, οι εμπλεκόμενοι έγιναν ιδιοκτήτες και υπεύθυνοι του προγράμματος διαχείρισης (Εικόνα 4.36), η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης σε όλους, η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων και η αφύπνισή τους και τέλος η καλύτερη διαχείριση και λήψη αποφάσεων για τη περιοχή (www.natura.org).

Stakeholder group	activity level			
	hi ←			→ nil
Local Government	■	■	■	■
Central Government	■	■	■	■
Scientists	■	■	■	■
Private landowners	■	■	■	■
Green NGOs	■	■	■	■
Private sector	■	■	■	■
Private individuals	■	■	■	■
Farmers	■	■	■	■
Anglers	■	■	■	■
Hunters	■	■	■	■
Recreational groups	■	■	■	■

Εικόνα 4.36 Βαθμός συμμετοχής των εμπλεκόμενων στη διαδικασία σχεδιασμού του προγράμματος διαχείρισης του πάρκου Dwejra.

Πηγή: www.natura.org

Πολλοί από τους κατοίκους της περιοχής συμμετείχαν σε δραστηριότητες καθαρισμού συλλέγοντας μεγάλο όγκο σκουπιδιών, ενώ από τότε το πρόβλημα της παράνομης ρίψης σκουπιδιών έχει περιοριστεί (www.natura.org). Στη συνέχεια οργανώθηκε άλλη μια παρόμοια εκστρατεία καθαριότητας, αυτή τη φορά υποβρύχια, σε συνεργασία με τη καταδυτική κοινότητα της περιοχής η οποία είναι ανεπτυγμένη καθώς η περιοχή είναι γνωστή για το μοναδικό της υποθαλάσσιο τοπίο και τα καθαρά νερά (www.natura.org).

Ένας από τους βασικούς στόχους του προγράμματος διαχείρισης είναι η προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με την προετοιμασία ενός ειδικού εκπαιδευτικού πακέτου για μικρότερες ηλικίες μαθητών, αλλά και με την παροχή οπτικοακουστικού υλικού (DVD) στους επισκέπτες μέσα από το οποίο αναδεικνύεται η φυσική ομορφιά της περιοχής και η σημασία της (www.natura.org). Άλλος ένας βασικός στόχος του Φορέα είναι ο οικοτουρισμός και προς την κατεύθυνση αυτή γίνονται ενέργειες όπως: όλοι οι tour operators ενημερώθηκαν για τα μονοπάτια στη περιοχή καθώς και για τη νέα δυνατότητα επίσκεψης σε ιστορικό πύργο της περιοχής όπου οι επισκέπτες θα μπορούν να ενημερώνονται και θα γίνεται η διανομή οπτικοακουστικού υλικού (www.natura.org). Οι τουρίστες που συμμετέχουν στις διαδρομές των φυσικών μονοπατιών έχουν τη δυνατότητα να μάθουν περισσότερα για τη φυσική και ιστορική κληρονομιά της Μάλτας απολαμβάνοντας παράλληλα μια αναζωογονητική βόλτα στο καθαρό αέρα και με απίστευτη θέα (www.natura.org).

Άλλες δραστηριότητες που προωθούνται στη περιοχή με τη βοήθεια των κατοίκων είναι οι βραδιές αστρονομίας με παρατήρηση του νυχτερινού ουρανού αλλά τη νυχτερινή επιτόπια παρατήρηση της επιστροφής των θαλάσσιων πτηνών στις φωλιές τους που βρίσκονται μέσα σε απόκρυμνους βράχους στην ακτή (www.natura.org). Όσον αφορά στα κύρια ζητήματα διαχείρισης που τίθενται στη περιοχή, αυτά είναι (www.natura.org):

- η διαχείριση της ροής των επισκεπτών
- η διαχείριση και διατήρηση των ακτών και της φύσης
- η διαχείριση της θαλάσσιας προστατευόμενης περιοχής
- οικοτουρισμός
- διαχείριση των συγκοινωνιών

Η προβολή του πάρκου ήταν επιτυχής όσον αφορά στην ενίσχυση της συνεργασίας του φορέα με τη τοπική κοινότητα, καθώς άρχισαν να γίνονται καταγγελίες για τις παράνομες δραστηριότητες, ειδικά στο τομέα της αλιείας γιατί πλέον οι αλιείς αρχίζουν και κατανοούν την αξία της θαλάσσιας προστατευόμενης περιοχής του πάρκου διότι με αυτό το τρόπο προστατεύονται και φυλάσσονται τα αποθέματα ψαριών από τα οποία και εξαρτώνται (www.natura.org).

4.2. ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

4.2.1. ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ

Η Χαλκιδική αποτελείται από τρεις χερσονήσους: τη Κασσάνδρα, τη Σιθωνία και τον Άθω. Απέχει δε 90 λεπτά με αυτοκίνητο από τη Θεσσαλονίκη γεγονός που τη καθιστά ιδανική περιοχή για ανέγερση εξοχικής δεύτερης κατοικίας για τους κατοίκους της πόλης αλλά και ξένους από τα Βαλκάνια, τη Δ. Ευρώπη και άλλες περιοχές της Ελλάδας (EC IQM, 2000). Περιλαμβάνει ακτογραμμή μήκους 500 km και πλέον, καθώς και εντυπωσιακά δάση που καλύπτουν το 40% των 300000 εκταρίων της περιφέρειας αυτής (EC IQM, 2000). Στη Χαλκιδική υπάρχουν και τρεις περιοχές που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 και αυτές είναι η χερσόνησος του Άθους, η περιοχή του Ίταμου και του Στρατωνικού (EC IQM, 2000). Η χερσόνησος του Άθους έχει πρόσβαση μόνο από τη θάλασσα και αποτελεί πόλο έλξης θρησκευτικού, πολιτιστικού και πράσινου τουρισμού, καθώς εκεί βρίσκεται το Άγιον Όρος, στο οποίο ανήκει διοικητικά η περιοχή από την αρχαία ελληνική παράδοση (EC IQM, 2000).

Ο πόλεμος που είχε ξεσπάσει στη Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία είχε όπως ήταν φυσικό, άσχημο αντίκτυπο στο τουρισμό της περιοχής με κύριες οδικές αρτηρίες να κλείνουν και με μεγάλη πτώση του τουρισμού από τις Βαλκανικές χώρες ειδικότερα αλλά και από την Ευρώπη τα επόμενα χρόνια (EC IQM, 2000). Ο χαρακτήρας της Χαλκιδικής ως τουριστικός προορισμός ήταν καθαρά καλοκαιρινός (Εικόνα 4.37) καθιστώντας τις τουριστικές υποδομές άχρηστες κατά τους υπόλοιπους μήνες του έτους (EC IQM, 2000). Η κατάσταση αυτή οδήγησε τις τοπικές αρχές και τον ιδιωτικό τομέα σε αναζήτηση νέων τρόπων επέκτασης της τουριστικής περιόδου (EC IQM, 2000).

Εικόνα 4.37 Χαλκιδική

Πηγή: EC IQM, 2000

Αποφασίστηκε, επομένως, η δημιουργία και εφαρμογή ενός σχεδίου διαχείρισης ποιότητας τουρισμού στο οποίο θα συμμετείχαν: η Νομαρχία για θέματα υποδομών και νομοθεσίας, η Τοπική Αυτοδιοίκηση για την εκτέλεση των μέτρων σε τοπικό επίπεδο μέσω της εκάστοτε τουριστικής επιτροπής, η Ένωση Ξενοδόχων Χαλκιδικής για τη

προώθηση και το marketing, το Ινστιτούτο Τουριστικής Ανάπτυξης Μακεδονίας (μη κερδοσκοπικός οργανισμός που δημιουργήθηκε από την Ένωση Ξενοδόχων) για την εκπαίδευση προσωπικού του τουριστικού κλάδου (EC IQM, 2000).

Μεταξύ των βασικών στόχων του σχεδίου ήταν η επέκταση της τουριστικής περιόδου για όλο το χρόνο καθώς και η προώθηση νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αυτοί οι στόχοι συνοψίζονται ως εξής (EC IQM, 2000):

- ❖ επέκταση της τουριστικής σεζόν,
- ❖ βελτίωση της πρόσβασης,
- ❖ προστασία του περιβάλλοντος (Ατζέντα 21),
- ❖ προώθηση ήδη υπαρχόντων εναλλακτικών τουριστικών πόρων,
- ❖ ανάπτυξη πολιτιστικών και φυσικών δραστηριοτήτων,
- ❖ βελτίωση της ασφάλειας των επισκεπτών

Σε αυτά τα πλαίσια χρησιμοποιείται από το 1991 και κάθε χρόνο ένα διαφορετικό πρόγραμμα marketing το οποίο συγχρηματοδοτείται από τον ΕΟΤ (EC IQM, 2000). Όσον αφορά στη Περιβαλλοντική Ατζέντα 21, ελήφθη μια σειρά από μέτρα που αφορούν (EC IQM, 2000):

- στη ποιότητα των ακτών και των υδάτων κολύμβησης,
- στην επεξεργασία των λυμάτων και τη ποιότητα νερού,
- στη ποιότητα συλλογής και επεξεργασίας των οικιακών απορριμμάτων,
- στις συγκοινωνίες, στην ατμοσφαιρική ρύπανση, στην ηχορύπανση,
- στις χρήσεις γης και στη προστασία του φυσικού τοπίου,
- στην εξοικονόμηση ενέργειας,
- στην ίση κατανομή του τουρισμού κατά τη διάρκεια του έτους,
- στη προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού,
- στη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού

Επιπλέον, η Χαλκιδική συμμετέχει στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα Γαλάζιας Σημαίας με 42 Γαλάζιες σημαίες για το 1998 (EC IQM, 2000). Οι παραλίες καθαρίζονται τουλάχιστον μια φορά το χρόνο, ενώ η Νομαρχία σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και τουριστικές επιχειρήσεις συγκρότησε μια ιδιωτική εταιρεία για την λειτουργία και συντήρηση μονάδων βιολογικού καθαρισμού με είσπραξη για τις υπηρεσίες της (EC IQM, 2000). Η εταιρεία έχει επίσης στήσει ένα εργαστήριο ελέγχου ποιότητας υδάτων. Επιπλέον, η Περιφέρεια εξορθολόγησε το σύστημα διαχείρισης λυμάτων περισσότερο ορθολογική με

τη μείωση των μονάδων βιολογικού καθαρισμού και των αγωγών διάθεσης λυμάτων από 73 σε 3 (EC IQM, 2000). Η πρώτη μονάδα βρίσκεται στη χερσόνησο της Κασσάνδρας και δέχεται λύματα 14 δήμων, ενώ οι άλλες δύο για τη κεντρική και δυτική Χαλκιδική αντίστοιχα θα λειτουργούν από το 2000 (EC IQM, 2000). Τέλος, εκπονήθηκε μια πρωτοπόρος μελέτη για την Ελλάδα με θέμα το προσδιορισμό παράκτιων ζωνών πλάτους 5 – 10 km μέσα στις οποίες η τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να διέπεται από τους κανόνες που αποτρέπουν το συνωστισμό εξαιτίας της τουριστικής ροής και της υπερβολικής ανάπτυξης υποδομών (EC IQM, 2000). Τέλος, κατά τη περίοδο 1996 – 97, η Ένωση Ξενοδόχων έτρεξε ένα πειραματικό πρόγραμμα βασιζόμενο στους κανονισμούς του ευρωπαϊκού συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης EMAS και έκτοτε τα ξενοδοχεία αυτά ελέγχονται κάθε χρόνο (EC IQM, 2000).

Όσον αφορά στο τοπικό πληθυσμό, η ένωση ξενοδόχων εκδίδει εφημερίδα από το 1996, η οποία περιέχει πληροφορίες για τις τουριστικές δραστηριότητες στη περιοχή τους, τα προβλήματα που έχουν συναντήσει καθώς και τις πιθανές λύσεις (EC IQM, 2000). Οργανώνονται συναντήσεις για την ενημέρωση των ντόπιων για μελλοντικές προοπτικές τουριστικής ανάπτυξης, οι οποίες δίνουν τη δυνατότητα στους κατοίκους να εκφράσουν ελεύθερα την άποψή τους και να συζητήσουν με τους αρμόδιους φορείς ώστε να επιτευχθεί συμφωνία -στο βαθμό που μπορεί να είναι εφικτή- για τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν κάθε φορά (EC IQM, 2000).

Επίσης, στα πλαίσια προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αναπτύχθηκαν προϊόντα για συνεδριακό τουρισμό, αθλητικές συναντήσεις και οικοτουρισμό (EC IQM, 2000). Παράλληλα με τη γενική προώθηση της περιοχής τουριστικά, γίνεται ειδική προώθηση παρουσίασης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (ορεινός και περιπατητικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός) στη γερμανική, αυστριακή, βρετανική και ρωσική αγορά (EC IQM, 2000). Η προώθηση αυτή αφορά σε ενημερωτικά φυλλάδια, αφίσες και σήμανση μονοπατιών (Εικόνα 4.38) με δύο κύρια θέματα: φύση και θρησκευτικά μνημεία (EC IQM, 2000).

Εικόνα 4.38 Σήμανση μονοπατιών στη Χαλκιδική
Πηγή: EC IQM, 2000

Επιπλέον, με το ευρωπαϊκό πρόγραμμα LEADER II δόθηκε η δυνατότητα ανάπτυξης αγροτουρισμού στις ορεινές περιοχές και παράλληλα προωθούνται τα τοπικά φθηνά προϊόντα (EC IQM, 2000). Τέλος, εκπονήθηκε μελέτη όλων των πολιτιστικών και παραδοσιακών δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων της περιοχής με αποτέλεσμα την δημοσίευση ενός ειδικού τουριστικού οδηγού (EC IQM, 2000).

4.2.2. ΗΠΕΙΡΟΣ

Η Περιφέρεια της Ηπείρου διαθέτει άφθονους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους (www.coastlearn.org). Στο ανθρωπογενές περιβάλλον περιλαμβάνονται παραδοσιακά χωριά και μνημεία από όλες τις μεγάλες ιστορικές περιόδους. Σε συνεργασία με το Έργο Επίδειξης του Προγράμματος Ολοκληρωμένης Διαχείρισης για την Παράκτια Ζώνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παλαιά μονοπάτια που συνδέουν την παράκτια περιοχή με μέρη της ενδοχώρας αποκαταστάθηκαν προκειμένου να παρέχουν στους επισκέπτες της περιοχής μια εναλλακτική δραστηριότητα (www.coastlearn.org). Σήμερα, οι περισσότεροι τουρίστες εστιάζουν σε θαλάσσιες δραστηριότητες, ενώ μέσω των μονοπατιών οι τουρίστες θα μπορούσαν να διαχυθούν προς την ηπειρωτική χώρα και με αυτόν τον τρόπο να ανακουφιστεί η ακτογραμμή από τις πιέσεις.

Το πρώτο μονοπάτι βρίσκεται δίπλα στην Πάργα, μια παραδοσιακή παράκτια πόλη, ξεκινά από την εκπληκτική παραλία του Βάλτου και απλώνεται κατά μήκος ελαιώνων, υδρόμυλων και ρεματιών καταλήγοντας σε ένα σχετικά καλοδιατηρημένο κάστρο και στο λόφο ενός μικρού χωριού (www.coastlearn.org). Το δεύτερο μονοπάτι βρίσκεται κοντά στη Σαγιάδα (Εικόνα 4.39), μια παράκτια κοινότητα που γειτνιάζει με ένα σημαντικό υγρότοπο και με το Δέλτα του ποταμού Καλαμά. Οι τουρίστες που

ακολουθούν το μονοπάτι αυτό έχουν τη δυνατότητα να θαυμάσουν μια εξαιρετική πανοραμική θέα του δέλτα από ένα ειδικά σχεδιασμένο κiosk ανάπαυσης, καθώς και να εξερευνήσουν το χωριό με τα παραδοσιακά πετρόκτιστα οικήματα το οποίο βρίσκεται στο τέλος του περιπάτου τους στο μονοπάτι (www.coastlearn.org).

Εικόνα 4.39 Η παράκτια περιοχή στη Σαγιάδα (Ηπειρος, Ελλάδα) Πηγή: www.coastlearn.org

4.2.3. ΠΗΛΙΟ

Το Πήλιο είναι μια μικρή χερσόνησος που βρίσκεται κοντά στη πόλη του Βόλου στο Νομό Μαγνησίας (Εικόνα 4.40) (EC IQM, 2000). Η περιοχή είναι προσβάσιμη οδικώς, αεροπορικώς και με πλοίο και είναι σχετικά κοντά στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη (3-4 ώρες). Αποτελείται από 34 μικρά χωριά κατά μήκος της ακτής και προς την ενδοχώρα καθώς και από τα νησιά Σποράδες, ενώ το τοπίο είναι ορεινό και λοφώδες (EC IQM, 2000).

Εικόνα 4.40 Παράκτιο χωριό του Πηλίου Πηγή: EC IQM, 2000

Εκτός από τον οικοτουρισμό, η περιοχή προσφέρεται και για άλλες εναλλακτικές τουριστικές δραστηριότητες όπως ποδηλασία, ιππασία, ξενάγηση, καταδύσεις και θαλάσσιο σκι (EC IQM, 2000). Ο τουρισμός κατανέμεται δυσανάλογα σε όλη την έκταση της περιοχής με μεγαλύτερη συγκέντρωση της τουριστικής κίνησης στα παράκτια χωριά (EC IQM, 2000). Ουσιαστικά, σχεδόν όλες οι διαθέσιμες κλίνες ανήκουν σε οικογενειακές επιχειρήσεις ενοικιαζόμενων δωματίων, οι οποίες προσφέρουν διαμονή καθ' όλη τη διάρκεια του έτους αλλά υφίστανται μεγάλες εποχικές αυξομειώσεις σε επίπεδο διαθεσιμότητας (Εικόνα 4.41) (EC IQM, 2000).

Εικόνα 4.41 Οικογενειακές επιχειρήσεις ενοικιαζόμενων δωματίων Πηγή: EC IQM, 2000

Το Πήλιο αντιμετώπιζε δύο προκλήσεις όσον αφορά στο τουρισμό: την αύξηση της τουριστικής κίνησης και την επίτευξη καλύτερης κατανομής των αφίξεων κίνησης κατά τη διάρκεια του έτους και σε όλη την έκταση της περιοχής (EC IQM, 2000). Η περιοχή, επίσης, αντιμετώπιζε μεγάλο κυκλοφοριακό πρόβλημα λόγω στενότητας των δρόμων που αδυνατούν να αντιμετωπίσουν τη μαζική τουριστική κίνηση (EC IQM, 2000). Το πρόβλημα αυτό με τις συγκοινωνίες λύθηκε μια διάφορα μέτρα που ελήφθησαν όπως (EC IQM, 2000):

- ανακαίνιση των παραδοσιακών λιθόστρωτων πεζόδρομων για χρήση μόνο από πεζούς,
- ειδικό τρενάκι για την ευκολότερη πρόσβαση των επισκεπτών στα αξιοθέατα της περιοχής,
- δίκτυο τρόλεϊ που συνδέει τα χωριά που βρίσκονται μακριά με τη θάλασσα,
- ανακαίνιση και επαναλειτουργία του παραδοσιακού παλαιού σιδηρόδρομου (Εικόνα 4.42),

- σε κάποια χωριά υπάρχουν περιοχές στις οποίες επιτρέπεται μόνο η κυκλοφορία πεζών και αυτές συμπεριλαμβάνουν ολόκληρη τη παραλία στην Αγριά καθώς και το ιστορικό κέντρο της Μακρυνίτσας,

Εικόνα 4.42 Ο παλιός σιδηρόδρομος που συνδέει το Βόλο με τα Λεχονια και τις Μηλιές. Πηγή: EC IQM, 2000

- έχουν χαρτογραφηθεί περισσότερα από 29 διαφορετικά μονοπάτια συνολικού μήκους 190 km. Σε κάποια υπάρχει σήμανση καθώς και χώροι ανάπαυσης (Εικόνα 4.43).

Εικόνα 4.43 Σήμανση μονοπατιών στο Πήλιο
Πηγή: EC IQM, 2000

Το μεγαλύτερο μέρος των τουριστικών επιχειρήσεων του Πηλίου είναι μικρές μονάδες (Small – Medium Enterprises SMEs), οι οποίες επιβιώνουν πολύ δύσκολα εξαιτίας του εξαιρετικά εποχικού χαρακτήρα του τουρισμού κατά τη διάρκεια του χρόνου (EC IQM, 2000). Το πρόγραμμα διαχείρισης τουρισμού της περιοχής υλοποιήθηκε από την Επιτροπή Τουρισμού και Τουριστικής Προβολής της Περιφέρειας, καθώς και από την Ένωση Ξενοδόχων Μαγνησίας, η οποία είναι και το πιο δραστήριο μέλος με 170 περίπου τουριστικές μονάδες στη περιοχή του Πηλίου (EC IQM, 2000). Η ένωση ξενοδόχων έχει ιδρύσει ένα Κέντρο Τουριστικής Ανάπτυξης (ΚΕ.Τ.Α.Μ.), το οποίο χειρίζεται θέματα και

προβλήματα που μπορεί να προκύψουν στο τομέα του τουρισμού (EC IQM, 2000). Μεταξύ άλλων, η Εταιρεία Τοπικών Επιχειρήσεων Πηλίου διαχειρίζεται το πρόγραμμα LEADER II για τη περιοχή και προσπαθεί να ιδρύσει ένα πρότυπο γραφείο εναλλακτικού τουρισμού (EC IQM, 2000). Η Αναπτυξιακή Εταιρεία Μαγνησίας (ΑΝ.Ε.Μ.) παρέχει επιστημονική υποστήριξη (μέσω μελετών και συμβουλευτικής) στις τοπικές αρχές και σε άλλες αναπτυξιακές εταιρείες στη Μαγνησία (EC IQM, 2000). Επιπλέον, η ΑΝΕΜ τρέχει διάφορα εθνικά και ευρωπαϊκά προγράμματα στο τομέα του τουρισμού όπως είναι π.χ. η δημιουργία μονοπατιών και παραδοσιακών λιθόστρωτων στο Πήλιο, η ανάπτυξη ενός χειμερινού αθλητικού κέντρου, τα πρότζεκτ περιβαλλοντικής διαχείρισης (προγράμματα LIFE), τα προγράμματα ενίσχυσης των τουριστικών πόρων και η προώθηση συστημάτων πιστοποίησης και τοπικής ποιότητας (EC IQM, 2000).

Όσον αφορά στη Περιβαλλοντική Ατζέντα 21 που υιοθετήθηκε, το φυσικό περιβάλλον της περιοχής, τα ιστορικά μνημεία και ο μοναδικός παραδοσιακός χαρακτήρας των περισσότερων χωριών καθιστούν απαραίτητη την ανάπτυξη του τουρισμού με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρείται το φυσικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον της περιοχής (EC IQM, 2000). Στα πλαίσια της στρατηγικής αυτής εντάχθηκε και η προσπάθεια προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, δηλαδή: αγροτουρισμός, οικοτουρισμός, πολιτιστικός και θρησκευτικός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός (EC IQM, 2000). Σαν πρόσθετο βήμα, η Νομαρχία δημιουργεί κάθε χρόνο προετοιμάζει ένα τουριστικό σχέδιο, το οποίο λαμβάνει υπόψη τη τουριστική ανάπτυξη αλλά και τη ποιότητα των υπηρεσιών και υποδομών (EC IQM, 2000).

Στη περιοχή απαγορεύεται οι ιχθυοκαλλιέργειες, ενώ για τη προστασία του ορεινού περιβάλλοντος έχει απαγορευθεί τα λατομεία (EC IQM, 2000). Επίσης έχουν εκπονηθεί αρκετές μελέτες τουριστικής ανάπτυξης για τη περιοχή με θέμα τις χρήσεις γης (συμπεριλαμβανομένων των περιοχών που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000) και τον τουρισμό (Εικόνα 4.44) (EC IQM, 2000).

Εικόνα 4.44 Παραλία στο Πήλιο
Πηγή: EC IQM, 2000

Οι μελέτες αυτές αποτελούν μέρος προγραμμάτων LIFE και SMART, ενώ το πρόγραμμα Natura 2000 έχει χαρακτηρίσει ολόκληρη τη περιοχή του Πηλίου ως προστατευόμενη περιοχή (EC IQM, 2000). Επομένως, μια σειρά μέτρων εφαρμόστηκε στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Ατζέντας 21, με στόχο τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος του Πηλίου, τα οποία περιλαμβάνουν (EC IQM, 2000):

- ❖ τη καθαριότητα και ασφάλεια των ακτών και της θάλασσας: στη περιοχή Α. Δημητρίου, η παραλία καθαρίζεται καθημερινά. Οι παραλίες του Αϊ Γιάννη έχουν ναυαγοσώστη,
- ❖ τη διαθεσιμότητα νερού: κατασκευάστηκε μικρό φράγμα στη περιοχή Μακρινίτσα για τη συλλογή βρόχινου νερού, λύνοντας έτσι το τοπικό πρόβλημα υδροδότησης,
- ❖ τη συλλογή και επεξεργασία λυμάτων: έγινε σύνδεση των αποχετευτικών δικτύων των χωριών ώστε να καταλήγουν σε μια μονάδα βιολογικού καθαρισμού,
- ❖ τη παράκτια ρύπανση: ψηφίστηκε η απαγόρευση παράκτιων ιχθυοκαλλιεργειών. Παράλληλα, το πρόβλημα απόρριψης αποβλήτων ελαιοτριβείων της περιοχής στη θάλασσα λύθηκε με τα απόβλητα με την έγκριση κανονισμών και την εισαγωγή ειδικών μέτρων για τη συλλογή και ταφή των αποβλήτων αυτών,
- ❖ τη διατήρηση των βιολογικών ειδών: προστατεύεται η τοπική χλωρίδα και πανίδα (περισσότερα από 2000 διαφορετικά είδη έχουν αναγνωριστεί),
- ❖ πολιτική για τις χρήσεις γης και τη διατήρηση του τοπίου της επαρχίας: υπάρχουν ειδικές ρυθμίσεις για τη διατήρηση των παραδοσιακών χωριών, καθώς και περιορισμοί στην ανακαίνιση ή κατασκευή νέων κτιρίων.

4.2.4. ΚΥΚΛΑΔΕΣ

Ένας από τους στόχους του έργου επίδειξης του προγράμματος ΟΔΠΖ στις Κυκλάδες, με τίτλο "Πρόγραμμα για την ολοκληρωμένη διαχείριση της παράκτιας ζώνης στις Κυκλάδες", ήταν η προσπάθεια "ανάπτυξης αειφορικού τουρισμού" (www.coastlearn.org). Κάποιες από τις προτεραιότητες δράσης (ενδεικτικά) που αναγνωρίστηκαν ήταν οι ακόλουθες (www.coastlearn.org):

- Βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος και των υπηρεσιών.
- Διασφάλιση της δυνατότητας πρόσβασης και ανάπτυξη δεικτών για την αειφορική ανάπτυξη του τουρισμού.
- Καθορισμός προτεραιοτήτων και προώθηση της καλύτερης πρακτικής και καινοτόμων δράσεων για τη διαχείριση του τουρισμού.
- Προσπάθεια επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου.
- Ενθάρρυνση παραδοσιακών δραστηριοτήτων, κυρίως γεωργίας (π.χ. βιολογικά προϊόντα).
- Προώθηση της ενημέρωσης και κατάρτισης πάνω σε νέες μορφές αειφορικής διαχείρισης, κ.λπ.
- Σύνδεση τουριστικών προϊόντων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

5.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΘΕΣΗ

Το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου βρίσκεται στο νότιο τμήμα του νησιού της Ζακύνθου που βρίσκεται στο Ιόνιο Πέλαγος (Εικόνα 5.1). Περιλαμβάνει τη θαλάσσια έκταση και τις νησίδες του Κόλπου του Λαγανά (Μαραθωνήσι ανατολικά, Πελούζο δυτικά του Κόλπου και Άγιος Σώστης στο κέντρο περίπου) (Εικόνα 5.1), τις παραλίες ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας (Γέρακας, Δάφνη, Σεκάνια, παραλία Λαγανά Καλαμακίου και παραλία Μαραθωνησίου) και μία ζώνη γης που περιβάλλει αυτές, τον υγρότοπο της Λίμνης Κερίου και τις Νήσους Στροφάδες, οι οποίες βρίσκονται 35 περίπου μίλια νότια του λιμανιού της Ζακύνθου (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.1 Το ΕΘΠΖ βρίσκεται στο νότιο τμήμα της Ζακύνθου (Κόλπος Λαγανά και νησίδες Μαραθωνήσι δυτικά και Πελούζο ανατολικά) που βλέπει στο Ιόνιο Πέλαγος
Πηγή: <http://earth.google.com>

Έχει ακτίνα περίπου 6 km και το συνολικό μήκος της ακτογραμμής του είναι περίπου 20 km, ενώ το άνοιγμα του Κόλπου προς το Ιόνιο είναι περίπου 12 km (Εικόνα 5.1) (Envioplan, 2006). Χαρακτηριστικό του Κόλπου είναι το σημαντικά μικρό βάθος του (πάνω από το 70% της έκτασή του έχει βάθος μικρότερο των 30 m), καθώς και οι πολλές αμμώδεις παραλίες που συναντώνται, σε αντίθεση με τις δυτικές και βόρειες ακτές της Ζακύνθου που είναι βραχώδεις και απότομες (Envioplan, 2006). Ένα τρίτο χαρακτηριστικό του Κόλπου είναι η απουσία κάποιου ηβώματος στο άνοιγμά του προς το ανοιχτό πέλαγος, γεγονός που επιτρέπει την εύκολη ανταλλαγή θαλάσσιων μαζών μεταξύ κόλπου και ανοιχτού πελάγους (Envioplan, 2006). Το σχήμα του είναι ημικυκλικό και οριοθετείται από δύο λοφώδεις χερσονήσους, το Σκοπό Βασιλικού στα ανατολικά και το Σκοπό Κερίου στα δυτικά (Envioplan, 2006).

Με το Π.Δ./906 του 1999 (βλ. Παράρτημα), δημιουργήθηκε το θεσμικό πλαίσιο για το ΕΘΠΖ με την επίσημη οριοθέτηση ζωνών προστασίας αλλά και της περιφερειακής ζώνης αυτού, ενώ με την τροποποίηση (Π.Δ. 1272/Δ 2.11.2003) λίγα χρόνια αργότερα, το ΕΘΠΖ περιλαμβάνει πλέον (Εικόνα 5.2) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

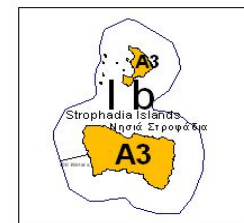
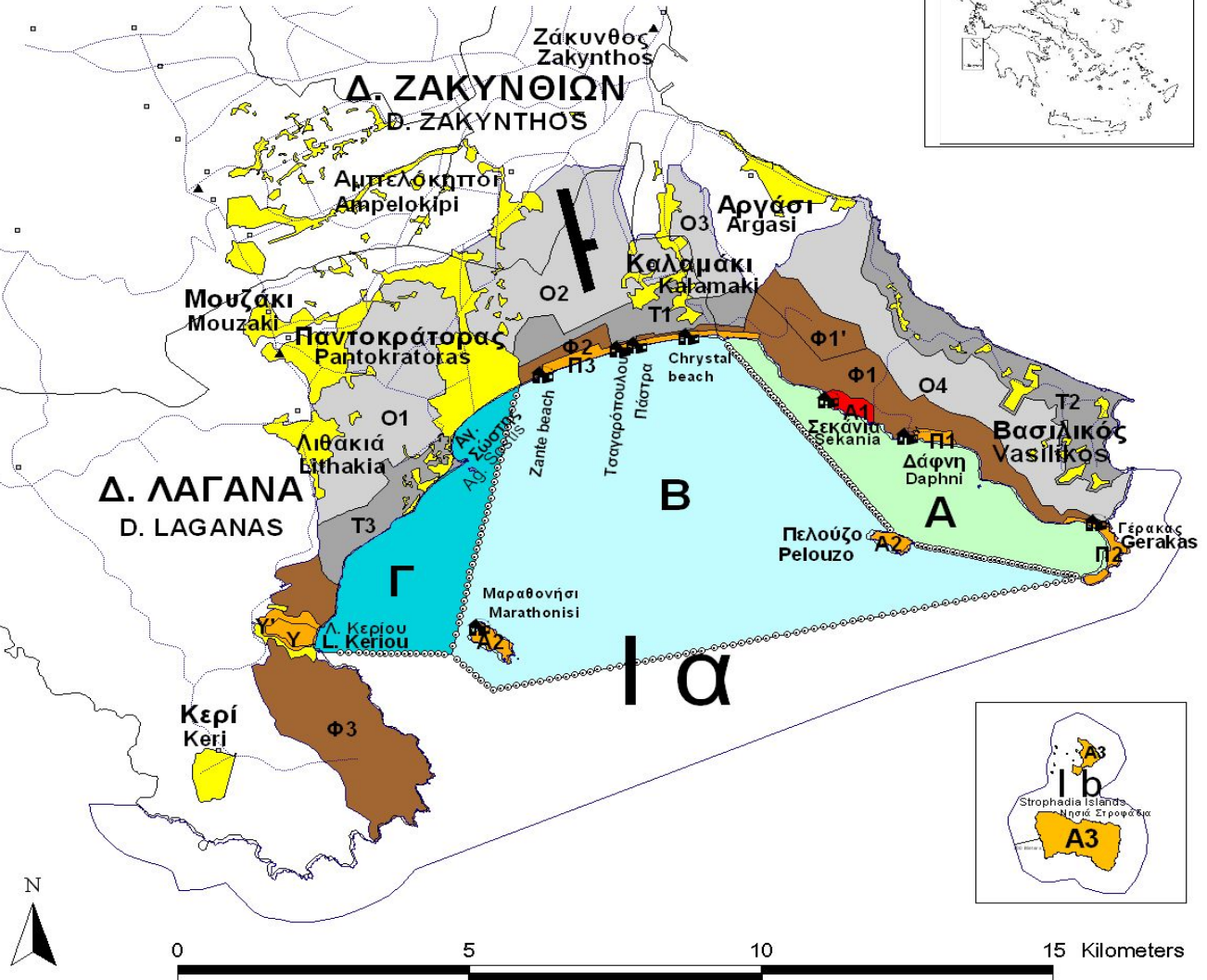
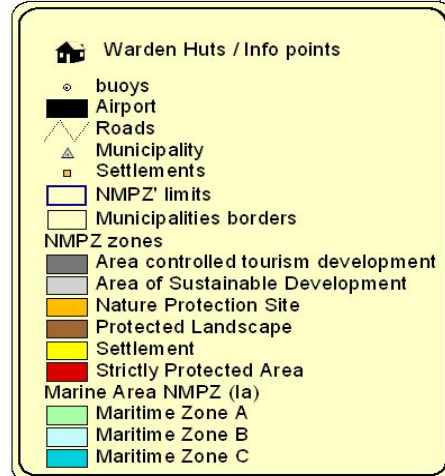
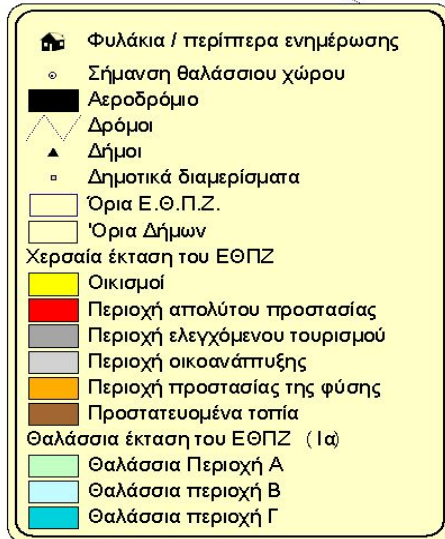
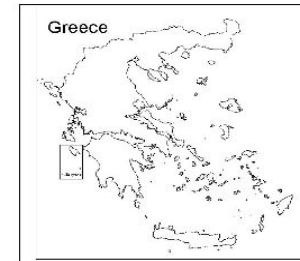
- I. Τη χερσαία έκταση των Δήμων Ζακυνθίων (Δημοτικά Διαμερίσματα Βασιλικού, Αργασίου) και Λαγανά (τμήματα Καλαμακίου, Παντοκράτορα, Λιθακιά), που αποτελείται από περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης (Α): Σεκάνια, Μαραθωνήσι, Πελούζο, περιοχές υψηλής προστασίας της φύσης (Π): Δάφνη, Γέρακας, Καλαμάκι, περιοχές προστασίας φύσης και τοπίου (Φ): Βασιλικός Δυτικές υπώρειες Σκοπού, Καλαμάκι, Κερί, και τη περιοχή υψηλής προστασίας υγροτόπου Λίμνης Κερίου (Υ).
- II. Τη Περιφερειακή Ζώνη του Ε.Θ.Π.Ζ. όπου περιλαμβάνονται η χερσαία έκταση των Δήμων Ζακυνθίων (Δημοτικά Διαμερίσματα Βασιλικού, Αργασίου, Αμπελοκήπων) και Λαγανά (Δ.Δ. Καλαμακίου, Μουζακίου, Παντοκράτορα, Λιθακιάς), μέσα στην οποία περιλαμβάνονται Ζώνες οικοανάπτυξης (Ο) και Ζώνες ελεγχόμενου τουρισμού (Τ).
- III. Τη θαλάσσια έκταση του κόλπου Λαγανά (Iα) και των νησίδων Στροφάδων (Iβ).

Συνολικά το πάρκο Ζακύνθου περιλαμβάνει 89,2 km² θαλάσσιας έκτασης και 14,2 km² χερσαίας έκτασης, ενώ η Περιφερειακή Ζώνη καταλαμβάνει έκταση 31,2 km² (Φορέας

Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Το σύνολο της χερσαίας περιοχής και της Περιφερειακής Ζώνης του πάρκου υπάγεται διοικητικά στους Δήμους Ζακυνθίων και Λαγανά (Εικόνα 5.2).

**ΕΘΝΙΚΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΑΡΚΟ ΖΑΚΥΝΘΟΥ
NATIONAL MARINE PARK ZAKYNTHOS**

Εικόνα 5.2 Περιοχές που οριοθετούνται μέσα στο Ε.Θ.Π.Ζ., σύμφωνα με το Π.Δ. 906/Δ του 1999, Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ.

5.2. ΚΛΙΜΑ

Το κλίμα της περιοχής έχει όλα τα χαρακτηριστικά του μεσογειακού κλίματος, με ήπια την ψυχρή περίοδο και μεγάλη ηλιοφάνεια τους θερινούς μήνες (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Το ετήσιο θερμομετρικό εύρος είναι 16,7 °C και καθιστά τη περιοχή με εύκρατο κλίμα.

Οι άνεμοι στην περιοχή είναι σπάνιοι και μικρής έντασης με κατεύθυνση Βόρεια κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους, ενώ Νότιοι άνεμοι παρατηρούνται μόνο κατά τους μήνες Απρίλιο, Νοέμβριο και Δεκέμβριο, επειδή η περιοχή περιβάλλεται και προστατεύεται από τους ορεινούς όγκους της ηπειρωτικής ζώνης (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Οι όροφοι βλάστησης που συναντώνται στη Ζάκυνθο και αντιστοιχούν σε φυσικές κλιματικές διαπλάσεις συνίσταται στους εξής (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007): Στον ασθενή θερμομεσογειακό βιοκλιματικό χαρακτήρα, της παραλιακής και εσωτερικής ζώνης της Ζακύνθου με διαπλάσεις Αγριελιάς (*Olea europaea*), χαρουπιάς (*Ceratonia siliqua*) και σχίνου (*Pistacia lentiscus*) και στη λοφώδη και ορεινή ζώνη με μεσογειακό βιοκλιματικό χαρακτήρα αναπτύσσεται ο αντίστοιχος όροφος βλάστησης με διαπλάσεις Αριάς (*Quercus ilex*), κουμαριάς (*Arbatus*) που ανήκουν στην ζώνη *Quercion ilicis*. Στους αυξητικούς χώρους των δύο αυτών ζωνών βλάστησης αναπτύσσονται και οι θαυμάσιες φυσικές συστάδες της χαλεπίου πεύκης *Pinus halepensis* και του κυπαρισσιού *Cupressus sempervirens*, καθώς και οι ανθρωπογενείς συστάδες της *Pinus brutia* των αμμοθινών.

Η εδαφικά καθοριζόμενη βλάστηση αναπτύσσεται στα πλαίσια του θερμομεσογειακού ορόφου βλάστησης και εδώ ανήκουν (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Η βλάστηση των παράκτιων οικοσυστημάτων με την αμμόφιλη βλάστηση των αμμωδών παραλιών και η βραχόφιλη βλάστηση των βραχωδών ακτών.
- Η υγρόφιλη βλάστηση του υγροτόπου της περιοχής Λίμνη Κερίου και η παρόχθια βλάστηση των ποταμών και χειμάρρων που καταλήγουν στις ακτές.

Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής για παρατηρήσεις 15 χρόνων του Μετεωρολογικού Σταθμού Ζακύνθου είναι 774 mm (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η κατανομή των βροχοπτώσεων είναι ανισοσκελής και με διάκριση των μηνών σε θερμούς και ψυχρούς παρουσιάζεται ποσοτική ισοκατανομή στους ψυχρούς μήνες σε αντίθεση με την

ανισοκατανομή μεγάλου εύρους τους θερμούς μήνες (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

5.3. ΓΕΩΛΟΓΙΑ

Η Ζάκυνθος γεωλογικά αποτελεί τμήμα του δυτικού περιθωρίου του ελληνικού γεωσύγκλινου και δομείται κυρίως από δύο γεωτεκτονικές ζώνες που έχουν διεύθυνση ΒΔ-ΝΑ (Enviroplan, 2006). Η δυτική χερσόνησος, η οποία ορίζει τον κόλπο και καταλήγει στο ακρωτήριο Μαραθιά, αποτελεί προέκταση του όρους Βραχίωνας και έχει την ίδια γεωλογική προέλευση με αυτό. Ανήκει γεωλογικά στη ζώνη των Παξών και αποτελείται από ασβεστόλιθους και ψαμμίτες που σχηματίστηκαν κατά το Ολιγόκαινο, Ηώκαινο και Μειόκαινο (Enviroplan, 2006). Η ανατολική χερσόνησος ξεκινά νοτίως της πόλης της Ζακύνθου και καταλήγει στο ακρωτήριο Γέρακας, στο ανατολικό άκρο του κόλπου Λαγανά. Γεωλογικά ανήκει στην Ιόνιο ζώνη και αποτελείται από λατυποπαγή πετρώματα, γύψους και ασβεστόλιθους που σχηματίστηκαν κατά το Τριαδικό (Enviroplan, 2006).

5.4. ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

Όσον αφορά στα επιφανειακά νερά, στη Ζάκυνθο δεν υπάρχουν ποτάμια και λίμνες, ενώ στο μέσο της βορειανατολικής ακτής υπάρχει μία μικρή αλυκή του Κατασταρίου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Παλαιότερα υπήρχε μία εκτεταμένη βαλτώδης περιοχή στο νότιο πεδινό τμήμα του νησιού (Λαγανάς) μέσα στη περιοχή του τωρινού Πάρκου, η λίμνη Μακρή, η οποία αποξηράθηκε με διάφορα στραγγιστικά έργα και στη θέση της μεταγενέστερα κατασκευάστηκε το Αεροδρόμιο της Ζακύνθου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Η σύνταξη ενός αξιόπιστου υδρολογικού ισοζυγίου στην Ζάκυνθο είναι αρκετά δύσκολη λόγω του ότι υπάρχει μόνο ένας Μετεωρολογικός Σταθμός της ΕΜΥ σε υψόμετρο 8m και λόγω της έλλειψης μετρήσεων απορροής στους χειμάρρους (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Από το υδρολογικό ισοζύγιο που μελετήθηκε (Διαμαντοπούλου, 1999 σε Φορέα Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., Archimed Interreg IIIB Programme 2007), οι ελλείψεις αυτές καλύφθηκαν με τη χρήση στοιχείων από γειτονικές

περιοχές με ανάλογες κλιματολογικές συνθήκες, και προέκυψαν τα κάτωθι συμπεράσματα:

1. Ο κύριος επιφανειακός υδροκρίτης είναι η κορυφογραμμή του όρους Βραχίονας που δυτικά δημιουργεί πολλές μικρές λεκάνες απορροής. Ανατολικά δημιουργούνται τρεις κύριες λεκάνες απορροής με τελικούς αποδέκτες τους τρεις κύριους χείμαρρους του νησιού, το χείμαρρο Αλυκών, το χείμαρρο Αγίου Χαραλάμπους και το χείμαρρο Λαγανά, που εκβάλλουν αντίστοιχα στον όρμο Αλυκών, νότια της πόλης της Ζακύνθου και στο Κόλπο Λαγανά. Η πεδινή περιοχή μεταξύ των δυο τελευταίων αποδεκτών έχει αποστραγγιστεί και είναι η λίμνη Μακρή, όπου κατασκευάστηκε το αεροδρόμιο της Ζακύνθου.
2. Ο πιο υγρός μήνας του υδρολογικού έτους είναι ο Νοέμβριος και ο πιο ξηρός ο Ιούνιος.
3. Έλλειμμα νερού παρατηρείται από το Μάιο μέχρι τον Σεπτέμβριο. Η αναπλήρωση της εδαφικής υγρασίας αρχίζει από τον Οκτώβριο και ολοκληρώνεται το Νοέμβριο.

5.5. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ

Στο πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι τύποι οικοτόπων που απαντώνται στη περιοχή του κόλπου του Λαγανά σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (Πίνακας 5.1).

Πίνακας 5.1 Τύποι οικοτόπων εντός του Ε.Θ.Π.Ζ.

Περιγραφή οικοτόπου	Τύπος Προτεραιότητας
Εκτάσεις θαλάσσιου βυθού με λιβάδια ποσειδωνίας	*
Μονοετής βλάστηση μεταξύ των ορίων πλημμυρίδας και αμπώτιδας	
Απόκρημνες βραχώδεις ακτές με βλάστηση στη Μεσόγειο (με τα ενδημικά <i>Limonium spp</i>)	
Υποτυπώδεις κινούμενες θίνες	
Κινούμενες θίνες της ακτογραμμής με <i>Ammophila arenaria</i> (λευκές θίνες)	
Διαπλάσεις με <i>Juniperus</i> (δενδροειδείς λόχμες με σκληρόφυλλη βλάστηση)	
Φρύγανα <i>Sarcopoterium spinosum</i>	

Δάση σκληρόφυλλων που χρησιμοποιούνται για βοσκή (dehesas) με <i>Quercus suber</i> ή/και <i>Quercus ilex</i>	
Μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά είδη πεύκων της Μεσογείου συμπεριλαμβανομένου του <i>Pinus mugo</i> και <i>Pinus leucodermis</i>	

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Οι ποσειδωνίες αποτελούν οικότοπο προτεραιότητας όπως και ο τυρφώνας που συμπεριλαμβάνεται σε τμήμα της λίμνης Κεριού, ο οποίος είναι και ο μοναδικός της Ελλάδας που βρίσκεται στην παράκτια ζώνη και έχει επικοινωνία με τη θάλασσα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Όσον αφορά στην ορνιθοπανίδα του ΕΘΠΖ, από την καταγραφή ειδών ορνιθοπανίδας που παρατηρήθηκαν στην παράκτια ζώνη του ΒΔ, Δυτικού, ΝΔ Νότιου και ΝΔ τμήματος του νησιού, από την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία στα πλαίσια του προγράμματος LIFE «Δράσεις για την προστασία του Μαυροπετρίτη στην Ελλάδα», το καλοκαίρι του 2006 τα αποτελέσματα ήταν τα ακόλουθα (Πίνακας 5.2) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

Πίνακας 5.2 Καταγραφή παρατηρούμενων ειδών Ορνιθοπανίδας Ζακύνθου στα πλαίσια του LIFE, καλοκαίρι 2006

Είδος	Περιοχή παρατήρησης- Άτομα που παρατηρήθηκαν
Αρτέμης (<i>Calonectris diomedea</i>)	Δυτικές ακτές - 3 άτομα
Θαλασσοκόρακας (<i>Phalacrocorax aristotelis</i>)	Δυτικές ακτές - 6 άτομα Σεκάνια - 38 άτομα
Μαυροπετρίτης (<i>Falco eleonora</i>)	Δυτικές και απόκρημνες ακτές - 96 άτομα (δεν βρέθηκε σε κανένα άλλο νησί βόρεια της Ζακύνθου)
Πετρίτης (<i>Falco peregrinus</i>)	Νοτιοδυτικές ακτές - 1 άτομο
Βραχοκιρκινέζος (<i>Falco tinnunculus</i>)	Σεκάνια - 3 άτομα
Ασημόγλαρος (<i>Larus cachinnans</i>)	Σε όλο το νησί - μεγάλοι πληθυσμοί
Αγριοπερίστερο (<i>Columba livia</i>)	Δυτικές ακτές - 1 άτομο
Αλκούνη (<i>Alcedo atthis</i>)	Βόρειο ακρωτήριο - 1 άτομο
Γαλαζοκότσυφας (<i>Monticola solitarius</i>)	Διάσπαρτα σε βραχώδεις ακτές - 4 Άτομα

Νήσοι Στροφάδες
<i>Calonectris diomedea</i>
<i>Larus cachinnans</i>
<i>Fulco eleonorae</i>
<i>Falco tinnunculus</i>
<i>Urupa epops</i>
<i>Calandrella brachydactylla</i>
<i>Lanius sp</i>
<i>Sylvia melanocephala</i>
<i>Saxicola ruberta</i>
<i>Phylloscepus trochilus</i>
<i>Cerduelis chloris</i>
<i>Muscicapa striata</i>

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης ΕΘΠΖ

Η πανίδα του ΕΘΠΖ περιλαμβάνει ποικιλία ερπετών, αμφιβίων καθώς και ειδών θηλαστικών. Όσον αφορά στα ερπετά, το σημαντικότερο είδος που αποτελεί και κύριο αντικείμενο προστασίας του ΕΘΠΖ, είναι η θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* (Εικόνα 5.3), είδος που περιλαμβάνεται στο Κόκκινο Βιβλίο απειλούμενων υπό εξαφάνιση ειδών, καθώς και στην Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαιτήματα και αναπαράγεται στις παραλίες ωοτοκίας του ΕΘΠΖ.

Εικόνα 5.3 Θαλάσσια χελώνα *Caretta caretta* στο ΕΘΠΖ

Πηγή: www.google.com

Η λίμνη του Κερίου και τα εποχιακά ρέματα είναι βιότοποι νεροχελώνων (*Emys orbicularis*, *Mauremys caspica*), βατράχων (*Rana dalmatica*, *Hyla arborea*), φρύνων (*Bufo bufo*, *bufo viridis*) και νερόφιδων (*Natrix natrix*, *Natrix tessellata*) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Οι αμμοθίνες της περιοχής μελέτης αποτελούν σημαντικό

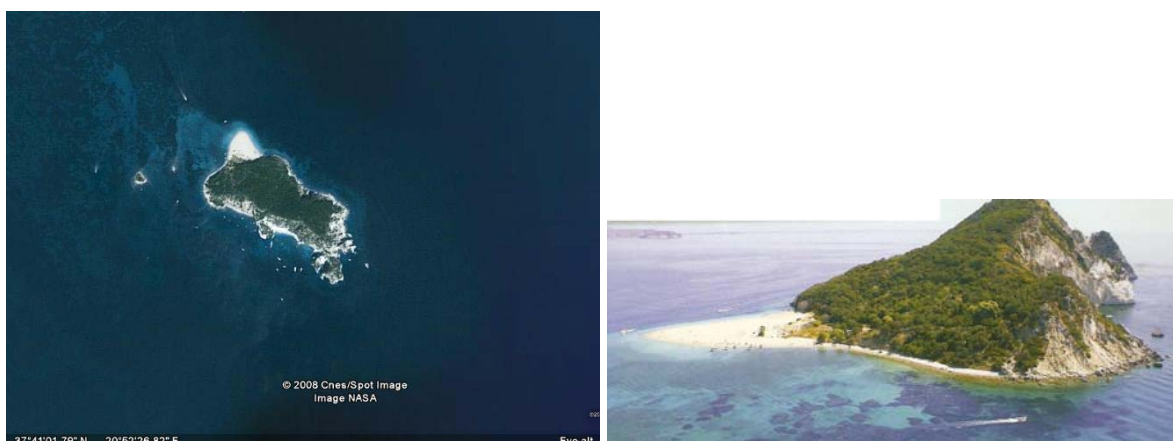
βιότοπο για πολλά είδη σαύρας και φιδιών, καθώς και οι παρακείμενες στην ακτή εκτάσεις με τα διάκενα εντός αυτών (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Στα θηλαστικά της περιοχής συγκαταλέγονται (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007): σκαντζόχοιροι (*Erinaceus europaeus*), λαγοί (*Lepus europaeus*) και τρωκτικά. Από τα θαλάσσια θηλαστικά, έχουν παρατηρηθεί κοντά στις ακτές η μεσογειακή φώκια *Monachus monachus* και το ρινοδέλφιο (*Tursiops truncatus*), τα οποία όπως και η *Caretta caretta*, περιλαμβάνονται στο παράρτημα ΙΙ της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ενώ η μεσογειακή φώκια έχει καταγραφεί ως κινδυνεύον είδος από εξαφάνιση στο Κόκκινο Βιβλίο (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή των βιοτόπων του ΕΘΠΖ.

5.5.1. ΜΑΡΑΘΩΝΗΣΙ

Στο δυτικό άκρο του κόλπου του Λαγανά βρίσκεται το Μαραθωνήσι, η μεγαλύτερη από τις τρεις νησίδες της περιοχής με έκταση περίπου 280 στρέμματα (Εικόνα 5.4) (Enviroplan, 2006). Η νησίδα καλύπτεται γενικά από πυκνή θαμνώδη βλάστηση με χαρακτηριστικότερα είδη τα *Pistacia lentiscus*, *Coridothymus capitatus*, *Sarcopoterium spinosum*, *Myrtus communis*, *Carlina corymbosa*, *Verbascum sinuatum*, και αποτελεί μαζί με το Πελούζο ΤΚΣ σύμφωνα με την Οδηγία 92/43 για τα ενδιακτήματα (GR2210002) (Enviroplan, 2006).

Στο βόρειο άκρο, που αποτελεί και τη μοναδική πρόσβαση στη νησίδα, υπάρχει αμμώδης παραλία μήκους 150 m και μέγιστου πλάτους 80 m η οποία είναι μία από τις παραλίες ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στο Πάρκο (Εικόνα 5.4) (Enviroplan, 2006). Η παραλία έχει μια ζώνη 20-30 m από την ακτογραμμή χωρίς βλάστηση, ενώ στο εσωτερικό της υπάρχει μια ζώνη αμμοθινών (Εικόνα 5.5) που αποτελείται από ίδια περίπου φυτικά είδη με αυτά που υπάρχουν στο Λαγανά, μεταξύ των οποίων είναι: *Cakile maritime*, *Medicago marina*, *Eryngium maritimum*, *Euphorbia peplis*, *Centaurea sonchifolia*, *Pancreatium matimum*, *Cynodon dactylon*, *Elymus repens*, *Cyperus capitatus*, κ.τ.λ. (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.4 Η νησίδα Μαραθωνήσι (δορυφορική φωτογραφία αριστερά και φωτογραφία δεξιά) Πηγή: <http://earth.google.com>

Εικόνα 5.5 Αμμοθίνες της αμμώδους παραλίας στο Μαραθωνήσι Πηγή: <http://earth.google.com>

Επίσης, στο ένα άκρο της παραλίας έχουν εισαχθεί 4-5 άτομα του ξενόφυτου *Agave americana* κοντά στα όρια ενός μικρού αμπελώνα (Enviroplan, 2006).

Η νησίδα, αν και υπάρχει ιδιοκτησιακό καθεστώς, δεν κατοικείται και τα μόνα στοιχεία ανθρωπογενούς παρέμβασης είναι η ύπαρξη μικρής εκτάσεως ελαιώνα και αμπελώνα, καθώς και μια εκκλησία (Enviroplan, 2006). Στα όρια των αμμοθινών παρατηρούνται συνήθως χαμηλοί θάμνοι (Εικόνα 5.5) *Juniperus phoenicea*, που φαίνεται να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο εσωτερικό της αμμώδους εκτάσεως, καθώς σταθεροποιούν τις αμμοθίνες και προσδίδουν μεγαλύτερη σταθερότητα στο έδαφος (Enviroplan, 2006). Στους απότομους βράχους που κατεβαίνουν με μεγάλη κλίση προς τη θάλασσα, φιλοξενούνται βραχύφιλες κοινότητες με εξειδικευμένα φυτικά είδη (Εικόνα 5.5) (Enviroplan, 2006). Στο κατώτερο μέρος παρατηρήθηκαν τα είδη (Enviroplan, 2006): *Limonium zakynthium* (ενδημικό), *Daucus carota*, *Helichrysum stoechas*, *Allium guttatum*,

Imula crithmoides, *Dactylis glomerata*, *Seneciobicolor*, ενώ στα ανώτερα βρίσκουμε τα *Capparis spinosa*, *Ephedra campylopoda*, *Phlomis fruticosa*, *Ptilostemon chamaepeuce*, *Dianthus fruticosus subsp. occidentalis*, η εύρεση του οποίου αποτελεί πρώτη αναφορά για τη Ζάκυνθο.

Η παραλία του νησιού είναι μία από τις σημαντικότερες παραλίες ωτοκίας του Πάρκου και αποτελεί πόλο έλξης για τους τουρίστες και τους λουόμενους από το κύριο νησί της Ζακύνθου (Enviroplan, 2006). Έτσι, παρά το γεγονός ότι το νησί είναι ακατοίκητο, δέχεται αρκετές ανθρωπογενείς πιέσεις, οι οποίες αφορούν κυρίως στην παραλία ωτοκίας, την οποία παρά τις απαγορευτικές διατάξεις, επισκέπτονται κάθε καλοκαίρι αρκετοί τουρίστες (Enviroplan, 2006). Επίσης, η ύπαρξη επί 4-5 χρόνια ενός κοπαδιού κατσικιών, έχει επιφέρει αρκετές ζημιές στη βλάστηση και έχει δημιουργήσει προβλήματα διάβρωσης και απομάκρυνσης του εδάφους ιδιαίτερα σε πλαγιές με μεγάλες κλίσεις (Enviroplan, 2006). Ο σημαντικότερος όμως κίνδυνος για τη φυσική αισθητική και οικολογική αξία του νησιού είναι η τουριστική “αξιοποίησή” του, καθώς υπάρχουν και πιέσεις για δημιουργία ξενοδοχείου στη παραλία του νησιού από ιδιοκτήτη κτήματος στο νησί.

Είναι ευχάριστο το γεγονός, ωστόσο, ότι οι περισσότεροι τουρίστες που προσεγγίζουν τη νησίδα ενημερώνονται σχετικά με τη παρουσία φωλέων της χελώνας στην αμμώδη παραλία και παρακαλούνται να μην πλησιάζουν στο εσωτερικό της, αλλά να κινούνται περιμετρικά αυτής κοντά στη θάλασσα (Enviroplan, 2006). Επίσης, μέχρι σήμερα τα ισχύοντα μέτρα δεν έχουν επιτρέψει τη κατασκευή και λειτουργία τουριστικού καταλύματος (Enviroplan, 2006).

5.5.2. ΠΕΛΟΥΖΟ

Το Πελούζο βρίσκεται στα ανατολικά του κόλπου του Λαγανά (Εικόνα 5.6) και είναι η δεύτερη σε μέγεθος νησίδα με παρόμοια γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά αλλά και βλάστηση με το Μαραθωνήσι (Enviroplan, 2006). Η έκτασή του ανέρχεται σε περίπου 173 στρέμματα και σε αντίθεση με το Μαραθωνήσι, οι αμμώδεις παραλίες εδώ είναι περιορισμένες και το ίδιο λιγότερο ανεπτυγμένες είναι οι αμμόφιλες φυτοκοινωνίες (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.6 Δορυφορική φωτογραφία της νησίδας Πελούζο (αριστερά) και απλή φωτογραφία (δεξιά) Πηγή: <http://earth.google.com>

Εδώ η πρόσβαση είναι πολύ πιο δύσκολη, καθώς οι ενδεικνυόμενες θέσεις είναι μικροί αμμώδεις ορμίσκοι στο βόρειο τμήμα του νησιού (Εικόνα 5.7) (Enviroplan, 2006).

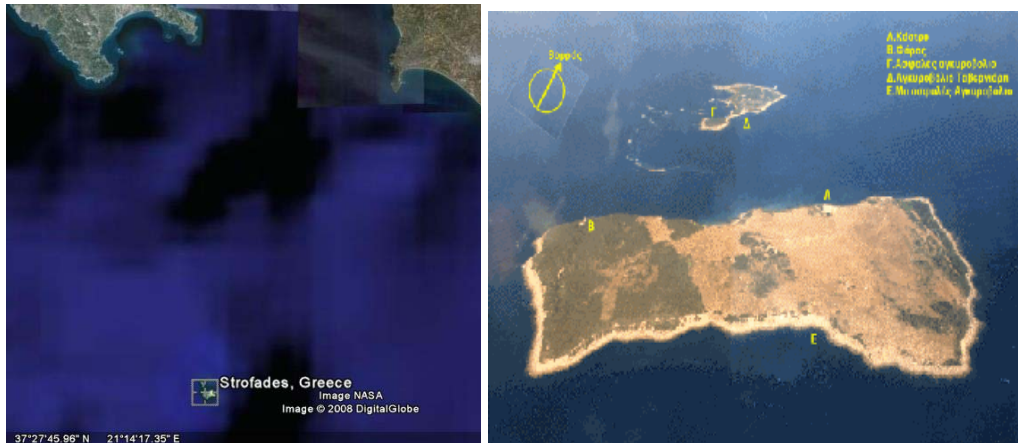

Εικόνα 5.7 Μικρός βραχώδης ορμίσκος Πελούζου Πηγή: <http://earth.google.com>

5.5.3. ΣΤΡΟΦΑΔΕΣ ΝΗΣΟΙ (ΣΤΡΟΦΑΔΙΑ)

Οι νήσοι Στροφάδες βρίσκονται 35 περίπου μίλια νότια της πόλης της Ζακύνθου (Εικόνα 5.8) και διοικητικά ανήκουν στο Δ. Ζακύνθου, ενώ αποτελούν εκκλησιαστική ιδιοκτησία της Ιεράς Μονής του Αγίου Διονυσίου στη Ζάκυνθο (Enviroplan, 2006). Η έκταση τους είναι 2,5 km² και 1,5 km² αντίστοιχα, ενώ γεωλογικά, αποτελούν συνέχεια της Νότιας Κορυφής της Ζακύνθου, από το Ακρωτήρι Γέρακα. Σύμφωνα με έρευνες που έγιναν στις Στροφάδες, πρόκειται για ωκεάνια νησιά που ποτέ δεν υπήρξαν ενωμένα με άλλα νησιά ή με την ηπειρωτική Ελλάδα. Το έδαφος τους είναι γόνιμο, ενώ υπάρχει και αφθονία πηγών πόσιμου νερού.

Πρόκειται για δύο μικρά βραχώδη νησιά (Αρπύια και Στεμφάνη) που καλύπτονται κυρίως από αραιούς θαμνώνες (σκληρόφυλλοι θάμνοι, γκαρίγκ και μακί), τα οποία εκτός από ΤΚΣ (GR221003) σύμφωνα με την Οδηγία 92/43 για τα ενδιαιτήματα, αποτελούν ταυτόχρονα και ΖΕΠ (GR2210004) σύμφωνα με την Οδηγία για τα πτηνά, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο (Κεφάλαιο 2^ο), εξαιτίας της σημαντικής ορνιθοπανίδας που φιλοξενούν (www.ornithologiki.gr).

Εικόνα 5.8 Δορυφορική φωτογραφία των Στροφάδων νήσων 22 ναυτικά μίλια νότια της Ζακύνθου (αριστερά) και αεροφωτογραφία των νησιών (δεξιά) Πηγή: <http://earth.google.com>

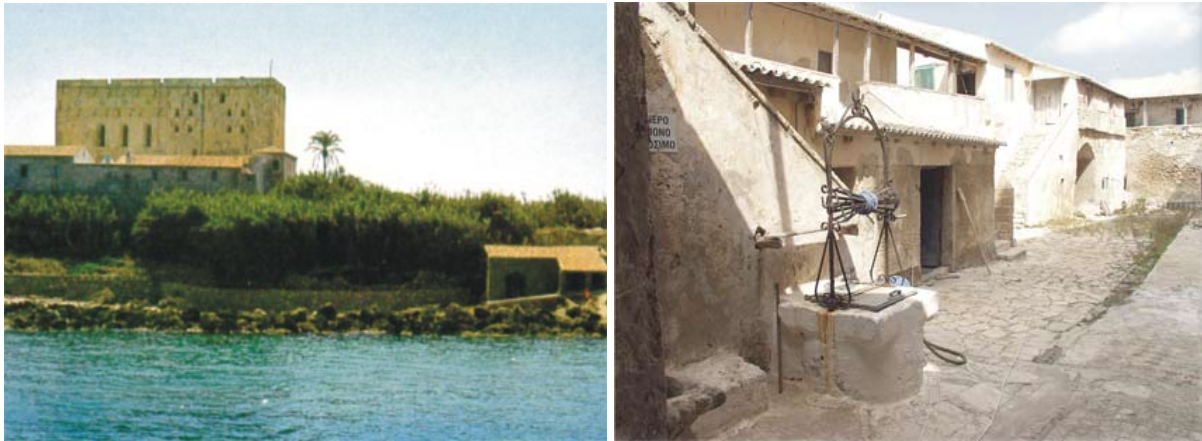
Οι Στροφάδες αποτελούν περιοχή υψηλής οικολογικής σημασίας κυρίως λόγω της μεταναστευτικής ορνιθοπανίδας που φιλοξενούν (Πίνακας 5.2) με είδη παγκοσμίου ενδιαφέροντος, όπως είναι (www.ornithologiki.gr): *Aythya nyroca*, *Aquila clanga*, *Falco naumani*, *Larus audouinii*. Λόγω της θέσης τους αποτελούν μεταναστευτικό σταθμό ή πέρασμα αποδημητικών στρουθιομορφων, ενώ μαζική είναι η παρουσία των μεταναστευτικών τρυγωνιών *Streptopelia turtur* την άνοιξη (Enviroplan, 2006).

Όσον αφορά στη κάλυψη γης, το 5% αποτελεί καλλιεργήσιμη γη, το 15% αποτελείται από απόκρημνες και βραχώδεις ακτές, το 10% από θαλάσσιους όρμους και παράκτιους σχηματισμούς και το 70% από θαμνώνες με σκληρόφυλλους θάμνους, γκαρίγκ και μακί βλάστηση (www.ornithologiki.gr).

Μεγαλύτερη απειλή για τα οικοσυστήματα της περιοχής αποτελεί το εκτεταμένο κυνήγι και ψάρεμα υπό ανεξέλεγκτες συνθήκες, καθώς οι παράνομες μέθοδοι κυνηγιού και ψαρέματος (π.χ. ψάρεμα με δυναμίτη) ευνοούνται εξαιτίας της απομόνωσης της περιοχής (Enviroplan, 2006). Ειδικότερα, κατά τη διάρκεια της κυνηγετικής περιόδου την άνοιξη, εκατοντάδες κυνηγοί εισβάλλουν στη περιοχή ενώ η εφαρμογή της νομοθεσίας είναι αναποτελεσματική (Enviroplan, 2006). Οι πυρκαγιές είναι ένας πρόσθετος κίνδυνος,

καθώς μπορούν να προκληθούν από απρόσεκτους επισκέπτες που διανυκτερεύουν στη περιοχή και ανάβουν φωτιά (Enviroplan, 2006).

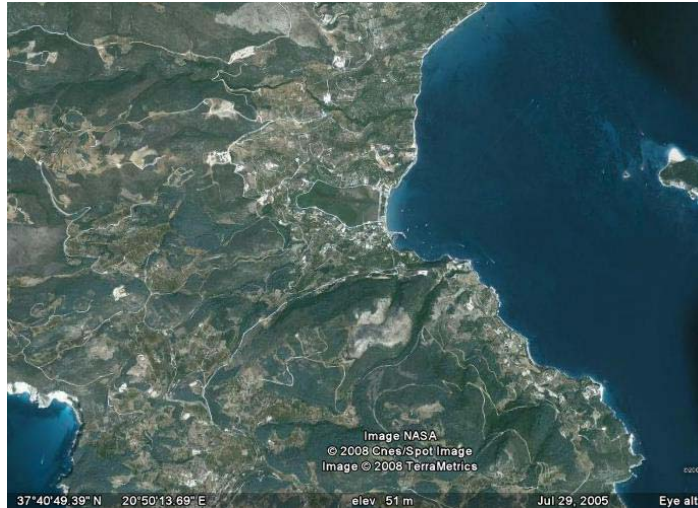
Η περιοχή παρουσιάζει και αρχαιολογικό ενδιαφέρον, αφού στο μεγαλύτερο από τα δύο νησιά υπάρχει ένα παλαιό μοναστήρι (Εικόνα 5.9), το οποίο ιδρύθηκε πιθανότατα στα μέσα του 13ου αιώνα (Enviroplan, 2006). Σήμερα στις νήσους Στροφάδες κατοικεί μόνο ένας μοναχός.

Εικόνα 5.9 Το Μοναστήρι στις Στροφάδες (αριστερά) και το κτιριακό συγκρότημα εσωτερικά (δεξιά) Πηγή: www.google.com

5.5.4. ΔΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

Η απόληξη της δυτικής χερσονήσου του κόλπου και συγκεκριμένα η περιοχή που περικλείεται από τη λίμνη Κερίου, το ακρωτήριο Μαραθιά και το ακρωτήριο Κερί (Εικόνα 5.10), παρουσιάζει ενδιαφέρον λόγω της εμφάνισης μακκίας βλάστησης σε πολύ καλή κατάσταση, ανάμικτης με χαλέπιο πεύκη (*Pinus halepensis*) (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.10 Η δυτική χερσόνησος του Κόλπου Λαγανά
Πηγή: <http://earth.google.com>

Θα πρέπει να τονιστεί ότι τυπική μακκία σε ολόκληρο το νησί έχει απομείνει μόνο σε αυτή την περιοχή και σε ορισμένα (ελάχιστα) σημεία του Βασιλικού στα ανατολικά του Κόλπου και στις δύο νησίδες Μαραθωνήσι και Πελούζο (Enviroplan, 2006). Επίσης, η χαλέπιος πεύκη της οποίας η παρουσία στο νησί εξακολουθεί να είναι σημαντική, έχει περιοριστεί αρκετά λόγω της επίδρασης πυρκαγιών, υλοτομικών εργασιών και εκχερσώσεων (Enviroplan, 2006). Εδώ εμφανίζονται επίσης ορισμένα πολύ σπάνια και ενδιαφέροντα είδη, όπως το *Hypericum aegyriacum*, το *Dianthus fruticosus*, καθώς και ορισμένα ενδημικά φυτά όπως τα *Limonium phitosianum*, *Limonium zakynthium*.

Η λίμνη Κεριού είναι ο τελευταίος υγρότοπος ολόκληρης της Ζακύνθου, μετά την αποστράγγιση της λίμνης Μακρή και την υποβάθμιση των Αλυκών στο ΒΑ τμήμα του νησιού (Εικόνα 5.11) (Enviroplan, 2006). Έχει μήκος περίπου 300 m και περίπου 200 m πλάτος και τροφοδοτείται από πηγές και υπόγεια νερά, των οποίων οι ποσότητες νερού έχουν μειωθεί λόγω υπεράντλησης για την ικανοποίηση των αναγκών στο δήμο Ζακυνθίων και στις περιοχές Λαγανά και Καλαμάκι (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.11 Ο παράκτιος υγρότοπος Λίμνης Κερίου από αεροφωτογραφία (αριστερά) και σε πιο κοντινή λήψη (δεξιά) Πηγή: <http://earth.google.com>

Η ελόβια βλάστηση καλύπτει μεγάλο μέρος του υγροτόπου με κυριότερα είδη (Enviroplan, 2006): *Phragmites australis* (Εικόνα 5.12), *Typha latifolia*, καθώς και είδη των γενών *Laetna* και *Potamogeton*. Στη λίμνη βρίσκουν καταφύγιο αποδημητικά πουλιά, πολυάριθμα αμφίβια όπως *Triturus sp.*, *Rana ridibunda*, *Rana dalmatina*, αλλά και *Hyla arborea*, *Bufo viridis*, *Bufo bufo* καθώς και νεροχελώνες (*Mauremys caspica*) (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.12 Τμήμα του παράκτιου υγροτόπου Κερίου που κόβεται από το δρόμο

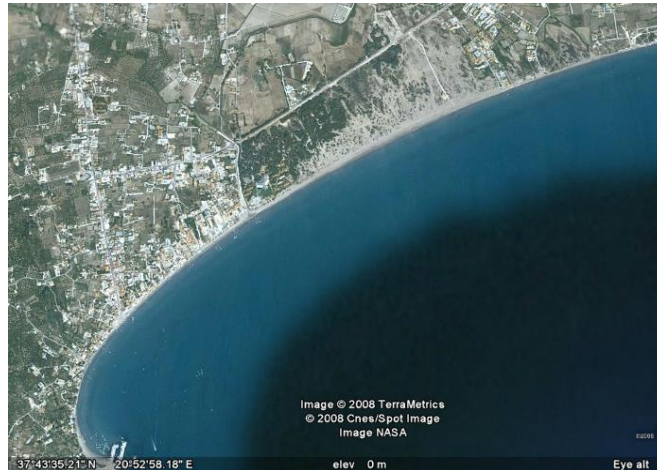
Εικόνα 5.13 Οικισμός δίπλα και μέσα στον παράκτιο υγρότοπο Κερίου

Ο υγρότοπος, εκτός από τις σοβαρότατες διαταραχές που έχει υποστεί από την αλλοίωση του υδατικού ισοζυγίου, αντιμετωπίζει πλέον σημαντικά προβλήματα ρύπανσης από τα απόβλητα ενός ελαιοτριβείου, ρύπους από τη γεώτρηση για πετρέλαιο που συνέβη τα τελευταία χρόνια, λιπάσματα από τη καλλιεργούμενη παραλίμνια περιοχή, αστικά λύματα από τις αποχετεύσεις των κτιρίων που βρίσκονται στις όχθες του υγροτόπου (Εικόνα 5.13), και φυσικά από το εντατικό κυνήγι πτηνών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (Enviroplan, 2006). Επίσης, δεν μπορεί να παραβλεφθεί και η πολύ επικίνδυνη και εκφρασθείσα από πολλούς κατοίκους της περιοχής, άποψη για αποξήρανση του υγροτόπου για οικιστικούς – τουριστικούς σκοπούς ή καλλιέργειες (Enviroplan, 2006). Οι παρόχθιες διαπλάσεις και τα νερά στο ρέμα του Λαγανά και τους μικρούς εποχικούς χειμάρρους επιφανειακής απορροής (Λιθακιά, Καλαμάκι), υποβαθμίζονται συνεχώς σαν αποτέλεσμα απόρριψης αποβλήτων, μπαζών και αποβλήτων ελαιοτριβείων (Enviroplan, 2006).

Τμήμα του υγροτόπου έχει επίσης ισοπεδωθεί, εκχερσωθεί και χρησιμοποιείται για την καλλιέργεια αγροτικών προϊόντων (Enviroplan, 2006). Ταυτόχρονα ο υγρότοπος δέχεται πιέσεις από την οικοδομική δραστηριότητα στην περίμετρό του και από την επέκταση των γειτονικών καλλιεργειών, αποτελούμενες κυρίως από αμπέλια και ελαιώνες (Enviroplan, 2006).

5.5.5. ΠΑΡΑΛΙΕΣ ΛΑΓΑΝΑ-ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ

Οι παραλίες και η παράκτια ζώνη Λαγανά – Καλαμακίου βρίσκονται περίπου στο κέντρο του Κόλπου (Εικόνα 5.14).

Εικόνα 5.14 Δορυφορική εικόνα Λαγανά-Καλαμακίου
Πηγή: <http://earth.google.com>

Η παραλία Καλαμακίου – Ανατολικού Λαγανά (Εικόνα 5.15) είναι η μεγαλύτερη παραλία ωτοκίας στον Κόλπο με μήκος 3,5 km και η διαχείρισή της αποτελεί πρόκληση, καθώς συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό λουόμενων τους καλοκαιρινούς μήνες και γειτονεύει με τους οικισμούς Λαγανά και Καλαμακίου όπου υπάρχει ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη και οικοδομική δραστηριότητα σε βάρος του οικοτόπου, ενώ παρατηρείται και κυκλοφορία μηχανοκίνητων οχημάτων σε ορισμένα σημεία της παραλίας του Λαγανά (Εικόνα 5.16). Ωστόσο, υπάρχει φύλαξη από το Φορέα και καταμέτρηση των επισκεπτών, καθώς και απαγόρευση παραμονής των λουόμενων μετά τις 7 μμ.

Επάνω στη παραλία και μέχρι βάθος 20–30 m, δεν παρουσιάζεται σχεδόν κανένα φυτικό είδος, δεδομένου ότι η ζώνη αυτή επηρεάζεται άμεσα από τα κύματα της θάλασσας, τα οποία με την επίδραση των νοτίων ανέμων εισχωρούν το χειμώνα αρκετά μέτρα μέσα στην ξηρά (Enviroplan, 2006). Αυτή τη γυμνή ζώνη, διαδέχεται, προς το εσωτερικό του νησιού, η περιοχή των αμμοθινών, η οποία φιλοξενεί μια ποικιλόμορφη χλωρίδα (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.15 Είσοδος στη παραλία Καλαμακίου (αριστερά) και η παραλία του Λαγανά (δεξιά)

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης ΕΘΠΖ, 2007

Εικόνα 5.16 Αριστερά η είσοδος στη παραλία του Λαγανά (καλοκαίρι 2008) και δεξιά η παραλία του Λαγανά (άνοιξη 2008)

Οι αμμοθίνες μεταξύ των οικισμών Λαγανά και Καλαμακίου, καλύπτουν έκταση 3 – 6 km² (μήκος 4 km και πλάτος 500 – 1000 m περίπου) (Εικόνα 5.17) (Enviroplan, 2006). Προς την ακτή, οι αμμοθίνες είναι χαμηλές, αλλά όσο προχωρούν προς το εσωτερικό του νησιού, το ύψος τους αυξάνει και φτάνει τα 5 m (Enviroplan, 2006).

Σύμφωνα με γενικές ενδείξεις, οι αμμοθίνες αυτές είναι το αποτέλεσμα της εναπόθεσης μιας νέας γενιάς (young generation) επάνω σε προηγούμενη γενιά αμμοθινών (old generation) που δημιουργήθηκε πρώτη, σε παλαιότερη γεωλογική περίοδο (Enviroplan, 2006). Σε περιοχές με εκτεταμένους σχηματισμούς αμμοθινών παρατηρούνται μικτές συνυπάρξεις βλάστησης αμμοδών περιοχών με την αμέσως ακολουθούσα βλάστηση φρυγανικών οικοσυστημάτων (Enviroplan, 2006). Τέτοιοι σχηματισμοί φαίνεται ότι είναι πολύ σημαντικοί για την υποστήριξη και σταθεροποίηση των αμμοδών λόφων από αιολικές και άλλες επιδράσεις (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.17 Αμμοθίνες στη παραλία Ανατολικού Λαγανά-Καλαμακίου (αριστερά) και σπίτι κτισμένο πάνω στη ζώνη των αμμοθινών της παραλίας

Εικόνα 5.18 Αριστερά μονοπάτι που οδηγεί στη πιο προστατευμένη παραλία ανατολικού Καλαμακίου και δεξιά η βλάστηση των αμμοθινών στη παραλία ανατολικού Καλαμακίου

Τα φυτά των αμμοθινών είναι χαρακτηριστικά των αμμόφιλων φυτοκοινωνιών και στην περιοχή απαντώνται τα είδη (Εικόνα 5.17, 5.18) (Enviroplan, 2006): *Cyperus capitatus*, *Chinophora spinosa*, *Eryngium maritimum*, *Euphorbia paralias*, *Juncus acutus*, *Medicago marina*, *Otanthus maritimus*, *Pancratium maritimum* (Εικόνα 5.19), *Polypogon maritimus*.

Η κατάσταση, ωστόσο των αμμόφιλων φυτοκοινωνιών του Λαγανά είναι άκρως ανησυχητική, καθώς σε όλα τα σημεία είναι εμφανείς οι καταστροφές που προέρχονται από ανθρώπινες δραστηριότητες (Εικόνα 5.16, 5.17) (περπάτημα πεζών, συλλογή φυτών από άγνοια, διέλευση τροχοφόρων, αμμοληψίες, διάνοιξη μονοπατιών, ισοπέδωση τμημάτων αμμοθινών, περιφράξεις και οικοδομικές εργασίες) (Enviroplan, 2006). Αποτέλεσμα είναι τα φυτά να παρουσιάζουν σημαντικές βλάβες (σπασμένοι βλαστοί, φύλλα και ταξιανθίες θαμμένα στην άμμο) και εμφανίζεται εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό

φυσικής αναγέννησης (Enviroplan, 2006). Επομένως, όλα τα φυτικά είδη των αμμοθινών θα πρέπει να θεωρηθούν κινδυνεύοντα, ενώ ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στο κρινάκι της θάλασσας (*Pancreatium maritimum*, Εικόνα 5.19) που εξαφανίζεται από πολλές περιοχές της χώρας μας στα οποία άλλοτε αφθονούσε (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.19 Προστασία των αμμοθινών στη παραλία ανατολικού Καλαμακίου με πασσάλους (αριστερά) και άτομα του είδους *Pancreatium maritimum* που υπάρχουν ακόμη στις αμμοθίνες του ανατολικού Καλαμακίου λόγω καλύτερης προστασίας (δεξιά)

5.5.6. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ

Σε ολόκληρη την ανατολική χερσόνησο (Βασιλικό) (Εικόνα 5.20), η δεσπόζουσα βλάστηση είναι φρυγανώδης (Enviroplan, 2006). Αυτή όμως διακόπτεται σε ορισμένα σημεία από «νησίδες» τυπικής υψηλής μακκίας και δάσος χαλεπίου πεύκης (Enviroplan, 2006). Η σύστασή της ποικίλλει, τα κοινά όμως είδη είναι τα εξής: *Quercus coccifera*, *Pistacia lentiscus*, *Coronilla emerus*, *Quercus ilex*, *Spratum junceum*, *Rosa sempervirens*, *Rubus ulmifolius* (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.20 Η ανατολική πλευρά του Κόλπου Λαγανά

Πηγή: <http://earth.google.com>

Σημαντική είναι η παρουσία σε ορισμένα σημεία ατόμων του *Quercus pybescens* η οποία είναι σπανιότατη στο νησί (Enviroplan, 2006). Κοντά στο άνω Βασιλικό, υπάρχει ένα θαυμάσιο μικρό δάσος χαλεπίου πεύκης, το οποίο δεν δείχνει να υπόκειται σε υποβάθμιση ή άλλη επήρεια ανθρωπογενών επιδράσεων (Enviroplan, 2006).

Στους λοφίσκους πάνω από τις παραλίες Σεκανίων και της Δάφνης λόγω πυρκαγιών, η βλάστηση αποτελείται από χαμηλά φρύγανα με υπολείμματα μακκίας, η οποία αν προστατευθεί θα ανακάμψει σχετικά γρήγορα (Enviroplan, 2006). Κυριότερα είδη της περιοχής είναι *Juniperus phoenicea*, *Myrtus communis*, *Ceratonia siliqua*, *Pistacea lentiscus*, *Arbutus unedo*, *Calycotome villosa* και *Phillyrea latifolia*.

Τα ίδια είδη μαζί με μερικά άτομα του *Pinus halepensis* συναντώνται και στο λόφο πάνω από την παραλία του Γέρακα (Enviroplan, 2006). Σημαντικό χλωρικό στοιχείο αποτελεί η ύπαρξη τεσσάρων ατόμων του *Pinus pinea* (κουκουναριά). Αν και παλαιότεροι συγγραφείς αναφέρουν την ύπαρξη μεγάλων πληθυσμών στο Νομό, οι τελευταίες καταγραφές θεωρούν το είδος εξαφανισμένο (Enviroplan, 2006).

5.5.6.1. Παραλία Δάφνης

Η παραλία της Δάφνης είναι η δεύτερη πιο σημαντική παραλία ωστοκίας με μήκος 850 m και γειτονεύει με το πυρήνα του ΕΘΠΖ, τη παραλία των Σεκανίων (Εικόνα 5.21).

Εικόνα 5.21 Η παραλία της Δάφνης (αριστερά) με τη γειτονική της παραλία (δεξιά) τον Απρίλιο του 2008

Δυστυχώς, η περιοχή αυτή δεν ξέφυγε από τις πιέσεις για τουριστική ανάπτυξη με αποτέλεσμα την ανέγερση αρκετών αυθαίρετων κτιρίων στο εσωτερικό της παραλίας (αναψυκτήρια, ταβέρνες), την αύξηση του αριθμού ομπρελών (Εικόνα 5.21, βελάκια 1, 2 και 3), τη δημιουργία γκαζόν (Εικόνα 5.22, βελάκι 4), καθώς και τη διαπλάτυνση του δρόμου πρόσβασης στη παραλία (Εικόνα 5.22, βελάκι 5) και τη κατασκευή δύο χώρων στάθμευσης (Εικόνα 5.23). Παρά τη προσπάθεια του Φορέα για επίτευξη συμφωνίας με τους ιδιοκτήτες των παράνομων κτιρίων, τα περισσότερα κτίρια λειτουργούν κανονικά τους καλοκαιρινούς μήνες. Παρόλα αυτά, η παραλία φυλάσσεται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους από το Φορέα.

Εικόνα 5.22 Σύγκριση φωτογραφιών των παράνομων κτισμάτων στη παραλία της Δάφνης μεταξύ καλοκαιριού 2007 (αριστερά) και 2008 (δεξιά). Οι αλλαγές επισημαίνονται με τα βελάκια δεξιά. Πηγή: Κουρής, 2008

Εικόνα 5.23 Οι τρεις χώροι στάθμευσης πάνω από τη παραλία της Δάφνης
Πηγή: Κουρής, 2008

5.5.6.2. Παραλία Σεκανίων

Η παραλία ωτοκίας των Σεκανίων βρίσκεται στα ανατολικά του κόλπου Λαγανά (Εικόνα 5.24) και αποτελεί το πυρήνα του ΕΘΠΖ, καθώς φιλοξενεί τη μεγαλύτερη πυκνότητα φωλιών χελώνας *Caretta caretta* στη Μεσόγειο με περίπου το 50% των φωλιών στο νησί. Οι αυξανόμενες πιέσεις από την ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη, ανάγκασαν τη WWF να αγοράσει τη γη γύρω από τη παραλία το 1997 προκειμένου να προστατευθεί ο πολύτιμος αυτός βιότοπος.

Εικόνα 5.24 Η παραλία φωτοκίας Σεκανίων
Πηγή: Κουρής, 2008

Έτσι, η παραλία αυτή τη στιγμή φυλάσσεται από το Φορέα Διαχείρισης του Πάρκου και δεν υπάρχει ανθρώπινη παρέμβαση ή πρόσβαση στη περιοχή από τη ξηρά. Το μόνο πρόβλημα που εντοπίζεται είναι τα παράπονα για μη φύλαξη της παραλίας όπως καταγγέλλει η MEDASSET, καθώς και η ύπαρξη μεγάλου αριθμού γλάρων πιθανώς εξαιτίας του ΧΥΤΑ που βρίσκεται σε γειτονική περιοχή, οι οποίοι τρέφονται ενίοτε με τα εκκολαπτόμενα αυγά (Εικόνα 5.25).

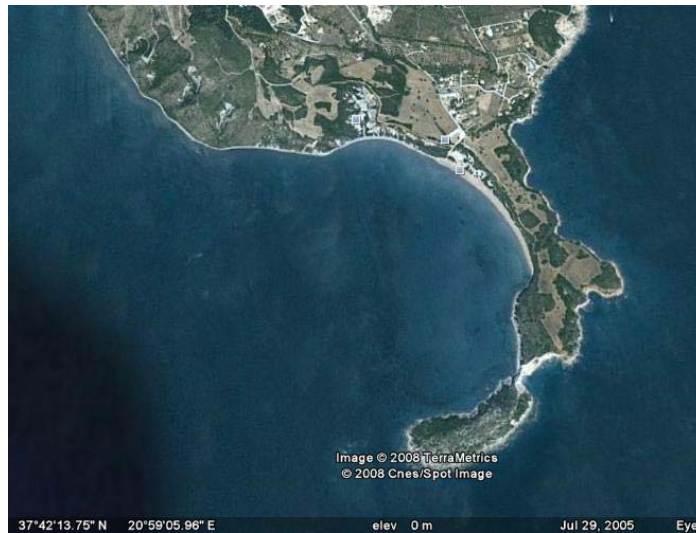

Εικόνα 5.25 Οι γλάρροι (δεξιά) στη παραλία των Σεκανίων
Πηγή: Κουρής, 2008

5.5.6.3. Παραλία Γέρακα

Η παραλία του Γέρακα έχει μήκος 600 m και βρίσκεται στο άκρο της ανατολικής χερσονήσου του Κόλπου Λαγανά (Εικόνα 5.26). Λόγω του ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της περιοχής: γεωλογικοί σχηματισμοί ιδιαίτερου ενδιαφέροντος (Εικόνα 5.27),

μορφολογία της περιοχής, ποιότητα της άμμου κ.ά.), η παραλία του Γέρακα αποτελεί πόλο έλξης υψηλού ποσοστού τουριστών που επισκέπτονται το νησί, ωστόσο η πρόσβαση στη παραλία επιτρέπεται μόνο σε πεζούς και είναι ελεγχόμενη, καθώς η παραλία φυλάσσεται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με αποτέλεσμα να είναι από τις καλύτερα διατηρημένες και προστατευμένες παραλίες του Πάρκου.

Εικόνα 5.26 Δορυφορική λήψη της παραλίας Γέρακα στην ανατολική χερσόνησο του Κόλπου Λαγονά
Πηγή: <http://earth.google.com>

Εικόνα 5.27 Η παραλία του Γέρακα τον Απρίλιο του 2008 (αριστερά) και τον Αύγουστο του 2008 (δεξιά)

Ο Φορέας του Πάρκου έχει κατασκευάσει μια ξύλινη εξέδρα πρόσβασης στη παραλία (Εικόνα 5.28), προσπαθώντας με το τρόπο αυτό επιτυχώς να αποτρέψουν τη διάβρωση από την οποία απειλείται η περιοχή λόγω της χαλαρότητας των αργιλικών πετρωμάτων.

Εικόνα 5.28 Ξύλινη εξέδρα πρόσβασης στη παραλία του Γέρακα (αριστερά) και οι ιδιαίτεροι γεωλογικοί σχηματισμοί της παραλίας (δεξιά)

5.5.7. ΘΑΛΑΣΣΙΟΙ ΟΙΚΟΤΟΠΟΙ

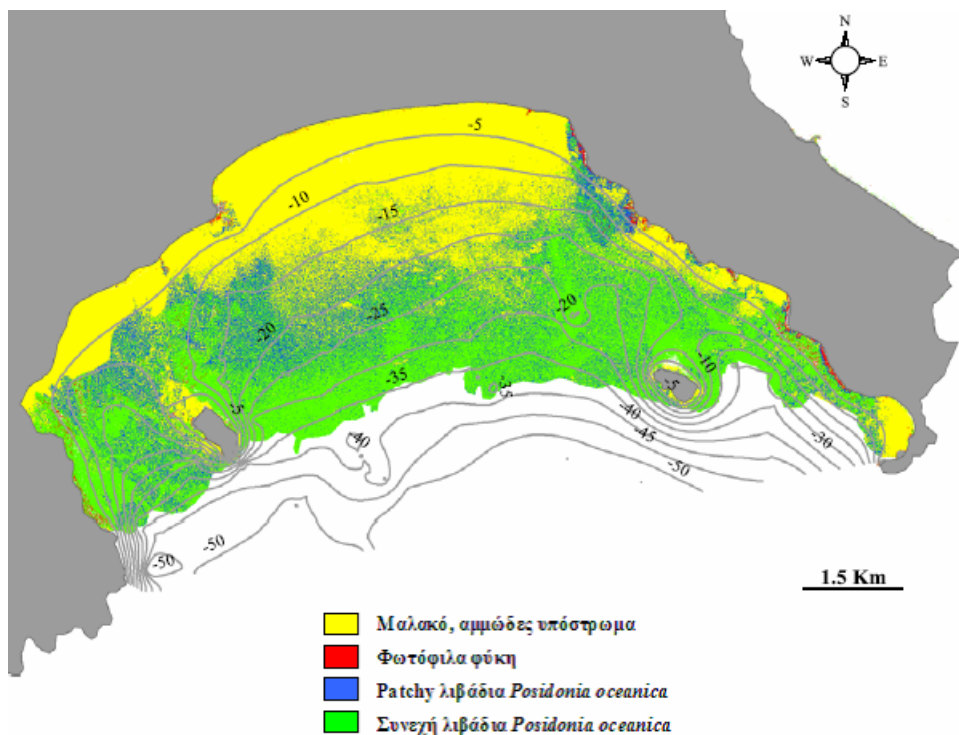
Σημαντικό στοιχείο του θαλάσσιου περιβάλλοντος του ΕΘΠΖ είναι τα υποθαλάσσια λιβάδια του Αγγειόσπερμου φυτού *Posidonia oceanica* (Εικόνα 5.29) που αποτελούν κύριο βενθικό οικοσύστημα του μαλακού υποστρώματος της υποπαραλιακής ζώνης της Μεσογείου (Γερακάρης και Παναγιωτίδης, 2006) και ευδοκιμούν στη περιοχή του Κόλπου, καθώς κοκκομετρικές αναλύσεις που έγιναν στη περιοχή αποδεικνύουν την ύπαρξη λεπτής και πολύ λεπτής άμμου σε όλο το μήκος της ακτογραμμής μέχρι και σε βάθος 2 m, υπόστρωμα το οποίο ευνοεί την ύπαρξη του είδους αυτού (Enviroplan, 2006).

Εικόνα 5.29 *P. oceanica* στο βυθό του Α. Σώστη Λαγανά
Πηγή: Τσιαμής, 2008

Τα λιβάδια του *P. oceanica* μειώνουν την κινητική ενέργεια του νερού, σαν φυσικό φράγμα, και προστατεύουν άμεσα την ακτογραμμή, ενώ παράλληλα προσφέρουν ενδιαίτημα σε πλήθος οργανισμών και συμβάλλουν σημαντικά στην διατήρηση της βιοποικιλότητας (Γερακάρης και Παναγιωτίδης, 2006). Πιο συγκεκριμένα, στην περιοχή του Λαγανά, η παρουσία των λιβαδιών του *Posidonia oceanica* είναι καθοριστική, καθώς προσφέρουν ενδιαίτημα, τροφή και καταφύγιο στις χελώνες και κυρίως, προστατεύουν τις ακτές φωλεοποίησης από την διάβρωση (Γερακάρης και Παναγιωτίδης, 2006).

Στον κόλπο του Λαγανά κυριαρχούν τα υποθαλάσσια λιβάδια του *Posidonia oceanica* από την επιφάνεια μέχρι το βάθος περίπου των -30m (Εικόνα 5.30) (Γερακάρης και Παναγιωτίδης, 2006). Σε ότι αφορά στην δομή του πυθμένα, στην βορειοανατολική πλευρά μία μεγάλη έκταση μαλακού υποστρώματος καλύπτει τον πυθμένα μέχρι το βάθος των -20m, ενώ στη νοτιοανατολική και βορειοδυτική πλευρά του κόλπου, απαντώνται βραχώδεις ακτές αποικισμένες από φωτόφιλα φύκη (Γερακάρης και Παναγιωτίδης, 2006) (Εικόνα 5.30).

Εικόνα 5.30 Χάρτης με τα κύρια χαρακτηριστικά του κόλπου Λαγανά
 Πηγή: Pasqualini et. al., 2005 σε Γερακάρη και Παναγιωτίδη, 2006

Από πρόσφατη μελέτη του ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε. (Γερακάρης και Παναγιωτίδης, 2006) αλλά και παλαιότερες μελέτες, φαίνεται ότι το υποθαλάσσιο λιβάδι του Κόλπου Λαγανά

παραμένει σε πολύ καλή κατάσταση, η κατανομή του αντανακλά τα φυσικά χαρακτηριστικά του κόλπου (ολιγοτροφικές συνθήκες, υψηλός υδροδυναμισμός κ.λ.π.), ενώ δεν υπάρχουν ενδείξεις ανθρωπογενών επιπτώσεων.

Ωστόσο, η υπεραλίευση των απομακρυσμένων από την ακτή αλιευτικών πεδίων και η αύξηση του κόστους των καυσίμων και της συντήρησης των μεγάλων αλιευτικών σκαφών, οδήγησε σταδιακά την αλιεία αυτού του είδους σε ρηχότερες περιοχές και συνήθως εκεί όπου υπάρχουν τα πλούσια λιβάδια των αγγειοσπέρμων τα οποία και καταστρέφονται, με αποτέλεσμα να φτωχαίνουν πλέον και οι ρηχές περιοχές (Enviroplan, 2006). Έτσι έχει παγιωθεί μια μόνιμη σύγκρουση ανάμεσα στους παράκτιους ψαράδες και τους "τρατάρηδες", σε βάρος πάντοτε των πρώτων. Στον κόλπο Λαγανά απαγορεύονται οι μηχανότρατες από το ακρωτήριο Μαραθιά μέχρι και το ακρωτήριο του Γέρακα (Enviroplan, 2006). Παρόλα αυτά, είναι κοινά γνωστό ότι κατά τους χειμερινούς μήνες τουλάχιστον μία τράτα ψαρεύει παράνομα μέσα στον κόλπο (Enviroplan, 2006).

Τέλος, η πρόσφατη μελέτη στο Κόλπο από το ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε., καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η περιοχή του κόλπου του Λαγανά και ιδιαίτερα το Ακρωτήριο Κερί χαρακτηρίζεται από πλούσια υποθαλάσσια βλάστηση που πιθανότατα παραμένει αδιατάρακτη έως σήμερα από τυχόν ανθρώπινες επιδράσεις (Γερακάρης και Παναγιωτίδης, 2006). Το γεγονός αυτό καθιστά την περιοχή εξαιρετικού ενδιαφέροντος σε ότι αφορά τη θαλάσσια χλωρίδα (Γερακάρης και Παναγιωτίδης, 2006).

5.6. ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

5.6.1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Εξέλιξη πληθυσμού

Στην αρχή της δεύτερης χιλιετίας, ο πληθυσμός της Ζακύνθου ήταν σημαντικά μικρότερος από τον σημερινό και δεν θα πρέπει να ξεπερνούσε κάποιες εκατοντάδες αφού οι πολιτειακές συνθήκες εκείνης της περιόδου ήταν ασταθείς και δύσκολες με συνεχείς εναλλαγές δυναστών, και πειρατικές επιδρομές (Enviroplan, 2006). Οι σταυροφορίες στη συνέχεια, η Νορμανδική κατάκτηση και οι αλληπάλληλες πολιτειακές μεταβολές της ταραγμένης εκείνης περιόδου που επηρέασαν όλο το Μεσογειακό περίγυρο, οδήγησαν και σε μετακινήσεις πληθυσμών με επακόλουθο τη πληθυσμιακή, κοινωνική και οικονομική διαφοροποίηση των κατοίκων και της Ζακύνθου (Enviroplan, 2006).

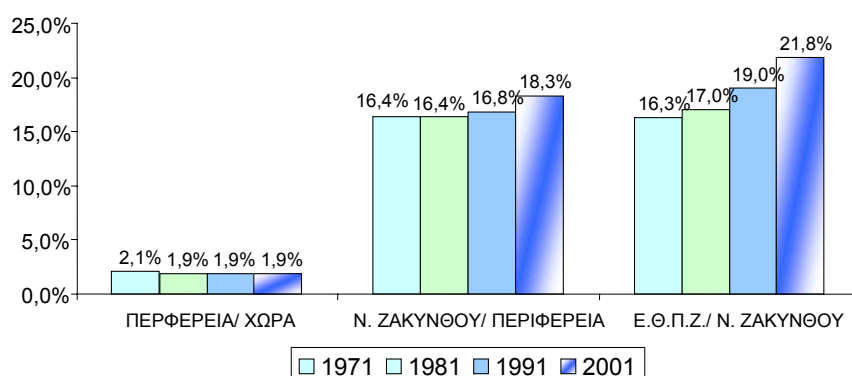
Η σημαντικότερη όμως μεταβολή άρχισε με την εγκατάσταση και εδραίωση της Ενετικής κυριαρχίας στα μέσα περίπου του 15ου αιώνα, όπου η αύξηση του πληθυσμού ειδικότερα στην ύπαιθρο χώρα του νησιού, με την ενθάρρυνση των Ενετών, είχε σαν επακόλουθο και τη δραματική αύξηση των καλλιεργειών (Enviroplan, 2006). Σταδιακά οι νέοι κάτοικοι εκχέρσωσαν όλο σχεδόν το πεδινό τμήμα του νησιού (ΝΑ Ζάκυνθος), επεκτείνοντας τις καλλιέργειες για να καλύψουν τις ανάγκες ενός μεγάλου πλέον πληθυσμού (Enviroplan, 2006). Η Λίμνη Μάκρη (πεδιάδα Λαγανά) άρχισε να περιορίζεται και η ιστορική και μοναδική περιοχή των “Κήπων” μεταβλήθηκε από έλος σε μια από τις πλέον παραγωγικές εκτάσεις του νησιού (Enviroplan, 2006).

Κατά τον 20^ο αιώνα και συγκεκριμένα στις μεταπολεμικές δεκαετίες, η δημογραφική κατάρρευση που είχε επικρατήσει σε όλη τη χώρα, άγγιξε και τα Ιόνια Νησιά (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η τάση αυτή εντάθηκε με τους σεισμούς που έπληξαν την περιοχή το 1953 και έτσι κατέρρευσε η παραγωγική βάση τόσο στον πρωτογενή όσο και στο δευτερογενή τομέα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στις τελευταίες, όμως, δεκαετίες παρουσιάστηκε μία ανάκαμψη, που κυρίως αφορά το Ν. Ζακύνθου (19,84%) με μια θεαματική αύξηση που από -0,57% κατέληξε στο 19,84%, ποσοστό μεγαλύτερο του αντίστοιχου μέσου όρου της χώρας (6,87%) και της Περιφέρειας (9,94%) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Στοιχεία από μελέτη (Ο.Τ.Ο.Μ.Ε, 1976 σε Φορέα Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007) σχετικά με τη δημογραφική εξέλιξη των οικισμών της Ζακύνθου κατά την περίοδο 1951-71 δείχνουν ότι ο πληθυσμός του νησιού παρουσίασε σημαντική μείωση έως και 36%. Οι κυριότεροι παράγοντες που συντέλεσαν στη μετακίνηση του πληθυσμού εκείνη την περίοδο θα πρέπει να αναζητηθούν σε οικονομικά αίτια. Η μετανάστευση προς την υπόλοιπη χώρα και το εξωτερικό παρουσίασε έξαρση την περίοδο αυτή και επέφερε την άμεση μείωση του πληθυσμού, αλλά και τη μείωση της φυσικής αύξησης.

Κατά την περίοδο 1971-2001 παρουσιάζεται σταδιακή αύξηση του πληθυσμού των οικισμών της περιοχής μελέτης (Σχήμα 5.1) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Αν εξαιρέσουμε το Δημοτικό Διαμέρισμα Κερίου που παρουσιάζει μια σταθεροποιητική τάση, οι υπόλοιποι οικισμοί σημειώνουν την τελευταία δεκαετία αύξηση που φτάνει το 90% (Δ.Δ Καλαμακίου) και οφείλεται κυρίως στην έκρηξη της τουριστικής ανάπτυξης με τη κατασκευή του Αεροδρομίου στο νησί τη δεκαετία του '70 (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Δείκτες & Εξέλιξη Πληθυσμού 1971-2001

Σχήμα 5.1 Η εξέλιξη του πληθυσμού της χώρας, της Ζακύνθου και της περιοχής μελέτης σε τρεις δεκαετίες 1971-81, 81-91 και 91-2001 *Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007*

Από στοιχεία της απογραφής του έτους 2001 απεικονίζεται η σημερινή κατάσταση στο ΕΘΠΖ (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

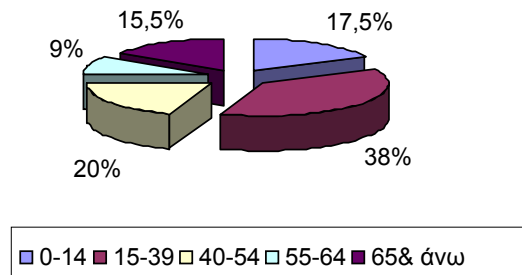
- Οι μεγαλύτεροι οικισμοί από άποψη πληθυσμού Αμπελόκηποι, Μουζάκι και Παντοκράτορας βρίσκονται στον άξονα Ζακύνθου-Λιθακιάς. Στους οικισμούς αυτούς διαμένει ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού του νησιού γεγονός που οφείλεται στην καλή σύνδεση με την πρωτεύουσα αλλά και στην προσφορά δυνατοτήτων απασχόλησης.
- Στους παραλιακούς οικισμούς Καλαμάκι-Λαγανάς ο μόνιμος πληθυσμός είναι 550-660 κάτοικοι, αριθμός πολύ μικρός σε σχέση με την έκταση που καταλαμβάνει το δομημένο περιβάλλον.

Ο μέσος όρος της περιοχής του Ε.Θ.Π.Ζ ανέρχεται σε 112 κατ./km² (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Ηλικιακή κατανομή πληθυσμού

Όσον αφορά στις ηλικίες των κατοίκων της περιοχής μελέτης, προκύπτει ότι σε όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα η ηλικιακή ομάδα 15-39 ετών κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού κάθε Δ.Δ. (Σχήμα 5.2) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Δεύτερη ηλικιακή ομάδα είναι η κατηγορία 40-54 ετών με εξαίρεση τα Δ.Δ. Αργασίου και Αμπελοκήπων στα οποία 2η κατηγορία είναι η ομάδα 0-14 ετών, ενώ στο Δ.Δ. Κερίου δεύτερη είναι η κατηγορία 65 ετών και άνω (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

**Ποσοστιαία Κατανομή πληθυσμού κατά ηλικίες
στο Ε.Θ.Π.Ζ.**

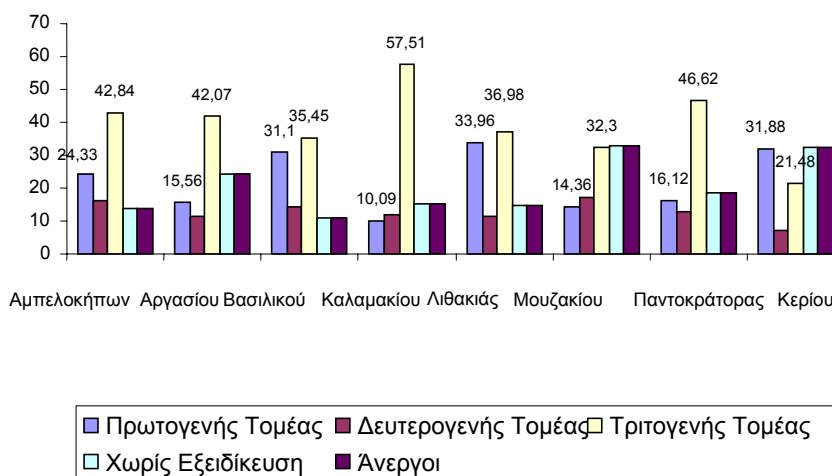
Σχήμα 5.2 Πίτα με τη ποσοστιαία ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού μέσα στο ΕΘΠΖ Πηγή: Φορέας Διαχείρισης, 2007

Απασχόληση - Οικονομία

Στην οικονομία η ευρύτερη περιοχή μελέτης ακολούθησε την ίδια πορεία με σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές τα τελευταία 20-25 χρόνια (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Πιο χαρακτηριστική μεταβολή είναι η μετάβαση από μια αγροτική οικονομία παραδοσιακού τύπου σε μία οικονομία με κυρίαρχο τον τομέα των υπηρεσιών, κυρίως εκείνων που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την ανάπτυξη του τουρισμού (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η μείωση της σχετικής σπουδαιότητας του πρωτογενή τομέα συνεχίζεται, ενώ συρρικνώθηκε σημαντικά και ο τομέας της μεταποίησης. Από τα στοιχεία της Απογραφής Γεωργίας - Κτηνοτροφίας του 1999/2000 φαίνεται ότι έχει συντελεστεί η γεωργική "έξοδος" και ο πρωτογενής τομέας εμφανίζεται να κατέχει ακόμα κυρίαρχη θέση στην οικονομία της Ζακύνθου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στη περιοχή μελέτης, η ανάλυση της οικονομικής φυσιολογίας στηρίζεται στα στοιχεία του ενεργού πληθυσμού - απασχόλησης, ΑΕΠ και επενδύσεων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός, σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ του 2001 υπολογίζεται σε 3880 άτομα περίπου, ενώ σύμφωνα με τα στοιχεία του 1991 ήταν μόλις 2320 άτομα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ο κλάδος των απασχολουμένων στη γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, παρουσίασε σε επίπεδο περιοχής του Ε.Θ.Π.Ζ σε ελάχιστες περιπτώσεις αύξηση και μάλιστα σε πολύ υψηλά ποσοστά -μονοκαλλιεργητές ειδικευμένους σε μια ετήσια καλλιέργεια- ενώ στα περισσότερα άλλους τομείς της γεωργίας, κτηνοτροφίας, αλιείας παρουσίασε μείωση (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

**Ποσοστιαία Κατανομή του οικονομικώς Ενεργού
Πληθυσμού στο Ε.Θ.Π.Ζ.**

Σχήμα 5.3 Πίνα με τη ποσοστιαία κατανομή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στο ΕΘΠΖ ανά οικονομικό τομέα απασχόλησης Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Γενικά, η περιοχή μελέτης συγκρινόμενη με το νομό και την περιφέρεια ακολουθεί το γενικό κανόνα της μείωσης της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα και της σημαντικής αύξησης του τριτογενούς, ως αποτέλεσμα της ανάπτυξης του τουρισμού (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ανεξάρτητα πάντως από τα στατιστικά στοιχεία που σαφώς προσδιορίζουν μια κατάσταση στον τομέα της απασχόλησης, το βασικό χαρακτηριστικό της είναι η πολύ-απασχόληση του αγροτικού πληθυσμού, αποτέλεσμα του σημαντικού οικονομικού και κοινωνικού μετασχηματισμού των αγροτικών περιοχών, αλλά και της εποχικότητας της γεωργικής παραγωγής (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Έτσι, η επιλογή των αγροτών δεν είναι γνωστή και ούτε βέβαια τα κριτήρια που τον οδηγούν σε μια συγκεκριμένη επιλογή (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ωστόσο το σίγουρο είναι ότι οι περισσότεροι που δηλώνουν γεωργοί δεν δηλώνουν και τη δεύτερη απασχόληση τους που είναι ο τουρισμός, ενώ είναι πολύ λιγότεροι εκείνοι που ενώ δηλώνουν ως επάγγελμα κάποιο άλλο πλην του γεωργού, ασχολούνται ταυτόχρονα και με τη γεωργία (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Επομένως η απασχόληση στον τριτογενή τομέα και κυρίως στον τουρισμό είναι σαφώς μεγαλύτερη από τη δηλωμένη (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η διαπίστωση αυτή κυρίως ανάγεται στο ότι σε περιοχές με ευνοϊκές γεωργικές διαρθρώσεις, όπως η περιοχή μελέτης, η πολύ-απασχόληση αποτελεί άλλοτε περισσότερο

επιλογή παρά ανάγκη κι άλλοτε αποκλειστικά ανάγκη έναντι των χαμηλών γεωργικών εισοδημάτων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Μορφωτικό επίπεδο

Ποσοστό 5,0% κατέχει στη περιοχή του ΕΘΠΖ, το πτυχίο ΑΕΙ ή ΤΕΙ με αντίστοιχο επίπεδο για τη χώρα 11,3% (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Το 1991 οι πτυχιούχοι Ανώτερης και Ανώτατης Εκπαίδευσης ανέρχονταν στο 3,0%, ενώ για τη χώρα το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 6,2%. Γενικότερα διαπιστώνεται ότι (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Στα χαμηλότερα Επίπεδα Εκπαίδευσης (απόφοιτοι δημοτικού, απόφοιτοι γυμνασίου), η περιοχή του ΕΘΠΖ έχει υψηλότερα ποσοστά (57,7% έναντι 43,7%) σε σχέση με τα αντίστοιχα της χώρας.

5.6.2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

5.6.2.1. Πρωτογενής Τομέας

Γεωργική Δραστηριότητα

Η οικονομική ζωή της Ζακύνθου είχε ανέκαθεν αγροτικό χαρακτήρα, αφού η γεωμορφολογία ευνόησε τις κλασικές μορφές αγροτικής εκμετάλλευσης με κύριους άξονες τη γεωργία και τη κτηνοτροφία λιγότερο, ενώ η αλιεία δεν είχε ανθίσει ποτέ ιδιαίτερα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Η παρατηρούμενη αύξηση των μονοκαλλιεργητών γεωργών έναντι των πολυκαλλιεργητών, δείχνει ότι η γεωργική γη γενικά εγκαταλείπεται και οι αγρότες περιορίζονται σε μία μορφή καλλιέργειας, την πλέον προσοδοφόρα ή αυτή που απαιτεί το λιγότερο χρόνο απασχόλησης, ώστε να είναι δυνατή η πολύ-απασχόληση, δηλαδή η παράλληλη απασχόληση με τον τουρισμό (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Σύμφωνα με στοιχεία της Ειδική Περιβαλλοντικής Μελέτης (Ε.Π.Μ) για το χαρακτηρισμό του Ε.Θ.Π.Ζ, το χερσαίο τμήμα του πάρκου και η Περιφερειακή του Ζώνη καταλαμβάνουν έκταση 45,4 km², η οποία αντιστοιχεί στο 11,2% της συνολικής έκτασης της Ζακύνθου και από αυτήν (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Η γεωργική γη καταλαμβάνει έκταση 24,54 km² (ποσοστό 54,05% της περιοχής του Πάρκου)

- Οι θαμνότοποι / βοσκότοποι καταλαμβάνουν έκταση 15,78 km² (ποσοστό 34,76% της περιοχής του Πάρκου)
- Οι δασικές εκτάσεις, επιφάνεια 2,34 km² (ποσοστό 5,1 % της περιοχής του Πάρκου)
- Οι εκτάσεις που καλύπτονται από ύδατα καταλαμβάνουν έκταση 1,38 km² (συμπεριλαμβάνεται και ο υγρότοπος Κερίου)

Τα αντίστοιχα μεγέθη για το νομό Ζακύνθου είναι (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Γεωργική γη ποσοστό 40,4%
- Βοσκότοποι 34,6%
- Δάση 18,3%

Από τη σύγκριση των ποσοστών αυτών φαίνεται ότι η κατανομή των εκτάσεων της περιοχής του Πάρκου αντιστοιχεί στη μέση κατάσταση της Ζακύνθου, εξαιρουμένης της περίπτωσης των δασικών εκτάσεων, οι οποίες σε ποσοστό μεγαλύτερο του 85% εντοπίζονται στην ορεινή Ζάκυνθο (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Για το σύνολο του νομού, η αγροτική δραστηριότητα αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος και για τον λόγο αυτό, παρά την αλματώδη άνοδο του τουρισμού κατά τη τελευταία εικοσιπενταετία, αποτελεί δραστηριότητα παραδοσιακή και παράλληλα δυναμική, η οποία ουδέποτε εγκαταλείφθηκε εντελώς (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Για το λόγο αυτό και με βάση τη κατανομή των εκτάσεων και την υψηλή συμμετοχή του γεωργικού εισοδήματος στο Α.Ε.Π., προσδίδεται στη χερσαία περιοχή του Ε.Θ.Π.Ζ. ο αγροτικός χαρακτήρας (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Σύμφωνα με στοιχεία της Δ/σης Αγροτικής Ανάπτυξης Ν.Α. Ζακύνθου οι καλλιεργούμενες εκτάσεις στο σύνολο του Πάρκου (Ε.Θ.Π.Ζ. και Περιφερειακή Ζώνη) περιλαμβάνουν (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Ελαιοκαλλιέργεια (19350 στρέμματα)
- Καλλιέργειες οινοποιήσιμων αμπελιών –Κορινθιακής σταφίδας (1360 στρέμματα)
- Καλλιέργειες κηπευτικών (οι εκτάσεις τους και τα καλλιεργούμενα είδη ποικίλουν από έτος σε έτος)

Έτσι, η ελαιοκαλλιέργεια αποτελεί το κύριο είδος καλλιέργειας στο Πάρκο, ενώ ο μέσος όρος έκτασης ανά παραγωγό στη περιοχή του Πάρκου είναι 16 στρέμματα και η μέση πυκνότητα φύτευσης 155,6 δένδρα/ha (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στο σύνολο των εκτάσεων του Πάρκου η ελαιοκαλλιέργεια ασκείται παραδοσιακά με τα χαρακτηριστικά της συμβατικής γεωργίας και χαρακτηρίζεται κύρια από την αλόγιστη

χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων, ρυθμιστικών ουσιών και λιπασμάτων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η υπερβολή αυτή μειώνει αισθητά το ήδη υποβαθμισμένο οικονομικό αποτέλεσμα, επιβαρύνοντας υπέρμετρα το περιβάλλον στη περιοχή, εξαντλώντας και υποβαθμίζοντας τους φυσικούς πόρους, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι προς το παρόν τουλάχιστον, το αποτέλεσμα δεν είναι αναστρέψιμο (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Παρά την ανάπτυξη του τουρισμού, κατά τη τελευταία 25ετία, οι γεωργικές καλλιέργειες στο ΕΘΠΖ δεν παρουσίασαν μεγάλη μείωση (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Σύμφωνα με τα στοιχεία του Μητρώου Αγροτών και Αγροτικών εκμεταλλεύσεων (1998) στα δημοτικά διαμερίσματα της περιοχής μελέτης δραστηριοποιούνται 1976 γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Κτηνοτροφική Δραστηριότητα

Η Κτηνοτροφία στο Νομό δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη, ενώ σε όλα τα διαμερίσματα όπως και σε αυτά της περιοχής μελέτης η κτηνοτροφία έχει αναπτυχθεί κυρίως σε επίπεδο οικόσιτων ζώων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τα ζώα που εκτρέφονται είναι κυρίως πρόβατα, αίγες και δευτερευόντως βοοειδή, κουνέλια και όρνιθες (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τα παραγόμενα κτηνοτροφικά προϊόντα είναι το γάλα, το κρέας, το σκληρό τυρί (λαδοτύρι) και τα αυγά.

Σύμφωνα με στοιχεία της Δ/σης Γεωργίας, εντός της περιοχής του ΕΘΠΖ δραστηριοποιούνται 94 κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις με κατεύθυνση την αιγοπροβατοτροφία, ενώ στο σύνολο της ευρύτερης περιοχής των Δημοτικών Διαμερισμάτων ο αριθμός τους ανέρχεται σε 118 (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Θεσμοθετημένοι βοσκότοποι δεν υπάρχουν, αλλά τα κοπάδια των προβάτων εκτρέφονται σε συγκεκριμένα χορτολίβαδα της περιοχής (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Οι αριθμοί των ζώων που εκτρέφονται δεν δείχνουν κάποιες συγκεκριμένες τάσεις μείωσης ή αύξησης (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Αυτό πιθανά να οφείλεται στο ότι ένας μεγάλος αριθμός από αυτά είναι οικόσιτα και διαχρονικά αυξάνεται ή μειώνεται με μικρή τάξη μεγέθους, η οποία δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για εξαγωγή συμπερασμάτων για την ενασχόληση στον πρωτογενή τομέα και τις χρήσεις γης (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Με βάση υπολογισμούς Βοσκοϊκανότητας / Βοσκοφόρτωσης (8μηνη διατροφή), φαίνεται ότι η Βοσκοφόρτωσης είναι μεγαλύτερη της Βοσκοϊκανότητας στη περιοχή του Πάρκου και επομένως για να μην υπάρξει πρόβλημα υποβάθμισης των βοσκοτόπων, το

ζωικό κεφάλαιο που υπάρχει στο ΕΘΠΖ θα πρέπει να βόσκει για μικρότερο χρονικό διάστημα στους βοσκότοπους και τον υπόλοιπο χρόνο να τρέφεται με ζωοτροφές (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Προκειμένου, επίσης, να διατηρηθεί το μέγεθος του ζωικού κεφαλαίου ως έχει και επιπλέον να αυξηθεί, πρέπει να βελτιωθεί η βοσκοϊκανότητα των βοσκοτόπων που επιτυγχάνεται με τη λήψη των κατάλληλων μέτρων (π.χ. μείωση του χρόνου βόσκησης και αύξηση κατανάλωσης ζωοτροφών, βελτίωση στη σύνθεση της βλάστησης των φυσικών βοσκοτόπων κ.τ.λ.) και την εφαρμογή ορθολογικού συστήματος βόσκησης (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Οι κτηνοτροφικές μονάδες στη περιοχή του Πάρκου που διαθέτουν άδειες λειτουργίας είναι μόνο τέσσερις, και είναι οι ακόλουθες (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Βασιλικός : Χοιροστάσιο – Βουστάσιο (1986)
- Καλαμάκι : Βουστάσιο (2001)
- Μουζάκι : Βουστάσιο (1998)
- Αμπελόκηποι : Βουστάσιο – Ποιμνιοστάσιο (2003)

Σύμφωνα με στοιχεία του Μελισσοκομικού Μητρώου της Δ/σης Γεωργίας (2002-2004) στο νομό είναι καταγεγραμμένοι 106 μελισσοκόμοι (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τα μελισσοσμήνη είναι 6000 περίπου, ενώ η μέση παραγωγή μελιού αγγίζει τους 66 tn (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στην περιοχή του ΕΘΠΖ δραστηριοποιούνται 14 Μελισσοκόμοι εγγεγραμμένοι στο μητρώο και ενδέχεται τα μεγέθη να είναι λίγο αυξημένα λόγω ύπαρξης μελισσοκόμων μη εγγεγραμμένων στο Μητρώο (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Σε σχέση με το ζωικό κεφάλαιο πρέπει να τονίσουμε ότι το *πρόβατο Ζακύνθου* διαφέρει σημαντικά από τα άλλα Ελληνικά πρόβατα και για το λόγο αυτό συμπεριλαμβάνεται στις αυτόχθονες φυλές με επισφαλή βαθμό κινδύνου εξαφάνισης (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Από τα κυριότερα κτηνοτροφικά προϊόντα στην περιοχή αλλά και σε ολόκληρο το νησί είναι το Λαδοτύρι Ζακύνθου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Το προϊόν είναι παραδοσιακό, χαρακτηριστικό της Ζακύνθου και γνωστό σε πολλές αγορές εκτός της τοπικής (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Αλιεία

Η αλιεία που αποτελεί έναν από τους νευραλγικούς και αρκετά προσοδοφόρους κλάδους του πρωτογενούς τομέα στα Ιόνια δεν έχει αξιοποιηθεί κατάλληλα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Όσον αφορά την παράκτια αλιεία οι απασχολούμενοι επαγγελματίες αλιείς αποτελούν ένα πολύ μικρό ποσοστό επί του συνόλου του ενεργού πληθυσμού (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Πρόκειται για 541 επαγγελματίες αλιείς, ενώ οι ερασιτέχνες είναι 3150. Κατά αντιστοιχία είναι πολύ μικρός και ο αριθμός των αλιευτικών σκαφών, όπως και οι αλιευθείσες ποσότητες (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Οι ποσότητες δε αυτές και γενικά η εικόνα της παράκτιας, αλλά και της μέσης αλιείας είναι πολύ υποτονική έναντι των έργων υποδομής που κατασκευάζονται ή είναι υπό κατασκευή και συγκεκριμένα των αλιευτικών καταφυγίων που είχαν ενταχθεί στο ΠΕΠ 1 και ΠΕΠ 2 (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Και ενώ η ελληνική πλευρά ελάχιστα έχει αξιοποιήσει τους πλούσιους θαλάσσιους πόρους, τα ιταλικά αλιευτικά έχουν έντονη παρουσία (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Η Ζάκυνθος διαθέτει τεράστιο αλιευτικό πλούτο. Ειδικότερα, η θαλάσσια περιοχή της Λίμνης Κερίου που βρίσκεται στην ΝΔ πλευρά της Ζακύνθου της οποίας οι ακτές αποτελούνται από απόκρημνα βράχια, διαθέτει πολλά βαθύβια ψάρια (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η εκμετάλλευση του ενάλιου πλούτου δεν είναι εντατική επειδή τα υπάρχοντα αλιευτικά σκάφη είναι μικρής αλιευτικής ικανότητας και ασφάλειας (παλαιά, πολυχρησιμοποιημένα σκάφη) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Δεν πρέπει να αγνοηθεί όμως ο ανταγωνισμός από τους ερασιτέχνες, που διαθέτουν σκάφη οργανωμένα, όπως και τα επαγγελματικά (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στην περιοχή του Ε.Θ.Π.Ζ., κατά το παρελθόν, ψάρευαν πολλά Ιταλικά αλιευτικά σκάφη (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Στο νομό Ζακύνθου δραστηριοποιούνται 188 επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη εκ των οποίων, το ένα είναι ΓΡΙ ΓΡΙ-ΤΡΑΤΑ, τα δύο είναι ΓΡΙ ΓΡΙ ΝΥΧΤΑΣ και ένα ΜΗΧΑΝΟΤΡΑΤΑ – ΓΡΙ ΓΡΙ (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τα σκάφη αυτά είναι σκάφη Μέσης Αλιείας με δυναμικά εργαλεία και ελλιμενίζονται στο Λιμάνι της Ζακύνθου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ακόμη πέντε αλιευτικά σκάφη έχουν επαγγελματική άδεια αλιείας με Τράτα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Επίσης πρέπει να αναφερθεί ότι στη περιοχή της Ζακύνθου δραστηριοποιούνται και 700 περίπου σκάφη ερασιτεχνικής αλιείας. Στην περιοχή του Πάρκου και γενικότερα της Ζακύνθου δεν δραστηριοποιούνται μονάδες μεταποίησης της αλιευτικής παραγωγής, ενώ ιχθυοκαλλιέργειες δεν υπάρχουν στο νησί (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Τα σκάφη Μέσης Αλιείας και οι τέσσερις από τις πέντε Τράτες διαθέτουν τα αλιεύματα τους στο Λιμάνι της Ζακύνθου, που είναι και η κύρια αγορά διάθεσης των αλιευμάτων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στα υπόλοιπα αλιευτικά καταφύγια του νησιού, γίνεται διάθεση των αλιευμάτων κυρίως στη τοπική αγορά και σε παραθαλάσσια τουριστικά κέντρα εστίασης, όπου κατά τη τουριστική περίοδο οι ανάγκες για αλιεύματα είναι μεγάλη (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Μεγάλο μέρος των αλιευμάτων που προέρχονται από τα αλιευτικά σκάφη και τις Τράτες μεταφέρονται στην ιχθυόσκαλα του Πειραιά (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Τα υπόλοιπα επαγγελματικά σκάφη ανήκουν στην κατηγορία της Παράκτιας αλιείας, και χρησιμοποιούν δίχτυα, παραγάδια και συρτές (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τα σκάφη αυτά είναι μικρότερα των 12 μέτρων, ενώ ένας μικρός αριθμός σκαφών παράκτιας αλιείας δραστηριοποιείται στην αλιεία Ξιφία (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Γενικά, το μεγαλύτερο μέρος των αλιευτικών σκαφών είναι μικρά παράκτια σκάφη. Από τα σκάφη αυτά, 25 έχουν δηλώσει ως βάση το αλιευτικό καταφύγιο του Αγίου Σώστη (Δ.Δ. Λιθακιάς Δήμου Λαγανά), 8 το αλιευτικό καταφύγιο του Δ.Δ. Κερίου Δήμου Λαγανά και 10 το αλιευτικό καταφύγιο του Πόρτο Ρώμα Δ.Δ. Βασιλικού Δήμου Ζακυνθίων, δηλαδή ένα ποσοστό της τάξης του 23% ασκεί αλιευτικές δραστηριότητες που ανήκουν στην κατηγορία της παράκτιας αλιείας, στην περιοχή και ευρύτερα αυτής του κόλπου του Λαγανά (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τα περισσότερα από τα σκάφη αυτά δεν ξεπερνούν σε μήκος τα 7m και στο ποσοστό αυτό θα πρέπει να προστεθεί και ένας αριθμός σκαφών που έχουν σαν βάση το λιμάνι της Ζακύνθου ή άλλη περιοχή και τα οποία επίσης ψαρεύουν τακτικά στο κόλπο του Λαγανά (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Σύμφωνα με στοιχεία από το Γραφείο Εποπτείας Αλιείας Ν.Α. Ζακύνθου, το 2003 οι απασχολούμενοι στη παράκτια αλιεία στη περιοχή του Πάρκου ανέρχονται σε 73 άτομα και κατανέμονται ως ακολούθως κατά αλιευτικό καταφύγιο (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Αλιευτικό καταφύγιο Κερίου: 20
- Αλιευτικό καταφύγιο Πόρτο Ρώμα: 18
- Αλιευτικό καταφύγιο Αγίου Σώστη: 35. Στο καταφύγιο αυτό έχει έδρα και ο ομώνυμος Σύνδεσμος παράκτιων αλιέων Ζακύνθου.

Οι περιοχές του κόλπου Λαγανά που χρησιμοποιούνται πιο συχνά από σκάφη Παράκτιας – αλλά και Μέσης (παράνομα) – Αλιείας, ακολουθούν τη διεύθυνση Μαραθιά / Μαραθωνήσι ως Γέρακα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Από τα αλιεύματα

Παράκτιας Αλιείας της Περιοχής του κόλπου, ένα μικρό ποσοστό είναι πρώτης κατηγορίας (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Το γεγονός αποδίδεται στην υποβάθμιση του παράκτιου οικοσυστήματος της περιοχής και έχει συμβάλλει στη συρρίκνωση του εισοδήματος των παράκτιων αλιέων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τα κυρίως αλιεύματα προέρχονται από τα σκάφη της Μέσης Αλιείας και αποτελούνται από γόπες, μαρίδα, σαφρίδι, κολιούς και γαύρο και διατίθενται στη τοπική του νησιού αγορά (ιχθυοπωλεία και εστιατόρια) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Δασοκομία

Τα δάση της Ζακύνθου έχουν κυρίως αισθητικό ρόλο και όχι εκμεταλλεύσιμο, λόγω του άγονου και αβαθούς εδάφους της περιοχής και έτσι δεν υπόκεινται σε δασική διαχείριση (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Οι εργασίες της Δ/σης Δασών της Νομαρχίας επικεντρώνονται κυρίως στην αντιπυρική προστασία. Από τις δασικές εκτάσεις στην περιοχή μελέτης, δύο μόνο δάση αναφέρονται, αυτό του "Λόγγου Βασιλικού" 316 στρέμματα, όπου τα 200 καλύπτονται από χαλέπιο πεύκη, ενώ υπάρχουν διάσπαρτα χέρσα τμήματα και ο λόγγος Δεσσύλα με χαλέπιο πεύκη επίσης (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ακόμα πάνω από τον Γέρακα υπάρχει έκταση 80 περίπου στρεμμάτων που καλύπτεται από πουρνάρι (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Μολονότι, οι δασικοί χώροι περιορίζονται κυρίως στον αισθητικό ρόλο, χώροι δασικής αναψυχής δεν υπάρχουν. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα του νησιού είναι οι πυρκαγιές που έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση της ποσότητας και της ταχύτητας της επιφανειακής απορροής του νερού της βροχής και την αύξηση της ποσότητας και του μεγέθους των μεταφερόμενων στερεών υλικών προς τις παραλίες (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η διάβρωση που επακολουθεί τις πυρκαγιές εξαρτάται από το βαθμό καταστροφής της βλάστησης, τη κλίση, το ποσοστό διαπερατότητας, όπως και την ταχύτητα αποκαταστάσεως ή επανεγκατάστασης της βλάστησης (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Πυρκαγιές, και κυρίως εμπρησμοί, στην περιοχή σημειώνονται κυρίως το καλοκαίρι και ιδιαίτερα σε ημέρες με έντονους ανέμους. Η εμπρησθείσα έκταση κυμαίνεται ανάλογα από 0,6 έως 1200 στρέμματα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Σε ορισμένες από τις καμένες εκτάσεις υπάρχει έντονη φυσική αναγέννηση ειδών (χαλέπιος, πουρνάρι) με ταχύτατη ανάπτυξη, με αποτέλεσμα να δασώνονται μέσα σε λίγα χρόνια (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στις περιπτώσεις, όμως, που οι ίδιες περιοχές καίγονται κατά αλλεπάλληλα έτη, έχει σημειωθεί σημαντική υποβάθμιση καθώς η

διαδικασία της φυσικής αναγέννησης δεν έχει τα ίδια αποτελέσματα επ' άπειρον (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Η αντιπυρική προστασία στην περιοχή περιλαμβάνει πρόβλεψη για τις παρεμβάσεις στις δασικές εκτάσεις της κοινότητας Βασιλικού. Οι εκτάσεις που καίγονται κηρύσσονται αναδασωτέες και αφήνονται στην φυσική αναγέννηση που κρίνεται αρκετά ικανοποιητική, ιδιαίτερα για την χαλέπιο πεύκη (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

5.6.2.2. Δευτερογενής τομέας

Ο δευτερογενής τομέας παρουσιάζει περιορισμένη ανάπτυξη και χαμηλού επιπέδου ανταγωνιστικότητα. Η μεταποίηση είναι κυρίως προσανατολισμένη (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Στα τοπικά και συχνά παραδοσιακά προϊόντα, που η παραγωγή τους ικανοποιεί τοπικές κυρίως ανάγκες, χωρίς όμως να αποκλείονται οι εξαγωγές.
- Στη παραγωγή οικοδομικών υλικών, που καλύπτει τις ανάγκες της οικοδομικής δραστηριότητας που προκύπτει από την τουριστική ανάπτυξη και τη συνεχή επέκταση της οικιστικής χρήσης.
- Στη παραγωγή ομάδας τουριστικών ειδών.

Η μεταποίηση (κυρίως αγροτικών προϊόντων, κρασί, λάδι κ.λ.π.) είναι κλάδος με πολύ ευνοϊκές προοπτικές, διότι συνδυάζει έμμεσα με τον τουρισμό (π.χ. κατανάλωση κρασιού) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η πολύ μικρή αύξηση των μεταποιητικών μονάδων την τελευταία 20ετία οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι επενδύσεις στον τομέα είναι λιγοστές (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Αναλυτικότερα, οι μεταποιητικές μονάδες του δευτερογενή τομέα στην ευρύτερη περιοχή μελέτης είναι (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Ελαιοτριβεία: Στην περιοχή του Πάρκου υπάρχουν 10 ελαιοτριβεία τα οποία παράγουν το 25% περίπου του συνολικά παραγόμενου ελαιόλαδου στο Νομό, ενώ κανένα από τα ελαιοτριβεία δεν έχει άδεια λειτουργίας. Συνολικά το παραγόμενο ελαιόλαδο ανέρχεται σε 2000-2500 tn ετησίως, ενώ ο παραγόμενος όγκος αποβλήτων ανέρχεται σε 10-14000 m³ / έτος (κατσίγαρος), απόβλητα τα οποία διατίθενται ανεξέλεγκτα στην γύρω περιοχή.

- Τυροκομεία: Υπάρχει ένα τυροκομείο στην περιοχή των Αμπελοκήπων με παραγωγικότητα 20 τόνων / έτος σε παραδοσιακό λαδοτύρι Ζακύνθου.
- Σταφιδεργοστάσιο ΕΑΣ Ζακύνθου: Είναι παλιάς τεχνολογίας, έχει 2150 m² αποθηκευτικών χώρων, 450 m² μηχανολογικών εγκαταστάσεων και 155 m² βοηθητικών χώρων. Έχει άδεια λειτουργίας και δυνατότητα επεξεργασίας 20 τόνων ημερησίως κορινθιακής σταφίδας, ενώ ετησίως υπολογίζεται ότι μεταποιεί 2000 τόνους σταφίδας.
- Οινοποιείο ΕΑΣ Ζακύνθου: Έχει χωρητικότητα δεξαμενών 3200 τόνων, μπορεί να επεξεργαστεί μέχρι 18 τόνους νωπά σταφύλια ανά ώρα και έχει άδεια λειτουργίας

5.6.2.3. Τριτογενής τομέας

Σύμφωνα με στοιχεία της έκθεσης του Χωροταξικού σχεδίου με το πρόγραμμα ανάπτυξης της Περιφέρειας των Ιονίων Νήσων (1998), ο τουρισμός αποτελεί το δυναμικότερο και ταχύτερα αναπτυσσόμενο τομέα της οικονομίας του νησιού και συμβάλει σημαντικά στην απασχόληση, στη διαμόρφωση και ευρύτερη κατανομή του εισοδήματος και γενικότερα στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Ζακύνθου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Η εκτίμηση αυτή της προηγούμενης δεκαετίας, ανταποκρίνεται και σε πρόσφατες εκτιμήσεις που αφορούν εκτός από τη Ζάκυνθο, το σύνολο της Περιφέρειας των Ιονίων Νήσων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Χαρακτηριστικά, αναφέρεται η συμμετοχή του τριτογενή τομέα στο ΑΠΠ (Ακαθάριστο Περιφερειακό Προϊόν) που παρουσίασε σταθερή αύξηση (από 50% το 1970, σε 56% το 1979 και 65% 2000), γεγονός που κατά κύριο λόγο οφείλεται στη ταχεία ανάπτυξη του τουρισμού και στη μείωση του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Επίσης, μεγάλο ποσοστό (της τάξης του 75%) των ιδιωτικών επενδύσεων των τελευταίων ετών πραγματοποιήθηκε στον τουρισμό, γεγονός που συντέλεσε στην αύξηση της απασχόλησης ενώ παράλληλα απορρόφησε εργατικό δυναμικό κυρίως από το πρωτογενή τομέα συγκρατώντας το στις αγροτικές και ημιαστικές περιοχές (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Στη Ζάκυνθο, τα τελευταία 20 χρόνια παρατηρείται σταθερή αύξηση του αριθμού των καταγεγραμμένων διανυκτερεύσεων, με μέσο ρυθμό της τάξης του 13-14%, γεγονός που έχει επιφέρει ριζική αλλαγή στο χαρακτήρα του νησιού σε ότι αφορά την τουριστική ανάπτυξη (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Έτσι, ενώ πριν από το 1970 θεωρείτο ότι

παρά τις υφιστάμενες δυνατότητες, η τουριστική ανάπτυξη του νησιού δεν ήταν ικανοποιητική, το πρόβλημα που τίθεται σήμερα έχει μετατεθεί στο κατά πόσο η Ζάκυνθος είναι σε θέση να ανταποκριθεί στους έντονους πλέον ρυθμούς τουριστικής ανάπτυξης, χωρίς να καταστρέψει το πολύτιμο φυσικό πλούτο που διαθέτει (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

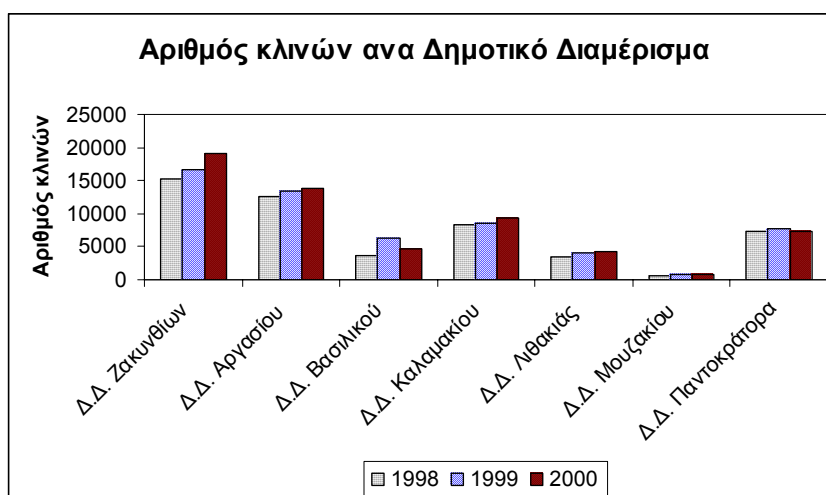
Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα για τον τουρισμό του νησιού που αποτελεί τροχοπέδη στη δημιουργία εσόδων και θέσεων εργασίας από τον Οκτώβριο μέχρι και τον Απρίλιο, είναι η εποχικότητα (Γιατράς – Στρούζας, 2007). Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2007, οι πτήσεις charter ξεκίνησαν την 21η Απριλίου και σταμάτησαν στις 31 Οκτωβρίου (Πίνακας 5.3) (Γιατράς – Στρούζας, 2007).

Πίνακας 5.3 Αριθμός πτήσεων charter στο αεροδρόμιο της Ζακύνθου

Μήνας	Αριθμός πτήσεων 2004	Αριθμός πτήσεων 2005	Αριθμός πτήσεων 2006
Απρίλιος	6	7	6
Μάιος	404	394	350
Ιούνιος	506	489	537
Ιούλιος	570	583	599
Αύγουστος	595	584	625
Σεπτέμβριος	509	521	541
Οκτώβριος	310	306	288
Σύνολο	2.900	2.884	2.946

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας σε Γιατρά – Στρούζα, 2007

Στο σημείο αυτό αναλύεται η προσφορά σε καταλύματα (ξενοδοχειακές κλίνες – ενοικιαζόμενα δωμάτια), βάσει στατιστικών στοιχείων της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδας για τα τουριστικά καταλύματα που λειτουργούν με νόμιμη άδεια στη περιοχή μελέτης (Σχήμα 5.4 και Πίνακας 5.4) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Σύμφωνα με ντόπιους του κλάδου των τουριστικών επιχειρήσεων τα νούμερα ειδικά για τη περιοχή του Λαγανά, είναι πλασματικά καθώς υπάρχει πληθώρα ενοικιαζόμενων δωματίων που δεν είναι δηλωμένα.

Σχήμα 5.4 Αριθμός κλινών ανά Δ. Διαμέρισμα
 Πηγή: ΕΣΥΕ σε Φορέα Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Πίνακας 5.4 Αριθμός κλινών ανά Δημοτικό Διαμέρισμα στη περιοχή μελέτης

Δημοτικά Διαμερίσματα	Έτος 1998	Έτος 1999	Έτος 2000
	Αριθμός κλινών	Αριθμός κλινών	Αριθμός κλινών
Δ.Δ. Ζακυνθίων	15297	16640	19073
Δ.Δ. Αργασίου	12635	13509	13726
Δ.Δ. Βασιλικού	3656	6270	4622
Δ.Δ. Καλαμακίου	8245	8490	9393
Δ.Δ. Λιθακιάς	3483	4154	4187
Δ.Δ. Μουζακίου	654	860	838
Δ.Δ. Παντοκράτορα	7354	7714	7308

Πηγή: ΕΣΥΕ σε Φορέα Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Σύμφωνα με τα στοιχεία των ετών 1998-2000, τουριστική υποδομή δεν παρουσίασαν τα Δ.Δ/μα Κερίου και Αμπελοκήπων, ενώ τη μεγαλύτερη τουριστική υποδομή στο ίδιο διάστημα συγκέντρωσε το Δ.Δ/μα Ζακυνθίων με μόνιμο πληθυσμό 11254 κατοίκους (Πίνακας 5.3) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ακολουθούν τα Δ.Δ/τα Αργασίου, Καλαμακίου, Παντοκράτορα και με μικρότερο ποσοστό συμμετοχής στη τουριστική υποδομή της περιοχής μελέτης τα Δ.Δ/τα Βασιλικού και Λιθακιάς (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τη μικρότερη συγκέντρωση τουριστικής υποδομής συγκεντρώνει το Δ.Δ/μα Μουζακίου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

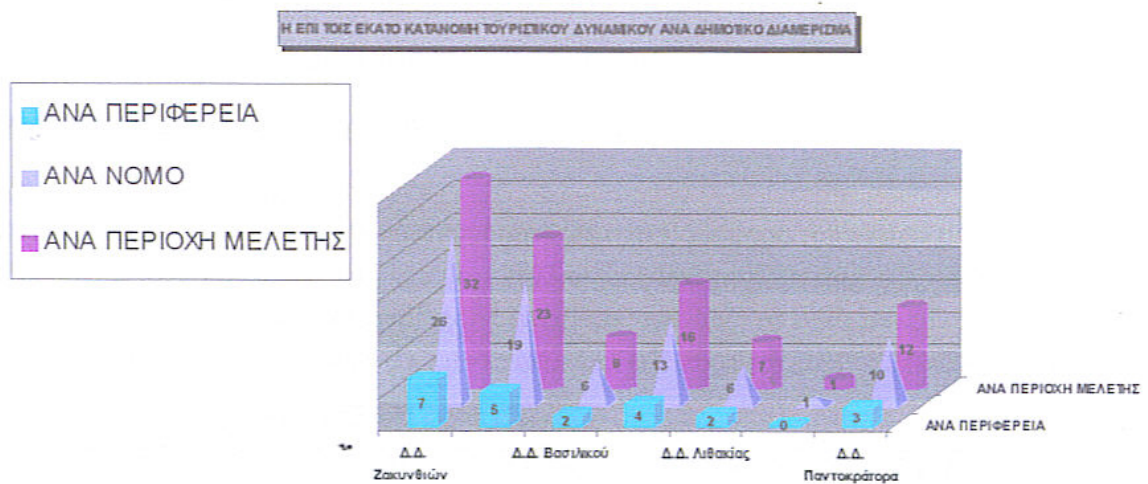
Τη μεγαλύτερη ετήσια πληρότητα (έτος 2000) καταλυμάτων εκτός των campings, την συγκεντρώνει το ΔΔ/μα Βασιλικού, εφόσον περιλαμβάνει αρκετούς παραθεριστικούς οικισμούς (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ακολουθούν τα Δ.Δ/τα Αργασίου, Μουζακίου, Παντοκράτορα, Καλαμακίου και Ζακυνθίων με παρόμοια υψηλή πληρότητα καταλυμάτων μη συμπεριλαμβανομένων την πληρότητα των campings, και ακολουθεί με πολύ μικρότερο ποσοστό η πληρότητα του Δ.Δ/ματος Λιθακιάς (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Επίσης, παρουσιάζεται αύξηση τόσο στον ρυθμό μεταβολής του αριθμού των κλινών, όσο και στον ρυθμό μεταβολής της ετήσιας πληρότητάς τους (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Σταθεροποιητικά είναι τα επίπεδα στο Δ.Δ/μα του Παντοκράτορα, που εμφανίζει παρόμοια πληρότητα και αριθμό κλινών ανά έτος, ενώ μειωμένο είναι το επίπεδο της τουριστικής κίνησης στο Δ.Δ/μα Καλαμακίου, που εμφανίζει μικρότερη ετήσια πληρότητα κατά το έτος 2000 (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Γενικά για την τουριστική υποδομή της περιοχής μελέτης επισημαίνονται τα εξής (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Η έλλειψη μεγάλων μονάδων. Μεμονωμένες μονάδες με 50-100 κλίνες εντοπίζονται στον οικισμό του Λαγανά.
- Η έλλειψη μονάδων υψηλής κατηγορίας (Α). Ξενοδοχεία Α κατηγορίας λειτουργούν μόνο στα Δ.Δ/τα Ζακυνθίων, Αργασίου, Βασιλικού και Παντοκράτορα, ενώ οι ξενοδοχειακές μονάδες των υπόλοιπων Δ.Δ/των ανήκουν στις κατηγορίες Β & Γ.
- Μεγάλος αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων. Στο Δ.Δ/μα Ζακυνθίων ο αριθμός κλινών των ενοικιαζόμενων δωματίων κατά το 2000, πλησιάζει κατά το ήμισυ τον αριθμό των κλινών των ξενοδοχειακών μονάδων Α κατηγορίας.

Οι παραπάνω παρατηρήσεις αποτελούν σαφείς ενδείξεις ότι πρόκειται για περιοχή τουρισμού μέτριου και χαμηλού εισοδήματος (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στη διαπίστωση αυτή συνηγορεί και η ελλιπής τεχνική υποδομή, καθώς και το υποβαθμισμένο δομημένο περιβάλλον (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Κάνοντας μία σύγκριση σε επίπεδο νομού παρατηρείται ότι το 80,2% του τουριστικού δυναμικού συγκεντρώνεται στη περιοχή μελέτης, δηλαδή σε μία ζώνη που αντιστοιχεί μόλις στο 11% της συνολικής έκτασης του νομού (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Συγκεκριμένα 59226 κλίνες ξενοδοχειακών μονάδων και ενοικιαζόμενων δωματίων, μη συμπεριλαμβανομένων των campings, προσφέρει η περιοχή μελέτης κατά το έτος 2000 σε σύγκριση με 73834 κλίνες

που καταγράφηκαν κατά το ίδιο έτος σε ολόκληρο το νησί (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Από αυτά τα στοιχεία, συμπεραίνεται η συσσώρευση της τουριστικής προσφοράς του νομού στο Κόλπο του Λαγανά και τονίζεται η σημαντικότητα της περιοχής μελέτης, ως τουριστικός πόρος, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί (Σχήμα 5.5) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Σχήμα 5.5 Η επι τοις εκατό κατανομή τουριστικού δυναμικού ανά Δημοτικό Διαμέρισμα
Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Στο πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται το σύνολο των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και η πληρότητα αυτών σε Ελλάδα, Περιφέρεια Ιονίων Νήσων και Ζάκυνθο για τα έτη 2003 έως 2006 (Πίνακας 5.5) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

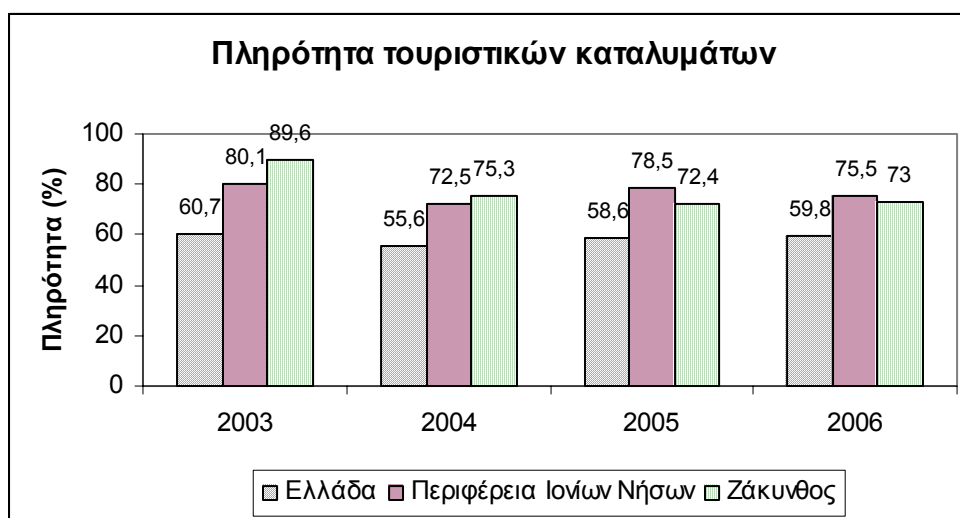
Πίνακας 5.5 Σύνολο διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και πληρότητα

Έτος	Περιοχή	Σύνολο Διανυκτερεύσεων	Πληρότητα (%)
2003	Ελλάδα	53475703	60,7
	Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	6215339	80,1
	Ζάκυνθος	2163034	89,6
2004	Ελλάδα	51589793	55,6
	Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	4466260	72,5
	Ζάκυνθος	2126202	75,3

2005	Ελλάδα	54017256	58,6
	Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	6962815	78,5
	Ζάκυνθος	1939403	72,4
Έτος 2006	Ελλάδα	56707728	59,8
	Περιφέρεια Ιονίων Νήσων	6915331	75,5
	Ζάκυνθος	1925700	73

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Στο παρακάτω γράφημα παρουσιάζεται η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων από το 2003 έως το 2006 συγκριτικά σε επίπεδο Ελλάδας, Περιφέρειας Ιονίων Νήσων και Ζακύνθου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στη περιοχή μελέτης παρατηρείται υψηλό ποσοστό πληρότητας κατά τη διάρκεια των ετών αυτών (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Σχήμα 5.6 Πληρότητα τουριστικών καταλυμάτων

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Η τουριστική κίνηση περιορίζεται στους μήνες Μάιο - Οκτώβριο. Η σαφής αυτή εποχικότητα, προξενεί πολλά προβλήματα και κινδύνους υποβάθμισης στην περιοχή κι αυτό γιατί η υπερφόρτωση της ελλιπούς τεχνικής υποδομής (δρόμοι, σηπτικοί βόθροι) και η υπερκατανάλωση των φυσικών πόρων (νερό, ενέργεια) στην τουριστική περίοδο εναλλάσσονται με την απότομη εκφόρτιση τον υπόλοιπο χρόνο με δυσμενέστερες τεχνικές και οικονομικές συνέπειες (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στοιχεία, σχετικά με τον αριθμό αφίξεων ανά είδος καταλύματος στην περιοχή μελέτης και τα αντίστοιχα διαθέσιμα στοιχεία σε επίπεδο νομού και περιφέρειας, μετά από επεξεργασία επίσημων στατιστικών στοιχείων από το 2003 έως το 2006 (Πίνακας 5.6) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Πίνακας 5.6 Αφίξεις σε τουριστικά καταλύματα

Έτος	Περιοχή	Αφίξεις σε ξενοδοχειακά καταλύματα	Αφίξεις σε camping
2003	Ελλάδα	12223982	275827
	Ιόνια	859737	25595
	Ζάκυνθος	282751	0
2004	Ελλάδα	11880335	251248
	Ιόνια	635711	15032
	Ζάκυνθος	275751	519
2005	Ελλάδα	13075771	336825
	Ιόνια	981119	21624
	Ζάκυνθος	275632	189
2006	Ελλάδα	13675240	306781
	Ιόνια	984347	22873
	Ζάκυνθος	279650	0

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Οι οικισμοί του Δ.Δ/τος Λαγανά και του Δ.Δ/τος Καλαμακίου είναι οι «πρωταγωνιστές» όσον αφορά στην τουριστική κίνηση (προσφορά και ζήτηση) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Με βάση τα στοιχεία των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων κατά μήνα (μέχρι τον Σεπτέμβριο) σημειώνεται υπεροχή της περιοχής του Λαγανά που διατηρεί έως και τον Σεπτέμβριο ικανοποιητικό αριθμό αφίξεων, γεγονός που οφείλεται όχι σε κάποια ιδιαιτερότητα του φυσικού περιβάλλοντος που διαθέτει, αφού πρόκειται για την ίδια παραλία με το Καλαμάκι, αλλά στην ύπαρξη (συγκριτικά) πιο μεγάλων και οργανωμένων ξενοδοχειακών μονάδων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Είναι φανερό ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών που επισκέπτονται το νησί, συγκεντρώνονται στις παραλίες του κόλπου του Λαγανά (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Τα παραπάνω στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι εκτός από την εποχιακή συγκέντρωση εντοπίζεται σοβαρή χωρική συγκέντρωση (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ.,

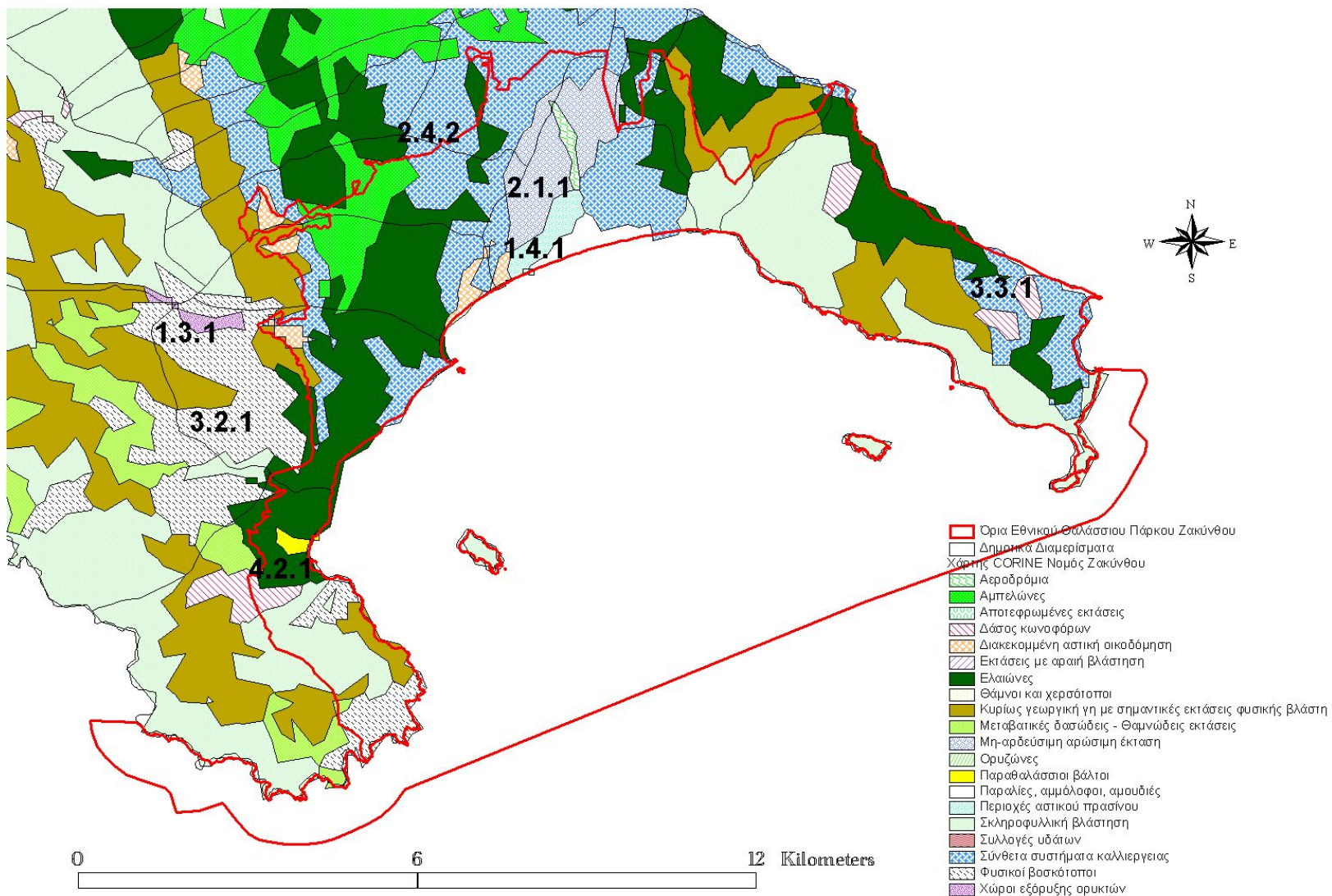
2007). Οι δύο αυτοί παράμετροι αποτελούν και τα σοβαρότερα προβλήματα, που καλείται να επιλύσει η τουριστική πολιτική, για την παραπέρα τουριστική ανάπτυξη (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο προερχόμενο από δεδομένα του ΕΟΤ και της Υπηρεσίας Πολιτικής Αεροπορίας (ΥΠΑ) κατά την αρχή της δεκαετίας 1990-2000, που αφορούν στη τουριστική ζήτηση εκφραζόμενη μέσω των αφίξεων και του αριθμού διανυκτερεύσεων, αναφέρει ότι οι διανυκτερεύσεις των Ελλήνων στη Ζάκυνθο αυξήθηκαν κατά 88,5% και των αλλοδαπών κατά 33,8%, γεγονός που οδηγεί σε μια μέση αύξηση των διανυκτερεύσεων κατά 42,3% (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Παρά την αύξηση των διανυκτερεύσεων, ωστόσο, η πληρότητα των ξενοδοχειακών καταλυμάτων παρουσίασε μείωση την ίδια περίοδο του 1990-1994, αφού από 84,1% το 1990 μειώθηκε σε 65,4% το 1994 (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Το σημαντικό στοιχείο εδώ είναι ότι ενώ με βάση τον ΕΟΤ οι αφίξεις εκτιμώνται σε 80000-90000, βάσει των στοιχείων της ΥΠΑ οι αφίξεις για το ίδιο έτος μόνο των charter ανήλθαν σε 231739 άτομα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Δηλαδή οι αφίξεις βάσει της ΥΠΑ είναι σχεδόν τριπλάσιες από εκείνες του ΕΟΤ για τα ξενοδοχειακά καταλύματα, γεγονός που αποδεικνύει ότι ο αριθμός των καταλυμάτων δηλωμένων στον ΕΟΤ είναι πλασματικός.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο υψηλός αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων υποδεικνύει την χαμηλή ποιότητα παροχής τουριστικών υπηρεσιών στη νήσο της Ζακύνθου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Η χωρίς σχεδιασμό τουριστική ανάπτυξη, επιτρέπει επίσης την ύπαρξη της παραξενοδοχείας που προκαλεί κυρίως τις εξής επιπτώσεις στον τουρισμό (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Οι παρεχόμενες υπηρεσίες είναι υποβαθμισμένες, με αποτέλεσμα να προσελκύεται τουρισμός χαμηλής ποιότητας.
- Η παραξενοδοχεία ανταγωνίζεται αθέμιτα τα νόμιμα ξενοδοχειακά καταλύματα και προκαλεί διαρροή συναλλάγματος και μείωση των δηλούμενων φορολογητέων εισοδημάτων.

5.7. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΙΕΣΕΙΣ

Στα πλαίσια του κοινοτικού προγράμματος CORINE, βάσει δορυφορικών εικόνων και αεροφωτογραφιών (1987), σχεδιάστηκε ο χάρτης κάλυψης γης για τη νήσο Ζάκυνθο, μέρος του οποίου αφορά στο Ε.Θ.Π.Ζ. (Εικόνα 5.30) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Για κάθε επιμέρους ζώνη του χάρτη υπάρχει ένας αριθμός που αντιστοιχεί σε ειδική κατηγορία χρήσης γης, η οποία αναφέρεται επίσης στο χάρτη (Εικόνα 5.31). Επιπλέον στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται η κάλυψη γης τμημάτων των Δημοτικών Διαμερισμάτων, τα οποία είτε ολόκληρα είτε μέρος τους βρίσκονται μέσα στο ΕΘΠΖ, σύμφωνα με το CORINE (Πίνακας 5.7).

Εικόνα 5.31 Χάρτης χρήσεων γης μέσα στο Ε.Θ.Π.Ζ. κατά CORINE
 Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., Archimed Interreg IIIB Programme 2007

Πίνακας 5.7 Χρήσεις γης στο ΕΘΠΖ σύμφωνα με το CORINE

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ	ΚΑΛΥΨΗ ΓΗΣ	
	CORINE	ΟΡΘΟΦΩΤΟΧΑΡΤΕΣ
ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΙΩΝ	<ul style="list-style-type: none"> - Σκληροφυλλική βλάστηση - Γεωργική γη με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης - Ελαιώνες - Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας 	<ul style="list-style-type: none"> - Οικισμοί - Γεωργικές καλλιέργειες
ΑΡΓΑΣΙΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> - Σκληροφυλλική βλάστηση - Γεωργική γη με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης - Ελαιώνες - Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας 	<ul style="list-style-type: none"> - Θαμνώνες αείφυλλων και πλατύφυλλων - Βοσκότοπος - Οικισμοί - Γεωργικές καλλιέργειες
ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> - Σκληροφυλλική βλάστηση - Γεωργική γη με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης - Δάσος κωνοφόρων - Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας - Ελαιώνες - Παραλίες – αμμόλοφοι – αμμουδιές 	<ul style="list-style-type: none"> - Θαμνώνες αείφυλλων και πλατύφυλλων - Χαλέπιος Πεύκη - Οικισμοί - Δρύς - Γεωργικές καλλιέργειες - Άγονα εδάφη
ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΟΡΑ	<ul style="list-style-type: none"> - Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας - Ελαιώνες - Αμπελώνες - Αστική δόμηση 	<ul style="list-style-type: none"> - Οικισμοί - Γεωργικές καλλιέργειες
ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> - Ελαιώνες - Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας - Παραλίες – αμμόλοφοι – αμμουδιές - Περιοχές αστικού πράσινου - Συνεχής αστική δόμηση - Αεροδρόμιο 	<ul style="list-style-type: none"> - Άγονα εδάφη - Χαλέπιος πεύκη - Βοσκότοποι - Γεωργικές καλλιέργειες - Οικισμοί - Οικισμοί – Γεωργικές καλλιέργειες
ΚΕΡΙΟΥ	<ul style="list-style-type: none"> - Σκληροφυλλική βλάστηση - Γεωργική γη με σημαντικές εκτάσεις φυσικής βλάστησης - Ελαιώνες - Παραθαλάσσιοι βάλτοι - Φυσικοί βοσκότοποι 	<ul style="list-style-type: none"> - Γεωργικές καλλιέργειες - Οικισμοί - Άγονα εδάφη - Χαλέπιος πεύκη
ΛΙΘΑΚΙΑΣ	<ul style="list-style-type: none"> - Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας - Ελαιώνες - Γεωργική γη με σημαντικές 	<ul style="list-style-type: none"> - Οικισμοί - Γεωργικές καλλιέργειες - Άγονα εδάφη

	εκτάσεις φυσικής βλάστησης - Αστική δόμηση	- Οικισμοί – Γεωργικές καλλιέργειες
ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ	- Σύνθετα συστήματα καλλιέργειας - Ελαιώνες - Αμπελώνες	- Οικισμοί - Γεωργικές καλλιέργειες

Πηγή: *Enviroplan, 2006*

Στη περιοχή του Πάρκου λειτουργούν, επίσης, δέκα ελαιοτριβεία τα οποία δεν έχουν άδεια λειτουργίας, ο ΧΥΤΑ του νησιού και το Αεροδρόμιο.

5.7.1. ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΚΑΙ ΔΟΜΗΣΗ

Παλαιοί καθαρά παραλιακοί οικισμοί δεν υπήρχαν στη Ζάκυνθο εξαιτίας του κινδύνου επιδρομών από πειρατές, ενώ οι παραγωγικές δραστηριότητες εντοπιζόνταν στο εσωτερικό της ενδοχώρας (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Λόγω της σχετικά μικρής έκτασης του νησιού, δεν δημιουργήθηκε άλλο αστικό κέντρο εκτός από την πόλη της Ζακύνθου (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Μετά τους σεισμούς του 1953, όπου πολλά σπίτια καταστράφηκαν, παρατηρήθηκε μεγαλύτερη ένταση δόμησης στα πεδινά του νησιού (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Στην εξέλιξη της διάρθρωσης των οικισμών διαχρονικά, αλλά και στη σημερινή τους μορφή, σπουδαίο ρόλο έπαιξαν οι κλιματικοί και οι ιστορικοί παράγοντες καθώς και οι δυνατότητες απασχόλησης των κατοίκων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Σήμερα παρατηρείται μια επέκταση παλαιότερων οικισμών προς τη θάλασσα, ανάπτυξη των επινείων τους (Λιθακιά – Άγιος Σώστης, Κερί – Λίμνη Κεριού) ή ακόμα και δημιουργία νέων παραθαλάσσιων οικιστικών ενοτήτων (Λαγανάς), εξέλιξη που απορρέει από τη ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού, εις βάρος της γεωργίας, ιδιαίτερα στον κόλπο του Λαγανά (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Την τελευταία εικοσαετία με την αλματώδη τουριστική ανάπτυξη, παρατηρείται έντονη δόμηση σε παραλιακές περιοχές, οι οποίες παρουσίασαν αρχικά και την μεγαλύτερη τουριστική ελκυστικότητα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Με πυρήνες τις παραλίες Λαγανά, Αλυκών, Κατασταρίου, Πλάνου και Αργασίου αναπτύχθηκε στους γειτονικούς οικισμούς και στις παραπλήσιες περιοχές, πλήθος τουριστικών καταλυμάτων και κατοικιών χαμηλής αισθητικής που ανέτρεψαν το χαρακτήρα των οικισμών και συνοδεύτηκαν με αύξηση του πληθυσμού (Εικόνα 5.32 και 5.33) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Τη μεγαλύτερη τουριστική ανάπτυξη στην προστατευόμενη περιοχή

σημείωσε ο Λαγανάς και ακολούθησε το Καλαμάκι (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Εικόνα 5.32 Κεντρικό δρόμος που οδηγεί στη παραλία του Λαγανά, Σεπτέμβριος 2008

Εικόνα 5.33 Ο κεντρικός δρόμος του Λαγανά τον Απρίλιο του 2008

Η απότομη αυτή αύξηση δε συνοδεύτηκε από την κατάλληλη χωροθέτηση, αρχιτεκτονική μορφή και ποιότητα κτισμάτων. Η ανυπαρξία χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού και η προσπάθεια απόκτησης γρήγορου και εύκολου κέρδους, οδήγησαν σε άναρχη δόμηση (κυρίως στον οικισμό του Λαγανά) με έλλειψη υποδομής και σε δημιουργία πολλών τουριστικών καταλυμάτων με χαμηλή ποιότητα παροχής υπηρεσιών (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ο οικισμός του Λαγανά είναι αμιγώς παραθεριστικός και αναπτύσσεται σε δύο άξονες, κατά μήκος της παραλιακής ζώνης

(Εικόνα 5.34) και κάθετα σε αυτήν (Εικόνα 5.32, 5.33), στους οποίους παρατηρείται πυκνή δόμηση (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Οι χωρίς την απαραίτητη υποδομή τουριστικές εγκαταστάσεις, τα τουριστικά καταλύματα χαμηλής ποιότητας, τα πρόχειρα κτίσματα τουριστικής εξυπηρέτησης (Εικόνα 5.34, 5.35), διαμορφώνουν τον οικιστικό ιστό του Λαγανά και απεικονίζουν το χαρακτήρα του ως τουριστικό τόπο, δομημένο με στόχο όχι την τουριστική ανάπτυξη αλλά το γρήγορο και εύκολο κέρδος (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Εικόνα 5.34 Παραπήγματα πάνω στην είσοδο της παραλίας του Λαγανά, Απρίλιος 2008

Εικόνα 5.35 Άλλο ένα δείγμα χαμηλής αισθητικής, νεροτσουλήθρες στο Λαγανά

Εικόνα 5.35 Μισοτελειωμένο αντιαισθητικό κτίριο καφετέριας στο Λαγανά

Ο οικισμός του Καλαμακίου, όπως οι περισσότεροι οικισμοί του κάμπου δεν παρουσιάζει την πυκνή δόμηση των ορεινών οικισμών (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Εδώ, η καλλιεργήσιμη γη περιβάλλει τον οικισμό και έτσι η μορφή του είναι χαλαρότερη (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ο οικισμός δεν ήταν άμεσα παραλιακός (όρια οικισμού 250 m από τον αιγιαλό), δεν είχε δηλαδή τον τουρισμό ως σημείο αναφοράς και έτσι η ανάπτυξή του δεν πραγματοποιήθηκε κοντά στην παραλία όπως του Λαγανά, αλλά στον άξονα του δρόμου από και προς τη Ζάκυνθο και το Λαγανά, με σχετικά χαλαρή δόμηση (Εικόνα 5.36) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). \

Εικόνα 5.36 Ο δρόμος από Λαγανά προς Καλαμάκι, πολύ πιο ήσυχος από του Λαγανά

Στο Δημοτικό Διαμέρισμα Βασιλικού παρατηρούνται διάσπαρτοι οικισμοί που δεν καταλαμβάνουν μεγάλη έκταση. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονη δόμηση τουριστικών καταλυμάτων στην ανατολική πλευρά του Δημοτικού Διαμερίσματος, λόγω των θεσμοθετημένων από τις ΖΟΕ/90 περιορισμών στους όρους δόμησης στη δυτική πλευρά (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Γενικά στη Ζάκυνθο έχουν ενταχθεί στα όρια των οικισμών πολύ εκτεταμένες, διάσπαρτες και σε μεγάλο ποσοστό αδόμητες περιοχές (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Αυτές οι οριοθετήσεις έχουν γίνει κατά παράβαση της κείμενης νομοθεσίας και των εγκεκριμένων πολεοδομικών προδιαγραφών (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Για την άρση των προβλημάτων που παρουσιάζονται θα πρέπει να ενταθεί ο έλεγχος τόσο των τοπικών όσο και των περιφερειακών υπηρεσιών στον πολεοδομικό σχεδιασμό και στην εφαρμογή του (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Ταυτόχρονα θα πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για την άρση των παραβάσεων των πολεοδομικών προδιαγραφών (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Σύμφωνα με το Νόμο 1337/83 «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις» επιτρέπεται: α) η επέκταση εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων και οικισμών που υπάρχουν πριν από το 1923, β) η ένταξη σε πολεοδομικό σχέδιο και η επέκταση των οικισμών μεταγενέστερων του 1923 που στερούνται εγκεκριμένου σχεδίου, γ) η ένταξη σε πολεοδομικό σχέδιο περιοχών, για την εξυπηρέτηση άλλων χρήσεων πλην της κατοικίας, αναγκαίων για την κατάλληλη οργάνωση της πόλης και του οικισμού (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Ειδικότερα για τους οικισμούς κάτω των 2000 κατοίκων, που υπάρχουν στο ΕΘΠΖ, οι προϋποθέσεις και οι διαδικασίες με τις οποίες μπορεί να εγκρίνεται η πολεοδόμηση και η επέκταση οικισμών και οι ειδικότεροι όροι δόμησης, ορίζονται με το ΠΔ του 1999 (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Επίσης με το Π.Δ. ορίζεται ο τρόπος καθορισμού ορίων και των όρων δόμησης. Τα όρια των οικισμών αυτών καθορίζονται με απόφαση του Νομάρχη. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται το ελάχιστο εμβαδόν οικοπέδων που ορίζει αρτιότητα, για τους οικισμούς της ευρύτερης περιοχής μελέτης (Πίνακας 5.8) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Πίνακας 5.8 Καθορισμός ορίων οικισμών νομού Ζακύνθου και όροι δόμησης

Οικισμός	Δημοτικό Διαμέρισμα	Αποφ. Νομάρχη	ΦΕΚ (Δ')	Αρτιότητα
Άνω Βασιλικός	Βασιλικού	2888/ 7.7.88	871 / 88	500
Βασιλικός	"			500
Ξηρόκαστρο	"			500
Καλαμάκι	Καλαμακίου	920/ 12.2.85	328/ 86	1000
Κερί	Κεριού	252/ 27.1.87		500
Λίμνη Κεριού	"	253/ 27.1.87		1000
Λιθακιά	Λιθακιάς	1146/ 28.3.88	529/ 88	1000
Άγιος Σώστης	"	3332/ 10.9.88	1108/ 88	1000
Μουζάκι	Μουζακίου	33110/ 12.12.86	83/ 87	1000

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Ειδικότερα για το Λαγανά, όσον αναφορά τους όρους δόμησης υπάρχει Απόφαση Νομάρχη (ΦΕΚ 159/Δ/1.3.88) για «Έγκριση Πολεοδομικής Μελέτης», στην οποία εγκρίνεται «πολεοδομικός κανονισμός επέκτασης Λαγανά» και ορίζονται όροι δόμησης (Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Κόλπου Λαγανά Ζακύνθου, 1997 σε Φορέα Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

5.7.2. ΥΔΡΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΝΕΡΟΥ

Δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη η μελέτη για τα αποθέματα νερού της Ζακύνθου καθώς και για τα διαχειριστικά μέτρα που θα εφαρμοστούν (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Όσον αφορά στους υπόγειους υδροφορείς, από προγενέστερες υδρογεωλογικές μελέτες στο νησί, τόσο στο φρεάτιο αλλουβιακό υδροφόρο όσο και στον υπό πίεση υδροφόρο των νεογενών, έχει διαπιστωθεί η ύπαρξη εκτεταμένων περιοχών με συγκεντρώσεις της νιτρικής ρίζας που υπερβαίνουν το επιθυμητό όριο των 25 mg/l, αλλά συγκεντρώσεις μεγαλύτερες του μέγιστου επιτρεπτού ορίου των 50 mg/l μετρήθηκαν σε ελάχιστες περιπτώσεις (Enviroplan, 2006). Σε μεγάλα τμήματα του υδροφόρου ορίζοντα των αλλουβίων οι συγκεντρώσεις αμμωνίας όχι μόνο υπερβαίνουν το μέγιστο επιτρεπτό όριο των 0,5 mg/l, αλλά πολλές φορές είναι πολλαπλάσιες του (Enviroplan, 2006). Στα νεογενή το φαινόμενο παρατηρείται σε μικρότερη έκταση. Η ανεξέλεγκτη απόρριψη

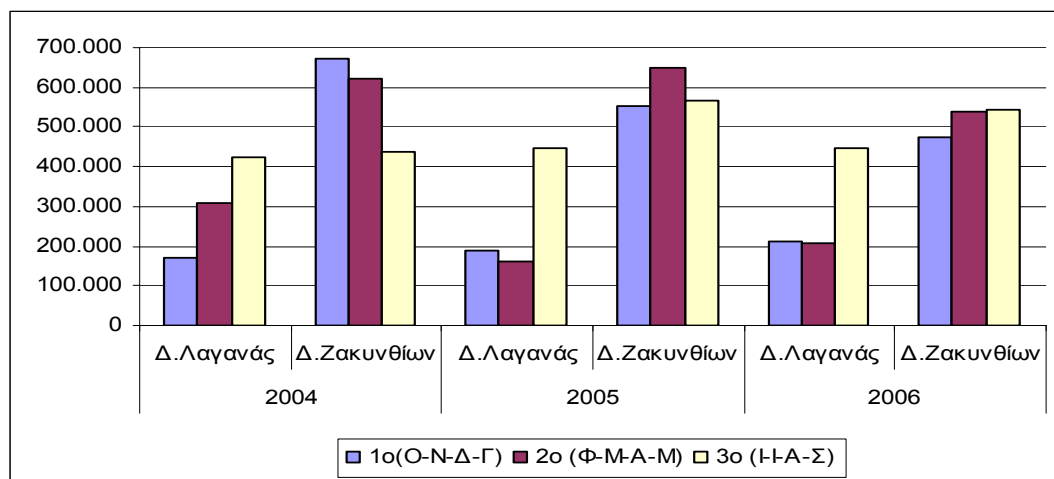
βοθρολυμάτων θεωρείται ως η σημαντικότερη αιτία των πολύ μεγάλων συγκεντρώσεων αμμωνίας, ενώ παράλληλα οι τοπικές συνθήκες (μικρό πάχος των αλλουβίων και οι επικρατούσες αναγωγικές συνθήκες) δεν είναι ευνοϊκές για μετατροπή της αμμωνίας σε νιτρικά (νιτροποίηση) (Enviroplan, 2006).

Οι συγκεντρώσεις των βαρέων μετάλλων στο ψαμμιτικό υδροφόρο ορίζοντα διατηρούνται σε χαμηλά φυσιολογικά επίπεδα για φυσικά νερά και δεν υπερβαίνουν τα ενδεικτικά επίπεδα εκτός ελάχιστων εξαιρέσεων (Enviroplan, 2006). Στο φρεάτιο υδροφόρο ορίζοντα διαπιστώθηκε μια σχετική επιβάρυνση που αποδίδεται στην έντονη αστική δραστηριότητα της περιοχής (Enviroplan, 2006). Ειδικότερα αρκετά υψηλές συγκεντρώσεις που σε κάποιες περιπτώσεις υπερβαίνουν τα επιτρεπτά όρια ποσιμότητας, διαπιστώνονται για το ψευδάργυρο και το χαλκό, ενώ αντίθετα το νικέλιο και το κοβάλτιο δεν ανιχνεύονται παρά σε ελάχιστες συγκεντρώσεις (Enviroplan, 2006).

Οι αυξημένες συγκεντρώσεις των χλωριόντων στους φρεάτιους υδροφόρους αλλουβίων, αποδίδονται σε πολλές τοπικές ανθρωπογενούς προέλευσης εστίες μόλυνσης, στη πιθανή διείσδυση θαλασσινού νερού από το κόλπο του Λαγανά, αλλά και στην εξάτμιση που λαμβάνει χώρα στο ρηχό υδροφόρο (Enviroplan, 2006).

Κύριο πρόβλημα όσον αφορά στους υδάτινους πόρους εξακολουθεί να παραμένει η ανεξέλεγκτη χρήση παλιών πηγαδιών για τη διοχέτευση βοθρολυμάτων ιδίως στις πλέον τουριστικές περιοχές όπως ο Λαγανάς, με καταστροφικά αποτελέσματα για το φρεάτιο κυρίως υδροφόρο ορίζοντα (Enviroplan, 2006). Μόνος τρόπος αντιμετώπισης αποτελεί η απαγόρευση σε κάθε περίπτωση της χρήσης των παλιών πηγαδιών για την απόρριψη αστικών λυμάτων και η κατασκευή σε πρώτη φάση στεγανών βόθρων και κατόπιν ολοκληρωμένου δικτύου αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων (Enviroplan, 2006). Ως προς το δεύτερο σκέλος, πρόσφατα έγινε κάλυψη περίπου του 40% της περιοχής Λαγανά με αποχετευτικό δίκτυο, ωστόσο το πρόβλημα παραμένει.

Όσον αφορά στη ζήτηση νερού, σύμφωνα με στοιχεία του Συνδέσμου Ύδρευσης, προκύπτει το ακόλουθο διάγραμμα σχετικά με την κατανάλωση νερού για τους δύο Δήμους, τμήματα των οποίων συμπεριλαμβάνονται στη περιοχή μελέτης (Σχήμα 5.6) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Σχήμα 5.6 Κατανάλωση νερού για τους Δ. Λαγανά και Ζακυνθίων
Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Με βάση το σχεδιάγραμμα προκύπτουν τα ακόλουθα (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

1. Η κατανάλωση νερού του Δήμου Λαγανά παρουσιάζει μέγιστη τιμή κατά τη κύρια τουριστική περίοδο και είναι ίση ή μικρότερη από την αντίστοιχη τιμή του Δ. Ζακυνθίων
2. Η κατανάλωση νερού κατά το 1^ο και 2^ο τετράμηνο υπερβαίνει το τετράμηνο της τουριστικής περιόδου για το Δήμο Ζακυνθίων.

5.7.3. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

Όσον αφορά στα στερεά απόβλητα, λειτουργεί ΧΥΤΑ που βρίσκεται στα όρια της περιοχής του Πάρκου (Εικόνα 5.37) και ήταν ο πρώτος που φτιάχτηκε στην Ελλάδα που πληρούσε όλα τα διεθνή πρότυπα κατασκευής και λειτουργίας.

Εικόνα 5.37 Δορυφορική φωτογραφία του ΧΥΤΑ Ζακύνθου Πηγή: <http://earth.google.com>

Στο πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η ετήσια παραγωγή απορριμμάτων για τα έτη από 1997 έως 2003 (Πίνακας 5.9) (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Επίσης, υπολογίζεται η κατά κεφαλή παραγωγή απορριμμάτων στο νόμο της Ζακύνθου. Από τα στοιχεία φαίνεται αύξηση της παραγωγής στερεών αποβλήτων που οφείλεται πρωτίστως στην αύξηση της κατά κεφαλήν παραγωγής και δευτερευόντως στην αύξηση του πληθυσμού (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Συγκεκριμένα η ατομική παραγωγή απορριμμάτων αυξήθηκε μέσα σε 7 χρόνια κατά 25% (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

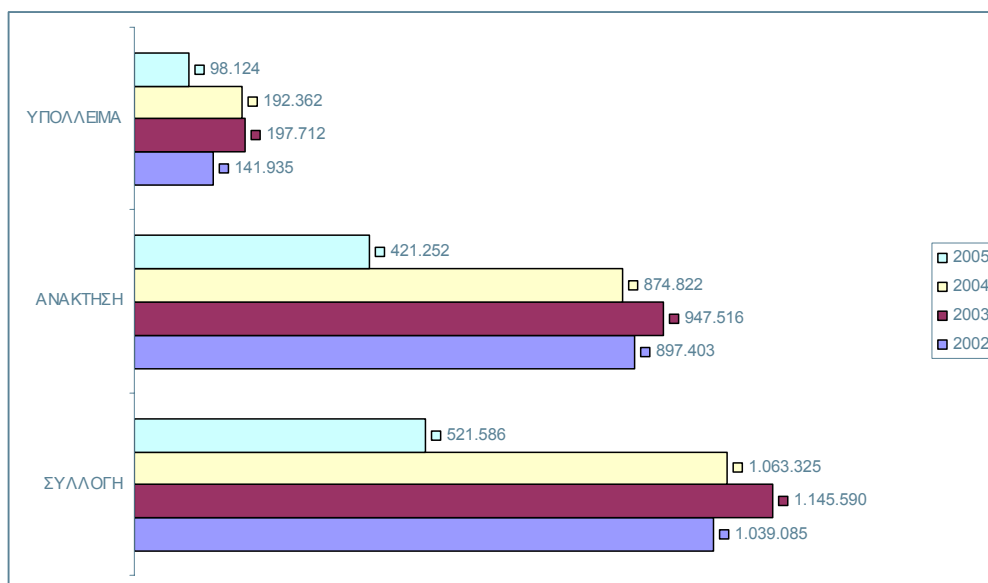
Πίνακας 5.9 Ετήσια κατά κεφαλή ποσότητα απορριμμάτων στο νομό Ζακύνθου (σε τόνους)

Μήνας	Ε τ ο ς						
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Ιανουάριος	836	850	780	924	1.131	1.228	935
Φεβρουάριος	737	750	713	790	1.025	1.040	967
Μάρτιος	825	810	1.013	920	1.172	1.160	1.099
Απρίλιος	1.074	1.280	1.249	1.285	1.466	1.431	1.503
Μάιος	1.574	1.533	1.635	1.720	2.087	2.284	2.323
Ιούνιος	1.715	1.938	2.008	2.170	2.560	2.468	2.701
Ιούλιος	2.176	2.365	2.423	2.510	2.821	2.600	3.008
Αύγουστος	2.620	2.914	2.757	2.860	3.277	3.532	3.467
Σεπτέμβριος	1.820	2.383	2.240	2.297	2.595	2.638	2.977
Οκτώβριος	1.377	1.416	1.644	1.700	1.942	2.537	2.354
Νοέμβριος	925	933	1.030	1.040	1.253	1.274	1.362
Δεκέμβριος	1.045	1.055	1.070	1.080	1.082	1.100	1.400

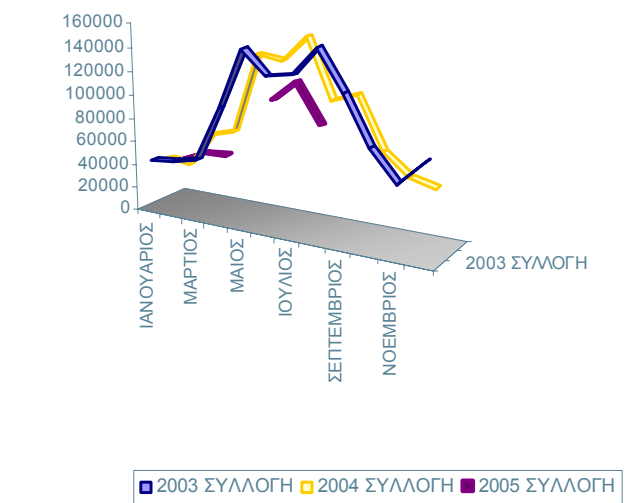
Σύνολο έτους	16.724	18.227	18.562	19.296	22.411	23.292	24.096
Πληθυσμός στο μέσο του έτους	37.416	37.832	38.235	38.623	39.157	39.814	40.113
Κατά κεφαλή ποσότητα	0,45	0,48	0,49	0,50	0,57	0,59	0,60

Πηγή: Σύνδεσμος Καθαριότητας νομού Ζακύνθου και Ε.Σ.Υ.Ε. σε Φορέα Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Στην περιοχή μελέτης εφαρμόζεται πρόγραμμα ανακύκλωσης από το οποίο προκύπτουν και τα παρακάτω στοιχεία (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στο γράφημα (Σχήμα 5.7) φαίνονται οι ποσότητες των υλικών που συλλέχθηκαν και ανακτήθηκαν κατά τη διάρκεια των ετών 2002 - 2005, ενώ στο Σχήμα 5.8 παρουσιάζεται η διακύμανση των ποσοτήτων, στη διάρκεια του έτους, που συλλέχθηκαν από το πρόγραμμα ανακύκλωσης για τα έτη 2003 – 2005 (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Σχήμα 5.7 Ποσότητες υλικών που ανακυκλώθηκαν κατά τη περίοδο 2003-2005 στη Ζάκυνθο Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Σχήμα 5.8 Ετήσια διακύμανση των ποσοτήτων που συλλέχθηκαν ετησίως για τα έτη 2003-2005 Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Το χαρτόνι είναι το υλικό που ανακυκλώνεται σε μεγαλύτερες ποσότητες, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίνακα 5.10 (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Πίνακας 5.10 Υλικά και ποσότητες (σε kg) που ανακτήθηκαν από το πρόγραμμα ανακύκλωσης Ζακύνθου

	2002	2003	2004	2005
ΧΑΡΤΟΝΙ	867.083	936.004	838.307	409.421
ΠΕΤ	3.179	5.765	11.251	5.828
ΤΕΤΡΑΠΑΚ	61	242	417	201
ΑΛΟΥΜΙΝΙΟ	243	581	1.809	532
ΓΥΑΛΙ	1.359	4.328	12.713	7.547
ΕΦΗΜ.-ΠΕΡΙΟΔ.	614	271	0	0
PVC		102	291	235
ΦΙΑΜ	1.035	0	784	0
ΑΝΑΜΕΙΚΤΟ	251	0	427	0

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007

Ο ΧΥΤΑ του νησιού έχει υπερπληρωθεί αυτή τη στιγμή με αποτέλεσμα να υπολειτουργεί και να αποτελεί σημαντική πίεση στο Πάρκο, καθώς υπάρχουν ενδείξεις ότι διαφεύγουν στραγγίδια στον υδροφόρο ορίζοντα και στα επιφανειακά ρέματα (Εικόνα 5.38). Εκτός από τα στραγγίδια, έχει διαπιστωθεί μη κάλυψη με εδαφικό υλικό, καύση (Εικόνα 5.39) και διασπορά των απορριμμάτων με τον αέρα. Σύμφωνα με το Τμήμα Περιβάλλοντος της Νομαρχίας, έχουν γίνει οι απαραίτητες κυρώσεις στο Σύνδεσμο καθαριότητας Ζακύνθου, ωστόσο το πρόβλημα εξακολουθεί να παραμένει εφόσον δεν προχωράει η διαδικασία επιλογής νέας τοποθεσίας για το νέο ΧΥΤΑ. Η ιδανική περιοχή

σύμφωνα με εκτιμήσεις, θα ήταν κάποια παλιά νταμάρια στη περιοχή του αεροδρομίου όπου δεν υπάρχει κοντινός οικισμός και δεν θα ενοχλούσε ιδιαίτερα τη περιοχή.

Εικόνα 5.38 Η ρύπανση γειτονικών ρεμάτων του ΧΥΤΑ Ζακύνθου (αριστερά) που καταλήγουν στη παραλία Βροντόνερο κάτω από το ΧΥΤΑ (δεξιά) από επιτόπιο έλεγχο της Νομαρχίας το 2007
Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος Νομαρχίας Ζακύνθου, 2007

Εικόνα 5.39 Παράνομη καύση απορριμμάτων στο ΧΥΤΑ Ζακύνθου σε επιτόπιο έλεγχο της Νομαρχίας
Πηγή: Τμήμα Περιβάλλοντος Νομαρχίας Ζακύνθου, 2006

5.7.4. ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Οι ενεργειακές ανάγκες στη περιοχή μελέτης καλύπτονται κυρίως με κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας και υγρών καυσίμων (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007). Στο πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 5.11), παρουσιάζεται η κατά κεφαλή κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας περιόδου Νοεμβρίου-Απριλίου των ετών 2002 ως 2004.

Πίνακας 5.11 Κατά κεφαλήν κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας της περιόδου από Νοέμβριο ως Απρίλιο των ετών 2002 ως 2004

Μ Η Ν Ε Σ	Ε Τ Η				
	2000	2001	2002	2003	2004
Ιανουάριος	10.122.030	9.687.000	11.670.000	11.571.000	12.995.040
Φεβρουάριος	8.828.745	8.715.000	8.946.000	11.625.000	11.564.960
Μάρτιος	8.587.200	8.265.000	9.375.000	11.319.000	11.470.840
Απρίλιος	7.842.135	8.931.000	9.213.000	10.641.000	10.846.760
Νοέμβριος	7.842.000	9.300.000	9.981.000	10.274.280	11.639.720
Δεκέμβριος	9.801.000	12.144.000	12.075.000	12.709.960	13.914.680
Σύνολο ενέργειας σε Kwh	53.023.110	57.042.000	61.260.000	68.140.240	72.432.000
Σύνολο ενέργειας σε Joule	14,73	15,85	17,02	18,93	20,12
Πληθυσμός στο μέσο του έτους	38.623	39.157	39.814	40.113	40.086
Κατά κεφαλή κατανάλωση ενέργειας σε mJoule	0,38	0,40	0,43	0,47	0,50

Πηγή: Δ.Ε.Η. Α.Ε. Παράρτημα Ζακόνθου, Ε.Σ.Υ.Ε. σε Φορέα Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο ΝΕΑ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Σύμφωνα με τη νέα προσέγγιση του προγράμματος SPICOSA και της παρούσας διπλωματικής, ο απολογισμός για τη διαχείριση μιας περιοχής περιλαμβάνει:

1. Καταγραφή και εντοπισμός των εμπλεκόμενων φορέων που δραστηριοποιούνται στη περιοχή μελέτης σήμερα (Stakeholder mapping).
2. Καταγραφή όλων των απόψεων των φορέων αυτών, ύστερα από συζητήσεις και ανοιχτή επικοινωνία μαζί τους (Stakeholder grouping).
3. Ιστορική αναδρομή γεγονότων από πριν την ίδρυση του Πάρκου μέχρι και σήμερα.
4. Σύνθεση σταδίου 2 και 3 και τελικός απολογισμός (Κεφάλαιο 7^ο).

6.1. ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ (STAKEHOLDER MAPPING)

Οι βασικοί εμπλεκόμενοι φορείς που δραστηριοποιούνται σήμερα στη περιοχή του ΕΘΠΖ με τους οποίους έγιναν οι συζητήσεις - συνεντεύξεις, είναι οι εξής:

- Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης:
 - Β' Βαθμού: Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ζακύνθου
 - Α' Βαθμού: Δήμος Λαγανά, Υγειονομική Υπηρεσία Ζακύνθου
- Φορέας Διαχείρισης ΕΘΠΖ: Έδρα: Ζάκυνθος. Συγκροτήθηκε το 1999 με την ίδρυση του ΕΘΠΖ, και Στο Διοικητικό Συμβούλιο του Φορέα συμμετέχουν διάφοροι εκπρόσωποι των Δήμων Ζακυνθίων και Λαγανά και των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων “Σύλλογος Προστασίας Θαλάσσιας Χελώνας ΑΡΧΕΛΩΝ” και WWF.
- Ένωση Ξενοδόχων και Ενοικιαζόμενων δωματίων Ζακύνθου
- Αλιείς
- Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ):

- *WWF Ελλάς:*
Έδρα: Αθήνα, Φιλελλήνων 26. Άρχισε να δραστηριοποιείται στη περιοχή μελέτης από το 1993 για τη καταγραφή του πληθυσμού και των απειλών της θαλάσσιας φώκιας και την εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων. Το 1997 προχώρησε στην αγορά γης γύρω από τη παραλία των Σεκανίων για τη προστασία της πιο σημαντικής παραλίας ωτοκίας της θαλάσσιας χελώνας στη Μεσόγειο.
- *Σύλλογος για τη Προστασία της Θαλάσσιας Χελώνας (ΑΡΧΕΛΩΝ Σ.Π.Θ.Χ.):* Έδρα: Αθήνα, Σολωμού 57. Άρχισε να δραστηριοποιείται στη περιοχή μελέτης από το 1983 για την εκπόνηση διαχειριστικών σχεδίων καθώς και τη διεξαγωγή εκπαιδευτικών σεμιναρίων. Έχει υλοποιήσει διάφορες δράσεις για τη μείωση του τεχνητού φωτισμού το βράδυ στο Κόλπο του Λαγανά και τη μείωση της κυκλοφορίας οχημάτων, ενώ έχει εκπρόσωπό της στο Δ.Σ. του Φορέα Διαχείρισης ο οποίος εναλλάσσεται με τον εκπρόσωπο της WWF.
- *Μεσογειακός Σύνδεσμος για τη Σωτηρία των Θαλάσσιων Χελωνών (Medasset):* Έδρα: Αθήνα, Λυκαβηττού 1Γ. Η οργάνωση δραστηριοποιείται στη περιοχή από το 1988, και συμμετείχε μαζί με τις παραπάνω ΜΚΟ στις καταγγελίες για την ανεξέλεγκτη τουριστική ανάπτυξη στη περιοχή και την ανάγκη άμεσης προστασίας της, οι οποίες και απέδωσαν αφού ιδρύθηκε το Πάρκο. Δεν συμμετέχει στο Δ.Σ. του Φορέα Διαχείρισης.

6.2. ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΠΟΨΕΩΝ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΦΟΡΕΩΝ (STAKEHOLDER GROUPING)

Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι μεταξύ των συνεντεύξεων που θα γίνονταν, υπήρχε και μία συνάντηση με υπάλληλο του ΥΠΕΧΩΔΕ που να έχει ασχοληθεί με θέματα του ΕΘΠΖ, ωστόσο πληροφορήθηκα ότι χρειάζονταν ειδική άδεια από το Υπουργείο για να δώσουν τη συνέντευξη. Έτσι, μετά από παράκλησή τους, έστειλα τις ερωτήσεις μου για να πάρουν την άδεια αλλά δυστυχώς δεν έλαβα καμία απάντηση.

Δείγματα των ερωτήσεων που συζητήθηκαν κατά τις συνεντεύξεις, υπάρχουν στο Παράρτημα.

6.2.1. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

6.2.1.1. Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής Ζακύνθου

Η πρώτη συνέντευξη που έγινε στη Νομαρχία ήταν με τον Πρόεδρο της Νομαρχιακής Επιτροπής Τουριστικής Προβολής του νησιού τον κ. Γιακουμέλο.

Σύμφωνα με την Επιτροπή, αν ο τρόπος ανάδειξης του νησιού είχε γίνει από την αρχή με οργανωμένο τρόπο, η Ζάκυνθος τώρα και ειδικά η περιοχή του Πάρκου θα είχε σαφώς ποιοτικότερο τουρισμό και θα είχε ανακτήσει τη παλαιότερη θέση της ως “fiore του Levante”. Δυστυχώς, κανένας φορέας τότε που ξεκίνησε η τουριστική ανάπτυξη στο νησί δεν είχε συλλάβει αυτή την έννοια του τουρισμού υψηλότερης φυσικής και πολιτιστικής κυρίως ποιότητας.

Άλλο σημαντικό θέμα που τόνισε ο Πρόεδρος της Επιτροπής είναι τα αντισταθμιστικά μέτρα που ποτέ δεν δόθηκαν στους δικαιούχους που είδαν τα κτήματά τους να δεσμεύονται. Ο Φορέας Διαχείρισης και το Πάρκο δεν ιδρύθηκαν με το σωστό τρόπο, καθώς η όλη διαδικασία έγινε βιαστικά και υπό την απειλή προστίμου από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Ωστόσο, υπάρχουν ακόμη αρκετά περιθώρια βελτίωσης και στα πλαίσια αυτά η Επιτροπή Τουριστικής Προβολής συνεργάζεται με το Φορέα Διαχείρισης προς αυτή τη κατεύθυνση αναβάθμισης της ποιότητας του τουρισμού στη περιοχή του Πάρκου με σήμα κατατεθέν τη χελώνα. Η συνεργασία της Επιτροπής με το Φορέα Διαχείρισης περιλαμβάνει την ανταλλαγή υλικού μέσα από το ποικίλο αρχείο του Πάρκου και τη προβολή του υλικού αυτού σε Εκθέσεις, εκδηλώσεις και στη κρατική τηλεόραση.

Πλέον και οι ντόπιοι είναι περισσότερο συγκαταβατικοί με την ιδέα, καθώς διαπιστώνουν ότι το εύκολο κέρδος από το τουρισμό χαμηλής ποιότητας έχει αρχίσει να φθίνει, αλλά και να φθείρει την εικόνα του νησιού προς τα έξω. Το δυσκολότερο εγχείρημα θα είναι να αλλάξει η κατάσταση στο Λαγανά όπου αν και υπάρχουν κάποιοι ξενοδόχοι και μεγάλο μέρος της δημοτικής αρχής που θέλουν την αλλαγή, επικρατούν ακόμη τα συμφέροντα των επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στο Λαγανά, αλλά και τα συμφέροντα των tour operators οι οποίοι οργανώνουν φθηνά πακέτα διακοπών στη περιοχή και τους συμφέρει να διαιωνίζεται η κατάσταση αυτή. Ένα επίσης δυσάρεστο γεγονός είναι ότι αποφασίζονται σημαντικά πράγματα από τη τοπική αυτοδιοίκηση της περιοχής χωρίς να καλούνται στη συζήτηση όλοι οι αρμόδιοι φορείς και οι κάτοικοι της περιοχής.

Γενικότερα, χρειάζεται ένα νοικοκύρεμα ειδικά στη περιοχή του Λαγανά, το οποίο με τη σειρά του απαιτεί χρηματοδότηση είτε μέσα από διαθέσιμα προγράμματα της ΕΕ είτε από επενδύσεις. Υπάρχουν πολλές ιδέες για κατασκευή παραδοσιακών ξενώνων με πιστοποίηση EMAS ή ISO, για τη δημιουργία καταδυτικού πάρκου όπου θα γίνεται και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση των επισκεπτών, για την επιβολή τελών στους επιχειρηματίες με στόχο την περιβαλλοντική αναβάθμιση και καλύτερο έλεγχο στις δραστηριότητές τους κ.ά. Παράλληλα υπάρχει και ο Αναπτυξιακός Νόμος με επιχορηγήσεις έως και 50% για τον εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των ξενοδοχείων 5 αστέρων, ο οποίος αξιοποιείται ως ένα βαθμό.

6.2.1.2. Τμήμα Περιβάλλοντος Νομαρχίας Ζακύνθου

Η επόμενη συνέντευξη στη Νομαρχία έγινε στο Τμήμα Περιβάλλοντος με τον κ. Πλέσσα, Διευθυντή του Τμήματος Περιβάλλοντος της Νομαρχίας Ζακύνθου.

Σημαντικό λάθος που έγινε πριν ακόμη ιδρυθεί το Πάρκο, ήταν το γεγονός ότι δεν θεσμοθετήθηκε τελικά η Ειδική Χωροταξική Μελέτη Ζακύνθου πέραν της παραλίας. Το σχέδιο αυτό είχε συντάχθηκε το 1993 και αντί αυτού ακολουθήθηκε μια πορεία αλληπάλληλων σχεδιασμών ανάμεσα στα Προεδρικά Διατάγματα με Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ZOE), οι οποίες έθεσαν μεν κάποιους περιορισμούς ωστόσο υπήρχαν και υπάρχουν πολλές αντιρρήσεις ως προς την αποτελεσματικότητά τους τελικά. Καίριο πρόβλημα αποτέλεσε και η μη τήρηση των αντισταθμιστικών μέτρων για τη δέσμευση εκτάσεων από το Πάρκο με αποτέλεσμα να υπάρχουν πολλές εντάσεις και συγκρούσεις με τους ντόπιους.

Σήμερα τα προβλήματα μέσα στο Πάρκο αφορούν:

- στη παράνομη λειτουργία ελαιοτριβείων χωρίς άδεια, τα οποία ρυπαίνουν τη περιοχή με την ανεξέλεγκτη διάθεση των αποβλήτων τους,
- στο ανεπαρκές αποχετευτικό δίκτυο Λαγανά και Καλαμακίου -μόλις πρόσφατα καλύφθηκε το 40% της περιοχής της Λιθακιάς-,
- στη μη τήρηση των περιβαλλοντικών όρων από το ΧΥΤΑ (καθημερινή κάλυψη με εδαφικό υλικό, συλλογή στραγγιδίων, παρεμπόδιση διασποράς ΑΣΑ από τον αέρα κλπ), ο οποίος έχει γεμίσει και πρέπει να κλείσει. Έχει επιβληθεί πρόστιμο 1600 ευρώ στο Σύνδεσμο Καθαριότητας του Δήμου Ζακύνθου, χωρίς να έχει

γίνει κάτι για την μετακίνησή του σε νέο χώρο αντίθετα συζητείται η επέκτασή του στον ήδη υπάρχοντα χώρο, γεγονός πολύ αρνητικό για τη περιοχή,

- στην ανεξέλεγκτη δόμηση, το πόρισμα των Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης αναφέρει για το Τμήμα Πολεοδομίας Ζακύνθου ότι ακόμη και τα ίδια τα άτομα που το υπηρετούν, παρανομούν. Με το μνημόνιο συμφωνίας του Φορέα με τους ιδιοκτήτες στη Δάφνη παρεμποδίζονταν το έργο της Νομαρχίας αφού δεν επιτράπη η πρόσβαση των ελεγκτών στη παραλία κατά τη διάρκεια ανέγερσης νέων αυθαιρέτων στη παραλία,
- στην υδροδότηση που γίνεται κυρίως από τα υπόγεια νερά του νησιού, το πρόβλημα λύθηκε μόλις πρόσφατα.

Όσον αφορά στη σχέση της Νομαρχίας με το Φορέα του Πάρκου είναι τυπική με κύριο σημείο σύγκρουσης τις παρεμβάσεις του Φορέα στη Δάφνη με την εκχέρσωση εκτάσεων και τη κατασκευή αναβαθμίδων.

6.2.1.3. Υγειονομική Υπηρεσία Ζακύνθου

Από την υγειονομική υπηρεσία ζητήθηκε μόνο να αναφερθούν στα κύρια προβλήματα ρύπανσης και υγιεινής που έχουν εντοπίσει ως υπηρεσία στη περιοχή του Πάρκου, και είναι τα εξής:

- τα συνολικά 7 ελαιοτριβεία που λειτουργούν χωρίς άδεια και ρυπαίνουν τη περιοχή κατά τη περίοδο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου που γίνεται συγκομιδή, εκ των οποίων ένα ρίχνει τα απόβλητά του στη λίμνη Κερίου,
- τα στραγγίδια από το ΧΥΤΑ που υπολειτουργεί,
- η έλλειψη ολοκληρωμένου αποχετευτικού δικτύου με αποτέλεσμα την κατά καιρούς υπερχειλίση των βόθρων ειδικά στο Λαγανά και το Καλαμάκι.

6.2.1.4. Δήμος Λαγανά

Η συζήτηση έγινε με Δημοτικό Σύμβουλο και επιχειρηματία στη περιοχή της Ζακύνθου και του Λαγανά, τον κ. Λουκισά.

Ο κ. Λουκισάς εκφράζει και το γενικότερο αίσθημα των ντόπιων, καθώς θεωρεί αδικία την αφαίρεση της δυνατότητας ενός ιδιοκτήτη γης μέσα στο Πάρκο να την αξιοποιήσει. Το ότι δεν υπήρξε κανένα αντισταθμιστικό μέτρο από την αρχή έβαλε το Πάρκο αντιμέτωπο με τη τοπική κοινωνία που θίγονταν τα ιδιοκτησιακά της δικαιώματα.

Η άποψη των ντόπιων για τους “οικολόγους – εθελοντές” όπως τους λένε, που προστατεύουν τις φωλιές και τη χελώνα, είναι αρνητική καθώς ισχυρίζονται ότι τους έχουν δει να διασκεδάζουν στα μπαρ και στα μαγαζιά του Λαγανά, τα οποία οι ίδιοι καταδικάζουν. Επιπλέον, τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του Πάρκου ο Φορέας είχε βάλει ξένους φύλακες -πιθανώς εθελοντές- στις παραλίες και στο Μαραθωνήσι, γεγονός που έδωσε πολύ άσχημη εντύπωση στους ντόπιους και τροφοδότησε ακόμη περισσότερο την αρνητική τους διάθεση απέναντι στο Πάρκο. Ωστόσο, σήμερα οι φύλακες είναι ντόπιοι πράγμα που εξομάλυνε αρκετά τις σχέσεις του Φορέα με τους κατοίκους, ενισχύοντας έτσι και τη προστασία της περιοχής. Άλλες κινήσεις του Φορέα που ενόχλησαν τους ντόπιους ήταν π.χ. η φήμη για ανάθεση της επισκευής του περίφημου ναυαγίου του νησιού σε εταιρεία της προέδρου του Φορέα, το όριο ταχύτητας των 6 μιλίων / h για τα σκαφη που δεν τηρήθηκε από το σκάφος της βασίλισσας Σοφίας που επισκέφθηκε το Πάρκο. Επομένως, πιστεύουν πως και ο Φορέας δεν αποτελεί υπόδειγμα καλής συμπεριφοράς και έτσι γιατί να τον υπακούσουν οι ίδιοι.

Οι ντόπιοι επιθυμούν να αναλάβουν οι ίδιοι την ηγεσία και διαχείριση του ΕΘΠΖ, καθώς πρόκειται για τον τόπο τους και με αυτό το τρόπο ίσως να υπήρχε περισσότερος σεβασμός απέναντι στα διαχειριστικά μέτρα και περιορισμούς που τίθενται. Μεγάλο πρόβλημα αποτελεί το γεγονός ότι δεν μπορούν να καταλάβουν, λόγω και άγνοιας ίσως, γιατί το Πάρκο περιλαμβάνει και χερσαίες εκτάσεις και όχι αποκλειστικά και μόνο τις παραλίες και τη θάλασσα, ερώτημα που εξέφρασε και ο ίδιος ο κ. Λουκισάς προς εμένα...

Για τα απόβλητα των ελαιοτριβείων υπάρχουν συνεχόμενα παράπονα, καθώς και για τη πιθανή εγκατάσταση του νέου ΧΥΤΑ στα Λιθακιά οι κάτοικοι είναι τελείως αντίθετοι. Ο ίδιος πιστεύει πως ο Λαγανάς ακόμη και σήμερα φέρνει πολλά έσοδα κατά τη τουριστική σεζόν με όλα αυτά τα μαγαζιά και ξενοδοχεία-ενοικιαζόμενα (χονδρικά 1000000ευρώ/ημέρα!).

Ο ίδιος πιστεύει πως το Θαλάσσιο Πάρκο δεν έπρεπε να ιδρυθεί σε μία τόσο τουριστικά ανεπτυγμένη περιοχή όπως ο Λαγανάς, καθώς η περιοχή δεν έχει καμία σχέση με το Θαλάσσιο Πάρκο στην Αλλόνησο όπου πρόκειται για απομονωμένη περιοχή με λίγους κατοίκους και πολύ μικρή τουριστική ανάπτυξη.

6.2.2. ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Θ.Π.Ζ.

Η συζήτηση στο Φορέα Διαχείρισης έγινε με τον κατεξοχήν αρμόδιο σε θέματα του Πάρκου κ. Sourbes.

Πρώτο πρόβλημα κατά το Φορέα είναι το ότι δεν έχει γίνει χαρακτηρισμός και αποτύπωση της ζώνης του αιγιαλού, όπως συμβαίνει και σε πολλές άλλες παράκτιες περιοχές της Ελλάδας, αλλά και το γεγονός ότι δεν υλοποιήθηκαν τα αντισταθμιστικά μέτρα και οι απαλλοτριώσεις που προέβλεπε η ΕΠΜ για το Πάρκο σύμφωνα με το Ν. 1650. Ο Φορέας υποστηρίζει πως έγιναν κάποιες προσπάθειες αγοράς εκτάσεων χωρίς να ολοκληρωθεί η διαδικασία, ενώ η συμφωνία στη Δάφνη έγινε γιατί δεν υπήρχε καμία πρόθεση πολιτική αλλά και στήριξη από το νομικό πλαίσιο για κατεδάφιση των αυθαίρετων στη παραλία. Έτσι κατέληξαν στο πιλοτικό Συμφωνητικό Συνεργασίας το 2006 το οποίο δεν ολοκληρώθηκε, αλλά παρατηρήθηκε αύξηση του αριθμού των φωλιών (από 50 στις 140 φωλιές) που είχε μειωθεί επικίνδυνα μέχρι τότε, αφού απελευθερώθηκε το 30% του χώρου της παραλίας.

Δεύτερο και κύριο πρόβλημα είναι τα οικονομικά του Φορέα, ο οποίος κατά σχεδόν 80% λειτουργεί με χρήματα Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και τώρα που λήγει το Γ' ΚΠΣ αναρωτιούνται τι θα συμβεί εφόσον δεν έχουν συνυπολογιστεί στο κρατικό προϋπολογισμό του ΥΠΕΧΩΔΕ. Υπάρχει ακόμη το πρόβλημα το πολεοδομικό και χωροταξικό αλλά και το αισθητικό, ειδικά στο Λαγανά αλλά και τα προβλήματα ρύπανσης από τα ελαιοτριβεία το χειμώνα.

Συνεργασία με τους τοπικούς άρχοντες της περιοχής έχει επιτευχθεί έως ένα βαθμό, το βασικό ζητούμενο είναι να βρεθούν κοινές λύσεις. Θα πρέπει, όπως υποστηρίζει ο Φορέας, να καταλάβουν και οι ντόπιοι ότι έχει την ευθύνη να ελέγχει τις δραστηριότητες στο Πάρκο αλλά και την υποχρέωση να ελέγχεται και ο ίδιος.

Όσον αφορά στην επανοριοθέτηση των ζωνών, θεωρούν ότι είναι κάτι πολύ επικίνδυνο να συζητείται καθώς πρόκειται απλώς για υποθέσεις και θα ήταν πολύ δύσκολο να αλλάξει το ΠΔ, κάτι που ζητούν οι ντόπιοι. Ωστόσο, παραδέχονται πως ο νομοθέτης έκανε λάθος ορίζοντας σαν απόλυτης προστασίας την Α θαλάσσια Ζώνη με τις

παραλίες Γέρακα, Σεκάνια και Δάφνη, αντί τη Ζώνη Β που βρίσκεται η παραλία του Λαγανά στην οποία οι χελώνες έχουν καλύτερη και μεγαλύτερη πρόσβαση.

Ο Φορέας παρακολουθεί με GPS τις φωλιές σε κάθε παραλία καθώς και τις θέσεις των ομπρελών και καθισμάτων, επίσης κάνει καταμέτρηση των λουομένων με χρήση κουπονιών που είναι αρκετά αποτελεσματική και κάθε εβδομάδα μελετά τα ευρήματα του ΑΡΧΕΛΩΝ. Συμμετέχει, ακόμη, σε ευρωπαϊκό Forum του προγράμματος Archicharter με θέμα τη “Κοινή Στρατηγική για Βιώσιμη Διαχείριση”.

6.2.3. ΕΝΩΣΗ ΞΕΝΟΔΟΧΩΝ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

6.2.3.1. Εκπρόσωπος Ξενοδόχων στο ΔΣ Φορέα Διαχείρισης ΕΘΠΖ

Η συνομιλία αυτή έγινε με την κ. Τετράδη, ξενοδόχο στη περιοχή του Λαγανά και εκπρόσωπο της Ένωσης Ξενοδόχων στο ΔΣ του Φορέα Διαχείρισης ΕΘΠΖ και μέλος της Επιτροπής Τουριστικής Προβολής του νησιού.

Το πρόβλημα κατά την άποψη των ξενοδόχων, ξεκίνησε από την αρχή που ιδρύθηκε το Πάρκο καθώς επιβλήθηκε ως κάτι εξαναγκαστικό σε μια κοινωνία που δεν είχε ιδιαίτερη παιδεία και που συμβίωνε χρόνια μαζί με τη χελώνα χωρίς να έχει εξαφανιστεί ως είδος. Ξαφνικά λοιπόν και χωρίς καμία εξήγηση ή ενημέρωση, άρχισαν οι ΜΚΟ και ο Φορέας του Πάρκου να βάζουν περιορισμούς. Παράλληλα, ο τουρισμός στο Λαγανά είχε ήδη αρχίσει να αναπτύσσεται από το '80, όταν θεσμοθετήθηκαν και τα πρώτα μέτρα στη περιοχή με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί πλήγμα όχι μόνο στο τουρισμό, αλλά και σε άλλες δραστηριότητες (θαλάσσια σπορ, αλιεία κ.λ.π.). Επομένως, αν η αρχική προσέγγιση είχε γίνει ομαλά και με τρόπο φιλικότερο προς τους ντόπιους, τώρα 20 χρόνια αργότερα δεν θα υπήρχε ακόμη θέμα και οι ντόπιοι θα είχαν κατανοήσει την ανάγκη προστασίας και πώς αυτή θα μπορούσε να γίνει μοχλός για ποιοτικότερη αειφορική τουριστική ανάπτυξη.

Η τουριστική κίνηση, σύμφωνα με την εκπρόσωπο των ξενοδόχων, παρουσιάζει μείωση τα τελευταία δύο χρόνια εξαιτίας της γενικότερης παγκόσμιας κρίσης στην οικονομία που πλήττει και τη βρετανική αγορά, η οποία κάθε χρόνο στηρίζει το 75% των τουριστικών εσόδων της Ζακύνθου και ειδικά του Λαγανά, καθώς η πλειοψηφία των τουριστών είναι Βρετανοί. Οι ξενοδόχοι είναι υπέρ της προσπάθειας του Φορέα να συνεργαστεί με τους ιδιοκτήτες στη Δάφνη, καθώς θεωρούν πως ήταν ένας πρωτότυπος τρόπος να αποδείξουν και στους ντόπιους ότι η προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να

συνυπάρχει με τη τουριστική ανάπτυξη και να την ωφελήσει κιόλας εφόσον φύγανε τα παραπήγματα από την ακτή και κατασκευάστηκαν περισσότερο καλαίσθητα σνακ μπαρ.

Η γκρίνια από τις ΜΚΟ ειδικά της MEDASSET, πιστεύουν ότι δεν βοηθάει στο να δημιουργηθεί ένα κλίμα συνεργασίας μεταξύ του Φορέα και των ντόπιων επιχειρηματιών. Υποστηρίζουν, ακόμη πως μια τέτοιου είδους συμφωνία θα έφερνε αποτελέσματα και στο Καλαμάκι όπου υπάρχουν πολλές εκτάσεις που έχουν δεσμευτεί από το Πάρκο και θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν φέρνοντας έσοδα τόσο στους ντόπιους όσο και στο Φορέα που χρειάζεται άμεσα να γίνει αυτόνομος οικονομικά. Το θέμα αυτό μάλιστα θα συζητηθεί στο ΔΣ μέσα στο φετινό χειμώνα. Πιστεύουν πως η τωρινή Πρόεδρος του Φορέα Διαχείρισης είναι πιο φιλική απέναντί τους και θα μπορούν να συνεργαστούν καλύτερα μαζί της.

6.2.3.2. Ξενοδόχος στη περιοχή Καλαμακίου

Η συζήτηση έγινε με τον κ. Θεοδωράκη, ιδιοκτήτη ξενοδοχείου στη περιοχή του Καλαμακίου όπου ακόμη δεν έχει αναπτυχθεί τουριστικά καθώς έχουν δεσμευτεί οι εκτάσεις από το Πάρκο.

Ο κ. Θεοδωράκης εκπροσωπεί τη πλευρά των αγανακτισμένων ιδιοκτητών που είδαν τη γης τους να δεσμεύεται χωρίς να πάρουν καμία αποζημίωση και που προσέφυγαν αρχικά στο Συμβούλιο της Επικρατείας όπου και δικαιώθηκαν, εξαντλώντας τα εγχώρια ένδικα μέσα και εφόσον δεν εφαρμόστηκε η απόφαση, προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Η υπόθεση αυτή φτάνει στο τέλος της, καθώς έχει ήδη βγει καταδικαστική απόφαση για το Μαραθωνήσι, ενώ αναμένονται μέσα στο 2008 και άλλες καταδικαστικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου που θα τους δικαιώσουν και τότε το κράτος θα χρεωθεί με ένα υπέρογκο ποσό, το οποίο θα μπορούσε από την αρχή να είχε αποφευχθεί εφόσον υπήρχαν τα απαραίτητα κονδύλια.

Κατά τη γνώμη του κ. Θεοδωράκη, κοντεύουν 20 χρόνια από τότε που δεσμεύθηκαν περιουσίες πολύ μεγάλες χωρίς να δοθούν τα απαραίτητα αντισταθμιστικά. Το πρόβλημα γενικότερα με τα Ιόνια νησιά είναι ότι δεν υπάρχει δημόσια γη, οι περισσότερες εκτάσεις είναι ιδιόκτητες γεγονός που δυσκολεύει πολύ την απαλλοτρίωση (ανταλλαγή γης) και την εύρεση αντισταθμιστικών μέτρων (μεταφορά συντελεστή δόμησης, αποζημιώσεις, ενοικίαση). Ωστόσο, αυτό το γνώριζαν οι αρμόδιοι όταν έγινε η Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) για το Πάρκο και απλώς πρόσθεσαν τα αντισταθμιστικά προφανώς ως διακοσμητικό στοιχείο στη μελέτη αφού οι δικαιούχοι δεν πήραν τίποτα τελικά.

Υπάρχει, επίσης, ένα θέμα με την ΕΠΜ του Πάρκου που εγκρίθηκε και εφαρμόστηκε τελικά στο ΠΔ, καθώς δεν ήταν αυτή που είχε εγκριθεί αρχικά. Το άσχημο σε αυτή τη περίπτωση είναι ότι η συγκεκριμένη μελέτη (Παρασκευόπουλος, 1993), είχε περάσει από διεθνή διαγωνισμό και είχε πάρει την έγκριση της πλειοψηφίας των εμπλεκόμενων στη περιοχή, ωστόσο διακόπηκε η σύμβαση με το μελετητή για κάποιο λόγο και δόθηκε σε άλλο μελετητικό γραφείο (ENVECO A.E.). Η τελική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΠΜ) θεωρήθηκε πιο αυστηρή και περιοριστική από τη πρώτη, ενώ τα αντισταθμιστικά μέτρα δεν υλοποιήθηκαν ποτέ. Είναι επίσης της άποψης ότι θα έπρεπε να προστατεύονται αποκλειστικά στις παραλίες μέχρι και τα 100 m στο εσωτερικό της χέρσου.

Ο κ. Θεοδωράκης, είχε πάρει άδεια από τον ΕΟΤ για τη κατασκευή ξενοδοχείου 110 δωματίων στα όρια της περιοχής Καλαμακίου - Λαγανά πριν την ίδρυση του Πάρκου και ξεκίνησε τις κατασκευές τμηματικά, φτιάχνοντας όλους τους κοινόχρηστους χώρους και 40 δωμάτια. Με το που βγήκε το ΠΔ, σταμάτησε το χτίσιμο στα 40 δωμάτια αφού δεν του επιτρέπονταν να φτιάξει και τα υπόλοιπα, γεγονός που του έχει κοστίσει ακριβά καθώς οι κοινόχρηστοι χώροι (πισίνα, εστιατόριο, καφετερία, ρεσεψιόν κ.λ.π.) είναι μεγαλύτερης δυναμικότητας από αυτή που έχει τελικά.

Πιστεύει, επίσης, ότι ήταν λάθος που επετράπη να φτιαχτούν τόσα πολλά ενοικιαζόμενα δωμάτια στο παράκτιο μέρος του Λαγανά, τα οποία πλειοψηφούν έναντι των υψηλότερης ποιότητας ξενοδοχείων και ενισχύουν τον χαμηλότερης ποιότητας τουρισμό, ενώ βολεύουν και τους tour operators με φθηνά πακέτα διακοπών.

Σε περίπτωση αλλαγής στο ΠΔ -πράγμα που δεν πιστεύουν ότι μπορεί να γίνει πλέον καθώς θα απαιτούσε αλλαγές στη ΠΜ και δεν υπάρχει καμία τέτοια διάθεση- που να επιτρέπει την τουριστική αξιοποίηση ορισμένων εκτάσεων αλλά υπό συγκεκριμένους όρους (π.χ. παραδοσιακοί ξενώνες συγκεκριμένης αρχιτεκτονικής και δυναμικότητας κ.λ.π.). Ωστόσο, αν άλλαζε το ΠΔ θα ήταν ανοιχτοί σε όρους π.χ. αρχιτεκτονικής ή τον ορισμό ακόμη μιας έκτασης απόλυτης προστασίας όπως στα Σεκάνια και στη περιοχή Καλαμακίου – Λαγανά.

6.2.4. ΑΛΙΕΙΣ

Τα στοιχεία για τις απόψεις των παράκτιων αλιέων στη περιοχή του ΕΘΠΖ, ελήφθησαν από συνεντεύξεις 70 αλιέων μικρής παράκτιας αλιείας του νησιού σε πρόσφατη μελέτη με θέμα την μικρή παράκτια αλιεία στη Ζάκυνθο (Μούσουρα, 2005).

Η έρευνα αυτή στο ΕΘΠΖ, έδειξε πως οι αλιείς δεν έχουν ως κλάδος συνεργασία με το Φορέα Διαχείρισης του Πάρκου (95,6% δήλωσε ανύπαρκτη σχέση, κανείς δε δήλωσε καλή ή άριστη σχέση), ούτε εκπροσωπούνται στο ΔΣ και η στάση τους είναι πολύ επιφυλακτική για τη δράση και το ρόλο του, καθώς και για τους λόγους ίδρυσής του (υπήρξε αρνητική αξιολόγηση σε ποσοστό άνω του 90%) (Μούσουρα, 2005). Αυτό συμβαίνει εξαιτίας των ζωνών προστασίας και των απαγορεύσεων που έχουν θεσμοθετηθεί, αλλά και εξαιτίας των παρεμβάσεων του Φορέα στη λειτουργία των αλιευτικών καταφυγίων της περιοχής, συνήθως αποτρέποντας τη βελτίωση και επέκτασή τους (Μούσουρα, 2005).

Στην ερώτηση αν γνωρίζουν τις θαλάσσιες ζώνες όπου απαγορεύεται το ψάρεμα, ένα ποσοστό 65% δήλωσε ότι γνωρίζει για τις θαλάσσιες ζώνες απαγόρευσης (Μούσουρα, 2005). Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι οι αλιείς – κάτοικοι των οικισμών εντός του Πάρκου και της πόλης της Ζακύνθου, γνώριζαν σε ποσοστό 100% τις ζώνες απαγόρευσης (Iα και Iβ) όπως δήλωσαν (Μούσουρα, 2005). Ωστόσο, το 48,7% από αυτούς δήλωσε ότι αυτές δεν τηρούνται από όλους, ένα 10% δήλωσε ότι τηρούνται και ένα 41,4% δήλωσε ότι δεν γνωρίζει (Μούσουρα, 2005). Το 49,3% του συνόλου των ερωτηθέντων (70 αλιέων) δήλωσε πως διεξάγεται παράνομη ερασιτεχνική αλιεία μέσα στα όρια των απαγορευμένων ζωνών του Πάρκου και το αντίστοιχο ποσοστό για τους αλιείς-κατοίκους του Πάρκου είναι 72,4% (Μούσουρα, 2005).

Ακόμη, δεν διαπιστώνουν βελτίωση της αφθονίας των αλιευμάτων τους μετά την ίδρυση του Πάρκου, αλλά αντίθετα μείωση (από το σύνολο των ερωτηθέντων) (Μούσουρα, 2005). Σχεδόν το σύνολο των ερωτηθέντων (97,15%) διαπίστωσε μείωση του εισοδήματός τους από το ψάρεμα (Μούσουρα, 2005). Το 94,28% από αυτούς το απέδωσε στη μείωση των ιχθυοαποθεμάτων και ένα ποσοστό 24,9% συμπεριέλαβε ως λόγους τη μείωση της αλιευτικής προσπάθειας (λόγω ηλικίας) και τη μείωση της τιμής (Μούσουρα, 2005).

Το σημαντικότερο πρόβλημα που απασχολεί τους αλιείς είναι η ύπαρξη δελφινιών, της θαλάσσιας φώκιας *Monachus monachus* και της χελώνας *Caretta caretta* που προκαλούν καταστροφές στα δίχτυα τους (Μούσουρα, 2005). Εξίσου σημαντικό πρόβλημα αποτελούν τα ημιτελή αλιευτικά καταφύγια στα λιμάνια, ιδιαίτερα στο Λαγανά, όπου λόγω της ύπαρξης του θαλάσσιου Πάρκου τα έργα συντήρησης ή και επέκτασης του λιμανιού ακολουθούν μια πολύπλοκη διαδικασία, ενώ στη ακόμη και στη πόλη της Ζακύνθου δεν υπάρχει αλιευτικό καταφύγιο στο κεντρικό λιμάνι του νησιού (Μούσουρα, 2005).

Η δράση των επαγγελματιών μέσης αλιείας, συχνά παράνομη όπως αναφέρουν, απασχολεί τους παράκτιους αλιείς και ιδιαίτερα η παράνομη χρήση ανεμότρατας (Μούσουρα, 2005). Γενικά, τα συρόμενα αλιευτικά εργαλεία της μέσης αλιείας και η βιτζότρατα της παράκτιας αλιείας υποβαθμίζουν ή και καταστρέφουν ολοκληρωτικά τα αλιευτικά πεδία στα οποία δραστηριοποιούνται οι μικροί παράκτιοι αλιείς (Μούσουρα, 2005).

Η ερασιτεχνική αλιεία, σύμφωνα με τους ερωτώμενους, βρίσκεται σε μεγάλη έξαρση στο Νομό, λόγω του υψηλού εισοδηματικού επιπέδου που επιτρέπει την αγορά πλήρους εξοπλισμού τέτοιων σκαφών (Μούσουρα, 2005). Κατά την άποψη των επαγγελματιών οι ερασιτέχνες έχουν τη δυνατότητα από το νόμο να αλιεύουν με τα ίδια σχεδόν αλιευτικά εργαλεία που έχουν και οι ίδιοι, είναι παράνομοι ως προς τις περιοχές που ασκούν τη δραστηριότητά τους, αλιεύουν με μεγαλύτερο (έως και δεκαπλάσιο) από το επιτρεπόμενο αριθμό αγκιστριών, διαθέτουν σύγχρονο και άρτιο ηλεκτρονικό εξοπλισμό και μηχανές μεγάλης ισχύος, χωρίς ιδιαίτερο έλεγχο από τις λιμενικές αρχές και έτσι αρκετές φορές οι ποσότητες αλιευμάτων ερασιτεχνών και επαγγελματιών είναι συγκρίσιμες (Μούσουρα, 2005). Στα νοτιοδυτικά και δυτικά παράλια του νησιού, έχει παρατηρηθεί επίσης το φαινόμενο να ψαρεύουν, κυρίως το καλοκαίρι, παράνομα ιταλικά ερασιτεχνικά σκάφη με δυναμίτες, φακούς κ.λ.π., προκαλώντας μεγάλη μείωση των ιχθυοπληθυσμών αλλά και παράνομη διακίνηση των ψαριών στις τουριστικές περιοχές του Κόλπου Λαγανά (Μούσουρα, 2005).

6.2.5. ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

6.2.5.1. MEDASSET

Η διαδικασία των συζητήσεων – συνεντεύξεων ξεκίνησε με τις ΜΚΟ, και συγκεκριμένα με τη κ. Βενιζέλου, ιδρυτή της οργάνωσης MEDASSET.

Τα κυριότερα προβλήματα στο Πάρκο κατά την άποψη της MEDASSET είναι: η κατάσταση στη παραλία της Δάφνης, η κατάσταση στο Μαραθωνήσι, στο Γέρακα και η έλλειψη φύλαξης σε ορισμένες παραλίες (Crystal beach). Πιο συγκεκριμένα κατά την άποψή τους, η σύναψη συμφωνίας *modus vivendi* μεταξύ του Φορέα και του 75% των ιδιοκτητών αυθαίρετων στη παραλία της Δάφνης, θεωρείται λανθασμένη κίνηση καθώς “νομιμοποιήθηκαν” κάποια αυθαίρετα, δίνοντας έτσι πάτημα για ανέγερση περισσότερων αυθαιρέτων στη περιοχή. Υπάρχει μια ρευστότητα στο ιδιοκτησιακό καθεστώς της

παραλίας της Δάφνης καθώς υπάρχει ανοχή από τη πλευρά του κράτους λόγω φορολογίας. Έχουν γίνει καταγγελίες για τη περιοχή μαζί με τις άλλες ΜΚΟ στην ΕΕ και συνεχίζουν να αποστέλλουν δελτία τύπου για τη κατάσταση που επικρατεί ενώ σε πρόσφατη αποστολή ανθρώπων τους στο νησί, διαπιστώθηκε αύξηση του αριθμού των ομπρελών στη παραλία, η διαπλάτυνση του ήδη υπάρχοντος δρόμου, καθώς και η ύπαρξη τριών χώρων στάθμευσης πάνω από τη παραλία.

Όσον αφορά στο Μαραθωνήσι, έχουν παρατηρήσει αυξημένο αριθμό μικρών σκαφών, ενώ στα Σεκάνια κατά την άποψή τους δεν υπάρχει φύλαξη και υπάρχει το ζήτημα του αυξημένου αριθμού γλάρων πιθανώς εξαιτίας του ΧΥΤΑ που βρίσκεται σε κοντινή περιοχή, ο οποίος έχει φτάσει στο τέλος του κύκλου ζωής του. Τέλος στη παραλία του Γέρακα υποστηρίζουν πως δεν γίνεται καταμέτρηση των επισκεπτών και ότι έχει αυξηθεί ο αριθμός των καθισμάτων ανά ομπρέλα.

Από την άλλη πλευρά, παραδέχονται ότι τα πράγματα είναι σαφώς καλύτερα από ότι ήταν το 2000, καθώς υπάρχουν ελάχιστα σκάφη μέσα στη προστατευόμενη περιοχή και υπάρχει καλύτερη φύλαξη στις περισσότερες παραλίες.

Όσον αφορά στους ντόπιους, πιστεύουν ότι το κράτος θα πρέπει να δείξει ευαισθησία επιτέλους για την αποζημίωσή τους αφού εδώ και πολλά χρόνια το κράτος τους κοροϊδεύει.

Για τη σχέση τους με τις υπόλοιπες ΜΚΟ είναι η χαλαρή συνεργασία και ο συντονισμός χωρίς να υπάρχει ανταγωνισμός από μέρους τους τουλάχιστον όπως υποστηρίζουν, ωστόσο θεωρούν ότι οι εκπρόσωποι της WWF και ΑΡΧΕΛΩΝ στο Φορέα αναγκάζονται να φορούν δύο διαφορετικά καπέλα και να κάνουν σημαντικές υποχωρήσεις. Για αυτό το λόγο απέχουν από το Δ.Σ. του Φορέα εφόσον θέλουν να εκφράζουν την άποψή τους ελεύθερα και χωρίς να συμβιβάζονται.

Τέλος, θα ήθελαν να συμμετάσχουν σε μια ανοιχτή δημόσια συζήτηση για τα θέματα του Πάρκου, αφού έχουν οργανώσει κάτι τέτοιο και στο παρελθόν και μάλιστα στη τηλεόραση.

6.2.5.2. WWF

Η επόμενη συζήτηση, έγινε με τον κ. Παξιμάδη, στέλεχος της WWF Ελλάς που έχει ασχοληθεί με θέματα του ΕΘΠΖ. Η Οργάνωση στέλνει ενημερωτικά δελτία τύπου κάθε χρόνο στη Διεύθυνση Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Commission,

Environment Directorate) για τη κατάσταση στο Πάρκο με τα βασικά προβλήματα της περιοχής επισημαίνοντας την αναγκαιότητα άμεσης λήψης μέτρων.

Ανάμεσα στα κυριότερα προβλήματα του Πάρκου, είναι πάλι η κατάσταση στη παραλία της Δάφνης με τα αυθαίρετα και τη συμφωνία του Φορέα με τους ιδιοκτήτες που είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του αριθμού των αυθαιρέτων από 14 σε 23 μέσα σε ένα χρόνο (2006). Η συμφωνία αυτή έγινε και χωρίς τη συγκατάθεση των αρχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Τμήμα Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος Νομαρχίας Ζακύνθου), με αποτέλεσμα την επιβολή προστίμων από 270000-670000 ευρώ στους ιδιοκτήτες των παράνομων κτισμάτων. Εκτός από την αισθητική αλλοίωση του φυσικού τοπίου και της απειλής της φωλεοποίησης, υπάρχει πάντα και ο κίνδυνος ενδεχόμενης διάβρωσης εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής με άνοδο της στάθμης της θάλασσας, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη. Ωστόσο, πιστεύουν πως έχουν γίνει και κάποια θετικά βήματα στη περιοχή, όπως είναι η σήμανση της παραλίας, ο καθαρισμός της, η παρουσία φυλάκων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, φοβούνται όμως πως έχουν μόνο βραχυπρόθεσμη διάρκεια. Για το θέμα

Άλλο σημαντικό πρόβλημα κατά τη WWF, είναι η υπερπλήρωση του ΧΥΤΑ και η ανάγκη σφράγισης του εφόσον επιλεγθεί νέα θέση για το νέο ΧΥΤΑ, καθώς απειλείται ο πυρήνας του Πάρκου (παραλία Σεκανίων) από τη βρώση των αυγών της χελώνας από τους γλάρους που συγκεντρώνονται στη περιοχή. Διαπιστώθηκε, επίσης, ύστερα από ανάλυση δείγματος νερού από το κόλπο Λαγανά από το Λιμεναρχείο και την Υγειονομική Υπηρεσία, ρύπανση στη περιοχή του κόλπου από διαρροή στραγγιδίων του ΧΥΤΑ σε ρέματα της περιοχής το 2006. Υπάρχει ακόμη θέμα με τη φύλαξη της παραλίας των Σεκανίων καθώς αυτή είναι κατά τη γνώμη τους ευθύνη του Φορέα και είναι ανύπαρκτη. Τέλος, η έλλειψη ενός επίσημου εγκεκριμένου σχεδίου ολοκληρωμένης διαχείρισης για τη συνολική περιοχή και τις δραστηριότητες του Πάρκου, είναι ένα ακόμη πλήγμα για τη προστασία και διατήρηση των οικοτόπων στη περιοχή, αλλά και για τους ντόπιους.

Η αντιμετώπιση των ΜΚΟ από τους ντόπιους της περιοχής είναι με επιφύλαξη έως και εχθρική καθώς η ίδρυση του Πάρκου έγινε βιαστικά και χωρίς καμία αποζημίωση για τις εκτάσεις που δεσμεύτηκαν. Ένα άλλο σημαντικό αίτιο της μη τήρησης των μέτρων που επιβλήθηκαν είναι το πολιτικό κόστος, καθώς η Ζάκυνθος είναι μονοεδρική.

Σύμφωνα με τη WWF, υπάρχει σύμπνοια και συνεργασία μεταξύ των ΜΚΟ και όχι ανταγωνισμός, ενώ σχετικά με τη πιθανότητα επανοριοθέτησης η οργάνωση υποστηρίζει πως προέχει η διαδικασία ετοιμασίας ενός Σχεδίου ΟΔΠΖ, και στη συνέχεια αν κριθεί απαραίτητο να γίνει και αυτό.

6.2.5.3. ΑΡΧΕΛΩΝ (Σ.Π.Θ.Χ.)

Η συζήτηση έγινε με την κ. Παναγοπούλου, εκπροσώπου της οργάνωσης ΑΡΧΕΛΩΝ στο ΔΣ του Φορέα Διαχείρισης που εναλλάσσεται με τον εκπρόσωπο της WWF.

Σύμφωνα με τον ΑΡΧΕΛΩΝ, τα μεγαλύτερα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει ο Φορέας ειδικότερα, είναι τα οικονομικά. Αν δεν υπάρχει η χρηματοδότηση ή εξασφάλιση σημαντικών εσόδων, όλα τα υπόλοιπα (φύλαξη, διαχειριστικό σχέδιο ΟΔΠΖ, προσωπικό κ.λ.π.) δεν μπορούν να λειτουργήσουν σωστά, και αυτό γιατί μέχρι σήμερα ο Φορέας εξαρτάται οικονομικά από το Πρόγραμμα ΕΠΠΕΡ, χωρίς να γνωρίζει κανείς τι θα γίνει όταν αυτό λήξει. Υπάρχει, επομένως, ένα μεγάλο ζήτημα άμεσης εξεύρεσης πόρων και εξασφάλισης σταθερών εσόδων για το Πάρκο, ώστε να αυτονομηθεί ο Φορέας Διαχείρισης και να συνεχίσει το έργο του. Ωστόσο, αυτό είναι πολύ δύσκολο να γίνει καθώς ο Φορέας εξαρτάται άμεσα από το ΥΠΕΧΩΔΕ, όπως και η διοίκησή του από το πολιτικό καθεστώς που επικρατεί κάθε φορά.

Ένα δεύτερο σημαντικό πρόβλημα, κατά την εκπρόσωπο του ΑΡΧΕΛΩΝ, είναι ο διορισμός υπαλλήλων του Φορέα μέσω ΑΣΕΠ γεγονός που εμποδίζει την επιλογή των κατάλληλα εξειδικευμένων υποψηφίων. Επίσης με τη συμφωνία του Φορέα στη Δάφνη με τους ιδιοκτήτες αυθαιρέτων, ο Φορέας δεσμεύτηκε στην ενοικίαση των κτιρίων αυτών αλλά δεν θα μπορεί να τη διατηρήσει επ' άπειρον εφόσον δεν θα έχει τους οικονομικούς πόρους. Έτσι, η θέση και του ΑΡΧΕΛΩΝ είναι αντίθετη στη συμφωνία αυτή, η οποία έγινε και χωρίς ούτε τη συγκατάθεση του ΔΣ του Φορέα.

Ως προς τους ντόπιους, αυτοί πιέζουν για αλλαγές στο αρχικό Π.Δ. του 1999, αλλά κάτι τέτοιο θεωρείται πολύ δύσκολο να γίνει και παρόλο που έχουν δίκιο για τις αποζημιώσεις είναι λίγο υπερβολικοί στα αιτήματά τους. Παράδειγμα των συγκρούσεων με τις ιδιοκτησίες αποτελούν οι πιέσεις από μια ιδιοκτήτρια γης στο Μαραθωνήσι να χτίσει ξενοδοχείο στη προστατευόμενη παραλία.

Η στάση του ΑΡΧΕΛΩΝ απέναντι στις άλλες δύο ΜΚΟ είναι καλή αν και με τη WWF έχουν καλύτερη συνεργασία και συμμετέχουν εναλλάξ στο ΔΣ του Φορέα. Για τη MEDASSET, η γνώμη τους είναι ότι υπερβάλλουν και “γκρινιάζουν” με το παραμικρό τηρώντας μια αρνητική στάση απέναντι στο Φορέα. Ωστόσο, έχουν μια χαλαρή συνεργασία μαζί τους και είχαν συνεργαστεί και στο παρελθόν όλες οι ΜΚΟ σε μια κοινή επιστολή τους προς την ΕΕ για τη κατάσταση στις παραλίες ωτοκίας, επιτυγχάνοντας και την ίδρυση του Πάρκου στη συνέχεια. Τέλος, συμφωνούν ότι υπάρχουν κάποιες ενδείξεις

για τάση εύρεσης νέων παραλιών από τις χελώνες για να γεννήσουν, ωστόσο κάτι τέτοιο θέλει μεγάλα χρονικά διαστήματα παρακολούθησης και μελέτη ώστε να οριστικοποιηθούν οι υποθέσεις για αλλαγή στις ζώνες. Κάτι τέτοιο φαντάζει πολύ μακρινό ακόμη, οπότε δεν μπορούμε να μιλάμε για επανοριοθέτηση των ζωνών του Πάρκου.

6.3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ Ε.Θ.Π.Ζ.

Οι νομοθετικές ρυθμίσεις και διοικητικές πράξεις που αφορούν στη προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στην Ελλάδα μέχρι και πριν την ίδρυση του ΕΘΠΖ, διακρίνονται σε αυτές που αναφέρονται στη προστασία του είδους και σε αυτές που αναφέρονται στη προστασία των περιοχών αναπαραγωγής της (Πλέσσας, 1997).

6.3.1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΕΙΔΟΥΣ

- Προεδρικό Διάταγμα 617/80 (περί προστασίας της θαλάσσιας χελώνας – ΦΕΚ 163/Α/18-7-80): Απαγορεύει την αλιεία των θαλάσσιων χελώνων, τη καταστροφή των αυγών και τη συλλογή των νεοσσών.
- Προεδρικό Διάταγμα 67/81 (περί προστασίας της αυτοφυούς γλωρίδας και άγριας πανίδας και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της έρευνας επ' αυτών – ΦΕΚ 23/Α/30-1-81): Χαρακτηρίζει, μεταξύ άλλων, προστατευτέα είδη τις θαλάσσιες χελώνες *Caretta caretta*, *Chelonia mydas* και *Dermochelys coriacea*, των οποίων απαγορεύεται η θανάτωση, σύλληψη, εμπορία κ.λ.π.

6.3.2. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Η μοναδική περιοχή μέχρι το 1997, σε εθνικό επίπεδο, στην οποία είχαν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα για τη προστασία της *Caretta caretta* και των περιοχών αναπαραγωγής της, ήταν ο Κόλπος του Λαγανά Ζακύνθου (Πλέσσας, 1997). Η προσπάθεια θεσμοθέτησης ειδικών μέτρων στη Ζάκυνθο ξεκινά από τις αρχές του '80 (Πλέσσας, 1997) και συνεχίστηκε μέχρι την ίδρυση του Πάρκου. Περιεκτικό ιστορικό

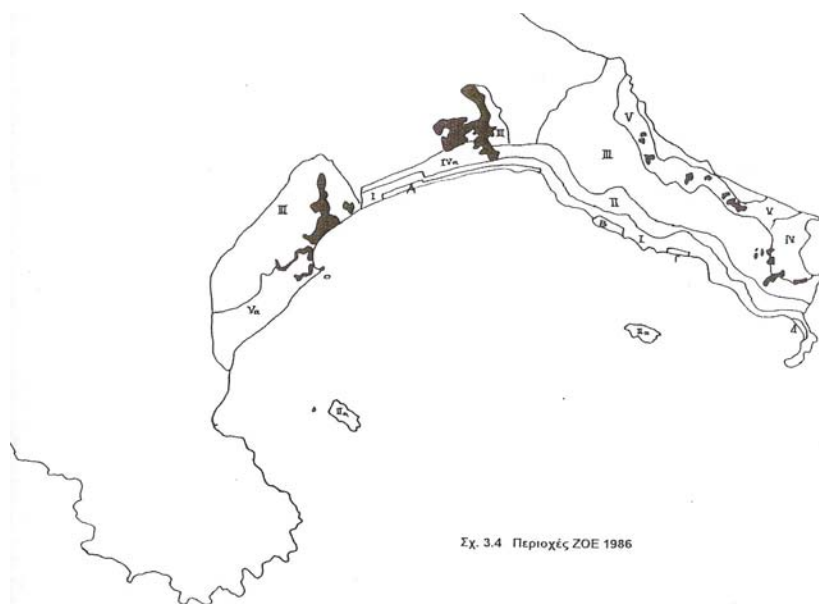
αυτών των προσπαθειών, μέτρων, προγραμμάτων πριν και μετά την ίδρυση του Πάρκου μέχρι και σήμερα, περιγράφονται στη συνέχεια:

- **1980:** Το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας & Περιβάλλοντος αποφασίζει την αυστηρή προστασία των περιοχών Μαραθωνήσι, Σεκάνια και Γέρακα, και αναθέτει στους αρμόδιους υπουργούς την πραγματοποίηση των αναγκαίων ενεργειών (ΦΕΚ 486/Β/20-5-80) (Πλέσσας, 1997).
- **1981:** Ξεκινούν οι πρώτες προσπάθειες για εφαρμογή μέτρων προστασίας της θαλάσσιας χελώνας στη Ζάκυνθο με τη τοποθέτηση ενημερωτικών – απαγορευτικών πινακίδων στις παραλίες ωτοκίας (Πλέσσας, 1997). Την ίδια χρονιά έγιναν οι πρώτες μετρήσεις εξόδων και φωλιών στις παραλίες ωτοκίας από την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης με χρηματοδότηση της IUCN (Πλέσσας, 1997).
- **1982:** Αρχίζει η έκδοση αποφάσεων του υπουργού ΧΟΠ (τότε ΥΠΕΧΩΔΕ) για βμηνες αναστολές έκδοσης και εκτέλεσης οικοδομικών αδειών σε περιοχές υπερκείμενες των ανατολικών παραλιών ωτοκίας (Πλέσσας, 1997). Παράλληλα, αρχίζει η εκτέλεση Προγράμματος Παρακολούθησης Ωτοκίας (ΠΠΩ) από το Υπουργείο ΧΟΠ και στη συνέχεια ανατίθεται στο Σύλλογο Προστασίας Θαλάσσιας Χελώνας ΑΡΧΕΛΩΝ, ο οποίος το εκτελεί μέχρι σήμερα (Πλέσσας, 1997).
- **1984:** Εκδίδεται Π.Δ. που καθόριζε τρεις ζώνες στην ευρύτερη χερσαία περιοχή του κεντρικού και ΒΑ τμήματος του Κόλπου Λαγανά και έθετε όρους και περιορισμούς στη δόμηση (Σχήμα 6.1) (Πλέσσας, 1997). Αρχίζει η σταδιακή διαμόρφωση και εκτέλεση από τη Νομαρχία Ζακύνθου, Προγράμματος Προστασίας (ΠΠ) με τη τοποθέτηση φυλάκων στις παραλίες ωτοκίας (Πλέσσας, 1997).
- **1987:** Τίθεται σε εφαρμογή Απόφαση του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, με την οποία θεσπίζεται Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ / 86) στην ευρύτερη περιοχή του Κόλπου Λαγανά (Σχήμα 6.2), οριστικοποιείται και εκτελείται το ΠΠ και αρχίζει η εκτέλεση Προγράμματος Ενημέρωσης – Ευαισθητοποίησης (ΠΕΕ) από τον

ΑΡΧΕΛΩΝ. Συστήνεται επιτροπή στη Νομαρχία για τη παρακολούθηση της εφαρμογής των μέτρων προστασίας της ΖΟΕ και για τον ίδιο λόγο πραγματοποιείται επίσκεψη Ευρωβουλευτών και ειδικών του Συμβουλίου της Ευρώπης στη Ζάκυνθο.

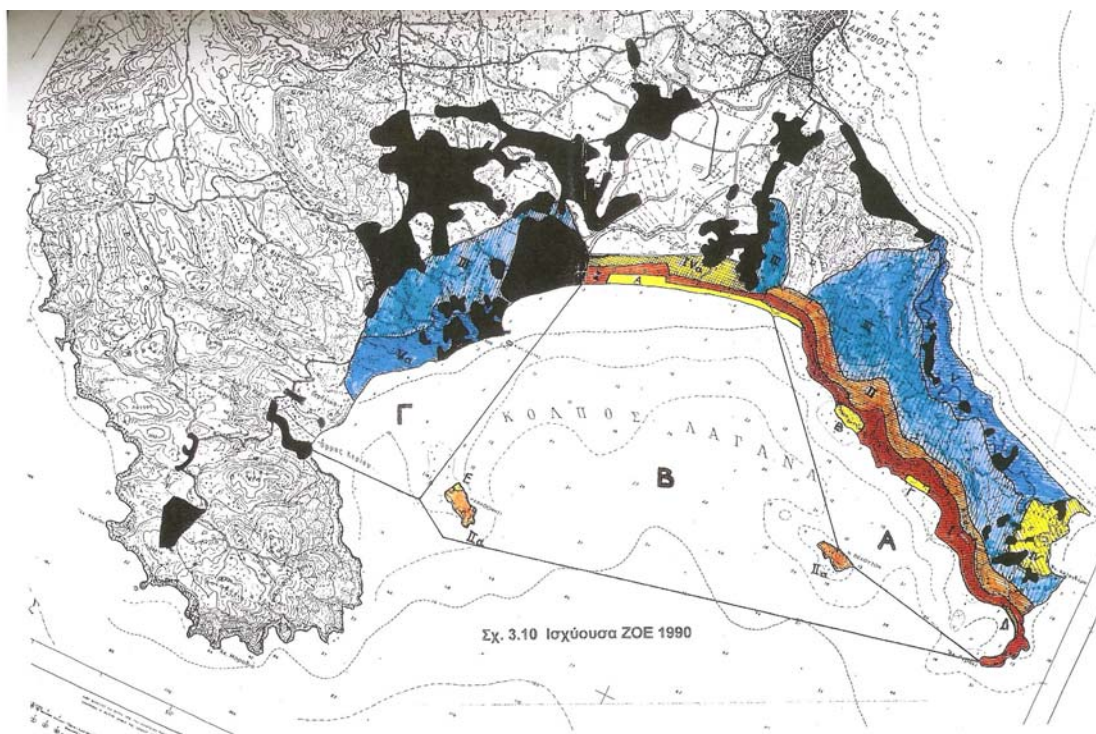
Σχήμα 6.1 Περιοχές του ΠΔ του 1984 για το Κόλπο Λαγανά
Πηγή: Πλέσσας, 1997

Σχήμα 6.2 Περιοχές ΖΟΕ που ορίστηκαν το 1986
Πηγή: Πλέσσας, 1997

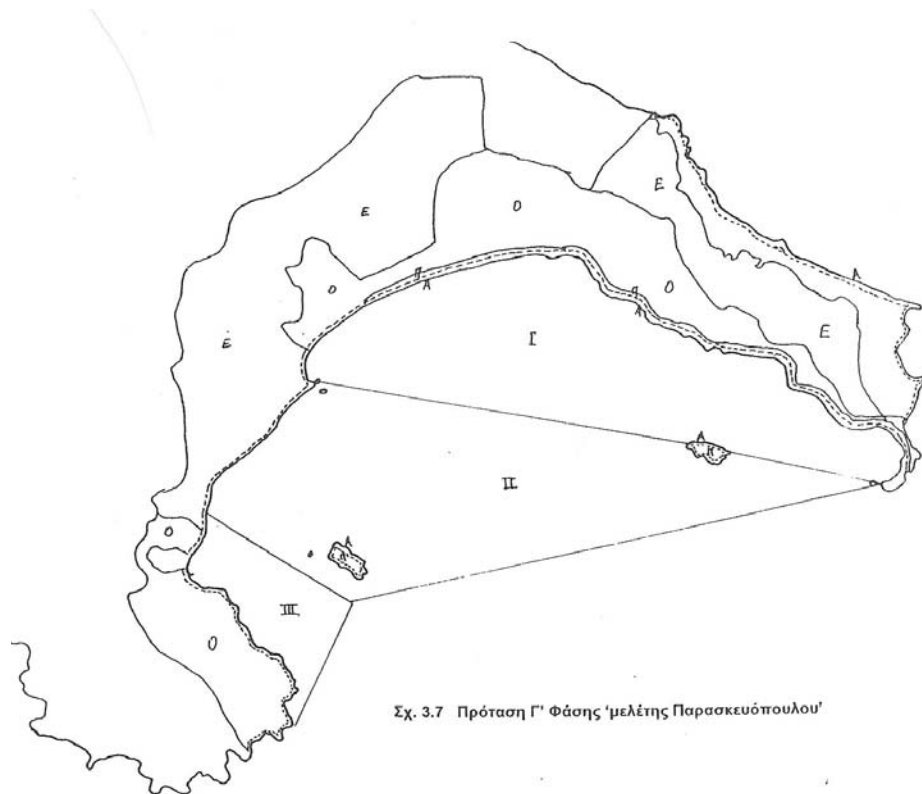
- **1988:** Εκδίδεται Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) που καθορίζει μέτρα προστασίας στη θαλάσσια περιοχή του Κόλπου Λαγανά και οριοθετούνται με σηματοδούρες οι δύο περιοχές (Α, Β) που καθορίστηκαν με αυτή (Σχήμα 6.3). Από το ΥΠΕΧΩΔΕ εξαγγέλλεται πρόγραμμα για δημιουργία οικοτουριστικού κέντρου και βιολογικού σταθμού.
- **1989:** Το ΥΠΕΧΩΔΕ εξαγγέλλει τη διενέργεια διεθνούς διαγωνισμού για τη δημιουργία Θαλάσσιου Πάρκου. Κλιμάκιο του Συμβουλίου της Ευρώπης επισκέπτεται τη περιοχή ξανά για να ελέγξει αν εφαρμόζονται τα ισχύοντα μέτρα και για να διαπιστώσει αν είχαν ληφθεί υπόψη οι συστάσεις που είχαν γίνει παλαιότερα τόσο από το Συμβούλιο όσο και από το Ευρωκοινοβούλιο.
- **1990:** Η απόφαση καθορισμού της ΖΟΕ μετατρέπεται, με μικρές τροποποιήσεις στο ΠΔ που ισχύει μέχρι σήμερα (Σχήμα 6.3).
- **1991:** Εγκρίνεται ο υπ. αριθμ.19 Ειδικός Κανονισμός Λιμένα Ζακύνθου και αντικαθιστά την σχετική ΚΥΑ. Το ΥΠΕΧΩΔΕ αναθέτει μετά από ευρωπαϊκό διαγωνισμό, στο γραφείο Παρασκευόπουλου την εκπόνηση σε 3 φάσεις Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΕΠΜ) για την οργάνωση και διαχείριση του ΕΘΠΖ.
- **1992:** Παρουσιάζεται στη Ζάκυνθο η Β' Φάση της ΕΠΜ και καλούνται οι εμπλεκόμενοι φορείς να υποβάλλουν τις απόψεις τους. Περιβαλλοντικές οργανώσεις και ομάδες συνεργάζονται και εκπονούν αντι-μελέτη με θέμα "Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου, προϋποθέσεις και προτάσεις για το σχεδιασμό, την ίδρυση και λειτουργία του". Το WWF Ελλάς έρχεται σε κατ' αρχήν συμφωνία με ιδιοκτήτες στη περιοχή Σεκάνια για αγορά έκτασης 328011 m².
- **1993:** Τον Ιανουάριο υποβάλλεται από την ΤΕΔΚ Ζακύνθου στο ΥΠΕΧΩΔΕ η "Κοινή Πρόταση φορέων και οργανώσεων" για την ΕΠΜ Κόλπου Λαγανά. Η πρόταση αυτή στηρίζεται στην ανωτέρω μελέτη των οικολογικών οργανώσεων του 1992, και τη συνυπογράφουν ΤΕΔΚ, Δήμος Ζακύνθου, κοινότητες Παντοκράτορα, Λιθακιάς, Ένωση Ξενοδόχων Ζακύνθου και διάφοροι άλλοι Σύλλογοι. Τη πρόταση αυτή δεν συνυπογράφουν οι κοινότητες Βασιλικού και Καλαμακίου, οι οποίες φέρουν το κύριο μέρος των απαγορευτικών διατάξεων της ΖΟΕ. Τον

Αύγουστο παραδίδεται η Γ' και τελική Φάση της ΕΠΜ του Παρασκευόπουλου (Σχήμα 6.4), τον Δεκέμβριο όμως διακόπτεται ξαφνικά και λύεται η σχετική σύμβαση με τον μελετητή (αφού είχε ολοκληρωθεί η μελέτη αυτή του Παρασκευόπουλου) και εξαγγέλεται η ολοκλήρωσή της από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ. Παράλληλα ξεκινά εκπόνηση της Ειδικής Χωροταξικής Μελέτης Ζακύνθου και παραδίδεται η Γ' Φάση της το 1995, ωστόσο δεν εφαρμόστηκε ποτέ τελικά (Πλέσσας, 1997).

Σχήμα 6.3 Οι ΖΟΕ με το ΠΔ του 1990 και οι θαλάσσιες ζώνες Α, Β, Γ
Πηγή: Πλέσσας, 1997

Εδώ θα πρέπει να γίνει μια παρένθεση για τις ΖΟΕ. Πρόκειται για χωροταξική ρύθμιση του Ν. 1337/83, η οποία καλύπτει τη νοτιοανατολική χερσόνησο της Ζακύνθου και τις παράκτιες χερσαίες περιοχές του μεγαλύτερου τμήματος του Κόλπου Λαγανά και τις νησίδες Πελούζο και Μαραθωνήσι (Πλέσσας, 1997). Οριοθετούν 8 διαφορετικές περιοχές που διαβαθμίζονται από περιοχές προστασίας της φύσης μέχρι περιοχές έντονης τουριστικής ανάπτυξης (I, II, Ια, III, IV, IVa, V, Va) (Πλέσσας, 1997).

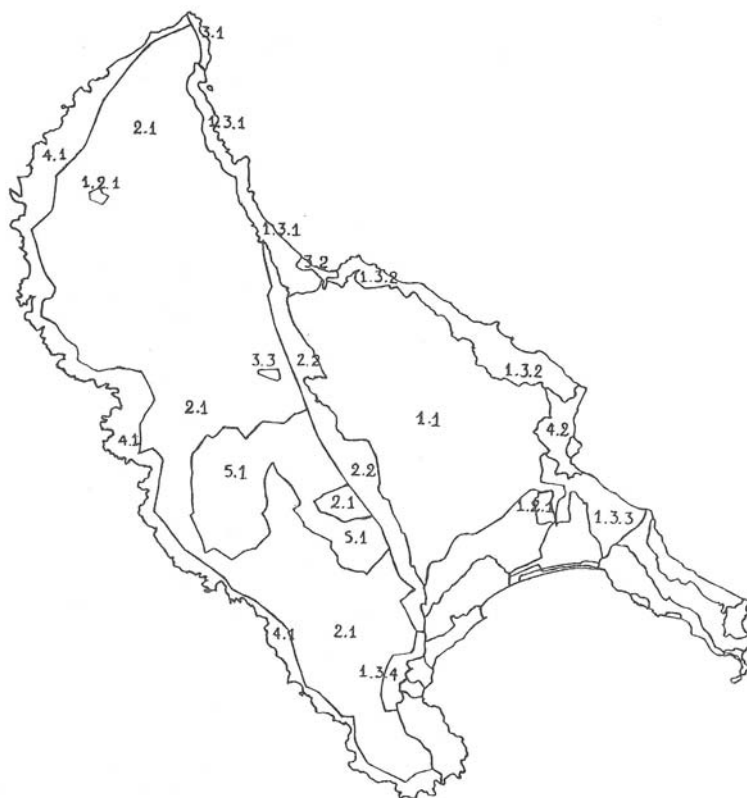

Σχήμα 6.4 Πρόταση Γ' Φάσης ΕΠΜ Παρασκευόπουλου που δεν εφαρμόστηκε τελικά Πηγή: Πλέσσας, 1997

- **1994:** Εγκρίνεται και τίθεται σε ισχύ ο υπ' αριθμ.20 Ειδικός Κανονισμός Λιμένα Ζακύνθου που προσθέτει στον προγενέστερο μία ακόμη θαλάσσια περιοχή (Γ) (Σχήμα 6.3). Ολοκληρώνεται από τη WWF η αγορά της έκτασης στα Σεκάνια μετά από σύμφωνη γνώμη του ΥΠΕΧΩΔΕ και χρηματοδότηση 1000000 ECU της ΕΟΚ. Παράλληλα η ΜΚΟ MEDASSET ξεκινά τις επίσημες καταγγελίες στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αποτυχία της Ελληνικής Κυβέρνησης να εφαρμόσει το Εθνικό και Διεθνές Δίκαιο (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ), καθώς και τις Συστάσεις της Διάσκεψης της Βέρνης για τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας (MEDASSET, 2005).
- **1995:** Ανατίθεται απευθείας από το ΥΠΕΧΩΔΕ η εκπόνηση σε 2 φάσεις Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΠΜ) στο μελετητικό γραφείο ENVECO ΑΕ για τη δημιουργία ΕΘΠΖ. Μελέτη που όφειλε να στηρίζεται στο σχεδιασμό της αρχικής ΕΠΜ του Κόλπου Λαγανά, η οποία είχε ήδη ολοκληρωθεί. Ολοκληρώνεται και παρουσιάζεται από το ΥΠΕΧΩΔΕ η ΕΠΜ Κόλπου Λαγανά. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο συμφωνεί με τη δημιουργία ΕΘΠΖ, απορρίπτει ωστόσο τον

προτεινόμενο σχεδιασμό και προτείνει την έναρξη ουσιαστικού διαλόγου για την εξεύρεση μιας δίκαιης και οριστικής λύσης. Παραδίδεται η Γ' Φάση της EXMZ.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί τι προέβλεπε η EXMZ. Ήταν μια χωροταξική μελέτη τεσσάρων φάσεων για τον καθορισμό χρήσεων γης με στόχο την ανάπτυξη και τη προστασία στα πλαίσια του Κοινοτικού Προγράμματος ENVIREG (Πλέσσας, 1997). Περιοχή μελέτης ήταν η Ζάκυνθος εκτός της περιοχής της ΕΠΜ του κόλπου Λαγανά και των Στροφάδων (Πλέσσας, 1997). Στο παρακάτω πίνακα (Πίνακας 6.1) και σχήμα (Σχήμα 6.5) παρουσιάζονται οι προτεινόμενες ζώνες της μελέτης αυτής.

Σχήμα 6.5 Προτεινόμενες Ζώνες EXMZ

Πηγή: Πλέσσας, 1997

Πίνακας 6.1 Κατάλογος προτεινόμενων Ζωνών EXMZ

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΖΩΝΗΣ
1	ΖΩΝΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ
11	Γεωργική Ζώνη
12	Βιοτεχνικές-Ζώνες
121	ΒΙΠΑ-ΒΙΟΠΑ πόλης Ζακύνθου
122	ΒΙΠΑ-ΒΙΟΠΑ Βολιμών
13	ΖΩΝΕΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ & ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
131	Βόρεια Ζώνη
132	Κεντρική Ζώνη
133	Ζώνη Αργασιού
134	Ζώνη Λιθακιάς-Κερίου
2	ΖΩΝΕΣ ΟΙΚΟΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
21	Ορεινή Ζώνη
22	Ζώνη Ρίζας
3	ΖΩΝΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ
31	Ζώνη Σηπλαιών Σκιναρίου
32	Ζώνη Υγροτόπων & Αμμοθινών όρμου Αλυκών
33	Ζώνη Σηπλαιών Γυρίου
4	ΖΩΝΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΤΟΠΙΩΝ
41	Δυτικών Ακτών
42	Περιαστική πόλης Ζακύνθου
5	ΖΩΝΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
51	Ζώνη Λεκανών Απορροής Υδάτων Τροφοδοσίας Λιμνοδεξαμενών

Πηγή: Πλέσσας, 1997

- **1996:** Παρουσιάζεται η Α' Φάση της νέας ΠΜ για το ΕΘΠΖ και καλούνται οι ενδιαφερόμενοι φορείς να καταθέσουν τις απόψεις τους.
- **1997:** Ολοκληρώνεται και παρουσιάζεται τον Απρίλιο η Β' Φάση της ΠΜ για το ΕΘΠΖ, αφού είχε προηγηθεί επέκταση της σχετικής σύμβασης. Ταυτόχρονα το ΥΠΕΧΩΔΕ προτείνει την υπογραφή σχετικής Προγραμματικής Σύμβασης που είχε συντάξει, η οποία όμως δεν γίνεται αποδεκτή. Τον Ιούνιο το νομαρχιακό Συμβούλιο, μη αποδεχόμενο τον προτεινόμενο σχεδιασμό, συστήνει Επιτροπή Φορέων και Περιβαλλοντικών Οργανώσεων για την επεξεργασία δικής του ενδιάμεσης πρότασης.
- **1998:** Οι ετήσιες αναφορές – καταγγελίες της ΜΚΟ στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποδίδουν τελικά αφού η υπόθεση τελούσε υπό εκκρεμότητα από το 1997 (MEDASSET, 2005). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στέλνει εκπρόσωπο στη περιοχή για να γίνει μια “επιτόπια εκτίμηση” της κατάστασης, ο οποίος στη 18η Συνάντηση της Βέρνης ανακοινώνει την έναρξη της διαδικασίας παραπομπής της Ελλάδας στο

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τις παραβάσεις του Διεθνούς και Εθνικού της Δικαίου που αφορά στη προστασία της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στο Κόλπο Λαγανά (MEDASSET, 2005).

- **1999:** Επακόλουθο της παραπομπής της χώρας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τη μη τήρηση και εφαρμογή της νομοθεσίας και των περιβαλλοντικών Οδηγιών της ΕΕ στη περιοχή του κόλπου Λαγανά που ανακοινώθηκε στην 22η Συνάντηση της Βέρνης το 1999, ήταν η άμεση υπογραφή του Προεδρικού Διατάγματος ΠΔ/906 με το οποίο ιδρύθηκε το ΕΘΠΖ και οι ζώνες αυτού βάσει της ΠΜ, το Δεκέμβριο του 1999 κλείνοντας έτσι γρήγορα το φάκελο της υπόθεσης στην ΕΕ (MEDASSET, 2005).
- **2000:** Το 2000 συστάθηκε με την υπ' αριθμ. πρωτ. 66209 Απόφαση του Υφυπουργού ΠΕΧΩΔΕ, ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου ως Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εποπτευόμενο ΥΠΕΧΩΔΕ. Το Διοικητικό Συμβούλιο του Φορέα είναι δεκαμελές και περιλαμβάνει εκπροσώπους της Ζακυνθινής Κοινωνίας, της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων, των Περιβαλλοντικών Οργανώσεων και του ΥΠΕΧΩΔΕ. Ωστόσο δεν έγινε ποτέ η εφαρμογή των αντισταθμιστικών μέτρων που προέβλεπε η ΠΜ (Πίνακας 6.2), ξεσηκώνοντας τους θιγόμενους ιδιοκτήτες γης.

Πίνακας 6.2 Προτεινόμενα Αντισταθμιστικά μέτρα της ΠΜ για το ΕΘΠΖ

ΚΩΔΙΚΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΡΥΘΜΙΣΗ
A1	Σεκάνια, Θύλακας Απόλυτης Προστασίας	Αναγκαστική απαλλοτροίωση
A2	Πελούζο – Μαραθωνήσι, περιοχές Απόλυτης Προστασίας	Απαλλοτροίωση ή Ενοικίαση ή Μεταφορά Συντελεστή δόμησης
Π1	Δάφνη, Θύλακας Υψηλής Προστασίας	Απαλλοτροίωση ή Ενοικίαση ή Μεταφορά ΣΔ
Π2	Γέρακας, περιοχή Υψηλής Προστασίας	Απαλλοτροίωση ή Ενοικίαση ή Μεταφορά ΣΔ
Π3	Καλαμάκι, περιοχή Υψηλής Προστασίας	Απαλλοτροίωση ή Ενοικίαση ή Μεταφορά ΣΔ
Υ'	Κερί, περιοχή Προστασίας Υγροτόπου	Απαλλοτροίωση ή Ενοικίαση ή Μεταφορά ΣΔ
Φ2	Καλαμάκι, περιοχή Προστασίας Περιβάλλοντος	Μεταφορά ΣΔ

Πηγή: Πλέσσας, 1997

- **2001:** Λόγω ελλιπούς έως ανύπαρκτης χρηματοδότησης, καθυστερήσεων και συγκρούσεων δύο χρόνια μετά την ίδρυση του ΕΘΠΖ ο Φορέας Διαχείρισης του Πάρκου βρίσκεται χρεωμένος και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (ΕΔ) ανοίγει πάλι το φάκελο της υπόθεσης στις 12 Ιουλίου του 2001 (MEDASSET, 2005). Το ΕΔ κατέληξε σε απόφαση λαμβάνοντας υπόψη: την αναφορά της ελληνικής κυβέρνησης για ανεπαρκή χρόνο πλήρους εφαρμογής των υποχρεώσεων της χώρας, τις αναφορές των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στη περιοχή (MEDASSET, ΑΡΧΕΛΩΝ και WWF Ελλάς) και ζήτησε από την Ελλάδα να αποδείξει έμπρακτα την ανησυχία της για τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας μέσω της εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και του ΠΔ (MEDASSET, 2005).

- **2002:** Τον Ιανουάριο του 2002 το ΕΔ έκρινε για δεύτερη συνεχόμενη φορά, ότι η Ελλάδα απέτυχε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με το Άρθρο 12 (1) (β) και (δ) της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, επιβλήθηκε να πληρώσει τα δικαστικά έξοδα και να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να ανταποκριθεί στην απόφαση του ΕΔ (MEDASSET, 2005). Το καλοκαίρι της ίδιας χρονιάς πραγματοποιήθηκε νέα επιθεώρηση της ΕΕ στη περιοχή, από την οποία οι επιθεωρητές δεν ήταν ευχαριστημένοι, στέλνοντας νέα προειδοποίηση στην Ελληνική κυβέρνηση ότι αν δεν υπήρχε καμία πρόοδος μέχρι το 2003, η Επιτροπή θα ζητούσε από το ΕΔ να επιβάλει τα αναγκαία πρόστιμα (MEDASSET, 2005).

- **2003:** Ουσιαστικά από την ίδρυση του Φορέα το 2000, η λειτουργία του έχει ανασταλεί λόγω οικονομικών κυρίως και διοικητικών προβλημάτων. Παράλληλα, το Σεπτέμβριο του 2003, ελληνική αντιπροσωπεία της ΕΕ επισκέπτεται το Λαγανά διαπιστώνοντας “σχετική πρόοδο στη κατεύθυνση αποτελεσματικής εφαρμογής συστήματος αυστηρής προστασίας των θαλάσσιων χελώνων”- γεγονός αρκετά ύποπτο, καθώς την ίδια χρονιά έγινε νέα επίσκεψη στη περιοχή από επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αυτή τη φορά, η οποία στην αναφορά της προς την ΕΕ τόνισε τα ακριβώς αντίθετα, ότι “Από την επίσκεψή και τις εικόνες που συλλέξαμε, είναι ξεκάθαρο ότι δεν εφαρμόζονται τα μέτρα της Οδηγίας 92/43...” (MEDASSET, 2005). Την ίδια στιγμή οι ελληνικές αρχές εκδίδουν ένα “βραχυπρόθεσμο χρονοδιάγραμμα για την υιοθέτηση των δράσεων που απομένουν

να γίνουν” ώστε να ανταποκριθούν στην Απόφαση του ΕΔ του 2002 (MEDASSET, 2005).

- **2004:** Το 2004 ανεστάλη η λειτουργία του Πάρκου, καθώς ο Φορέας αντιμετώπιζε σοβαρά προβλήματα τόσο οικονομικά, καθώς η ελληνική κυβέρνηση προετοιμαζόταν να φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004 και είχε εκτρέψει όλα τα διαθέσιμα κεφάλαια στα ολυμπιακά έργα της Αθήνας, όσο και διοικητικά λόγω αλλαγής της πολιτικής κατάστασης μετά τις πρόσφατες βουλευτικές εκλογές (Μάρτιος 2004) οπότε ο τότε Πρόεδρος του Φορέα τελούσε υπό προθεσμία. Αυτό σήμαινε ότι δεν υπήρχαν διαθέσιμα χρήματα για το Φορέα, και κατά συνέπεια καμία αμοιβή για τους φύλακες με αποτέλεσμα το προσωπικό και οι φύλακες των παραλιών να απεργούν, και το 2004 να επικρατήσει αναρχία στις παραλίες ωτοκίας (MEDASSET και Earth and Sky, 2005). Ομπρέλες και ξαπλώστρες, κανό και ποδήλατα θαλάσσης τοποθετήθηκαν ανεξέλεγκτα στις παραλίες ωτοκίας, παρατηρήθηκαν παράνομες αμμοληψίες από τις παραλίες, εμπρησμός στο Γέρακα, κυκλοφορία οχημάτων πάνω στην ακτή, άνθισε η παράνομη παράκτια ανάπτυξη και οικοδομή (MEDASSET και Earth and Sky, 2005). Οι εθελοντές του ΑΡΧΕΛΩΝ, όπως κατήγγειλαν, δέχθηκαν προφορικές και σωματικές επιθέσεις από ντόπιους στην προσπάθειά τους να ενημερώσουν τους τουρίστες και να προστατεύσουν τις παραλίες (MEDASSET και Earth and Sky, 2005). Τα Σεκάνια ήταν η μοναδική παραλία όπου μπορούσαν να γεννήσουν οι χελώνες ανενόχλητες εκείνο το καλοκαίρι και έτσι παρατηρήθηκε το πρωτοφανές γεγονός να σκάβουν νέες φωλιές πάνω σε ήδη υπάρχουσες (MEDASSET και Earth and Sky, 2005). Μεταξύ Οκτωβρίου 2003 - Μαΐου 2004, στελέχη της ΕΕ επισκέφθηκαν την απερχόμενη (ΠΑΣΟΚ) και τη νεοεκλεγείσα ελληνική κυβέρνηση (ΝΔ) για να συζητήσουν την αποτυχία εφαρμογής των ευρωπαϊκών Οδηγιών, συμπεριλαμβανομένης της περίπτωσης της Ζακύνθου (MEDASSET, 2005). Στις 20 Μαΐου του 2004, ο νέος Υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ απαντά σε ερώτηση στη Βουλή που αφορούσε στο ΕΘΠΖ, ως εξής: “Τα ευρωπαϊκά και εθνικά διαθέσιμα περιβαλλοντικά προγράμματα επαρκούν για τη κάλυψη των οικονομικών αναγκών του Πάρκου” και συνεχίζει λέγοντας “... η έλλειψη κεφαλαίων για τη κάλυψη των αναγκών του Φορέα οφείλεται κυρίως σε μεγάλες καθυστερήσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος ‘Περιβάλλον’ (ΕΠΠΕΡ), το οποίο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

(ΕΤΠΑ) (MEDASSET, 2005). Στις 15 Οκτωβρίου του 2004, η ΕΕ έστειλε γραπτή προειδοποίηση (“reasoned opinion”) στην Ελλάδα που ανέφερε ότι αν σε διάρκεια 2 μηνών η χώρα δεν αντιμετωπίσει τις περιβαλλοντικές υποχρεώσεις της σοβαρά, δεν επαναλειτουργήσει το ΕΘΠΖ και δεν αποδεσμευθούν κεφάλαια για την πληρωμή του προσωπικού και των φυλάκων, θα της επιβληθεί ογκώδες πρόστιμο πολλών εκατομμυρίων ευρώ (MEDASSET και Earth and Sky, 2005). Σε απάντηση στη προειδοποίηση αυτή, η Ελλάδα δήλωσε ότι θα δώσει 90000 € για τη κάλυψη των χρεών του υπό αναστολή Φορέα, ύψους 300000 €, ενώ υποσχέθηκε ότι ‘σύντομα’ θα επεκταθεί η χρηματοδότηση και ότι θα συγκροτηθεί νέο ΔΣ ώστε να επαναλειτουργήσει ο Φορέας (MEDASSET, 2005). Δήλωσε ακόμη, ότι παρά τη μη λειτουργία του Φορέα όλο αυτό το διάστημα, οι τοπικές αρχές της Ζακύνθου είχαν αναλάβει την επίβλεψη και τον έλεγχο της εφαρμογής του θεσμικού πλαισίου προστατεύοντας επαρκώς τις χελώνες, ενώ η αποτύπωση της χειμερινής διατομής (αιγιαλού) που χωρίζει τις ιδιωτικές ιδιοκτησίες από τις παραλίες και η δήλωση των ιδιοκτησιών για τις αποζημιώσεις εντός του Πάρκου, είχαν ‘σχεδόν ολοκληρωθεί’ (MEDASSET, 2005). Με την απάντηση αυτή, η ΕΕ έθεσε ως διορία μέχρι την επόμενη επιθεώρηση στο ΕΘΠΖ, τον Οκτώβριο του 2005.

- **2005:** Με το τέλος του 2004, ξεκίνησαν και πάλι τα προβλήματα με τον ΧΥΤΑ στη περιοχή, του οποίου η υπερκείμενη των παραλιών μονάδα διαχείρισης των στραγγιδίων υπερχείλησε ξανά, με αποτέλεσμα τη ρύπανση της ακτής μέσω ρεμάτων (MEDASSET, 2005). Το ζήτημα ξεκίνησε το 2001 και αποτελεί ακόμα σήμερα αντικείμενο διώξεων από την Υγειονομική Υπηρεσία και το Τμήμα Περιβάλλοντος της Νομαρχίας Ζακύνθου. Το Φεβρουάριο της ίδιας χρονιάς, Γενικοί Επιθεωρητές της Δημόσιας Διοίκησης επισκέπτονται τη Ζάκυνθο για να ελέγξουν αν εφαρμόζεται η απόφαση του ΕΔ, καταλήγοντας σε καταδικαστική αναφορά 13 σελίδων (9/3/05) που περιείχε μια μεγάλη λίστα από μέτρα που έπρεπε να ληφθούν για να εφαρμοστεί το θεσμικό πλαίσιο (MEDASSET, 2005). Την ίδια περίοδο, υπάρχει αναφορά για νοσηλεία του Διευθυντή του Υποθηκοφυλακείου Ζακύνθου ύστερα από βίαιη επίθεση που δέχθηκε, επειδή υπέγραψε τα επίσημα έγγραφα που επιβεβαίωναν ότι το κράτος ήταν ιδιοκτήτης μεγαλύτερου μέρους της γης γύρω από τις παραλίες ωτοκίας και που προέβλεπαν ότι θα επακολουθούσαν 10 χρόνια δικαστικών υποθέσεων καταπάτησης δημόσιας ιδιοκτησίας.

Σε Συνέντευξη Τύπου στις 30 Μαρτίου 2005, ο τότε Πρόεδρος του Φορέα Διαχείρισης του ΕΘΠΖ (Καθηγητής κ. Παντής), ανακοίνωσε ότι έστειλε εξώδικο στο ΥΠΕΧΩΔΕ, στο οποίο απειλούσε με μήνυση σε περίπτωση που το Υπουργείο δεν κατέβαλε στο Φορέα τα χρωστούμενα από το 2003 χρηματικά ποσά, αφήνοντας απλήρωτους από τότε τους εργαζόμενους και τους φύλακες (MEDASSET, 2005). Επίσης, σε απάντηση δηλώσεων του Υπουργείου, ο Φορέας κυκλοφόρησε δελτίο τύπου στο οποίο υπογράμμιζε τις μισές αλήθειες του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, υποστηρίζοντας ότι το Υπουργείο σταμάτησε τη χρηματοδότηση το 2003 και το ποσό από τότε που χρωστάει στο Φορέα ανέρχεται στο υπέρογκο ποσό των 512425.71€ (MEDASSET, 2005).

Στις 18 Απριλίου και 13 μήνες μετά το κλείσιμο του Πάρκου (Μάρτιος 2004) λόγω έλλειψης χρημάτων, ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ όρισε νέο Πρόεδρο στο ΔΣ του Φορέα, ο οποίος ύστερα από καταγγελίες των ΜΚΟ για αυθαίρετο κτίσμα της οικογένειάς του στη παραλία της Δάφνης αναγκάστηκε να παραιτηθεί ένα μήνα αργότερα (MEDASSET, 2005). Τελικά τον Ιούνιο, ο Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ όρισε νέα Πρόεδρο του Φορέα τη κ. Καραγκούνη – Κύρτσου ζητώντας της να βάλει ‘νόμο και τάξη’ στη περιοχή (MEDASSET, 2005). Η νέα πρόεδρος ξεκίνησε το έργο της με τη λίστα των απαιτήσεων που είχε θέσει το ΕΔ χωρίς αρκετή οικονομική στήριξη από το Υπουργείο αλλά και χωρίς ανθρώπινο δυναμικό, με την επόμενη επιθεώρηση της ΕΕ στη περιοχή να είναι λίγους μήνες μακριά (MEDASSET, 2005).

Τον Ιούνιο του 2005 η Πολεοδομία Ζακύνθου δηλώνει στο τοπικό τύπο ότι δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τη σωρεία καταγγελιών για αυθαίρετα κτίρια στη περιοχή προστασίας της Δάφνης, ενώ η Πρόεδρος χαρακτηρίζει τη κατάσταση ως χαμένη υπόθεση αναφερόμενη στα παραπήγματα που βρίσκονταν μόλις 10-15 m από τη θάλασσα και εμπόδιζαν τη φωλεοποίηση (MEDASSET, 2005). Τον Αύγουστο του 2005 και 2 μόλις μήνες πριν από την λήξη της προθεσμίας επιβολής πρόστιμου από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, έγιναν διάφορα θετικά βήματα, καθώς η νέα Πρόεδρος κατάφερε να επιβάλλει σχεδόν όλες τις απαιτήσεις της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σε όλο τον κόλπο Λαγανά (με εξαίρεση την αυστηρά προστατευμένη παραλία της Δάφνης) (MEDASSET και Earth and Sky, 2005).

Οι φύλακες, τα περίπτερα ενημέρωσης, τα εμπόδια πρόσβασης και οι πίνακες πληροφοριών επανεμφανίστηκαν στις παραλίες ωοτοκίας, οι παράνομες ομπρέλες απομακρύνθηκαν, η νυκτερινή φύλαξη επανήλθε, οι σημαντήρες που χαρακτηρίζουν τα όρια Α, Β και Γ των θαλασσιών ζωνών επανατοποθετήθηκαν, η λιμενική αστυνομία

ξανάρχισε τις περιπόλους της και άρχισε να ανταποκρίνεται στις κλήσεις (MEDASSET και Earth and Sky, 2005).

Η κυβέρνηση προσπάθησε να θολώσει τα νερά, με το διορισμό μιας πολύ ικανού Προέδρου, αλλά όπως επισημάνθηκε και από την ίδια αν και έχει γίνει έφεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για αναστολή της εκτέλεσης της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, η Ελλάδα δύσκολα θα γλιτώσει το πρόστιμο καθώς εκτός από τη προστασία της χελώνας, πλέον εκκρεμεί και η υπόθεση καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων με τη μη τήρηση των προβλεπόμενων αντισταθμιστικών μέτρων (MEDASSET και Earth and Sky, 2005).

Ωστόσο, η σύσταση και λειτουργία του νέου Φορέα έχει συμβάλει τα τελευταία χρόνια στην αποτελεσματική φύλαξη των βιοτόπων κατά τις περιόδους αιχμής και την επόπτευση των περιοριστικών μέτρων, αμβλύνοντας όσο γίνεται τις κοινωνικές αντιδράσεις μέσω της συνεργασίας (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

6.4. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟ ΕΡΓΟ 2005 – 2008

Παρακάτω παρουσιάζεται συνοπτικά το έργο του Φορέα τα τελευταία 3 χρόνια (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007):

- Γενικά Διαχειριστικά μέτρα στις παραλίες ωτοκίας:
 - Τήρηση της καθαριότητας της παραλίας ωτοκίας και αφαίρεση φυσικών εμποδίων.
 - Τήρηση μέγιστου επιθυμητού αριθμού ατόμων ανά χρονική στιγμή εντός οριογραμμής αιγαλού – παραλίας, όπως ορίζει το Προεδρικό Διάταγμα καθορισμού του Ε.Θ.Π.Ζ.
 - Τήρηση του μέγιστου επιτρεπόμενου αριθμού ομπρελών στις παραλίες ωτοκίας. Για καλύτερη επόπτευση, τέθηκαν και εφαρμόστηκαν συγκεκριμένες προδιαγραφές για τον εξοπλισμό που θα χρησιμοποιείται από τους επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στην παραλία.
 - Τήρηση της απαγόρευσης επισκεπτών στην παραλία ωτοκίας κατά της βραδινές ώρες (μετά τις 7μμ).
 - Μείωση φωτισμού κατά τη διάρκεια της νύχτας.

- Απόλυτος έλεγχος της κίνησης επισκεπτών στο χώρο της παραλίας κατά τη διάρκεια της ημέρας.
- Ειδικά διαχειριστικά μέτρα ανά παραλία ωτοκίας:
 - Παραλία Δάφνης
 - a. Αποκατάσταση της παραλίας ωτοκίας βάσει της οριογραμής αιγιαλού-παραλίας.
 - b. Διεκπεραίωση τριών ξεναγήσεων στο χώρο της παραλίας σε καθημερινή βάση τις ώρες 12:00, 14:00 και 16:00.
 - Παραλία Γέρακα

Διαχείριση επισκεπτών με την εφαρμογή χρόνου παραμονής επί της παραλίας και κουπονιού για τον έλεγχο της τήρησης του ωραρίου.
 - Παραλία Μαραθωνησίου

Έλεγχος της πρόσβασης στην περιοχή του Μαραθωνησίου με ορισμό 10 θέσεων αγκυροβολίας και σαφής οδηγίες για τον τρόπο προσάραξης των πλωτών μέσων, καθώς και οριοθέτηση της διόδου με σημαντήρες.
 - Παραλία Σεκανίων

Τοποθέτηση μπάρας και πινακίδας για την αποτροπή των επισκεπτών να εισέλθουν στην προστατευόμενη περιοχή, η οποία έχει οριστεί ως απολύτου προστασίας.

Τα κυριότερα αποτελέσματα εφαρμογής των δράσεων στις παραλίες ωτοκίας ήταν:

1. Εξασφάλιση ομαλής διαδικασίας αναπαραγωγής της χελώνας,
2. επιτυχής φωλεοποίηση,
3. ενημέρωση, αποδοχή και ικανοποίηση των επισκεπτών στις παραλίες ωτοκίας σχετικά με την εφαρμογή των διαχειριστικών μέτρων,
4. προστασία των φυσικών σχηματισμών της προστατευόμενης περιοχής όπως τα αμμοθινικά συστήματα και οι γεωλογικοί σχηματισμοί του Γέρακα,
5. ελαχιστοποίηση της όχλησης κατά την έξοδο των ενήλικων χελωνών και νεοσσών.

➤ Περιβάλλον χώρος παραλιών:

- Παραλία Δάφνης:

1. Συνεργασία με τους κατοίκους της περιοχής μέσω του 'Μνημονίου Συνεργασίας' που υπογράφηκε από κατοίκους της περιοχής και εξασφαλίστηκε η παρουσία φυλάκων και στελεχών του Φορέα στην περιοχή και η λειτουργία Κέντρου Ενημέρωσης.
2. Τήρηση των ωρών δραστηριοποίησης των επιχειρηματιών από της 9:30 έως 19:00 με συνέπεια την απομάκρυνση όλων των πελατών μετά την δύση του ηλίου.
3. Συμβολή στην μείωση του όγκου των απορριμμάτων προς τον ΧΥΤΑ, μέσω της εφαρμογής προγράμματος ανακύκλωσης.
4. Μη εμφάνιση οικόσιτων ζώων επί της παραλίας ωοτοκίας.
5. Υπογραφή Κώδικα Ήπιας Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων Αναψυχής στην περιοχή της Δάφνης από επαγγελματίες της περιοχής.
6. Έργα διαμόρφωσης του χώρου στην πίσω περιοχή της παραλίας για τη διαχείριση ομβρίων και τη διαχείριση των επισκεπτών.
7. Ρύθμιση πρόσβασης στη περιοχή προστασίας της φύσης της Δάφνης: τοποθέτηση ηλεκτρονικής μπάρας, εικοσιτετράωρη βάρδια φυλάκων του Φορέα, λειτουργία λεωφορείων για την μετακίνηση των επισκεπτών προς και από την προστατευόμενη περιοχή.
8. Σταθμός πρώτων βοηθειών και σταθμός περίθαλψης άγριων ζώων.
9. Δημιουργία Θεματικού Εκθεσιακού Κέντρου.

- Παραλία Γέρακα

1. Έλεγχος πρόσβασης στην περιοχή προστασίας της φύσης του Γέρακα.
2. Ενημέρωση – Διαχείριση των επισκεπτών: μέγιστη απόσταση παραμονής και κίνησης από τη θάλασσα, καθαριότητα αιγιαλού καθορισμός μέγιστου χρόνου παραμονής των επισκεπτών στην παραλία.
3. Άλλες υπηρεσίες προς τους επισκέπτες: ύπαρξη χημικής τουαλέτας, πλήνιοι κάδοι για τη συλλογή απορριμμάτων, σήμανση για στάθμευση και κυκλοφορία των οχημάτων.

4. Συνεργασία με τους τοπικούς επαγγελματίες και τους κατοίκους της περιοχής: καθορισμός προδιαγραφών των ομπρελών – καθισμάτων, μάζεμα καθισμάτων μετά την απομάκρυνση των επισκεπτών.

Για τα διαχειριστικά μέτρα, υπάρχουν και σχετικά φυλλάδια που διανέμει δωρεάν ο Φορέας στα γραφεία του, τα οποία δημιουργήθηκαν πάντα με χρηματοδότηση διαφόρων προγραμμάτων (Εικόνα 6.1).

Εικόνα 6.1 Ενημερωτικά φυλλάδια για τα διαχειριστικά μέτρα στο ΕΘΠΖ

Πηγή: Φορέας Διαχείρισης ΕΘΠΖ, 2007

- Γενικά Διαχειριστικά μέτρα στη Θαλάσσια περιοχή του Εθνικού Θαλασσίου Πάρκου Ζακύνθου:

1. Ζώνη Ια: Θαλάσσια περιοχή Κόλπου Λαγανά

Α. Στην ζώνη αυτή επιτρέπονται μόνο:

- i. Η ναυσιπλοΐα εκτός από τη διέλευση και αγκυροβολία δεξαμενόπλοιων

- ii. Η επαγγελματική αλιεία εκτός από το υποβρύχιο ψάρεμα και τη χρήση συρόμενων εργαλείων και κυκλικών δικτύων
- iii. Η ήπια θαλάσσια αναψυχή κατά τη διάρκεια της ημέρας

B. Στις θαλάσσιες ζώνες Α, Β και Γ της ζώνης Ια ισχύουν:

- iv. Θαλάσσια περιοχή Α: Απαγορεύεται από 1^η Μαΐου έως και 31 Οκτωβρίου η διέλευση, κίνηση παραμονή και αγκυροβολία κάθε πλωτού σκάφους.
- v. Θαλάσσια περιοχή Β: κατά το χρονικό διάστημα από 1^η Μαΐου έως και 31 Οκτωβρίου απαγορεύεται:
 - Η κίνηση πλωτών μέσων με ταχύτητα μεγαλύτερη των 6 μιλίων ανά ώρα.
 - Η παραμονή και αγκυροβολία κάθε πλωτού μέσου.
 - Η χορήγηση άδειας μίσθωσης θαλάσσιων μέσων αναψυχής με εξαίρεση τα μη μηχανοκίνητα μέσα αναψυχής ιστιοσανίδα, κανό, θαλάσσια ποδήλατα και λοιπά παρόμοιου τύπου πλωτά μέσα αναψυχής.
- vi. Θαλάσσια περιοχή Γ: κατά το χρονικό διάστημα από 1^η Μαΐου έως 31 Οκτωβρίου απαγορεύεται η κίνηση πλωτών μέσων με ταχύτητα μεγαλύτερη των 6 ναυτικών μιλίων την ώρα.

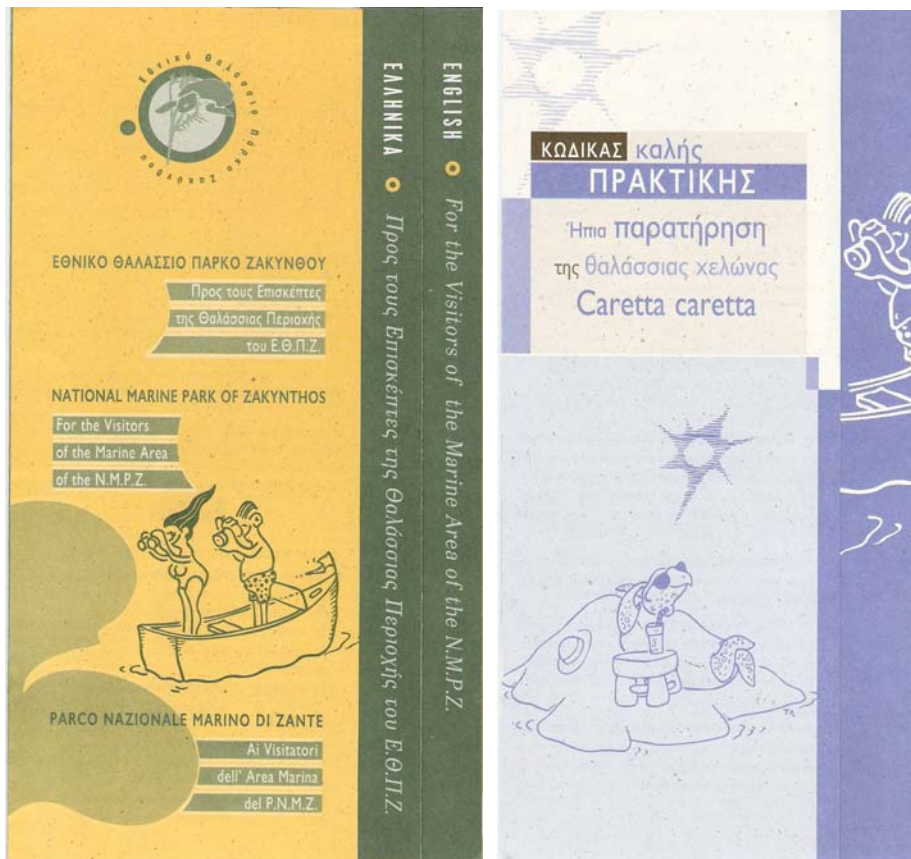
2. Ζώνη Ιβ: Θαλάσσια περιοχή Στροφάδων νήσων

Στην περιοχή επιτρέπεται μόνο η ναυσιπλοΐα, η επαγγελματική αλιεία και η ήπια θαλάσσια αναψυχή σύμφωνα με τους όρους της Ζώνης Ια.

Και για τις δύο Ζώνες Ια και Ιβ απαγορεύεται η υδατοκαλλιέργεια οποιασδήποτε μορφής (Φορέας Διαχείρισης Ε.Θ.Π.Ζ., 2007).

Συμπληρωματικά της κείμενης νομοθεσίας υπάρχουν για την θαλάσσια Ζώνη Ια:

1. Ένα διαχειριστικό (Εικόνα 6.2), στο οποίο καθορίζονται τα όρια των περιοχών
 - A. ήπιας αναψυχής,
 - B. παρατήρησης της θαλάσσιας χελώνας και
 - Γ. των οικοτουριστικών δραστηριοτήτων

Εικόνα 6.2 Αριστερά το Διαχειριστικό φυλλάδιο προς τους επισκέπτες του ΕΘΠΖ και δεξιά ο Κώδικας Καλής Πρακτικής ήπιας παρατήρησης που διανέμεται στους επισκέπτες
Πηγή: Φορέας Διαχείρισης ΕΘΠΖ, 2007

2. Κώδικας ήπιας παρατήρησης της θαλάσσιας χελώνας στην εν λόγω περιοχή (Εικόνα 6.2).

Τα αποτελέσματα της εφαρμογής των δυο αυτών διαχειριστικών εργαλείων είχε ως αποτέλεσμα:

1. Τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας από ατυχήματα.
2. Την αποφυγή όχληση της θαλάσσιας χελώνας κατά τη διάρκεια της ημέρας, υπολογίζεται ότι τουλάχιστον 40.000 επισκέπτες συμμετέχουν σε οργανωμένες παρατηρήσεις.
3. Την ασφάλεια των λουομένων.
4. Τη συνεργασία του Φορέα Διαχείρισης με το Λιμεναρχείο Ζακύνθου και τους επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται στο χώρο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1. ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ο απολογισμός περιλαμβάνει τον εντοπισμό, τη παρουσίαση και αξιολόγηση των προβλημάτων διαχείρισης, αλλά και των αιτιών τους κατά την σχεδόν 30ετή πλέον προσπάθεια προστασίας της ευρύτερης περιοχής του βιοτόπου της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta*, μέσα από τα λεγόμενα των εμπλεκόμενων φορέων στη περιοχή αλλά και μέσα από το ιστορικό των γεγονότων (Κεφάλαιο 6^ο). Δυστυχώς, πέρα από τις όποιες γενικότερες αντικειμενικές δυσκολίες και ελλείψεις, διαπιστώνονται αρκετοί ατυχείς χειρισμοί, πολιτικά συμφέροντα και έντονες αντιθέσεις που είναι αλληλεξαρτώμενα και έδρασαν συνεργιστικά στα αποτελέσματα (Πλέσσας, 1997).

Συγκεκριμένα στο παρόν Κεφάλαιο, παρουσιάζονται και αναλύονται τα διαχειριστικά λάθη ή αστοχίες και οι αιτίες τους με βάση την ιστορική αναδρομή των γεγονότων και τις συζητήσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς του ΕΘΠΖ (Κεφάλαιο 6^ο), και στη συνέχεια παρατίθενται τα σημερινά προβλήματα διαχείρισης του ΕΘΠΖ ιεραρχημένα με βάση τα λεγόμενα των εμπλεκόμενων φορέων με τους οποίους έγιναν οι συζητήσεις. Τέλος, παρουσιάζονται οι προτάσεις της παρούσας εργασίας για ΟΔΠΖ στο ΕΘΠΖ.

Από τη παρούσα έρευνα οι βασικότερες αιτίες για τα λάθη και τις αστοχίες στη διαχείριση του ΕΘΠΖ από πριν την ίδρυσή του μέχρι και σήμερα, συνοψίζονται ως εξής:

1. Η εμμονή του σχεδιασμού στη θαλάσσια χελώνα
2. Τα μικροπολιτικά συμφέροντα και η αποσπασματικότητα στο σχεδιασμό
3. Η εξάρτηση από τη πολιτική κατάσταση και από πρόσωπα
4. Η μη εφαρμογή αντισταθμιστικών μέτρων και η ελλιπής χρηματοδότηση
5. Η στάση της τοπικής κοινωνίας
6. Η πίεση της ΕΕ
7. Η στάση των ΜΚΟ

Ακολουθεί ανάλυση κάθε αιτίου με παραδείγματα και επιχειρήματα από τα γεγονότα που συνέβησαν και τα λεγόμενα των εμπλεκόμενων φορέων.

7.1.1. Η ΕΜΜΟΝΗ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΧΕΛΩΝΑ

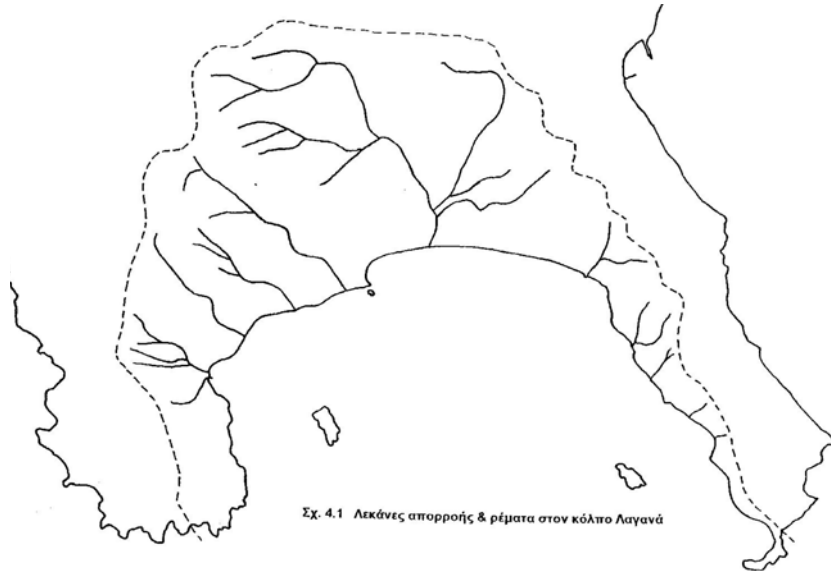
Το πρώτο και βασικότερο λάθος στο οποίο υπέπεσαν οι τότε αρμόδιοι φορείς (1980) όταν ξεκίνησε η θεσμοθέτηση της περιοχής, και με το οποίο οφείλει να ξεκινήσει ο απολογισμός της παρούσας εργασίας, είναι η μη εφαρμογή ενός ευρύτερου Χωροταξικού Σχεδίου για ολόκληρο το νησί της Ζακύνθου, πέρα από τις παραλίες ωτοκίας παρόλο που είχαν συνταχθεί προτάσεις και μελέτες με αυτό το σκοπό.

Πρώτες από αυτές τις προτάσεις ήταν οι “Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης” για τη περιοχή που εξέδωσε το ΥΠΕΧΩΔΕ το 1984 και ακολούθησε η Ειδική Χωροταξική Μελέτη Ζακύνθου (EXMZ) του 1994. Σύμφωνα και με τα λεγόμενα του Διευθυντή του Τμήματος Περιβάλλοντος της Νομαρχίας Ζακύνθου, κ. Πλέσσα, καμία από αυτές τις μελέτες δεν θεσμοθετήθηκε, ενώ αντίθετα ο σχεδιασμός επικεντρώθηκε στη θαλάσσια χελώνα και τις παραλίες ωτοκίας καθώς έχριζαν άμεσης προστασίας. Πέρα από τις μελέτες αυτές, υπήρξαν και παλιότερες επιστημονικές μελέτες (Marinos, 1983), οι οποίες τόνιζαν την ανάγκη χωροταξικής οργάνωσης του νησιού και ελέγχου της τουριστικής ανάπτυξης.

Η επικέντρωση του σχεδιασμού στο προστατευόμενο είδος μπορεί να ήταν αναγκαία αρχικά, στη συνέχεια όμως έπρεπε να εφαρμοστεί ένα χωροταξικό σχέδιο για ολόκληρο το νησί, ώστε να μπει μια τάξη στις ραγδαία αναπτυσσόμενες τότε τουριστικές δραστηριότητες της ευρύτερης περιοχής που επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα τον Κόλπο του Λαγανά (Πλέσσας, 1997). Επιπροσθέτως, η ύπαρξη ενός προγενέστερου θεσμοθετημένου και εφαρμοσμένου γενικότερου χωροταξικού σχεδιασμού, θα καθιστούσε ευκολότερη την αποδοχή ειδικότερων μελλοντικών ρυθμίσεων στη περιοχή του Κόλπου Λαγανά, και ως εκ τούτου λιγότερες αντιδράσεις μέχρι και σήμερα. Πράγματι, οι ντόπιοι ακόμη και σήμερα (ειδικά του Λαγανά) δεν μπορούν να κατανοήσουν, σύμφωνα και με τα λεγόμενα Δημοτικού Συμβούλου του Λαγανά, γιατί το Πάρκο θα πρέπει να περιλαμβάνει και χερσαίες εκτάσεις. Το δυσάρεστο γεγονός αυτό, βέβαια οφείλεται και στην απουσία ουσιαστικού διαλόγου και ενημέρωσης με τους ντόπιους.

Πέρα από αυτά, ακόμη και η τελική ΕΠΜ που εκπονήθηκε για την ίδρυση του Πάρκου, δεν συνδέεται με το σχεδιασμό της EXMZ. Παράδειγμα που αποδεικνύει την αποσύνδεση αυτή είναι ο κάμπος της Ζακύνθου, ο οποίος από την EXMZ χαρακτηρίζεται ως ‘γεωργική γη’, ενώ αντίθετα στην ΕΠΜ χαρακτηρίζεται ως περιοχή ‘οικοανάπτυξης’ με αυξημένη δόμηση και τουριστικές χρήσεις (Πλέσσας, 1997). Δεύτερο παράδειγμα είναι

το γεγονός ότι στην ΕΠΜ αγνοήθηκε παντελώς η ανάγκη ελέγχου της λεκάνης απορροής που παροχετεύεται στον Κόλπο (Σχήμα 7.1), παρά το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος της σαν έκταση, συμπεριλαμβάνεται στο σχεδιασμό με ό,τι αρνητικό συνεπάγεται αυτό (Πλέσσας, 1997).

Σχήμα 7.1 Λεκάνες απορροής και ρέματα στο Κόλπο του Λαγανά
Πηγή: Πλέσσας, 1997

Δυστυχώς, η εμμονή στο μονομερή σχεδιασμό επέτρεψε την ‘τουριστικοποίηση’ μεγάλων γειτονικών περιοχών, καθιστώντας ιδιαίτερα δύσκολη την εφαρμογή οποιουδήποτε διαχειριστικού σχεδίου στη συνέχεια στη περιοχή του Κόλπου (Πλέσσας, 1997). Μέχρι και σήμερα η λογική αυτή των ΜΚΟ ειδικότερα, αλλά και του Φορέα Διαχείρισης, αποτελεί πηγή αναπόφευκτων συγκρούσεων στη περιοχή αλλά και επικείμενων καταδικαστικών αποφάσεων από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για καταπάτηση του δικαιώματος της ιδιοκτησίας των ντόπιων. Ωστόσο, ο Φορέας πλέον έχει ξεκινήσει τη προσπάθεια δημιουργίας ενός διαχειριστικού σχεδίου αειφορικής ανάπτυξης του Πάρκου στα πλαίσια της ΟΔΠΖ, γεγονός ιδιαίτερα ευχάριστο και ενθαρρυντικό.

7.1.2. ΤΑ ΜΙΚΡΟΠΟΛΙΤΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ ΚΑΙ Η ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ

Γενικότερα, δεν υπήρξε μια συνέχεια στους σχεδιασμούς που θεσμοθετήθηκαν ή που προτεινόταν κατά καιρούς (Πλέσσας, 1997). Κάθε νέος σχεδιασμός αποτελούσε μάλλον μια διαφορετική προσέγγιση παρά μια προσπάθεια βελτίωσης του προγενέστερου

σχεδιασμού μέσω της αντιμετώπισης των ζητημάτων που ανέκυπταν, καθώς ο προηγούμενος σχεδιασμός, προφανώς, έθιγε τα συμφέροντα των ντόπιων που ήθελαν τη περαιτέρω αξιοποίηση της περιοχής τους (Πλέσσας, 1997). Ακολουθεί εκτενές παράδειγμα που στηρίζει τη διαπίστωση αυτή.

Αντίθεση προτεινόμενων και τελικά ισχυρότων ΖΟΕ

Η ΖΟΕ του 1986 που αντικατέστησε το ΠΔ/84, επεκτάθηκε μονομερώς στη περιοχή του Κόλπου θεσμοθετώντας γειτονικές περιοχές με έντονη τουριστική ανάπτυξη χωρίς να υπάρχει η απαραίτητη τεκμηρίωση, αλλά και ολόκληρη τη ΒΑ πλευρά της χερσονήσου του Βασιλικού ως περιοχή έντονης τουριστικής ανάπτυξης επικαλούμενη τη γραμμή αιγιαλού, η οποία κατά γενική ομολογία μέχρι και σήμερα 20 χρόνια μετά, δεν έχει αποτυπωθεί και θεσμοθετηθεί (!).

Έτσι, φλέγοντα ζητήματα όπως αυτό των αντισταθμιστικών μέτρων που ξεκίνησε με το ΠΔ του 84, η ανάγκη ελέγχου της περιοχής μεγάλων οικισμών (π.χ. Λαγανά) που είχαν δημιουργηθεί εν τω μεταξύ, και η άμεση ανάγκη καθορισμού αιγιαλού, δεν συμπεριλήφθηκαν στη τελική ΖΟΕ του 1990 (Πλέσσας, 1997). Αντίθετα, οι αρχικές προτάσεις των αρμόδιων υπηρεσιών του ΥΠΕΧΩΔΕ (Προτάσεις Χωροταξικής Οργάνωσης, 1984 και EXMZ Παπαθεοδώρου, 1994) που ήταν αρκετά τεκμηριωμένες και περιεκτικές, λόγω μικροπολιτικών συμφερόντων και γενικότερου πολιτικού κόστους, καθώς η Ζάκυνθος είναι μονοεδρική –όπως επισημαίνουν οι ΜΚΟ, η Νομαρχία, οι ξενοδόχοι και ο Φορέας- έμειναν στα συρτάρια του ΥΠΕΧΩΔΕ και δεν είχαν σχεδόν καμία σχέση με τη ΖΟΕ που θεσμοθετήθηκε τελικά.

Οι τελικές ρυθμίσεις των ΖΟΕ / 86 ελάττωσαν περίπου στο μισό την αρχικά προτεινόμενη περιοχή γεωργικής γης και καθόρισαν τις νέες ζώνες τουριστικής ανάπτυξης Καλαμακίου και έντονης τουριστικής ανάπτυξης Λιθακιάς, ενώ στη ζώνη έντονης τουριστικής ανάπτυξης Βασιλικού συμπεριέλαβαν το πευκοδάσος του Βασιλικού μαζί με τις παράκτιες αμμοθίνες, περιοχές που αρχικά είχαν προταθεί για αυστηρή προστασία (!) (Πλέσσας, 1997).

Οι αλλαγές αυτές άλλαξαν τη φιλοσοφία του αρχικά προτεινόμενου σχεδιασμού και ήταν αποτέλεσμα μικροπολιτικών παρεμβάσεων και παρασκηνιακών διεργασιών, έναυσμα των οποίων αποτέλεσε η έντονη αντίδραση των εμπλεκόμενων που εκδηλώθηκε μετά τη δημοσιοποίηση του προτεινόμενου σχεδιασμού της ΖΟΕ (Πλέσσας, 1997). Πέρα από τις συνέπειες αυτού καθαυτού του γεγονότος, δημιουργήθηκε και ένα αρνητικό

προηγούμενο που επηρέασε και συνεχίζει να επηρεάζει την όλη εξέλιξη του ζητήματος, δηλαδή οι όποιες προτάσεις, από τη δημοσιοποίησή τους μέχρι και τη θεσμοθέτησή τους, να αποτελούν αντικείμενο έντονης διαπραγματεύσεως και τελικά να αλλάζουν ριζικά (Πλέσσας, 1997).

7.1.3. Η ΑΜΕΣΗ ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟ ΠΡΟΣΩΠΑ

Παρατηρώντας κανείς τα γεγονότα, θα διαπιστώσει δυστυχώς μια εξάρτηση των ειδικών (αρμόδιων φορέων, ειδικών επιστημόνων κ.λ.π.) από πρόσωπα σε θέσεις κλειδιά κυρίως πολιτικά, τα οποία με τη παραμικρή αλλαγή στη πολιτική σκηνή μπορεί να αποχωρήσουν μαζί με το έργο ή το σχεδιασμό που έγινε όσο ήταν στη θέση αυτή, ανεξαρτήτως δυστυχώς της επιτυχίας ή αποτυχίας του έργου αυτού. Το λυπηρό αυτό φαινόμενο είναι πολύ συχνό στην Ελλάδα και εξακολουθεί να υπάρχει μέχρι και σήμερα, ειδικά στη περίπτωση του ΕΘΠΖ, όπου μετά λύπης μου διαπίστωσα ότι επικρατεί ακόμη αυτή η νοοτροπία (μετά και από συζήτηση με το Φορέα Διαχείρισης). Η νοοτροπία και πρακτική αυτή, οδηγεί με τη σειρά της σε ασυνέχειες και σε αποσπασματικό σχεδιασμό, ενώ ακυρώνει και καταστρέφει ό,τι θετικό είχε επιτευχθεί μέχρι και πριν την όποια αλλαγή προσώπων ή καταστάσεων. Ακολουθούν τα παραδείγματα που στηρίζουν αυτή τη γενικότερη διαπίστωση.

1. Η ζαφνική διακοπή της ΕΠΜ του 1993 για το ΕΘΠΖ

Σημαντικό πρώτο παράδειγμα και επιχείρημα, αποτελεί η πρώτη Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη (ΕΠΜ) που εκπονήθηκε για τη περιοχή του Κόλπου. Η μελέτη εξαγγέλθηκε το 1989 για πρώτη φορά -υπό τη πίεση πάντα της επίσκεψης επιθεωρητών της ΕΕ στη περιοχή- και πρακτικά ολοκληρώθηκε στο τέλος του 1996 (!) με την εκπόνηση της συμπληρωματικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΠΜ) του ΕΘΠΖ (Πλέσσας, 1997). Αρχικός στόχος της ΕΠΜ, όπως διατυπώθηκε από το ίδιο το ΥΠΕΧΩΔΕ, ήταν 'η επίλυση των αντιθέσεων που έχουν ανακύψει μεταξύ ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και της προστασίας των οικοσυστημάτων στην ευρύτερη περιοχή του κόλπου Λαγανά' (Πλέσσας, 1997). Τότε συνέβη το εξής παράδοξο: η εκπόνησή της έγινε 2 φορές (!). Η πρώτη από το μελετητικό γραφείο Α. Παρασκευόπουλου (ΕΠΜ Παρασκευόπουλου) και η δεύτερη από το ΥΠΕΧΩΔΕ (ΕΠΜ ΥΠΕΧΩΔΕ) (Πλέσσας, 1997).

Η ΕΠΜ Παρασκευόπουλου (1992-93), εκπονήθηκε σε τρεις φάσεις, Α': εντοπισμός του και διερεύνηση του προβλήματος, Β': διερεύνηση επεξεργασία και παρουσίαση εναλλακτικών λύσεων και Γ': επεξεργασία της επιλεγείσας λύσης και διερεύνηση για το ΕΘΠΖ (Πλέσσας, 1997). Η πρόταση εναλλακτικών λύσεων-σεναρίων της Β' φάσης καθορίστηκε από τα εξής 4 κριτήρια (οικολογικά, κοινωνικά, τεχνοοικονομικά και φυσική καταλληλότητα), τα οποία όμως δεν συνεκτιμήθηκαν με αποτέλεσμα να καταλήξουν σε 4 εντελώς διαφορετικές προτάσεις, διαβαθμιζόμενες από την πλέον 'μεγιστοποιημένη' με βάση τα οικολογικά κριτήρια έως τη πλέον 'ελαχιστοποιημένη' με βάση τα κοινωνικά κριτήρια (Πλέσσας, 1997). Παρόλο που έγινε επισήμανση από την επιτροπή επίβλεψης της μελέτης (της οποίας μετά άλλαξε η σύνθεση!) για χρήση λανθασμένης μεθοδολογίας στη παραγωγή σεναρίων, το ΥΠΕΧΩΔΕ προέκρινε την πλέον 'ελαχιστοποιημένη' κοινωνικά εναλλακτική λύση για περαιτέρω επεξεργασία στη Γ' φάση της μελέτης (Πλέσσας, 1997).

Η πρόταση αυτή έτυχε φυσικά καλής αποδοχής από τους άμεσα εμπλεκόμενους κατοίκους και φορείς, ενώ προκάλεσε την έντονη αντίδραση των ΜΚΟ (Πλέσσας, 1997). Η μελέτη ολοκληρώθηκε και παραδόθηκε, αλλά τελικά διακόπηκε η σχετική σύμβαση από τη νέα πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΧΩΔΕ στο τέλος του 1993, η οποία και ανέθεσε απευθείας στις κεντρικές υπηρεσίες της την ολοκλήρωσή της (Πλέσσας, 1997). Παράλληλα, οι ΜΚΟ που ήταν αντίθετες με την επιλογή του γραφείου Παρασκευόπουλου, εκπόνησαν δική τους αντι-μελέτη σε άλλο μελετητικό γραφείο (Αράπης, 1992) με τίτλο "Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου – Προϋποθέσεις και Προτάσεις και το σχεδιασμό την ίδρυση και τη λειτουργία του" (Πλέσσας, 1997).

Το ΥΠΕΧΩΔΕ μετά από περίπου ενάμιση χρόνο παρουσίασε τη δική του ΕΠΜ για το Κόλπο Λαγανά το 1995, ενώ στο μεταξύ είχε αναθέσει την εκπόνηση της ΠΜ του ΕΘΠΖ στην ENVECO ΑΕ (Πλέσσας, 1997). Ο σχεδιασμός που προτείνει η δεύτερη αυτή ΕΠΜ του ΥΠΕΧΩΔΕ, στηρίζεται στο σχεδιασμό της ΖΟΕ, περιλαμβάνει μεγαλύτερη έκταση από αυτή ενώ συνολικά θεωρείται αυστηρότερος από αυτόν της ΖΟΕ (Πλέσσας, 1997). Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ΕΠΜ ΥΠΕΧΩΔΕ υιοθέτησε απόλυτα τις εκτιμήσεις και προτάσεις της αντι-μελέτης των ΜΚΟ που εκπονήθηκε από το μελετητικό γραφείο του κ. Αράπη (Πλέσσας, 1997). Έτσι, οι προτάσεις της δεύτερης ΕΠΜ του ΥΠΕΧΩΔΕ δημιούργησαν έντονες αντιδράσεις που εξακολουθούν να υπάρχουν μέχρι και σήμερα από τους άμεσα ενδιαφερόμενους κατοίκους και Φορείς (Πλέσσας, 1997). Οι προτάσεις της ΕΠΜ του ΥΠΕΧΩΔΕ απορρίφθηκαν από το Νομαρχιακό Συμβούλιο και ασφαλώς ικανοποίησαν τις εμπλεκόμενες ΜΚΟ (Πλέσσας, 1997).

Το ΥΠΕΧΩΔΕ, λοιπόν, εν μέσω προβλημάτων παρουσιάζει σε διάστημα 2 χρόνων δύο αντιδιαμετρικές προτάσεις για τη προστασία του Κόλπου Λαγανά (Πλέσσας, 1997). Αρχικά μια ελαχιστοποιημένη οικολογικά και στη συνέχεια μια μεγιστοποιημένη οικολογικά, δυϊσμός με κομβική σημασία στην εξέλιξη της όλης υπόθεσης, καθώς πάνω στη δεύτερη ΕΠΜ στηρίχτηκε ολόκληρο το ΠΔ του 1999 και ενάντια σε αυτή αντιδρούν και κινούνται δικαστικά μέχρι και σήμερα οι ντόπιοι που, εκτός των άλλων, δεν έλαβαν ποτέ την αποζημίωση που δικαιούνταν παρόλο που προβλέπονταν στην ΕΠΜ του ΥΠΕΧΩΔΕ – κ. Αράπη.

Πέρα από οτιδήποτε άλλο, η ασυνέχεια αυτή και ο δυϊσμός στο σχεδιασμό μιας προστατευόμενης περιοχής, είχε σαν αποτέλεσμα την ενίσχυση δύο άκρως αντιδιαμετρικών σχετικών πρακτικών που κάθε άλλο παρά συνέβαλλαν στην επίλυση της κατάστασης (Πλέσσας, 1997). Η πρώτη εκφράζεται με την εμμονή σε μεγιστοποιημένους σχεδιασμούς με την ελπίδα ότι κάτι θα εφαρμοστεί από αυτό τον ακραίο σχεδιασμό και η δεύτερη με τη συνολική απόρριψη αυτών των σχεδιασμών και τη πρόθεση διαπραγμάτευσης από μηδενική βάση (Πλέσσας, 1997). Η εναλλαγή πολιτικών καταστάσεων κατά τη διάρκεια εξέλιξης του όλου θέματος, δεν μπορεί να εξηγήσει από μόνη της την αντιφατική πολιτική που ακολουθήθηκε σε έναν τόσο ευαίσθητο και σημαντικό τομέα της προστασίας και διαχείρισης του περιβάλλοντος, καθώς σημαντικό ρόλο στην υπόθεση διαδραμάτισαν και οι ΜΚΟ.

2. Ο Φορέας Διαχείρισης του ΕΘΠΖ

Ο Φορέας Διαχείρισης του Πάρκου, στη δομή του ΔΣ του και της λειτουργίας τους αποτελεί από μόνος του παράδειγμα εξάρτησης από την εκάστοτε πολιτική κατάσταση, καθώς εποπτεύεται και εξαρτάται άμεσα οικονομικά από το ΥΠΕΧΩΔΕ. Επομένως, το συγκεκριμένο παράδειγμα είναι και απόδειξη - αίτιο της ελλιπούς χρηματοδότησης του Φορέα από την αρχή της λειτουργίας του.

Συγκεκριμένα, η εξάρτηση από πρόσωπα διαφαίνεται από το τρόπο με τον οποίο έγινε η αλλαγή Προέδρου στο Φορέα το 2005. Μετά από μια περίοδο πλήρους αναστολής της λειτουργίας του νεοσύστατου Φορέα (2003 – 2004) εξαιτίας της ελλιπούς χρηματοδότησης λόγω επικείμενων Ολυμπιακών Αγώνων αλλά και λόγω αλλαγής της πολιτικής κατάστασης στις βουλευτικές εκλογές του 2004, ο τότε Πρόεδρος του Φορέα τελούσε υπό προθεσμία πιθανώς γιατί η νέα διοίκηση του ΥΠΕΧΩΔΕ ήθελε να τον αλλάξει, διακόπτοντας τα κονδύλια προς το Φορέα για τη λειτουργία του. Επίσης, η

ανάληψη των Ολυμπιακών Αγώνων είχε ως αποτέλεσμα την εκτροπή όλων των κεφαλαίων σε αυτό το σκοπό και ήταν ένας ακόμη λόγος για την οικονομική πτώχευση του Φορέα εκείνη τη περίοδο.

Έτσι, ο Φορέας περιήλθε σε τραγικό αδιέξοδο με το Πρόεδρο να στέλνει εξώδικο στο ΥΠΕΧΩΔΕ απειλώντας με μήνυση για την απαράδεκτη αδιαφορία του υπουργείου να εξοφλήσει τα χρωστούμενα στο προσωπικό του Φορέα. Δυστυχώς, η αναστολή της λειτουργίας του Φορέα και η έλλειψη οικονομικής υποστήριξης από το αρμόδιο ΥΠΕΧΩΔΕ, είχε ως αποτέλεσμα την απεργία των φυλάκων, την άνηση της οικοδομικής δραστηριότητας και τη γενικότερη αναρχία στο ΕΘΠΖ. Το αποτέλεσμα ήταν να επιλεγεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ νέος Πρόεδρος, ο οποίος με τη σειρά του παραιτήθηκε λόγω εμπλοκής του με αυθαίρετα στη παραλία της Δάφνης –θέμα που ανέσυραν στην επιφάνεια οι ΜΚΟ.

Το θέμα τελικά λύθηκε με τη δεύτερη και τελευταία μέχρι σήμερα επιλογή του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ το 2005 που είναι και σημερινή Πρόεδρος του Φορέα, η οποία επιλέχθηκε έξυπνα ίσως με το σκεπτικό –κατά τα λεγόμενα των ΜΚΟ- ότι θα καταφέρει να βρει νέους οικονομικούς πόρους μέσω πιθανώς των γνωριμιών της, δεδομένου ότι είναι και σύζυγος γνωστού δημοσιογράφου. Το σκεπτικό αυτό μπορεί να είναι λογικό, καθώς ο Φορέας θα πρέπει να ανεξαρτητοποιηθεί οικονομικά εφόσον το ΕΠΠΕΡ λήγει σε λίγους μήνες σύμφωνα με τα λεγόμενα του Φορέα και των ΜΚΟ, ωστόσο είναι επίσης λογικό να αναρωτιέται κανείς και να επιφυλάσσεται για το τι θα συμβεί αν αλλάξει η διοίκηση του Φορέα ή αν δεν βρεθούν επαρκείς οικονομικοί πόροι.

7.1.4. Η ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΚΑΙ Η ΕΛΛΙΠΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ

Ο ιδιαίτερα αυστηρός σε ορισμένες περιοχές αρχικός σχεδιασμός ίσως και να ήταν αναπόφευκτος (ΠΔ 1984) προκειμένου να υπάρξει ένα ικανό χρονικό διάστημα για λεπτομερέστερη μελέτη ενός ευρύτερου και πληρέστερου σχεδίου διαχείρισης της περιοχής (Πλέσσας, 1997). Ωστόσο, ο αρχικός αυτός σχεδιασμός αλλά και οποιαδήποτε ρύθμιση θίγει ιδιοκτησιακά δικαιώματα θα πρέπει να συνοδεύεται και από την απαραίτητη αποζημίωση στους δικαιούχους της. Μία από τις πιο σημαντικές και κομβικές ρυθμίσεις, η οποία έπρεπε να είχε εισαχθεί από την αρχή στο σχεδιασμό διαχείρισης του κόλπου Λαγανά, ήταν πράγματι οι αντισταθμιστικές ρυθμίσεις εκεί όπου τα μέτρα προστασίας ήταν ιδιαίτερα αυστηρά. Με το τρόπο αυτό θα αποφεύγονταν εξ αρχής και οι τόσο έντονες κοινωνικές αντιδράσεις και η κατακραυγή.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί η ατυχής προσπάθεια του ΥΠΕΧΩΔΕ, κατά τον τελικό σχεδιασμό της ΖΟΕ/86, να καλύψει την απουσία αντισταθμιστικών με τη θεσμοθέτηση περιοχών έντονης τουριστικής ανάπτυξης κοντά στις προστατευόμενες περιοχές, (Πλέσσας, 1997). Μια τέτοια προσπάθεια όχι μόνο δεν μπόρεσε να λειτουργήσει ως αντισταθμιστική ρύθμιση, αλλά αντίθετα συνέβαλε στην έντονη τουριστικοποίηση της ευρύτερης περιοχής και στην ένταση των σχετικών αντιθέσεων, υποθηκεύοντας μια οριστική διευθέτηση με αυξημένο καθεστώς προστασίας (Πλέσσας, 1997).

Το θέμα των αντισταθμιστικών όμως δεν σταματά εδώ, καθώς αργότερα με την ΕΠΜ του ΥΠΕΧΩΔΕ για την ίδρυση του Πάρκου, παρότι εισήχθησαν τα προβλεπόμενα αντισταθμιστικά μέτρα (Κεφάλαιο 6^ο), αυτά έμειναν στη συνέχεια μόνο στα χαρτιά. Ο λόγος για τη μη τήρηση των αντισταθμιστικών είναι ότι δεν ήταν άμεσα εφαρμόσιμα όπως θα όφειλαν να είναι μετά από τόσα χρόνια σχεδιασμού (από το 1989 – 1996!) μέχρι να παραδοθεί η ΕΠΜ.

Η μη πρακτικότητα έγκειται στο ότι μια ρύθμιση, όπως είναι η μεταφορά συντελεστή δόμησης που αναφέρεται σε μεγάλες εκτάσεις, πέρα από τα συνταγματικά προβλήματα που αντιμετωπίζει, απαιτεί χρονοβόρες διαδικασίες εκπόνησης και εφαρμογής πολεοδομικών μελετών και φυσικά είναι χωροταξικά επιζήμια για τις (γειτονικές) περιοχές υποδοχής του συντελεστή δόμησης (Πλέσσας, 1997). Η άποψη των εμπλεκόμενων κατοίκων (ιδιοκτήτες στις θιγόμενες περιοχές) είναι ότι κάτι τέτοιο είναι ανέφικτο σε περιοχές τόσο μεγάλης έκτασης. Όσον αφορά στην ενοικίαση, είναι μια επίσης ανέφικτη διαδικασία όταν δεν υπάρχει η απαραίτητη συνεχής χρηματοδότηση σε ένα Φορέα Διαχείρισης ο οποίος έχει τα δικά του οικονομικά αδιέξοδα (λόγω εξάρτησης από το ΕΠΠΕΡ) και δεν έχει ακόμη κατορθώσει να ανεξαρτητοποιηθεί οικονομικά δηλαδή να έχει κάποιες σταθερές πηγές εσόδων. Η μόνη περίπτωση όπου εφαρμόστηκε ένα είδος ενοικίασης ήταν η περίπτωση της παραλίας της Δάφνης, σε μια καινοτόμα πράγματι προσπάθεια του Φορέα να αποκτήσει κάποιον έλεγχο στα αυθαίρετα της παραλίας. Το ίδιο ισχύει για την απαλλοτρίωση που προτάθηκε και δεν εφαρμόστηκε πιθανώς λόγω έλλειψης τέτοιων κονδυλίων, αλλά και έλλειψης δημόσιας γης προς ενδεχόμενη ανταλλαγή – πρόβλημα αρκετά κοινό στα Ιόνια, η πλειοψηφία των εκτάσεων γης να είναι ιδιωτικές ιδιοκτησίες.

7.1.5. Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Οι προστατευόμενες περιοχές δεν αποτελούν φυσικούς δοκιμαστικούς σωλήνες (Enviroplan, 2006). Όσες προσπάθειες έγιναν να τις διαχειριστούν απομονωμένες από τις ανθρώπινες δραστηριότητες (εφόσον αυτές υπήρχαν εκεί), δεν είχαν καθόλου ενθαρρυντικά αποτελέσματα (Enviroplan, 2006). Οι σύγχρονες αντιλήψεις περί ενεργού προστασίας, επιβάλλουν τη παρουσία και συμμετοχή των τοπικών πληθυσμών (Enviroplan, 2006). Αυτό διαφαίνεται και μέσα από τα παραδείγματα βιώσιμης διαχείρισης και ΟΔΠΖ που παρουσιάστηκαν σε προηγούμενο Κεφάλαιο της παρούσας εργασίας (Κεφάλαιο 4^ο). Πλέον είναι αποδεκτή η αναγκαιότητα ύπαρξης ανθρώπινων οικονομικών δραστηριοτήτων στις προστατευόμενες περιοχές, αλλά και η ενίσχυσή τους από ευρωπαϊκά προγράμματα όπως είναι το LIFE Φύση και το LEADER κ.ά.

Συνεπώς, η αποτελεσματική διαχείριση και προστασία δεν εξαντλείται μόνο στην εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου, αλλά προϋποθέτει την αποδοχή και τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών της τοπικής κοινωνίας καθ' όλη τη διαδικασία του σχεδιασμού ενός διαχειριστικού σχεδίου και λήψης σημαντικών αποφάσεων για τη περιοχή. Στη Ζάκυνθο, η προστατευόμενη περιοχή εντοπίστηκε στην πλέον τουριστική πλευρά του νησιού, γεγονός που αποτέλεσε εγγενή δυσκολία στην αποδοχή ενός καθεστώτος προστασίας (Enviroplan, 2006). Η αξία της γης και η ελευθερία του 'επιχειρείν' σε μια τέτοια περιοχή είναι πολύ μεγάλη για να αντισταθμίσει τα (οικονομικά) οφέλη από ένας καθεστώς προστασίας (Enviroplan, 2006).

1. Η αρχική στάση των ντόπιων στις θεσμικές ρυθμίσεις του 1980

Οι αρχικές ρυθμίσεις στην ευρύτερη περιοχή των παραλιών ωτοκίας (αναστολές οικοδομικών αδειών από το 1982-1984 και ΠΔ/84) είχαν θεωρηθεί από πολλούς ντόπιους και τοπικές υπηρεσίες κατ'η αρχήν αναγκαίες τόσο για τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας όσο και για την ανακοπή της πλήρους τουριστικοποίησης του κόλπου σύμφωνα με το παράδειγμα του Λαγανά (Πλέσσας, 1997). Ταυτόχρονα, σημείωναν ότι στις περιοχές με τους αυστηρούς περιορισμούς θα έπρεπε να γίνει απαλλοτρίωση –κάτι που ποτέ δεν έγινε τελικά (Πλέσσας, 1997). Οι μέχρι τότε επεμβάσεις στη περιοχή ήταν ελάχιστες και σχετική πίεση δέχονταν μόνο η περιοχή του Καλαμακίου, έτσι σε αναμονή μιας οριστικής διευθέτησης της κατάστασης με ενδεχόμενη λύση των απαλλοτρίωση, οι αντιδράσεις ήταν μεμονωμένες και ήπιες (Πλέσσας, 1997). Η στάση αναμονής, όμως,

εξελίχθηκε σε έντονη αντίδραση με τη θέσπιση της ΖΟΕ, η οποία όχι μόνο δεν προέβλεπε αντισταθμιστικές ρυθμίσεις, αλλά εισήγαγε και περιορισμούς σε μια πολύ μεγαλύτερη περιοχή της αρχικής, σε μια προσπάθεια υποτυπώδους χωροταξικού σχεδιασμού στην ευρύτερη περιοχή (Πλέσσας, 1997). Ταυτόχρονα, η ΖΟΕ θέσπιζε και περιοχές έντονης τουριστικής ανάπτυξης σε γειτονικές περιοχές του κόλπου Λαγανά (Λιθακιά), ενώ δεν επενέβαινε στις περιοχές των οικισμών, με αποτέλεσμα να χαρακτηριστεί ως άδικη (Πλέσσας, 1997).

Η σύνδεση της προσπάθειας του περιορισμένου χωροταξικού σχεδιασμού με τη προστασία της θαλάσσιας χελώνας, ήταν αναπόφευκτη (Πλέσσας, 1997). Οι θιγόμενοι, ανεξάρτητα του πόσο και αν θίγοντο ουσιαστικά, έγιναν πολύ περισσότεροι, δυσανασχετούσαν, πίεζαν και απέκτησαν τη συμπαράσταση αρχικά όλων εκείνων που έβλεπαν ότι οποιοσδήποτε σχεδιασμός θα ανέκοπτε τη πορεία του εύκολου κέρδους, και στη συνέχεια των περισσότερων ΟΤΑ της περιοχής, κομμάτων και παραγόντων, μεγάλου τμήματος της κοινής γνώμης εν ολίγοις, καθιστώντας την αντίδραση κοινωνική πλέον (Πλέσσας, 1997).

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι γενικά οι αντιδράσεις είχαν στραφεί από την αρχή στα ειδικά μέτρα προστασίας (σήμανση, φύλαξη παραλιών και θαλάσσιας περιοχής, κανονισμός τοποθέτησης ομπρελών κ.ά.) παρότι τα μέτρα αυτά δεν είχαν επιπτώσεις στους ιδιοκτήτες γης (Πλέσσας, 1997). Απλώς ήταν πολύ ευκολότερο για αυτούς να εκδιώξουν π.χ. τους φύλακες μιας παραλίας, παρά να κάνουν ανώφελες παραστάσεις στο ΥΠΕΧΩΔΕ για τους αυξημένους περιορισμούς στις ιδιοκτησίες τους και την απουσία αντισταθμιστικών μέτρων (Πλέσσας, 1997).

Σύμφωνα με τα λεγόμενα ντόπιων σήμερα, παραδέχονται ότι το μεγαλύτερο μέρος της τοπικής κοινωνίας, όταν ξεκίνησε η όλη προσπάθεια θεσμοθέτησης της περιοχής, ήταν χαμηλού μορφωτικού επιπέδου και είχε διαπιστώσει ότι η περιοχή απέφερε εύκολο και γρήγορο κέρδος μέσω του τουρισμού. Παράλληλα, εφόσον το θεσμικό πλαίσιο δεν τηρήθηκε από την αρχή, καθώς συνεχίζονταν οι παραβάσεις και αυθαιρεσίες στη περιοχή χωρίς να τιμωρούνται παραδειγματικά οι υπεύθυνοι λόγω μικροπολιτικών και οικονομικών συμφερόντων, οι ντόπιοι έλαβαν ένα πρώτο μήνυμα ότι μπορούσαν να συνεχίσουν ανενόχλητοι να κάνουν ό,τι θέλουν.

Πέραν από τους παρανομούντες, όλοι οι ντόπιοι στη περιοχή είχαν την εξής επιφυλακτική και δύσπιστη στάση απέναντι στις ΜΚΟ και στους αρμόδιους κρατικούς φορείς: “Ποιοι είστε εσείς που θα έρθετε εδώ να μας πείτε τι θα κάνουμε με τις περιουσίες μας και το τόπο που γεννηθήκαμε” και ότι “...στο κάτω κάτω συμβιώναμε μια χαρά τόσα

χρόνια με τις χελώνες πολύ πριν προκύψει το όλο ζήτημα”. Η στάση αυτή των ντόπιων ήταν γνωστή από την αρχή στους αρμόδιους φορείς, ωστόσο δεν έγινε ποτέ η απαιτούμενη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εμπλεκόμενων, δεν τηρήθηκαν οι θεσμικές ρυθμίσεις, και ακόμη χειρότερα δεν εισήχθησαν από την αρχή τα απαραίτητα αντισταθμιστικά μέτρα. Αντίθετα, με δικαιολογία τη δήθεν ‘διαπραγμάτευση’ γίνονταν αποσπασματικοί σχεδιασμοί που ο καθένας ουδεμία σχέση είχε με τον προηγούμενο και τελικά δεν υπήρξε κανένα θετικό αποτέλεσμα ως προς στη προστασία της περιοχής.

Έτσι, δικαίως βρήκαν επιπλέον “πάτημα” οι ντόπιοι, με αποτέλεσμα όχι μόνο την αποτυχία προστασίας της χελώνας αλλά και τη παταγώδη αποτυχία ως προς τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2. Η έγκριση της δεύτερης ΕΠΜ του ΥΠΕΧΩΔΕ παρά τη κοινωνική κατακραυγή

Άλλο ένα λάθος από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς, ήταν η μη εφαρμογή της αρχικής ΕΠΜ Παρασκευόπουλου, η οποία κατά γενική ομολογία μέχρι σήμερα των ντόπιων, είχε τη συμφωνία της πλειοψηφίας των εμπλεκόμενων, και θα μπορούσε να αποτελέσει τουλάχιστον τη βάση για συζήτηση και εκπόνηση της δεύτερης μελέτης του ΥΠΕΧΩΔΕ. Επομένως, με τέτοιες ακραίες και αυθαίρετες επιλογές από τη πλευρά του κράτους, ήταν πολύ φυσικό να ξεσηκωθούν οι ντόπιοι για άλλη μια φορά. Το κράτος, όμως, συνέχισε να ‘ρίχνει λάδι στη φωτιά’, εισάγοντας αντισταθμιστικά μέτρα στη τελική ΕΠΜ, τα οποία τελικά αποδείχτηκαν μόνο διακοσμητικά.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί και η αυστηρή στάση των ΜΚΟ που πίεσαν πολύ για να ισχύσει τελικά η μελέτη τους την οποία υιοθέτησε για άγνωστους λόγους του ΥΠΕΧΩΔΕ, αγνοώντας πλήρως τις απόψεις της τοπικής κοινωνίας και αυξάνοντας το χάσμα μεταξύ προστασίας και τοπικής κοινωνίας.

3. Οι αστοχίες του Φορέα Διαχείρισης

Υπάρχει μια εντύπωση στους ντόπιους, την οποία εξέφρασαν και στις συζητήσεις μας, ότι και ο Φορέας Διαχείρισης από τη πλευρά του έχει κάνει ατοπήματα. Για παράδειγμα στην αρχή της λειτουργίας του, πιθανώς λόγω οικονομικών προβλημάτων, έβαλε ξένους φύλακες (πιθανώς εθελοντές) στις παραλίες με αποτέλεσμα οι ντόπιοι να δυσανασχετούν ακόμη περισσότερο όταν έβλεπαν τον π.χ. εκάστοτε Γερμανό να τους λέει ότι δεν επιτρέπεται να αράξουν στο Μαραθωνήσι. Η εικόνα αυτή, όντως χτυπάει άσχημα

και ευτυχώς διορθώθηκε αφού η σημερινή φύλαξη γίνεται από ντόπιους εργαζόμενους στο Φορέα. Τέτοιες πράξεις, όπως η εργασία ντόπιων στο Φορέα, έχει άκρως θετικό αντίκτυπο στη τοπική κοινωνία και θα πρέπει να συνεχιστεί. Είναι εντυπωσιακό μάλιστα το πώς η γνώμη της τοπικής κοινωνίας διαφοροποιήθηκε έστω και λίγο όταν δόθηκε η δυνατότητα απασχόλησης ντόπιων σε αρκετές εποχικές θέσεις εργασίας (Enviropian, 2006). Ενώ τη πρώτη χρονιά το ενδιαφέρον ήταν περιορισμένο, στο τρίτο χρόνο λειτουργίας του ΕΘΠΖ (2006), υπήρξε άνοδος των αιτήσεων της τάξεως του 300% αυξάνοντας θεαματικά τον ανταγωνισμό μεταξύ των υποψηφίων (Enviropian, 2006).

Ένα άλλο παράπονο από κάποιους κατοίκους του Λαγανά κυρίως, ήταν ότι οι ίδιοι 'οικολόγοι' όπως τους λένε εθελοντές των ΜΚΟ διασκεδάζουν στα μαγαζιά του Λαγανά που οι ίδιοι καταδικάζουν, υποστηρίζοντας ότι υπάρχει μια αντίθεση λόγων και πράξεων. Ένα άλλο θέμα αφορά στους μικρούς παράκτιους αλιείς, οι οποίοι ακόμη υποστηρίζουν πως δεν έχουν δει όφελος από τις απαγορευτικές ρυθμίσεις στη θαλάσσια περιοχή του Πάρκου, ενώ θεωρούν άδικο το ότι ερασιτέχνες αλιείς ψαρεύουν παράνομα στη περιοχή.

4. Τα αντισταθμιστικά

Τα αντισταθμιστικά μέτρα, όπως προαναφέρθηκε, είναι ένα τεράστιο θέμα και θα αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη σημασία στο μέλλον, καθώς ομάδα ιδιοκτητών γης που οι περιουσίες τους δεσμεύτηκαν από το Πάρκο -ειδικά στο Καλαμάκι- έχουν εξαντλήσει τα εγχώρια ένδικα μέσα και έχουν προσφύγει πλέον στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Η πρώτη καταδικαστική απόφαση έχει βγει για τη περίπτωση του Μαραθωνησίου και αναμένονται ακόμη και άλλες.

Οι άνθρωποι αυτοί έχουν δίκιο ως προς την αδικία να δεσμεύονται ιδιοκτησίες χωρίς τις απαραίτητες αποζημιώσεις, όπως δεν είναι επίσης λογικοί –κατά τη γνώμη τους- οι όροι του ΠΔ του Πάρκου, όπως είναι τα 500 m² ως μέγιστο εμβαδόν ξενώνων στις περιοχές οικοανάπτυξης (Ο), σε γήπεδα συνολικού εμβαδού 4000 m² και το όριο των 15 κλινών/στρέμμα στις ζώνες ελεγχόμενου τουρισμού (Τ) και μέγιστη δόμηση 2000 m² σε γήπεδα 10000 m².

Το Μνημόνιο Συμφωνίας που έγινε πρόσφατα μεταξύ του Φορέα και των ιδιοκτητών αυθαιρέτων στη Δάφνη, ήταν ένα θετικό βήμα του Φορέα να προσεγγίσει τους παρανομούντες εφόσον δεν το έκανε το κράτος με τις υπηρεσίες του, ωστόσο ήταν αρνητικό για τη συνεργασία του Φορέα με τη Τοπική Αυτοδιοίκηση (Νομαρχία) στην

οποία δεν επιτράπη η παρέμβαση σε οικοδομικές εργασίες στη παραλία με ανοχή του Φορέα στα πλαίσια του συμφωνητικού.

7.1.6. Η ΠΙΕΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Καθ' όλη τη περιγραφή του ιστορικού της υπόθεσης του ΕΘΠΖ, είναι εμφανής μια συνεχόμενη πίεση των ΜΚΟ και στη συνέχεια της ΕΕ, για την εφαρμογή των προβλεπόμενων ρυθμίσεων που θέσπισε η ελληνική πολιτεία, αλλά και των ρυθμίσεων που προβλέπονται από την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τα ενδιαιτήματα. Και πάντα υπό τη πίεση αυτή ξεκινούσαν κάποιες βεβιασμένες και ασυντόνιστες συνήθως κινήσεις της πολιτείας προκειμένου να αποφύγει τη καταδίκη της από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (ΕΔ). Παρόλο που όλη αυτή η πίεση μπορεί να λειτούργησε θετικά ως προς τη κινητοποίηση, οι βεβιασμένες κινήσεις δεν έφεραν κανένα αποτέλεσμα, απλώς 'κουκούλωναν' τα σοβαρά ζητήματα για να μη επιβληθούν πρόστιμα από το ΕΔ. Ακολουθούν τρανταχτά επιχειρήματα για το ρόλο που έπαιξε η ΕΕ στη διαχείριση της περιοχής.

Η πλημμελής εφαρμογή των άμεσων μέτρων προστασίας της θαλάσσιας χελώνας καταγγέλονταν συνεχώς από τις ΜΚΟ και από μεμονωμένα άτομα, κατά κύριο λόγο σε διεθνείς οργανισμούς και ΜΜΕ, που με τη σειρά τους πίεζαν το ΥΠΕΧΩΔΕ για ενίσχυση των μέτρων (Πλέσσας, 1997). Το ΥΠΕΧΩΔΕ με τη σειρά του, αντί να αναλύσει και να ελαχιστοποιήσει τις αιτίες που δημιούργησαν αυτή τη κατάσταση με τη δρομολόγηση οριστικής διευθέτησης του ζητήματος, υπόσχονταν στην ΕΕ την επαύξηση των μέτρων με καινούριους σχεδιασμούς, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα ως έργο τη δουλειά ορισμένων ΜΚΟ (καταγραφή φωτοκίας, ενημέρωση επισκεπτών) –εικόνα σαφώς ψευδή (Πλέσσας, 1997).

Η ίδρυση του ΕΘΠΖ

Είναι πολύ λυπηρό το γεγονός ότι ακόμη και η ίδρυση του ΕΘΠΖ, συνέβη αμέσως μετά από απόφαση του ΕΔ να επιβάλει πρόστιμο στην ελληνική πολιτεία για τη παταγώδη αποτυχία της στη προστασία του βιοτόπου της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* μόλις το 1999. Υπό αυτές τις συνθήκες πίεσης, ελήφθησαν βεβιασμένα σημαντικές αποφάσεις οι οποίες θα μπορούσαν κάλλιστα μετά από το πέρας μιας εικοσαετίας πλέον (1980-1999) να είχαν επιλυθεί μέσα από διάλογο, συζήτηση, ενημέρωση, ζύμωση ιδεών στη τοπική κοινωνία και την εφαρμογή των ρυθμίσεων. Ακόμη και μετά την ίδρυση όμως, εξαιτίας

πολιτικών συμφερόντων και οικονομικών δυσκολιών, ο Φορέας υπολειτουργούσε με αποτέλεσμα το 2002 η χώρα να καταδικαστεί για ακόμη μία φορά από το ΕΔ για τη μη τήρηση των υποχρεώσεών της ως προς τη προστασία του βιοτόπου της θαλάσσιας χελώνας.

Ουσιαστικά, λοιπόν, η πίεση μπορεί να ήταν θετική έως ένα βαθμό γιατί κατέληξε στην επισημοποίηση της θεσμικής υπόστασης του ΕΘΠΖ επιτέλους, ωστόσο όλο το παρασκήνιο της ίδρυσης αμέσως μετά από μια καταδίκη στο ΕΔ και τα άλτα μέχρι και σήμερα κοινωνικά ζητήματα, καθώς και η δεύτερη συνεχόμενη παραπομπή της χώρας στο ΕΔ, παραπέμπουν σε μια αρνητική εικόνα. Επιπλέον, οι ντόπιοι πλέον ιδιοκτήτες γης γνωρίζουν τα δικαιώματά τους ως Ευρωπαίοι πολίτες και έχοντας εξαντλήσει όλα τα ένδικα μέσα της χώρας (ΥΠΕΧΩΔΕ, Συμβούλιο της Επικρατείας) χωρίς να καταφέρουν να δικαιωθούν, στράφηκαν στο ΕΔ (μιμούμενοι ίσως και τις ΜΚΟ όταν έκαναν τις καταγγελίες στην ΕΕ) το οποίο και αναμένουν ότι θα τους δικαιώσει σύντομα. Ήδη η υπόθεση ιδιοκτησίας στο Μαραθωνήσι έχει εκδικαστεί υπέρ του ιδιοκτήτη.

Έτσι, καταλήγουμε στο εξής παράδοξο σήμερα: ενώ ο Φορέας έως ένα βαθμό έχει καταφέρει να προστατεύσει επαρκώς τις παραλίες ωτοκίας -οι ΜΚΟ δεν έχουν την ίδια άποψη: WWF και MEDASSET και στέλνουν δελτία τύπου στην ΕΕ κάθε χρόνο για τα προβλήματα- η ελληνική πολιτεία κινδυνεύει για ακόμη μία φορά να καταδικαστεί από το ΕΔ όχι μόνο για αποτυχία προστασίας της θαλάσσιας χελώνας, αλλά και για καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

7.1.7. Η ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΜΚΟ

Η ανάμιξη των ΜΚΟ στο όλο ζήτημα έγινε με τη πάροδο του χρόνου εντονότερη και σε αρκετά ζητήματα ήταν καθοριστικής σημασίας για την έκβαση της υπόθεσης (Πλέσσας, 1997). Η πίεση που άσκησαν αρχικά για τη θεσμοθέτηση και υλοποίηση μέτρων προστασίας για τη θαλάσσια χελώνα, σαφώς και ήταν θετική (Πλέσσας, 1997). Στη συνέχεια, όμως, συνέβαλαν καταλυτικά στην εστίαση του συνολικού σχεδιασμού στις παραλίες ωτοκίας, στερώντας έτσι τη δυνατότητα υλοποίησης ενός ευρύτερου σχεδίου.

Η προσοχή τους, ωστόσο, επικεντρώθηκε αποκλειστικά στη χελώνα και από τη στιγμή που ανέλαβαν την εκτέλεση σχετικών προγραμμάτων, άρχισαν να αναζητούν τις ισορροπίες εκείνες που θα τους επέτρεπαν την απρόσκοπτη συνέχιση των προγραμμάτων αυτών προσαρμόζοντας ανάλογα τη πίεσή τους, η οποία ίσως σκόπιμα δεν ήταν ποτέ έντονη προς το υπεύθυνο για το σχεδιασμό και τα προγράμματα ΥΠΕΧΩΔΕ, αποκτώντας

ταυτόχρονα ιδιαίτερα βαρύνοντα λόγο και γνώμη στους προωθούμενους σχεδιασμούς τελικά (Πλέσσας, 1997).

Ένα ακόμη θέμα που προκύπτει από την ανασκόπηση των γεγονότων και τις συζητήσεις με τις ΜΚΟ, είναι ότι υπήρξε σαφώς ένας ανταγωνισμός μεταξύ των ΜΚΟ άσχετα αν δεν το παραδέχονται όλες εκτός του ΑΡΧΕΛΩΝ. Σύμφωνα με τους ντόπιους ο ανταγωνισμός αυτός ξεκίνησε με τα προγράμματα παρακολούθησης της χελώνας και ποια ΜΚΟ θα ισχυροποιούσε τη παρουσία της στη περιοχή αναλαμβάνοντας τα προγράμματα αυτά. Ο ΑΡΧΕΛΩΝ, ήταν η οργάνωση που κατάφερε μέχρι σήμερα να έχει την ευθύνη της επιστημονικής παρακολούθησης και καταγραφής του είδους, έχοντας συνεισφέρει και στο έργο του Φορέα σε πολύ μεγάλο βαθμό. Η WWF, από τη πλευρά της, έχει διεθνές κύρος και επομένως τα δελτία τύπου που στέλνει στην ΕΕ σχετικά με τα προβλήματα στη περιοχή έχουν αυξημένη βαρύτητα. Επιπλέον, συνέβαλε στη προστασία της παραλίας των Σεκανίων που αποτελεί πυρήνα του ΕΘΠΖ, αγοράζοντας τη γη γύρω από τη παραλία.

Όσον αφορά στη MEDASSET, αυτή τη στιγμή δεν έχει θέση στο ΔΣ του Φορέα αλλά ούτε και σε κάποιο πρόγραμμα στη περιοχή, απλώς στέλνει κάθε χρόνο όπως και η WWF, δελτίο τύπου με τα κακώς κείμενα στη περιοχή. Επίσης, υποστηρίζει πως εκείνη έφερε στην επιφάνεια το όλο θέμα του κόλπου Λαγανά το 1985 με τις συνεχείς καταγγελίες της σε διεθνείς οργανισμούς και την επίσημη καταγγελία του 1994, η οποία και απέδωσε τελικά το 1998 με τη πρώτη επιθεώρηση της ΕΕ στη περιοχή και την επακόλουθη καταδίκη της χώρας από το ΕΔ.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ από τη πλευρά του, εφόσον χρησιμοποιούσε τα προγράμματα παρακολούθησης της χελώνας και ενημέρωσης των τουριστών από τις ΜΚΟ σαν απόδειξη σωστής διαχείρισης της περιοχής στην ΕΕ, τηρούσε θετική στάση απέναντι στις ΜΚΟ υπό το φόβο κιάλας των συνεχόμενων καταγγελιών τους σε διεθνείς οργανισμούς. Αυτό φυσικά, σύμφωνα με τους ντόπιους, το χρησιμοποίησαν οι ΜΚΟ υπέρ τους καθώς κατάφεραν στο τέλος να θεσμοθετηθεί η δική τους αντι-μελέτη, την οποία αντέγραψε πιστά το ΥΠΕΧΩΔΕ και έφτιαξε τη τελική ΕΠΜ ίδρυσης του ΕΘΠΖ. Με το τρόπο αυτό ενισχύθηκε η αρνητική στάση των ντόπιων απέναντι στις ΜΚΟ και το κράτος, ενώ παράλληλα διέκριναν μια προσωπική 'ατζέντα' των ΜΚΟ γεγονός που τους εξόργιζε ακόμη περισσότερο.

Το προσωπικό συμφέρον φάνηκε μέσα από τον ανταγωνισμό που σαφώς υπήρξε μεταξύ των ΜΚΟ και τον οποίο, φυσικά, δεν παραδέχονται οι ίδιες εκτός από τον ΑΡΧΕΛΩΝ. Ωστόσο αν δει κανείς τα γεγονότα ο ανταγωνισμός και τα κίνητρά του είναι εμφανής αν και σήμερα έχει καταλαγιάσει και φαίνεται ότι υπάρχει μόνο μεταξύ της

MEDASSET και των άλλων δύο ΜΚΟ. Δεν είναι επίσης τυχαίο το γεγονός ότι η MEDASSET δεν εκπροσωπείται στο ΔΣ του Φορέα –αν και υποστηρίζει ότι είναι επιλογή της. Θεωρεί ότι οι άλλες δύο ΜΚΟ που είναι και στο Φορέα κάνουν πολλές υποχωρήσεις και δεν εισακούγονται καθόλου οι απόψεις τους. Ο Φορέας τηρεί αρνητική στάση απέναντι στη MEDASSET με τη σειρά του, καθώς δεν θεωρεί καθόλου εποικοδομητικό να γίνονται συνεχώς καταγγελίες και παράπονα ακόμη και για θέματα που είχαν θετική έκβαση (π.χ. Δάφνη).

7.2. ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΟ Ε.Θ.Π.Ζ.

Στο σημείο αυτό περιγράφονται τα τωρινά προβλήματα που υπάρχουν στο ΕΘΠΖ όπως καταγράφηκαν από τις συζητήσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς της περιοχής. Όπως είναι λογικό, κάθε εμπλεκόμενο μέρος ιεραρχεί τα προβλήματα αυτά διαφορετικά ανάλογα με τα συμφέροντα που εκπροσωπεί. Έτσι στο παρακάτω πίνακα παρατίθενται συνοπτικά τα πρωτεύοντα και δευτερεύοντα προβλήματα, όπως καταγράφηκαν από τις συζητήσεις εμπλεκόμενους φορείς της περιοχής.

Πίνακας 7.1 Παρουσίαση των τωρινών προβλημάτων στο ΕΘΠΖ σύμφωνα με τους εμπλεκόμενους φορείς της περιοχής

ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΟΙ ΦΟΡΕΙΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	
	ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΑ	ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΑ
NOMARXIA	Αντισταθμιστικά	ΧΥΤΑ, έλλειψη αποχετευτικού δικτύου, αυθαίρετα και μη συνεργασία Φορέα
ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΗΜΟΣ ΛΑΓΑΝΑ	Ελαιοτριβεία Αντισταθμιστικά	Έλλειψη αποχετευτικού δικτύου Απαγορεύσεις για τουριστική αξιοποίηση
ΞΕΝΟΔΟΧΟΙ	Αντισταθμιστικά	Απαγορεύσεις για τουριστική αξιοποίηση
ΜΚΟ	Αυθαίρετα Δάφνης, εκτός από ΑΡΧΕΛΩΝ που θεωρεί τα οικονομικά του Φορέα πρωτεύων	ΧΥΤΑ, ελλιπής φύλαξη παραλιών ωστοκίας, κίνδυνος διάβρωσης
ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΘΠΖ	Αντισταθμιστικά και τα Οικονομικά του	Κίνδυνος διάβρωσης και αυθαίρετα
ΑΛΙΕΙΣ	Ερασιτεχνική αλιεία	Απαγορεύσεις

Είναι εμφανής, και δικαιολογημένη ως ένα βαθμό, η εμμονή (Πίνακας 7.1) των ντόπιων στα αντισταθμιστικά μέτρα καθώς αναφέρθηκαν πρώτα στη λίστα από τη Νομαρχία, από το δημοτικό σύμβουλο του Λαγανά και από τους ξενοδόχους Λαγανά – Καλαμακίου. Το πρόβλημα των αντισταθμιστικών είναι πολύ βασικό και δεν αφήνει αδιάφορο ούτε το Φορέα αφού και αυτός με τη σειρά του τα κατέταξε ως πρώτα στη λίστα των προβλημάτων. Είναι ένα θέμα που θα απασχολήσει, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη παράγραφο (7.1.4.), για πολύ καιρό ακόμα το Φορέα Διαχείρισης αλλά και το ΥΠΕΧΩΔΕ, λόγω των επικείμενων καταδικαστικών αποφάσεων του ΕΔ. Η υπόθεση αφορά και ολόκληρη την ελληνική κοινωνία, καθώς το υπέρογκο ποσό των αποζημιώσεων και των προστίμων θα κληθούν να το πληρώσουν οι Έλληνες πολίτες.

Το επικείμενο οικονομικό πρόβλημα του Φορέα, έχει άμεση σχέση με τα αντισταθμιστικά αλλά κατατάσσεται σαν πρώτο πρόβλημα και στη λίστα του ΑΡΧΕΛΩΝ. Είναι πράγματι ένα πολύ σοβαρό ζήτημα, καθώς το ΕΠΠΕΡ από το οποίο εξαρτώνται και οι υπόλοιποι 27 Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδος, λήγει και από και πέρα δεν γνωρίζει κανείς τι θα συμβεί. Είναι απαράδεκτο, κατά τη Πρόεδρο, να μην έχει ενταχθεί ο Φορέας ακόμη το Κρατικό προϋπολογισμό και να εξαρτάται πλήρως από ευρωπαϊκά προγράμματα.

Η τύχη του Φορέα είναι στα χέρια της Προέδρου, η οποία τον τελευταίο καιρό έχει μπει σε μια κούρσα εξεύρεσης πόρων. Το πρόβλημα χρίζει άμεσης λύσης, αφού χωρίς χρήματα δεν θα μπορεί να λειτουργήσει σωστά ο Φορέας με τα δυσάρεστα αποτελέσματα της περιόδου 2003 – 2004 με την τότε πτώχευση του Φορέα. Ωστόσο, υπάρχουν ελπίδες ότι θα βγει από το οικονομικό αδιέξοδο εφόσον έχει ξεκινήσει ο σχεδιασμός νέου σχεδίου βιώσιμης διαχείρισης του Πάρκου και αναμένεται να συμβάλει αρκετά στην οικονομική του ανεξαρτητοποίηση. Αυτή τη στιγμή οι οικονομικοί πόροι του Φορέα είναι κάποια έσοδα από την εποχική ενοικίαση ομπρελών στις παραλίες ωτοκίας και τα εποχικά έσοδα από σύμπραξη του Φορέα με ιδιώτη για βόλτες με βάρκες στη θαλάσσια περιοχή του Πάρκου.

Όσον αφορά στις ΜΚΟ, αυτές εμμένουν σε θέματα προστασίας των παραλιών ωτοκίας και βάζουν σαν πρώτο θέμα τη Δάφνη με τα αυθαίρετα κτίρια, καταδικάζοντας το Μνημόνιο Συμφωνίας της Προέδρου του Φορέα με τους ιδιοκτήτες. Το Μνημόνιο αφορούσε στην ενοικίαση και άτυπη ‘νομιμοποίηση’ ορισμένων κτιρίων της παραλίας με την ενοικιάσή τους από το Φορέα με αντάλλαγμα το ξήλωμα των παραπηγμάτων που βρίσκονταν 10-15 m από την ακτογραμμή και σαφώς εμπόδιζαν της χελώνες. Το συμφωνητικό είναι πράγματι μια καινοτόμος δράση προσέγγισης των ντόπιων που

παρανομούν, χωρίς όμως την επαρκή οικονομική στήριξη από το κράτος η ενοικίαση δεν θα μπορεί να διαρκέσει πολύ, ενώ οι ΜΚΟ κάνουν παράπονα και για νέους χώρους στάθμευσης στη περιοχή. Εξαίρεση αποτελεί ο ΑΡΧΕΛΩΝ που συμφωνεί ότι το πρώτο θέμα προς επίλυση είναι η οικονομική ανεξαρτητοποίηση του Φορέα.

Το θέμα των παράνομων ελαιοτριβείων που δραστηριοποιούνται στη περιοχή του Πάρκου, απασχολεί την Υγειονομική Υπηρεσία καθώς λειτουργούν χωρίς άδεια και έχουν ελεγχθεί και αναφερθεί επανειλημμένα χωρίς αποτέλεσμα, ενώ οι αλιείς θέτουν το ζήτημα της ερασιτεχνικής αλιείας που πλήττει τη περιοχή, η οποία όμως σύμφωνα με το Φορέα έχει μειωθεί εξαιτίας των πρόσφατων συλλήψεων ψαροτουφεκάδων (60 συλλήψεις για το 2006-07).

Ως δευτερεύοντα θέματα εκφράστηκαν διάφορα όπως ο ΧΥΤΑ που υπολειτουργεί ρυπαίνοντας ρέματα στη περιοχή και χρίζει άμεσης μεταφοράς σε άλλη περιοχή, τα αυθαίρετα στη Δάφνη και η γενικότερη δυσκολία συνεργασίας του Φορέα με άλλους τοπικούς φορείς όπως η Νομαρχία. Συγκεκριμένα, σε πρόσφατη συνέντευξη τύπου (Φεβρουάριος 2008) η Πρόεδρος του Φορέα αναφέρθηκε στις ενέργειες που έχει προβεί, ώστε με νομοθετική ρύθμιση τα πρόστιμα που επιβάλλονται για παραβιάσεις στο χερσαίο και θαλάσσιο χώρο του ΕΘΠΖ, να αποδίδονται από τον ίδιο το Φορέα και όχι από τη Νομαρχία όπως γίνεται τώρα (www.imerazante.gr). Όσον αφορά στη συνεργασία του Φορέα με τοπικούς φορείς και Υπηρεσίες (Κτηματική, Λιμεναρχείο, Αστυνομία κ.α.), υπογράμμισε πως δεν είναι πάντα η καλύτερη, ενώ σε πρόσφατη παράκληση του Φορέα (Σεπτέμβριο του 2008) να καταθέσουν τις προτάσεις όλοι οι τοπικοί φορείς για το νέο σχέδιο βιώσιμης διαχείρισης, κανείς ακόμη δεν έχει ανταποκριθεί (www.imerazante.gr). Άλλα δευτερεύον πρόβλημα που αναφέρθηκε από το Φορέα και από τις ΜΚΟ είναι ο κίνδυνος της διάβρωσης σύμφωνα με στοιχεία πρόσφατη μελέτης στη περιοχή, από τα οποία προκύπτει ότι οι παραλίες με χαμηλές κλίσεις (όπως είναι οι παραλίες ωτοκιάς) και υψόμετρα, είναι περισσότερο ευάλωτες σε μια επικείμενη άνοδο στάθμης της θάλασσας (ΑΣΘ) (σενάρια ΑΣΘ 0,2 – 1 m) λόγω κλιματικών αλλαγών, με πιθανότητα απώλειας του 13-54% της παραλίας (Whittock, 2007). Ωστόσο, διαπιστώθηκε ότι η προσαρμογή της παραλίας (μετακίνηση προς τη ξηρά) μπορεί να ισορροπήσει την απώλεια αυτή, αλλά η πιθανότητα για μια τέτοια προσαρμογή περιορίζεται από τα φυσικά εμπόδια πίσω από την ακτογραμμή (π.χ. παραλία Δάφνης) (Whittock, 2007).

Επίσης, στα δευτερεύοντα συγκαταλέγονται το μη επαρκές αποχετευτικό δίκτυο σε πολλές περιοχές, οι απαγορεύσεις αλιείας στη θαλάσσια περιοχή του Πάρκου –σύμφωνα με τους αλιείς, ενώ από τη πλευρά τους οι ξενοδόχοι διαμαρτύρονται ότι οι όροι του ΠΔ

δεν επιτρέπουν την αξιοποίηση των ιδιοκτησιών τους στο Καλαμάκι όπως θα ήθελαν και τέλος εκφράστηκε η ανάγκη αξιοποίησης νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού από κάποιους περισσότερο ανοιχτόμυαλους ξενοδόχους.

7.3. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΣΕΝΑΡΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Στο σημείο αυτό, περιγράφονται κάποιες διαχειριστικές προτάσεις – σενάρια διαχείρισης με βάση τη βιβλιογραφική ανασκόπηση εμπειρίας εφαρμογής ολοκληρωμένης διαχείρισης στην Ελλάδα και το εξωτερικό (Κεφάλαιο 4^ο).

7.3.1. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΕ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟ

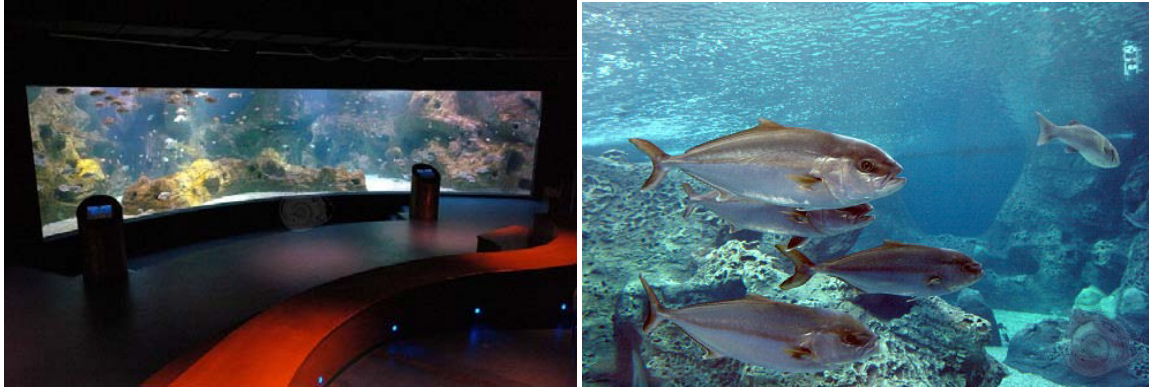
Η περιοχή του ΕΘΠΖ προσφέρεται για την ανάπτυξη θαλάσσιου οικοτουρισμού, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις φυσικά και είναι μια δραστηριότητα που περιλαμβάνει τα ενυδρεία και τα καταδυτικά πάρκα.

Εφόσον στη περίπτωση του ΕΘΠΖ προέχει να λυθεί άμεσα το οικονομικό θέμα του Φορέα Διαχείρισης, καθώς χωρίς την απαραίτητη χρηματοδότηση δεν θα μπορεί να λειτουργήσει σωστά μελλοντικά, οι οικονομικοί πόροι που έχουν βρεθεί μέχρι στιγμής θα πρέπει να αξιοποιηθούν σε κατάλληλες επενδύσεις στις οποίες περιλαμβάνεται σίγουρα ο θαλάσσιος οικοτουρισμός. Οι επενδύσεις αυτές δεν είναι απαραίτητο να γίνουν αποκλειστικά από το Φορέα, αλλά θα μπορούσαν να είναι και ιδιωτικές πρωτοβουλίες ντόπιων, όπως είχε ακουστεί πρόσφατα ότι κάποιος ιδιώτης ήθελε να φτιάξει ενυδρείο στη περιοχή του ΕΘΠΖ. Επίσης, οι επενδύσεις σε τέτοιες δραστηριότητες όπως είναι το ενυδρείο και το καταδυτικό πάρκο, εφόσον θα πληρούν κάποιες βασικές περιβαλλοντικές προϋποθέσεις, δεν προαπαιτούν την ύπαρξη Σχεδίου ΟΔΠΖ, οπότε θα μπορούσαν να ξεκινήσουν άμεσα να πραγματοποιούνται.

7.3.1.1. Ενυδρείο

Όσον αφορά στα ενυδρεία, υπάρχουν 42 μεγάλα ενυδρεία στη Μεσόγειο, εκ των οποίων το ένα βρίσκεται στην Ελλάδα στη Κρήτη. Το ενυδρείο θα μπορούσε να κατασκευαστεί υπό την εποπτεία του Φορέα, ο οποίος μπορεί να προβεί σε σύμπραξη με ιδιώτη (π.χ. μικτή επένδυση) ή να χρηματοδοτηθεί από ευρωπαϊκά προγράμματα. Ένα

σωστά δομημένο και μελετημένο ενυδρείο στο ΕΘΠΖ θα έχει πολλά πλεονεκτήματα, βασικότερο εκ των οποίων είναι ότι θα πρόκειται για το πρώτο ενυδρείο στο Ιόνιο, καθώς αντίστοιχα αυτή τη στιγμή ενυδρεία υπάρχουν μόνο στο Αιγαίο: το μεγάλο ενυδρείο στο Ηράκλειο της Κρήτης (CretAquarium) που λειτουργεί επιτυχώς από το Δεκέμβριο του 2005 (Εικόνα 7.1), αλλά και το επίσης εντυπωσιακό ενυδρείο στη Ρόδο.

Εικόνα 7.1 Φωτογραφίες από το μεγάλο ενυδρείο της Κρήτης Πηγή: www.google.com

Επειδή το ενυδρείο της Κρήτης είναι ένα τεράστιο και πολύ ακριβό έργο, καθώς έχει προϋπολογισμό τρία εκατ. ευρώ 75% του οποίου καλύφθηκε από την ΕΕ. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ένα βασικό μειονέκτημα ενός μεγάλου ενυδρείου είναι το υψηλό κόστος επένδυσης. Υπάρχουν, ωστόσο διάφορες κατηγορίες ενυδρείων, από τις οποίες μπορεί να επιλέξει κανείς ανάλογα του ύψους επένδυσης και αυτές είναι (Χριστοφιλογιάννης, 2003):

- Μεγάλα Ενυδρεία Επίδειξης όπως της Κρήτης
- Θεματικά Πάρκα (Θαλάσσια Θηλαστικά)
- Υβριδικά Θαλάσσια πάρκα / φυσικά Ενυδρεία
- Ενυδρεία έρευνας / εκπαίδευσης
- Μικρά Ενυδρεία ανάδειξης πανίδας/χλωρίδας & οικολογικής ευαισθητοποίησης

Η κατηγορία που θα ταίριαζε στη περίπτωση του ΕΘΠΖ, θα ήταν ένας συνδυασμός των δύο τελευταίων κατηγοριών έρευνας/εκπαίδευσης και ανάδειξης θαλάσσιας βιοποικιλότητας με στόχο την ευαισθητοποίηση των επισκεπτών και τη προβολή της περιοχής. Επομένως, για τη περίπτωση του ΕΘΠΖ όπου τα οικονομικά δεν είναι τόσο ανθηρά, θα χρησιμοποιηθεί ως ενδεικτικό παράδειγμα ο Υδροβιολογικός Σταθμός της Ρόδου που λειτουργεί υπό την εποπτεία του Ελληνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.ΘΕ.).

Ο Υδροβιολογικός Σταθμός Ρόδου (ΥΣΡ) κατασκευάστηκε στα 1934 - 1936, όταν τα Δωδεκάνησα ήταν υπό Ιταλική κατοχή (www.thalassalink.gr). Ως Ενυδρείο - Μουσείο και ερευνητική μονάδα του Εθνικού Κέντρου Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛ.ΚΕ.Θ.Ε.) λειτούργησε από το 1963 και το 2003 μετονομάστηκε σε Ελληνικό Κέντρο Θαλασσίων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ) μετά την ενσωμάτωση του Ινστιτούτου Θαλάσσιας Βιολογίας Κρήτης (ΙΘΑΒΙΚ) (www.thalassalink.gr). Ενδεικτικά παρατίθενται κάποια οικονομικά στοιχεία του ενυδρείου – μουσείου για τη χρονιά 2006 (www.thalassalink.gr):

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2006 το Ενυδρείο του ΥΣΡ τα έσοδα από τα εισιτήρια ήταν 452.756,00 ευρώ. Στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 7.2), παρουσιάζονται ο αριθμός επισκεπτών και τα έσοδα ανά μήνα, για το έτος 2006:

Πίνακας 7.2 Αριθμός επισκεπτών και έσοδα Ενυδρείου της Ρόδου για το 2006

Μήνας	Αριθμός επισκεπτών	Έσοδα από εισιτήρια (σε €)
Ιανουάριος	756	2.742,00
Φεβρουάριος	522	1.939,00
Μάρτιος	1579	4.970,50
Απρίλιος	16135	40.120,00
Μάιος	9859	35.630,50
Ιούνιος	14734	52.223,00
Ιούλιος	25706	90.709,50
Αύγουστος	29777	108.704,00
Σεπτέμβριος	18132	69.121,50
Οκτώβριος	10906	39.369,50
Νοέμβριος	1212	4.079,00
Δεκέμβριος	920	3.147,50

Πηγή: www.thalassalink.gr

Από τα στοιχεία του πίνακα είναι προφανές ότι κατά τους καλοκαιρινούς μήνες έχουμε τη μεγαλύτερη εισροή επισκεπτών (Ιούνιο – Σεπτέμβριο) με αρκετά όμως ικανοποιητικά νούμερα και για τον υπόλοιπο χρόνο. Αυτό ακριβώς είναι και το δεύτερο βασικότερο πλεονέκτημα ενός τέτοιου εγχειρήματος, ότι είναι μια δραστηριότητα που μπορεί να αξιοποιηθεί καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και όχι αποκλειστικά το καλοκαίρι. Στη περίπτωση του ΕΘΠΖ δε, μπορεί να γίνει και να αξιοποιηθεί σύνδεση (θεματική) του ενυδρείου με το Θεματικό Κέντρο στη Δάφνη, αλλά και με το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του νησιού στη Χέλμη. Επίσης με το ενυδρείο δίνεται και η ευκαιρία νέων θέσεων εργασίας για τους ντόπιους, οι οποίες δεν θα είναι εποχικές.

Αυτή τη στιγμή έχουν γίνει κάποιες προτάσεις στο Φορέα του ΕΘΠΖ για ενυδρείο, τις οποίες ο Φορέας ακόμη συζητά.

7.3.1.2. Περιοχή Οργανωμένης Ανάπτυξης Καταδυτικού Πάρκου

Η ιδέα δημιουργίας καταδυτικού πάρκου στο ΕΘΠΖ δεν είναι καινούρια για το Φορέα, καθώς η περιοχή ως προστατευόμενη προσφέρεται για μια τέτοια δραστηριότητα και έχουν γίνει κάποιες προτάσεις οι οποίες συζητούνται, ωστόσο δεν έχει προχωρήσει ακόμη το θέμα από τη πλευρά του Φορέα Διαχείρισης. Πρόκειται για ένα επίσης υψηλό κόστους επένδυσης εγχείρημα, το οποίο μπορεί να συνδυαστεί και με τη λειτουργία ενυδρείου, ενώ προϋποθέτει κάποιες βασικές υποδομές ειδικά για νησιά (Χριστοφιλογιάννης, 2003):

- ❖ Παραδοσιακό κτίριο - βάση και κέντρο πληροφόρησης.
- ❖ Αίθουσα παρουσιάσεων (επισκέψεις σχολείων, συνέδρια, σεμινάρια κλπ).
- ❖ Συνεργασία με παραδοσιακούς ξενώνες για τους επισκέπτες.
- ❖ Πλωτή προβλήτα για: - ταχύπλοο σκάφος
- ξύλινο σκάφος μεταφοράς δυτών
- ❖ Χώρος πλήρωσης φιαλών αέρα /ενοικίαση καταδυτικού εξοπλισμού.
- ❖ Σύστημα Ελέγχου – οριοθέτησης περιοχής θαλάσσιου πάρκου.
- ❖ Σκάφος με γυάλινο πυθμένα για επισκέψεις παιδιών.
- ❖ Συμμετοχή όλων των φορέων στο ΔΣ του Φορέα Διαχείρισης.
- ❖ Προώθηση στο Διαδίκτυο (Συνέργιες με τοπικούς επαγγελματίες).
- ❖ Εκπαιδευτικός ρόλος (Συμπληρωματική δράση με Ενυδρείο).

Πέρα από τις προϋποθέσεις σε υποδομές, επειδή οι περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης καταδυτικών πάρκων (Π.Ο.Α.Κ.Π.) είναι μια έννοια αρκετά καινούρια στην Ελλάδα και δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη, οι Π.Ο.Α.Κ.Π. οφείλουν (www.scubadive.gr):

1. Να λειτουργούν ως πυρήνες προώθησης περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και γενικότερης επιμόρφωσης του Καταδυτικού Κοινού σε θέματα ανάδειξης και προστασίας θαλάσσιων οικοσυστημάτων και ενάλιας πολιτιστικής κληρονομιάς

2. Προκειμένου να αδειοδοτηθεί ένα τέτοιο έργο θα πρέπει να έχουν οριστεί ως υποχρεωτικές οι υποβολές αρχικών και περιοδικών μελετών σε πιστοποιημένο φορέα, οι οποίες να εξασφαλίζουν ότι δε θα υπάρξει καμία αλλοίωση/επιβάρυνση των όποιων φυσικών και ενάλιων πολιτιστικών πόρων από την ίδρυση και τη λειτουργία του Καταδυτικού Πάρκου
3. Να εξασφαλίζονται προσιτές τιμές και μέριμνα εναντίον φαινομένων αισχροκέρδειας εις βάρος του επισκέπτη-αυτοδύτη. (Ενδεικτικά, προτείνεται η τιμή εισόδου σε μία Π.Ο.Α.Κ.Π. να μην ξεπερνάει το ποσό των 3-5 ευρώ).
4. Να υπάρχει πρόβλεψη εντός των Π.Ο.Α.Κ.Π. ειδικών ζωνών και/ή υποβρύχιων διαδρομών στις οποίες θα μπορούν να δραστηριοποιούνται και αυτοδύτες μη συνοδευόμενοι από Καταδυτικά Κέντρα / Πάροχους.
5. Η συμμετοχή ιδιωτών στον φορέα διαχείρισης μίας Π.Ο.Α.Κ.Π. να μη θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση. Αντίθετα, οι συνολικές προϋποθέσεις (αρχικό κεφάλαιο, μορφή φορέα κ.λ.π.) θα πρέπει να επιτρέπουν σε τοπικούς φορείς (Δήμους, Τοπικούς Συλλόγους κ.λ.π.) να ιδρύουν και να διαχειρίζονται ένα Καταδυτικό Πάρκο.

Γενικότερα, ένα καταδυτικό πάρκο σε μια προστατευόμενη περιοχή υπό τις κατάλληλες προϋποθέσεις που αναφέρονται παραπάνω, μπορεί να προσφέρει πολλές δυνατότητες όπως είναι η ανάδειξη της θάλασσας σαν σημείο αναφοράς, η ανάδειξη της ιδιαιτερότητας του τοπικού θαλάσσιου πλούτου (Εικόνα 7.2) (ναυάγια, σπηλιές, υποθαλάσσια λιβάδια ποσειδωνίας), η ποιοτική ανέλιξη του τουριστικού προϊόντος, οι συνδυαστικές δράσεις με αγρο-τουριστικές δραστηριότητες, παραδοσιακά προϊόντα και παρατηρητήρια θαλάσσιας ορνιθοπανίδας και μεταναστευτικών πτηνών, η ευαισθητοποίηση – επιμόρφωση και συνολικά η οικοτουριστική ανάπτυξη της περιοχής (Χριστοφιλογιάννης, 2003).

Εικόνα 7.2 Φωτογραφία βυθού στη Δάφνη
Πηγή: Τσιαμής, 2008

7.3.2. ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΤΖΕΝΤΑΣ 21

Η δημιουργία και εφαρμογή μιας περιβαλλοντικής Ατζέντας 21, είναι μια διαδικασία που εντοπίστηκε σε πολλά από τα παραδείγματα επιτυχημένης εφαρμογής ολοκληρωμένης διαχείρισης παράκτιας ζώνης που παρατέθηκαν σε προηγούμενο Κεφάλαιο (Κεφάλαιο 4^ο). Πρόκειται για εφαρμογή των αρχών στις οποίες κατέληξε η Διάσκεψη του Ρίο της Βραζιλίας το 1992, σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Με απλά λόγια η Τοπική Ατζέντα 21 (ΤΑ 21) είναι μια διαδικασία, σύμφωνα με την οποία οι τοπικές αρχές καλούνται να εργαστούν από κοινού με όλους του φορείς της τοπικής κοινωνίας και τους πολίτες (www.oikipa.gr). Στόχος της συνεργασίας είναι ο σχεδιασμός και η υλοποίηση δράσεων που θα εφαρμόσουν τις αρχές της Βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο (www.oikipa.gr).

Η επιτυχής εφαρμογή μιας περιβαλλοντικής ατζέντας, ενός τοπικού δηλαδή προγράμματος ενεργειών που θα ενισχύσουν κατά τρόπο ουσιώδη και αξιολογήσιμο τη βιωσιμότητα σε τοπική κλίμακα απαιτεί, δράση απ' όλους: Δημοτική αρχή, Νομαρχιακή αρχή, Περιφέρεια, Υπουργεία, επιχειρηματίες, ερευνητές, πανεπιστήμια, σχολεία, ΜΜΕ, σύλλογοι, ΜΚΟ, κάτοικοι της περιοχής κ.ά. (www.oikipa.gr).

Η διαδικασία αυτή θα μπορούσε να ενταχθεί στα πλαίσια της δημιουργίας του ευρύτερου Σχεδίου Αειφορικής Διαχείρισης του Πάρκου που ετοιμάζεται τώρα, με ειδική εστίαση στο Δήμο του Λαγανά όπου εντοπίζονται τα περισσότερα προβλήματα εξαιτίας του τουρισμού. Συντονιστής της διαδικασίας μπορεί να είναι ο Φορέας μαζί με τη Τοπική

Αυτοδιοίκηση, ενισχύοντας έτσι και τη συνεργασία τους. Με την τοπική ατζέντα επιτυγχάνεται (www.oikipa.gr):

- Ολοκληρωμένη θεώρηση των περιβαλλοντικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.
- Ανοιχτή συμμετοχική διαδικασία που στοχεύει να κάνει τη περιοχή αναφοράς περισσότερο βιώσιμη.

Τα εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος, είναι (www.oikipa.gr): περιορισμοί, απαγορεύσεις και έλεγχοι, τέλη, πρόστιμα, κοινωνικές συμφωνίες, έρευνα και τεχνολογικές καινοτομίες, πράσινη πολιτική ενσωματωμένη στα προϊόντα, περιβαλλοντικές εκθέσεις και ενημέρωση των πολιτών, συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και περιβαλλοντικής παρακολούθησης, πιλοτική εφαρμογή απλουστευμένων μοντέλων περιβαλλοντικής διαχείρισης και συμμετοχικές διαδικασίες στα σχολεία (www.oikipa.gr).

Κάποιες από τις ανάγκες στο ΕΘΠΖ που μπορούν να λυθούν μέσα από μια τέτοια Ατζέντα, είναι η επαναχωροθέτηση του ΧΥΤΑ που έχει κλείσει ο κύκλος ζωής του, η δημιουργία βιολογικού καθαρισμού, η δημιουργία αποχετευτικού δικτύου για ολόκληρο το Λαγανά, η ανάδειξη του υγροτόπου Κερίου, η βελτίωση των αλιευτικών καταφυγίων, η προώθηση του αγροτουρισμού με μονοπάτια και διαδρομές, η περεταίρω προβολή και ανάδειξη της θαλάσσιας χελώνας ως σήμα κατατεθέν της περιοχής κ.ά. Ωστόσο, μια τέτοια πρωτοβουλία θα πρέπει να ενταχθεί είτε στα πλαίσια του νέου σχεδίου αειφορικής ανάπτυξης είτε σαν ξεχωριστή επένδυση του Φορέα ή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

7.3.3. ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΠΙΚΟΥ ΦΟΡΕΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Πρόκειται για μια πρόταση που μπορεί να υλοποιηθεί ανεξάρτητα του σχεδίου αειφορικής ανάπτυξης του Πάρκου, καθώς θα μπορούσε να συγκροτηθεί από σύμπραξη ιδιωτικού και δημοσίου τομέα. Ο φορέας αυτός θα μπορούσε να είναι π.χ. μια Δημοτική Αναπτυξιακή Εταιρεία, όπως συμβαίνει σε διάφορους Δήμους της χώρας αλλά και στο εξωτερικό (Κεφάλαιο 4^ο), στελεχωμένος από εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας (κάτοικοι, επιχειρηματίες, τοπική αυτοδιοίκηση, Φορέα Διαχείρισης ΕΘΠΖ) αλλά και από

ειδικούς σε θέματα αειφορικού τουρισμού και να χρηματοδοτείται από ευρωπαϊκά προγράμματα, το κράτος και τους ιδιώτες.

Στόχος της σύστασης ενός τέτοιου φορέα, θα είναι η διαχείριση της ποιότητας του τουρισμού ειδικά στο Λαγανά, εισάγοντας νέες έννοιες όπως είναι τα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης (ISO, EMAS) για τις τουριστικές επιχειρήσεις που επιθυμούν να προσφέρουν υψηλότερης ποιότητας υπηρεσίες και να αποδείξουν την φιλοπεριβαλλοντική τους στάση σε περισσότερο ευαισθητοποιημένους τουρίστες. Επίσης, ο φορέας θα είναι υπεύθυνος για τη τουριστική προβολή της περιοχής καθώς και για τη προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού (οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, περιπατητικός τουρισμός κλπ).

Επιπλέον, η εταιρεία αυτή μπορεί να λειτουργήσει υπό την εποπτεία του Φορέα του Πάρκου, καθώς κάτι τέτοιο εκφράστηκε στη συζήτηση με το Φορέα, ωστόσο ο ίδιος εκφράζει και αμφιβολίες για το πόσο θα ήταν σταθερή μια τέτοια σύμπραξη σε περίπτωση που αλλάξουν τα πρόσωπα λόγω πολιτικών αλλαγών (νοοτροπία εξάρτησης από πρόσωπα και καταστάσεις). Ο Φορέας του Πάρκου θα πρέπει να αλλάξει αυτή τη νοοτροπία απέναντι σε κάθε τι καινούριο, αλλά και να αποκτήσει λιγότερο αδιάλλακτη στάση γενικότερα δηλαδή να μην απαιτεί να έχει πάντα το πρώτο όσον αφορά στο Πάρκο.

7.3.4. ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΤΟΥ Ε.Θ.Π.Ζ.

Οι αλλαγές στο ΠΔ του 1999, είναι η τελευταία αλλά και πιο ριζική πρόταση από όλες τις προηγούμενες που περιγράφονται, καθώς ακουμπά σε ένα φλέγον ζήτημα που είναι οι όροι του ΠΔ για τις ιδιοκτησίες που υπάρχουν στο Καλαμάκι και σε άλλες περιοχές όπου οι ντόπιοι ζητούν να τις αξιοποιήσουν ή να αποζημιωθούν, αλλά και γενικότερα για τις ζώνες προστασίας (π.χ. αλλαγή θαλάσσιας ζώνης Α με Β). Παρακάτω αναλύονται οι προτάσεις της παρούσας διπλωματικής εργασίας για τις αλλαγές ή προσθήκες στο ήδη υπάρχον ΠΔ του 1999.

7.3.4.1. Έλεγχος της λεκάνης απορροής

Μια σοβαρή προσθήκη στο ΠΔ που δεν υπήρχε πρωτύτερα, είναι η οριοθέτηση και ο έλεγχος της λεκάνης απορροής του Κόλπου. Δηλαδή να εκπονηθεί μελέτη για το υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής, αλλά και ολόκληρου του νησιού –κάτι που δεν έχει γίνει ακόμη μετά από 30 χρόνια (!). Με το τρόπο αυτό θα διασφαλιστεί ο έλεγχος των

υπαρχόντων δραστηριοτήτων στα όρια της λεκάνης απορροής, όπως επίσης και ο προγραμματισμός κατάλληλων ενεργειών για την απομάκρυνση ή ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων ορισμένων ρυπογόνων δραστηριοτήτων (π.χ. χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων, στραγγίδια του ΧΥΤΑ κλπ).

7.3.4.2. Συζήτηση για τους όρους δόμησης και τις οριοθετήσεις του ΠΔ

Αυτή η πρόταση είναι και κατά την άποψη του Φορέα η πιο ‘επικίνδυνη’ δικαίως, γιατί είναι κάτι το οποίο επιδιώκουν εδώ και χρόνια οι ντόπιοι. Ένα τόσο ευαίσθητο θέμα απαιτεί αρχικά τη δημόσια ελεύθερη συζήτηση και έκφραση απόψεων όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων στο ΕΘΠΖ. Αυτή δεν μπορεί να είναι μια απλή συζήτηση όπου ο καθένας θα λέει την άποψή του και στη καλύτερη περίπτωση θα φεύγει ή στη χειρότερη θα διαπληκτίζεται έντονα με τους υπόλοιπους που έχουν διαφορετική γνώμη, αλλά θα είναι μια συζήτηση που θα βασίζεται σε νέους τρόπους προσέγγισης των εμπλεκόμενων από τον αρμόδιο Φορέα ή τον εκάστοτε ειδικό (conflict resolution).

Οι νέοι αυτοί τρόποι συζήτησης, αφορούν καταρχάς σε έναν συντονιστή που στη περίπτωση του Πάρκου θα είναι πιθανώς ο Φορέας ή κάποιος επιστημονικός σύμβουλος, και ο ρόλος του θα είναι να ακούει και να καταγράφει όλες τις απόψεις, ενώ παράλληλα θα συντονίζει τη συζήτηση κάνοντας καιρικές ερωτήσεις και εφαρμόζοντας διάφορες τεχνικές. Από τη πλευρά των συμμετεχόντων στη συζήτηση φορέων (τοπική αυτοδιοίκηση, Νομαρχία, ξενοδόχοι, αλιείς, αγρότες, κάτοικοι, ΜΚΟ, σύλλογοι κ.ά.), αυτοί υποχρεούνται να εκφράζουν ανοιχτά τη γνώμη τους σε κάθε ζήτημα που τίθεται, αλλά και να συμμετέχουν στα διάφορα ‘παιχνίδια’ ή τεχνικές που θα τους εμπλέξει ο συντονιστής.

Οι τεχνικές που προτείνονται και σε διεθνές επίπεδο είναι πάρα πολλές και ενδεικτικά αναφέρονται η ανταλλαγή ρόλων, ο καταιγισμός ιδεών (brainstorming), η εργασία σε ομάδες (icebreakers) κ.ά. Υπάρχει πλούσιο υλικό όπως ολόκληροι οδηγοί που διατίθενται ελεύθερα στο διαδίκτυο από την ΕΕ που αναλύουν αυτές τις τεχνικές και θα μπορούσε οποιοσδήποτε φορέας διαχείρισης να τους χρησιμοποιήσει (π.χ. European Commission, “Facilitation – A brief guide for nature conservation practitioners”).

Στη συνέχεια αναλύονται συγκεκριμένες προτάσεις που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στα πλαίσια ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού και των αλλαγών στο ΠΔ.

1. Ανακαίνιση παλαιών σπιτιών

Η πρόταση αυτή μπορεί να έχει εφαρμογή και σαν αντισταθμιστικό μέτρο, δίνοντας την ευκαιρία σε ντόπιους που έχουν παλιά οικήματα μέσα στις δεσμευμένες εκτάσεις του Πάρκου, να τα αναπαλαιώσουν και να αξιοποιήσουν. Θα μπορούσαν, επίσης, να αγοραστούν από το κράτος παλαιά προσεισμικά σπίτια που έχουν ερημώσει, τέτοια υπάρχουν πολλά στο νησί όπως παρατηρήσαμε, και στη συνέχεια να δοθούν σε ιδιοκτήτες που δεν αποζημιώθηκαν (Εικόνα 7.3).

Εικόνα 7.3 Παλαιο προσεισμικό σπίτι στη περιοχή του Κερίου

Η ανακαίνιση παλαιών οικημάτων στα πλαίσια του οικοτουρισμού ή του αγροτουρισμού, είναι ακόμη μία ιδέα που υπάρχει στα παραδείγματα εφαρμογής ΟΔΠΖ (Κεφάλαιο 4^ο), η οποία αυξάνει παράλληλα τη πολιτιστική αξία του τόπου πέρα από τις αποζημιώσεις και την οικοτουριστική ανάπτυξη γιατί αναδεικνύει το παλαιό προσεισμικό τύπο κατοικίας του νησιού.

Εικόνα 7.4 Ερημωμένο σπίτι στη Ζάκυνθο

2. Παραδοσιακοί ξενώνες

Η πρόταση αυτή εντάσσεται στα πλαίσια προώθησης νέων εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως είναι ο οικοτουρισμός. Θα μπορούσε να γίνει ένας συμβιβασμός με τους ιδιοκτήτες που θα αφορά στον αριθμό των ξενώνων σε κάθε οικόπεδο και στην αρχιτεκτονική των κτιρίων. Στο νησί γενικότερα, ένας από τους όρους δόμησης είναι η αποκλειστική χρήση κεραμοσκεπών. Σε αυτό θα μπορούσε να προστεθεί η αποκλειστική χρήση πέτρας και ξύλου αντί του τσιμέντου, αλλά και η χρήση αρχών της βιοκλιματικής για εξοικονόμηση ενέργειας και ανάδειξη περιβαλλοντικής ποιότητας. Τέτοια κτίρια υπάρχουν ήδη στη περιοχή (Εικόνα 7.5)

Εικόνα 7.5 Παραδοσιακός ξενώνας στη περιοχή Κερί

Η ιδέα αυτή συνδυάζεται εύκολα και με τη προηγούμενη της αναπαλαίωσης προσεισμικών οικημάτων, προσθέτοντας και πολιτιστική άποψη στο όλο θέμα. Οι παραδοσιακοί ξενώνες μπορούν να αναπτυχθούν στη περιοχή του Καλαμακίου όπου έχουν δεσμευτεί οι περισσότερες εκτάσεις, με την ενίσχυση ευρωπαϊκών προγραμμάτων ή και του κράτους. Με τον τρόπο αυτό και με τη σωστή προβολή, θα ενισχυθεί ο υψηλότερης ποιότητας τουρισμός στη περιοχή προσελκύοντας περισσότερο ευαισθητοποιημένους ξένους αλλά και οικογένειες.

Επίσης, για την επέκταση της τουριστικής περιόδου και τη μείωση της εποχικότητας, που πλήττει το νησί, οι ξενώνες θα μπορούσαν να λειτουργούν με timesharing. Δηλαδή να νοικιάζονται για μεγάλο χρονικό διάστημα (εβδομάδες ή μήνες) αποδίδοντας περισσότερα κέρδη και ελαχιστοποιώντας την εποχικότητα. Παρακολουθώντας την επιτυχία ενός τέτοιου εγχειρήματος, οι ντόπιοι επιχειρηματίες του

Λαγανά μπορούν να πειστούν ευκολότερα να εγκαταλείψουν το εύκολο κέρδος και να επενδύσουν σε κάτι ανάλογο, οδηγώντας στην ιδανική περίπτωση της απομάκρυνσης των αντιαισθητικών παραπηγμάτων του Λαγανά και στη περεταίρω προώθηση οικοτουρισμού υψηλής ποιότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Bezuijen S., Weerdhof H., “*Sustainable Beach Management*”, Coastal Practice Network, Municipality of Zandvoort Holland, March 2005.
2. Blue Plan, “*A Sustainable future for the Mediterranean. The Blue Plan’s Environment and Development Outlook 2004*”, 2004.
3. Emberlin J.C, “Εισαγωγή στην Οικολογία”, Μετάφραση Α. Μελιάδου, Εκδόσεις τυπωθήτω, Αθήνα, 1996.
4. European Commission, “*Development of a National Stocktaking of Information applicable to ICZM: Methodological Proposal-Spain*”, 2003.
5. European Commission Enterprise Directorate, “*Towards Quality Coastal Tourism*”, Intergrated Quality Management (IQM) of coastal tourism, General Tourism Unit destinations, Brussels 2000.
6. Hopkins T. S., “*Description of Work*”, Sixth Framework Programme, Annex I - Spicosa Project, Department MEAS/NLSV, December 2006.
7. Korfer A., “*Case Study: Beach and dune management in Warnemunde*” Coastal Practice Network, Germany, 2006.
8. Lethe M., “*Tourism vs tourism*”, research* eu magazine of the European research area, Maritime policy. The state of the ocean, December 2007.
9. Marinos P. “*Small Island tourism - the case of Zakynthos Greece*”, Tourism Management: p.212-215, September 1983.

10. MEDASSET, “*Update Report on marine turtle conservation in Zakynthos (Laganas Bay), Greece*”, European Council, Strasbourg, October 2005.
11. Ministry of the Environment Physical Planning and Public Works, “*Report of the Greece on Coastal Zone Management*”, Athens, March 2006.
12. Municipality of Calvia Environmental Department, “*System of Intergral Management of Beaches*”, Coastal Practice Network, 2000.
13. Nunes M., Carvalho t., Duarte H., Raposo P., “*Managing the coastal zone of the Central Region of Portugal*”, Coastal Practice Network, 2005.
14. Prunier E.K, Sweeney A.E, Geen A. G., “*Tourism and the Environment: the case of Zakynthos*”, Tourism Management: p.137-141, April 1983.
15. Tourism Sustainability Group, “*Action for More Sustainable European Tourism*”, February 2007.
16. Whittock A. P., “*The Impact of Sea Leve Rise on a Major Mediterranean Loggerhead Sea Turtle Nesting Site: Zakynthos island, Greece*” The University of Edinburgh, 2007.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αυγερινού Σ., “*Η Κοινωνική και Οικονομική Γεωγραφία των Παράκτιων Ζωνών*”, Διάλεξη Μαθήματος “*Ανάπτυξη Παράκτιας Ζώνης*” Δ.Π.Μ.Σ. Επιστήμη και Τεχνολογία Υδατικών Πόρων’, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 2007.
2. Γερακάρης Β., Παναγιωτίδης Π., “*Δειγματοληψίες σε Υποθαλάσσια Λιβάδια Ποσειδωνίας*”, Τεχνική Έκθεση εργασιών Α’ Φάσης, Ελληνικό Κέντρο Θαλασσιών Ερευνών, 2006.

3. Γιατράς – Στρούζας Θ., “*Τουριστική Ανάπτυξη και Σχεδιασμός Marketing με έμφαση στις Εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Μελέτη Περίπτωσης το νησί της Ζακύνθου*”, Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, 2007.
4. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “*Έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: Αξιολόγηση της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών στην Ευρώπη*”, COM 2007/308/EK.
5. Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, “*Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την Εφαρμογή στην Ευρώπη της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων ζωνών*”, 2002/413/EC.
6. Εννιόροplan Μελετητικοί Σύμβουλοι Ανάπτυξης και Τεχνολογίας, “*Σχέδιο Διαχείρισης Αειφορικής Ανάπτυξης & Προστασίας περιβαλλοντικών γεωργικών και κτηνοτροφικών Ζωνών του Ε.Θ.Π.Ζ*”, 2006.
7. Μούσουρα Κ., “*Αναλυτική Μελέτη Μικρής Παράκτιας Αλιείας στη Ζάκυνθο με βάση Οικονομικά, Κοινωνικά και Αλιευτικά στοιχεία*”, Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 2005.
8. Παρασκευόπουλος Α. Γ., “*Μελέτη Οργάνωσης των δραστηριοτήτων και Πρόταση Διαχείρισης για τη Προστασία του Φυσικού Περιβάλλοντος Ευρύτερης Περιοχής Κόλπου Λαγανά Ζακύνθου, Γ’ Φάση Τελικής Πρότασης*”, Αύγουστος 1993.
9. Πλέσσας Σ., “*Συμβολή στη Διαχείριση της Ευρύτερης Περιοχής του Βιοτόπου της θαλάσσιας χελώνας *Caretta caretta* στον Κόλπο Λαγανά Ζακύνθου*”, Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, Ιούλιος 1997.
10. Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου, “*Diagnostic Report*”, Archimed INTERREG III B Programme 2007.
11. Χατζημπίρος Κ., Παναγιωτίδης Π., “*Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιας Ζώνης: Αξιολόγηση της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Θεσμικού Πλαισίου*”, 2007.

12. Χριστοφιλογιάννης Π., “*Ενδρεία και Θαλάσσια Πάρκα ως υποδομές τουριστικής ανάπτυξης των μικρών νησιών. Ευρωπαϊκές και Διεθνείς εμπειρίες*”, Aquark Consultants, 2003.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

1. www.coastalpractice.net
2. www.coastlearn.org/gr
3. <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/marine/>
4. http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/gp/marine05case_cetaceans.html
5. <http://earth.google.com>
6. www.google.com
7. www.imerazante.gr
8. www.medpan.org
9. www.natura.org
10. www.nmp-zak.gr
11. www.oikipa.gr
12. www.ornithologiki.gr
13. www.sciencedirect.com
14. www.thalassalink.gr
15. www.unwto.org

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ